Bundel van de Commissie Mens en Samenleving van 1 april 2021

1 Opening

2 Vaststellen agenda en inventarisatie te bespreken agendapunten

3 Verslagen

** Het GEHEIME conceptverslag + presentatie van de besloten commissie Mens en Samenleving van 18 maart 2021, ter vaststelling.*
** Het op 1 april 2021 openbaar te maken conceptverslag + presentatie van de besloten commissie Mens en Samenleving van 18 maart 2021, ter vaststelling en openbaar making.*

4 Raadsvoorstel Wijziging Verordening U-pas

Aanvang: 10.00 uur; DIGITAAL
Indicatieve behandeltijd: 90 min.
Beleidsveld: Werk en Inkomen - wethouder Voortman
Het Raadsvoorstel Besluit tot wijziging Verordening U-pas maakt de invoer van een gezinstegoed mogelijk. Hierdoor krijgen ouders meer keuzevrijheid over de invulling van het budget. In het raadsvoorstel worden nog enkele andere aanpassingen gedaan, onder andere over de gevolgen bij onrechtmatig / oneigenlijk gebruik van de U-pas.

Dossier 1641 voorblad

Raadsvoorstel Besluit tot wijziging U-pas verordening.docx

Besluit wijziging Verordening U-pas.docx

Bijlage Toelichting invoering gezinstegoed.docx

Overzicht wijzigingen U-pas verordening.docx

5 Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt - raadsleden Podt en Kleinrensink

Aanvang: 11.35 uur; DIGITAAL
Indicatieve behandeltijd: 60 min.
Beleidsveld: Werk en Inkomen/Juridische Zaken - wethouders Voortman en Klein
Mede naar aanleiding van de landelijke ontwikkelingen rond de hervorming van rechtsbijstand, eerdere schriftelijke vragen hierover en een RIB, stellen Anne-Marijke Podt (D66) en Julia Kleinrensink (GroenLinks) met het Initiatiefvoorstel de raad voor om de Nota Krijgen waar je Recht op hebt vast te stellen, waar het college vervolgens mee aan de slag gaat. De Nota heeft tot doel meer Utrechters, in het bijzonder inwoners met een laag inkomen, beter te informeren en ondersteunen rond het proces van bezwaar en beroep.

Dossier 1573 voorblad

Initiatiefvoorstel Krijgen waar je Recht op hebt.docx

Nota Krijgen waar je Recht op hebt.pdf

5.1 Reactiebrief Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt

Dossier 1761 voorblad

Reactiebrief Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt.pdf

Nota Krijgen waar je Recht op hebt.pdf

6 Raadsvoorstel Ontwikkelplan en investeringsbeslissing Berlijnplein

Indicatieve aanvang: 14.00 uur; FYSIEK
Indicatieve behandeltijd: 180 min.
Beleidsveld: Cultuur / Leidsche Rijn / Vastgoed -- wethouders Klein / Verschuure / Eerenberg
Met dit raadsvoorstel stelt het college de raad voor het volgende te besluiten:
1\. vaststellen van het Ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de Stad' incl\. bijlages\. Hiermee worden de kaders vastgelegd voor de inhoudelijke invulling \(het programma\, de doelgroepen en de partners\) de ruimtelijke invulling \(stedenbouwkundige aansluiting bij Leidsche Rijn Centrum\, concretisering circulaire ambities\) en de procesmatige invulling \(co\-creatie met groeiend aantal instellingen\, makers en het consortium\) van het cultuurcluster Berlijnplein\.
2\. voor het project Berlijnplein:
a. een krediet ter hoogte van € 45,2 miljoen ter beschikking te stellen voor het realiseren van 9.200 m2 (bruto vloeroppervlak) en de bijbehorende terreininrichting o.b.v. het Ontwikkelplan Berlijnplein
b. Een vaste activa reserve van € 2,75 miljoen, waarvoor reeds budget was gereserveerd in het Meerjaren Programma Ruimte, onderdeel grondexploitatie Leidsche Rijn.
c. Het onrendabele deel van de exploitatielasten ter hoogte van € 1.496.490 te dekken uit het reeds beschikbare budget van het programma Cultuur.
3\. voor het project Berlijnplein:
a. Een aanvullend Algemeen Belang besluit te nemen op grond van de Wet Markt en Overheid m.b.t. de huurprijzen multifunctionele culturele accommodatie Berlijnplein.
b. Het project Berlijnplein, met toepassing van de Wet Markt en overheid, en ter uitvoering van punt 6 van het Algemeen Belang besluit van 2014, te kwalificeren als een "extra investering in het algemeen belang bij een grote gebiedsontwikkeling, waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…" en tevens sprake is van een onrendabele top bij verhuur van vastgoed.

Dossier 1596 voorblad

Raadsvoorstel Ontwikkelplan en investeringsbeslissing Berlijnplein.docx

Ontwikkelplan Berlijnplein Cultuur Bouwt aan de toekomst van de stad.pdf

Bijlagen bij het Ontwikkelplan Berlijnplein.pdf

Intentieovereenkomsten RAUM, DPM, HKU_Geredigeerd.pdf

Circulaire ambities Berlijnplein.pdf

Onderbouwing Algemeen belang besluit Berlijnplein_Geredigeerd.pdf

6.1 Raadsbrief Aanvullende informatie Cultuurcluster Berlijnplein tbv investeringsbeslissing

Dossier 1767 voorblad

Raadsbrief Aanvullende informatie Cultuurcluster Berlijnplein tbv investeringsbeslissing.pdf

Bijlage 1 Second opinion raming Cultuurcluster Leidsche Rijn Royal Haskoning DHV dd. 1 nov 2020_geredigeerd.pdf

6.2 Overige documenten Berlijnplein

Besluithistorie en procesbeschrijving Culturele Voorziening Leidsche Rijn Centrum 19-03-2021.pdf

Antwoorden op de vragen voor de technische RIB cultuurcluster Berlijnplein 26 maart 2021.pdf

7 Raadsvoorstel Visie Vervoer voor iedereen

Indicatieve aanvang: 20.00 uur; DIGITAAL
Indicatieve behandeltijd: 120 min.
Beleidsveld: Maatschappelijke Ondersteuning / Mobiliteit - wethouders Van Ooijen en Van Hooijdonk

Gemeente Utrecht staat voor een grote vervoersopgave. Enerzijds op het gebied van het bieden van passend vervoer voor iedereen, anderzijds op het gebied van bereikbaarheid. Vernieuwing van het doelgroepenvervoer en een goede aansluiting op het (aanvullend) openbaar vervoer is nodig om vervoer voor iedereen te realiseren. Hiervoor is een aantal uitgangspunten geformuleerd die het kader geven voor het doelgroepenvervoer van de gemeente Utrecht voor de komende jaren met een goede aansluiting op het mobiliteitsbeleid. Het opnieuw aanbesteden van het sociaal recreatief vervoer per december 2023 is hierbij de eerste concrete uitdaging.

Dossier 1426 voorblad

Raadsvoorstel Visie Vervoer voor iedereen.docx

Visie Vervoer voor iedereen.pdf

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1641
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	4
Omschrijving	Raadsvoorstel Wijziging Verordening U-pas
ID	1692
Behandelend ambtenaar	Roger van Loon
Telefoon	14030
E-mail	roger.van.loon@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Sociaal domein
Portefeuillehouder	Wethouder Voortman
Beleidsveld	Werk en inkomen
Referendabel	Ja
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Eveline Hamelink/Werk en Inkomen, Volksgezondheid, Jeugd, Milieu/06-39276727

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Besluit tot wijziging Verordening U-pas voor invoering gezinstegoed

Beleidsveld	Werk en Inkomen
Organisatieonderdeel	Werk en Inkomen
Opsteller	Roger van Loon
Kenmerk	8526699
Vergaderdatum Raad	Volgt
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De wijziging van de Verordening U-pas 2019 gemeente Utrecht vast te stellen, met als belangrijkste wijziging de invoering van gezinstegoed voor kinderen binnen één gezin.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

De Verordening U-pas moet gewijzigd worden om de invoer van gezinstegoed mogelijk te maken. Gezinstegoed zorgt ervoor dat het U-pastegoed van de kinderen binnen één gezin samengevoegd kan worden. Hierdoor hebben pashouders meer keuzevrijheid en kunnen zij betere keuzes voor alle kinderen in het gezin maken. Dit bevordert het U-pasgebruik, waardoor meer kinderen (en hun ouders) beter kunnen rondkomen en meedoen. Daarnaast zijn er enkele praktische aanpassingen in de wijziging van de verordening opgenomen. Dit op basis van enkele kleine zaken waar we sinds de vaststelling van de leesbare U-pasverordening in 2019 tegen aan zijn gelopen.

Context

Aanleiding

Vanuit de raad is er een brede wens om het gebruik van de U-pas te verhogen en het begrote U-pasbedrag ook daadwerkelijk te besteden aan kinderen in armoede. Bovendien blijkt uit vragen van pashouders de behoefte aan meer keuzevrijheid om het tegoed te besteden. Gezinstegoed komt aan deze drie zaken tegemoet.

Juridisch kader

Om gezinstegoed te kunnen invoeren moeten we het gezinstegoed als instrument toevoegen aan de U-pasverordening. Daarom wijzigen we de U-pasverordening.

Beoogd effect

Kinderen met een U-pas (en hun ouders) kunnen beter rondkomen en meedoen. Dit komt omdat de verwachting is dat door het gezinstegoed het gebruik van de kindpassen sterk zal toenemen, en dat vanwege de toegenomen keuzevrijheid in bestedingen er beter meegedaan kan worden aan de samenleving.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening

In 2019 is de Verordening U-pas vastgesteld, dit is de eerste wijziging van de verordening sinds de vaststelling. De wens vanuit de raad met betrekking tot stimuleren van gebruik is kenbaar gemaakt door motie 341. In de raadsbrief Doorontwikkeling U-pas is vervolgens gecommuniceerd dat er een plan uitgewerkt wordt voor gezinstegoed. Daarna is er nog motie 221 ingediend. Deze motie is overgenomen, met de uitleg dat wij de onderbesteding op de U-pas begroting tegen zullen gaan, specifiek ten aanzien van kinderen. Tot slot is de raad middels de Dashboardbrief Werk en Inkomen vierde kwartaal 2020 geïnformeerd dat het gezinstegoed per 1 juli 2021 wordt ingevoerd en dat het hiervoor noodzakelijk is U-pasverordening te wijzigen.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De wijziging van de Verordening U-pas 2019 gemeente Utrecht vast te stellen, met als belangrijkste wijziging de invoering van gezinstegoed voor kinderen binnen één gezin
Argumenten	
1.1	Met de invoer van gezinstegoed voor kinderen kunnen gezinnen beter meedoen
	Met gezinstegoed hebben ouders van kinderen meer keuzevrijheid, zij kunnen hierdoor betere keuzes maken voor alle kinderen in het gezin. Door het combineren van kindtegoeden, kunnen zij het tegoed effectiever besteden en op deze manier meer 'rendement' uit het tegoed halen.
1.2	Met de invoer van gezinstegoed kunnen gezinnen beter rondkomen
	De verwachting is dat door het gezinstegoed het gebruik van de kind U-passen zal toenemen, en dat het U-pastegoed op de Kindpassen vaker opgemaakt zal worden. Dit draagt bij aan het rondkomen. En bovendien komen de middelen voor kinderen in armoede ook beter bij deze groep terecht.

1.3	Met de wijziging zijn enkele kleine correcties doorgevoerd en omissies weggenomen
	Sinds de vaststelling van de U-pasverordening 2019 bleken er in de praktijk nog enkele kleine zaken te zijn die ontbraken of niet helemaal correct waren weergegeven. Die zijn in het voorstel tot wijziging aangepast. Daarom voegen we enkele zinnen toe bij de bevoegdheden van het college van burgemeester en wethouders. Daarnaast nemen we in de verordening bepalingen op over hoe we omgaan met onrechtmatig of oneigenlijk gebruik van de U-pas door respectievelijk partners dan wel U-pashouders. Hier hebben we recentelijke enkele casussen van gehad. Regels om hiertegen op te treden passen we nu al toe, maar deze regels waren tot nu toe enkel vastgelegd in de algemene voorwaarden van de U-pas. Met deze wijziging leggen we het ook formeel vast in de verordening
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	De invoer van gezinstegoed zorgt voor minder accurate managementinformatie
	Na de invoer van gezinstegoed is het niet meer mogelijk om de besteding van kindtegoeden per leeftijdscategorie accuraat te monitoren. Immers, het tegoed op de pas van een 2-jarige kan (deels) besteed zijn aan de sportles voor de 8-jarige broer.
1.2	De invoer van gezinstegoed kan leiden tot een tekort op de U-pasbegroting
	De verwachting is dat gezinstegoed een impuls geeft aan het gebruik van de kindpassen, mede in combinatie met het ontschotten van bedragen en frequenties. We verwachten dat de invoer van gezinstegoed mogelijk is binnen het begrote budget, er blijft een kans met deze open-einde regeling dat het begrote budget niet toereikend is. Dit generieke risico op de armoederegelingen is daarom ook opgenomen in het risicomodel.
1.3	De verordening voldoet met de voorgestelde wijziging nog niet volledig aan de kwaliteitseisen voor Utrechtse regelgeving
	De U-pasverordening is opgesteld als een leesbare verordening. Er is gebleken dat deze verordening niet helemaal voldoet aan de kwaliteitseisen voor Utrechtse regelgeving. In 2022 wordt daarom de hele verordening (met ook dan aandacht voor de leesbaarheid) opnieuw opgesteld. Het opnieuw opstellen van een verordening is een complex en tijdrovend proces. Deze tijd is nu niet beschikbaar. Het gezinstegoed moet per 1 juli 2021 (met de ingang van het nieuwe U-pasjaar) worden ingevoerd. Deze wijziging is noodzakelijk omdat we de Klijnsma-middelen – conform de afspraken met het Rijk – moeten besteden aan de bestrijding van armoede onder kinderen en tegelijkertijd gehoor geven aan politieke wens om onderbesteding op de U-pas tegengaan. Daarom moet de U-pas verordening nu aangepast worden.

Financiën

De invoer van gezinstegoed voor kinderen wordt gedekt uit de U-pasbegroting. De afgelopen paar jaar was er sprake van een overschot op de U-pasbegroting. De U-pas begroting voor kinderen bestaat voor 2.078.000 uit Klijnsma-middelen, dat zijn middelen waarbij met een convenant met het rijk is afgesproken dat de middelen besteed worden aan kinderen in armoede. In motie 221 werd de oproep gedaan om realistisch begroten, zodat er geen middelen meer over blijven op de U-pasbegroting. Daar geven we met dit voorstel gehoor aan. Het verwachtte effect van de invoering van het gezinstegoed is berekend en past binnen de U-pas begroting. Zoals beschreven in kanttekening 1.2 is er een klein risico dat het gezinstegoed het gebruik van de kindpassen zo stimuleert dat er in de komende jaren een tekort op de begroting ontstaat. In dat geval zullen we maatregelen nemen conform de financiële spelregels van de gemeente Utrecht.

Vervolg

De communicatieacties richting pashouders, aanbieders en partners in de stad zullen opgestart worden door het U-pasbureau. We zullen in de Dashboardbrief W&I vierde kwartaal 2021 een update

geven of het gebruik van het tegoed gestegen is, en in welke mate. Daarnaast is er extra aandacht om onregelmatigheden in bestedingen te voorkomen, er wordt bekeken of mystery shoppers hier een rol in kunnen spelen.

Communicatie

Alle communicatie over de U-pas naar aanbieders en pashouders wordt verzorgd door het U-pasbureau. Ook de communicatie over invoering van gezinstegoed wordt door het U -pasbureau uitgevoerd. Zij zullen communicatie over de invoering van gezinstegoed zoveel mogelijk combineren met de communicatie die georganiseerd wordt rondom de overgang naar het nieuwe U-pasjaar. Het U-pasbureau heeft ook een balie, een klantcontactcentrum voor e-mail en telefoon en een online chatfunctie waar pashouders en aanbieders met alle vragen over de U-pas terecht kunnen.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Wijzigingsbesluit Verordening U-pas

Bijlagen informatief

- Bijlage toelichting invoering gezinstegoed
- Overzicht wijzigingen Verordening U-pas

Besluit tot wijziging van Verordening U pas 2019 gemeente Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 2 maart 2021 en kenmerknummer 8526699;

Gelet op artikel 108, artikel 147, eerste lid, en artikel 149 van de gemeentewet;

Overwegende dat er enkele praktische aanpassingen in de verordening nodig zijn en dat voor het invoeren van gezinstegoed een wijziging van de U-pasverordening nodig is;

Besluit de Verordening U pas 2019 gemeente Utrecht als volgt te wijzigen:

Artikel I

A. De citeertitel komt te luiden:
   Verordening U-pas gemeente Utrecht

B. Na gelet op:
   Wordt vóór 'artikel 147, eerste lid, van de gemeentewet' ingevoegd 'artikel 108 van de gemeentewet', en na artikel 147, eerste lid, van de gemeentewet' wordt ingevoegd 'en artikel 149 van de gemeentewet'

C. Na artikel 5.2 wordt een artikel toegevoegd, luidende:
   5.3 Gezinstegoed
   Ouders kunnen het U-pas kindpakket tegoed van de kinderen die tot hun huishouden behoren, combineren bij het besteden.

D. **Artikel 6.1 Aanbieders van U pasaanbod**, wordt als volgt gewijzigd:
   In de tweede volzin wordt 'De aanbieders' vervangen door 'Het aanbod'

E. **Aan Artikel 7 bevoegdheid College,** worden twee leden toegevoegd, luidende:
   4. Bij vermoeden van onrechtmatig - of oneigenlijk gebruik door de aanbieder, kan het college besluiten de overeenkomst met de aanbieder op te schorten of te beëindigen.
   5. Bij onrechtmatig gebruik van de pas door de U pashouder, kan het college besluiten de U-pas gedurende de resterende duur van het U-pasjaar in te trekken. Bij ernstige onrechtmatigheden kan het college besluiten de inwoner langer uit te sluiten van het recht op de U-pas.

F. Artikel 9.3. komt als volgt te luiden:

Artikel 9.3 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening U-pas gemeente Utrecht

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op 1 juli 2021

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van <datum>

De griffier,	de burgemeester,
Merel van Hall	Sharon A.M. Dijksma

Gemeente Utrecht

Bijlage

Datum	3 maart 2021
Behandeld door	E.M. Spanjer
Kenmerk	8526699
Onderwerp	Toelichting introductie gezinstegoed
Beleidsveld	Werk en Inkomen

Met deze bijlage geven we uw raad graag extra informatie over de invoer van gezinstegoed Dit is een bijlage bij het raadsvoorstel Besluit tot wijziging Verordening U-pas voor invoering gezinstegoed.

Zoals aangekondigd in de raadsbrief Doorontwikkelen U-pas van 24 maart 2020 willen we gezinstegoed voor kinderen invoeren om gebruik en keuzevrijheid voor pashouders te bevorderen. Door gebruik en keuzevrijheid te bevorderen kunnen pashouders beter meedoen en rondkomen. Daarnaast geven we met gezinstegoed uitvoering aan overgenomen motie 221 en motie 341. Deze moties riepen op om onderbesteding op de U-pas tegen te gaan en gebruik te stimuleren. In het memo leest u wat het plan voor gezinstegoed precies inhoudt en vervolgens enkele voorbeelden van de nieuwe mogelijkheden die het gezinstegoed aan de pashouders biedt.

Gezinstegoed

Het samenvoegen van de tegoeden van alle kinderen binnen één gezin

Per 1 juli 2021 – met ingang van het nieuwe U-pasjaar – wordt het mogelijk alle tegoeden van alle kindpassen binnen een gezin samen te voegen. De U-pas blijft op naam staan van het kind, maar het beschikbare tegoed kan bij de aanbieders besteed worden voor álle kinderen in het gezin. We verwachten hiermee het gebruik en de keuzevrijheid een flinke impuls te geven. Daarnaast kunnen ouders met gezinstegoed keuzes maken in het belang van alle kinderen binnen een gezin. Zo kunnen zij er bijvoorbeeld voor kiezen eenmalig een goede, wat duurdere fiets aan te schaffen door het combineren van tegoeden van twee zussen. Op deze manier kan het jongere zusje straks ook nog gebruik maken van de fiets, en hoeft er niet weer een nieuwe fiets gekocht te worden.
Bovendien wordt het met gezinstegoed mogelijk om de kleinere ‘restbedragen’ van bijvoorbeeld 10 à 20 euro, die regelmatig op een kindpas achterblijven, samen te voegen. Hierdoor ontstaat er weer een significant bedrag. Met als effect dat het volledige tegoed beter gebruikt kan worden.

Voor de invoer van gezinstegoed zijn er geen technische wijzigingen nodig aan de ‘achterkant’ van de Kindpaketten. De invoer betreft vooral een grote uitdaging op het gebied van communicatie: alle U-pashouders en aanbieders moeten goed geïnformeerd worden over de mogelijkheid van het samenvoegen van tegoeden. Deze communicatiecampagne wordt door het U-pasbureau verzorgt, er wordt zo veel mogelijk gecombineerd met de communicatie-acties rondom de overgang naar het nieuwe U-pasjaar.

Gezinstegoed invoeren betekent ook ontschotten

Bij het invoeren van gezinstegoed vervallen de schotten voor frequentie (bijvoorbeeld eens per vier jaar een fiets), maximumbedragen (bijvoorbeeld maximaal 125 euro te besteden aan schoolkosten) en producten voor specifieke leeftijdscategorieën (bijvoorbeeld een computer alleen voor 12-17 jarigen). Het is immers onwenselijk dat er een ruim gezinstegoed beschikbaar is, maar dat er alsnog restricties zijn voor de besteding van dat tegoed. We verwachten dat het ontschotten een positief effect heeft op het gebruik van de Kindpassen, omdat er meer keuzevrijheid is bij het besteden.

Ontschotten is een wens van de pashouders, en ook een signaal van stichting Leergeld. Het komt met enige regelmaat voor dat ouders bijvoorbeeld bij diefstal of het kapotgaan van een fiets of pc, niet meer met de Kindpas een nieuwe fiets of laptop kunnen aanschaffen. Zij moeten dan soms een beroep doen op Stichting Leergeld. Van pashouders met kinderen horen we regelmatig dat zij liever ook voor jongere kinderen een computer willen aanschaffen, of liever voor een wat duurdere computer willen kiezen die wat langer meegaat.
Voor het ontschotten is wel een technische aanpassing nodig in de systematiek van de U-pas. Deze aanpassing is relatief makkelijk uit te voeren. Voor deze wijziging geldt, net als voor het gezinstegoed, dat goede communicatie over deze verandering naar pashouders en aanbieders essentieel is.

Voorbeelden
In de voorbeelden hieronder laten we zien hoe gezinstegoed en het ontschotten er in de praktijk uit kan zien.

Voorbeeld 1: een gezin met een kind van 11 jaar (275 euro tegoed) en een kind van 14 jaar (385 euro tegoed). Wens: computer en twee keer sportcontributie à 150 euro per kind.
Oude situatie: Alleen het kind van 14 kan een computer kopen voor maximaal 350 euro. Er blijft 35 euro tegoed over. Het kind van 11 jaar kan sportcontributie betalen, waarna er 125 euro tegoed over blijft.
Nieuwe situatie: Het gezin kan 660 euro tegoed besteden. Ze besteden 350 euro aan een laptop en betalen de sportcontributie van beide kinderen.

Voorbeeld 2: een gezin met kinderen van 2 jaar (150 euro tegoed), 4 en 6 jaar (beiden 275 euro tegoed). Wens: een tablet en een tablet, betalen schoolkosten.
Oude situatie: een computer is niet beschikbaar voor deze leeftijdscategorieën. Schoolkosten kunnen per kind betaald worden uit het eigen tegoed, de resterende tegoeden blijven per kind beschikbaar.
Nieuwe situatie: Het gezin kan 700 euro besteden. Ze besteden 200 en 300 euro aan een tablet en computer. Schoolkosten kunnen worden afgeschreven van elk van de kindpassen.

Bijlage: Overzicht van de wijzigingen in Verordening U-pas 2019 gemeente Utrecht

Bestaande tekst:	Nieuwe tekst
Citeertitel: Verordening U pas 2019 gemeente Utrecht	Citeertitel: Verordening U pas gemeente Utrecht
Gelet op: Artikel 147, eerste lid, van de Gemeentewet De nota 'Utrecht inclusief': Armoedeaanpak Utrecht 2016-2019 en De nota 'Utrecht Inclusief deel 2: Inzet van de armoederegelingen';	Gelet op: **Artikel 108 van de Gemeentewet,** Artikel 147, eerste lid, van de Gemeentewet, en **Artikel 149 van de Gemeentewet;** De nota 'Utrecht inclusief': Armoedeaanpak Utrecht 2016-2019 en De nota 'Utrecht Inclusief deel 2: Inzet van de armoederegelingen';
--	**5.3 Gezinstegoed** Ouders kunnen het U-pas kindpakket tegoed van de kinderen die tot hun huishouden behoren, combineren bij het besteden.
6.1 Aanbieders van U-pasaanbod Inwoners kunnen bij verschillende bedrijven en organisaties de U-pas inzetten om mee te doen aan activiteiten. De aanbieders van deze activiteiten voldoen in ieder geval aan de volgende kenmerken: - de activiteit behoort tot de reguliere taak van de aanbieder; - de activiteit stimuleert het maatschappelijk participeren van inwoners; - de activiteit moet uitdrukkelijk door de gemeente Utrecht worden goedgekeurd.	**6.1 Aanbieders van U-pasaanbod** Inwoners kunnen bij verschillende bedrijven en organisaties de U-pas inzetten om mee te doen aan activiteiten. **Het aanbod** van deze activiteiten voldoet in ieder geval aan de volgende kenmerken: - de activiteit behoort tot de reguliere taak van de aanbieder; - de activiteit stimuleert het maatschappelijk participeren van inwoners; - de activiteit moet uitdrukkelijk door de gemeente Utrecht worden goedgekeurd.
7. Bevoegdheid college 1. Het college heeft de bevoegdheid de genoemde tegoeden jaarlijks per 1 juli aan te passen. 2. Het college kan nadere regels stellen die gaan over de omvang en frequentie van aparte onderdelen van de inhoud van de U-pas. 3. Het college behoudt zich het recht voor te bepalen welke rechtspersonen worden opgenomen in het U-pas aanbod. Het college let bijvoorbeeld op:	**7. Bevoegdheid college** 1. Het college heeft de bevoegdheid de genoemde tegoeden jaarlijks per 1 juli aan te passen. 2. Het college kan nadere regels stellen die gaan over de omvang en frequentie van aparte onderdelen van de inhoud van de U-pas. 3. Het college behoudt zich het recht voor te bepalen welke rechtspersonen worden opgenomen in het U-pas aanbod. Het college let bijvoorbeeld op:

a. de mate waarin de door de rechtspersoon aangeboden activiteit bijdraagt aan de maatschappelijke participatie; b. de mate waarin het sociale cohesie stimuleert, en c. de mate waarin de rechtspersoon een maatschappelijke functie heeft.	a. de mate waarin de door de rechtspersoon aangeboden activiteit bijdraagt aan de maatschappelijke participatie; b. de mate waarin het sociale cohesie stimuleert, en c. de mate waarin de rechtspersoon een maatschappelijke functie heeft. **4. Bij vermoeden van onrechtmatig - of oneigenlijk gebruik door de aanbieder, kan het college besluiten de overeenkomst met de aanbieder op te schorten of te beëindigen.** **5. Bij onrechtmatig gebruik van de pas door de U pashouder, kan het college besluiten de U-pas gedurende de resterende duur van het U-pasjaar in te trekken. Bij ernstige onrechtmatigheden kan het college besluiten de inwoner langer uit te sluiten van het recht op de U-pas.**
Artikel 9.3 Citeertitel Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening U-pas 2019 gemeente Utrecht	**Artikel 9.3 Citeertitel** Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening U-pas gemeente Utrecht

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1573
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	5
Omschrijving	Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt - raadsleden Podt en Kleinrensink
ID	1623
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Klein
Beleidsveld	Juridische Zaken
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Florien Bouts/Juridische zaken/06-29098240

Geagendeerd	Vergaderdatum
Gemeenteraad	21 januari 2021
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel “Krijgen waar je Recht op hebt”

Beleidsveld	Juridische Zaken
Opsteller	D66 en GroenLinks
Kenmerk	8478000
Vergaderdatum Raad	volgt
Geheim	Nee

De leden Anne-Marijke Podt en Julia Kleinrensink stellen de raad voor te besluiten:

1. De nota ‘Krijgen waar je Recht op hebt’ vast te stellen, met de volgende ambities:
    a. Het verbeteren van de informatievoorziening rond het proces van besluit, bezwaar en beroep;
    b. Het verbeteren van de ondersteuning gericht op bezwaar en beroep;
    c. Het verbeteren van de mogelijkheden tot beroep voor mensen met een laag inkomen;

   en de in deze ambities genoemde uitwerkingen.
2. Dat het college elk jaar de raad met een raadsbrief op de hoogte stelt van de activiteiten en effecten van dit initiatiefvoorstel, op de wijze zoals beschreven in het nota.

Samenvatting

De voorgestelde besluiten leiden tot het aannemen van een nota (en de opvolging daarvan) die tot doel heeft meer Utrechters, in het bijzonder inwoners met een laag inkomen, beter te informeren en ondersteunen rond het proces van bezwaar en beroep. Het bouwt voort op veel positieve zaken die er binnen de gemeente al gebeuren op dit vlak, maar waar de indieners met enkele specifieke ambities graag nog wat verbeteringen in aanbrengen.

Context

Aanleiding

Een aantal zaken hebben geleid tot dit initiatiefvoorstel, zoals de landelijke ontwikkelingen rond de hervorming van de rechtsbijstand, eerdere schriftelijke vragen en een raadsinformatiebijeenkomst over dit onderwerp. In de nota wordt dit in meer detail toegelicht.

Wettelijke grondslag

De gemeente moet zich houden aan de algemene voorwaarden voor behoorlijk bestuur. Dit houdt onder andere in dat de gemeente moet zorgen voor goede dienstverlening en moet zorgen dat inwoners de mogelijkheid hebben tot ‘tegenspraak’, bijvoorbeeld via bezwaar. Daarnaast heeft dit voorstel te maken met de Wet op de Rechtsbijstand, waarin onder meer de taken van de Raad voor de Rechtsbijstand zijn vastgelegd (zie in de nota onder andere ambitie 3) en met Artikel 35 van de participatiewet over ‘bijzondere kosten niet noodzakelijk voor het bestaan’. Dit artikel verplicht gemeenten niet om tegemoet te komen in de eigen bijdrage voor beroep, maar uit jurisprudentie is wel gebleken dat het wenselijk is om deze kosten uit de bijzondere bijstand te vergoeden.

Beoogd effect

Met de nota worden de volgende twee doelen nagestreefd:

1. *Een meer responsieve gemeente, specifiek gericht op bezwaar, beroep, en geschillen met de gemeente Utrecht. Dat wil zeggen dat mensen meer inzicht krijgen in, en betere informatie en zeggenschap over, het proces van aanvraag, beroep en besluitvorming – om zo de ongelijke verhouding tussen inwoner en gemeente te verkleinen.*
2. *Mensen met een klein inkomen beter, efficiënter en laagdrempeliger hun recht te laten halen bij geschillen met en beslissingen van de overheid.*

Beide doelen hebben als uiteindelijk effect dat ze bijdragen aan het recht en rechtsgevoel van de inwoners in onze stad. In de nota staat nader uitgelegd hoe deze doelen, ambities en uitwerkingen samenhangen.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

Geen (recente) besluitvorming.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	De nota ‘Krijgen waar je Recht op hebt’ vast te stellen, met de volgende ambities: a. Het verbeteren van de informatievoorziening rond het proces van besluit, bezwaar en beroep; b. Het verbeteren van de ondersteuning gericht op bezwaar en beroep; c. Het verbeteren van de mogelijkheden tot beroep voor mensen met een laag inkomen; en de in deze ambities genoemde uitwerkingen.
Argumenten	
1.1	<u>De ambities zoals genoemd in het beslispunt dragen bij de eerder genoemde doelen</u>
	De in dit beslispunt genoemde ambities (en de uitwerking daarvan in de nota) dragen

	concreet bij aan verbetering van een meer responsieve overheid (bij bezwaar, geschillen en beroep) met de gemeente Utrecht) en/of het laagdrempeliger maken van het recht voor mensen met een laag inkomen.
1.2	<u>De ambities zijn passend bij de verantwoordelijkheid van de gemeente</u>
	Alle ambities (en de uitwerking daarvan in de nota) behoren tot de verantwoordelijkheid van de gemeente Utrecht, maar dragen mogelijk in brede zin bij aan rechtvaardige(r) besluiten en vergroot rechtsgevoel.
1.3	<u>De ambities zijn passend bij de bredere opgaven sociaal domein</u>
	De in de nota opgenomen ambities dragen bij aan de beweging naar voren/het voorkomen van zwaardere problematiek: door inwoners bijvoorbeeld eerder van de juiste informatie te voorzien kan worden voorkomen dat mensen onnodig in beroep gaan – of dat hen geen recht wordt gedaan. Daarnaast is goede ondersteuning in het proces van bezwaar en beroep een schakel in het bredere sociaal domein: mensen die een geschil hebben met de gemeente hebben soms ook andere problemen.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	<u>De ambities leggen beslag op ambtelijke capaciteit</u>
	Het verbeteren van de informatievoorziening en ondersteuning kost tijd. De indieners realiseren zich dat dit, zeker in coronatijd, niet altijd kan. De nota geeft daarom expliciet aan hoe bepaalde ambities en uitwerkingen kunnen worden opgebouwd en/of geprioriteerd.
1.2	<u>De ambities leiden mogelijk tot een verhoging van het aantal mensen dat aanspraak maakt op ondersteuning of bijzondere bijstand</u>
	Hoewel het mogelijk is dat inwoners vaker om ondersteuning vragen of meer aanvragen doen vanuit de bijzondere bijstand verwachten de indieners dat er ook sprake zal zijn van baten/besparingen doordat zwaardere ondersteuning wordt voorkomen. Het in meer detail in kaart brengen van (maatschappelijke) kosten en baten maakt ook deel uit van de voorgestelde monitoring van de nieuwe werkwijze.
Beslispunt	
2	Dat het college elk jaar de raad met een raadsbrief op de hoogte stelt van de activiteiten en effecten van dit initiatiefvoorstel, op de wijze zoals beschreven in het nota.
Argumenten	
2.1	<u>Een jaarlijkse raadsbrief stelt de raad in staat zo nodig bij te sturen</u>
	Via de jaarlijkse raadsbrief blijven raadsleden op de hoogte van activiteiten en effecten (kosten en baten) en kunnen zij zo nodig bijsturen.
2.2	<u>Regeren is vooruitzien</u>
	Landelijk komt er een stelselherziening aan waarbij het sociaal domein en de rechtshulp verder aan elkaar gekoppeld worden. De gemeente krijgt hierbij een grotere rol in de rechtshulp. Door hier als raad nu zicht op te hebben, is het tegen die tijd gemakkelijker te sturen en als gemeente te acteren.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	<u>Sommige effecten/baten zijn lastig te meten</u>

	Sommige effecten (zoals een verbeterd rechtsgevoel) zijn lastig exact te meten. Dat wil niet zeggen dat het niet zinvol is. Juist een gesprek met inwoners over wat de kwalitatieve effecten zijn van de nieuwe inzet en hoe zij kijken naar een begrip als ‘rechtsgevoel’ kan zinvol zijn voor eventuele verbetering en vervolgstappen.

Financiën
De nota gaat in meer detail in op de (beperkte) financiële consequenties van de ambities en uitwerkingen met name op het gebied van personele capaciteit en een mogelijk extra beroep op de bijzondere bijstand (zie nota Financiën: Kosten en Baten).

Vervolg
Na besluitvorming over de nota kan het college aan de slag met de in de nota geschetste ambities en uitwerkingen. Volgens de in de nota opgenomen aanpak volgt dan jaarlijks een raadsbrief met de stand van zaken.

Participatie
Over dit initiatiefvoorstel heeft een raadsinformatiebijeenkomst plaatsgevonden met meepraters uit de stad. Daarnaast zijn verschillende van de op deze bijeenkomst aanwezige mensen ook later nog door de initiatiefnemers geraadpleegd.

Communicatie
Er is geen aanleiding om specifiek over de nota en ambities te communiceren. Wel worden in de nota een aantal zaken genoemd waarbij communicatie een cruciaal onderdeel is, zoals het breder bekend maken van de mogelijkheid om bijzondere bijstand in te zetten voor de eigen bijdrage bij in beroep gaan. Deze zaken worden in de nota toegelicht.

Bijlagen
Nota: “Krijgen waar je recht op hebt” – ter vaststelling van de gemeenteraad.

Krijgen waar je recht op hebt

Laagdrempelig bezwaar, beroep en rechtshulp bij geschillen met de gemeente

Inhoud

Achtergrond 3

Aanleiding 3

Wat doet de gemeente al? 4

Ambities 7

Doelgroep 7

Doelen 8

1. Ambitie: Verbeteren informatievoorziening 10

a. Proactief informatie over besluiten, beleid en rechtshulp bieden 10

b. Vooraf delen voorlopige besluiten 11

c. Duidelijke taal eerst, juridische taal later 11

d. Maak werk van de nulde-lijn 12

2. Ambitie: Verbeteren ondersteuningsmogelijkheden 14

a. Breng ondersteuningsmogelijkheden in kaart 14

b. Leer van de ervaringen van de 1e en 2e-lijns rechtsbijstand 17

3. Ambitie: Verbeter de mogelijkheden voor beroep voor mensen met een laag inkomen 19

a. Houd een vinger aan de pols voor de kosten van beroep 19

b. Vereenvoudig de aanvraag 20

c. Verbeter informatievoorziening over financiële mogelijkheden 20

Monitoren activiteiten en effecten 22

Financiën: Kosten en Baten 23

Woord van Dank 24

Bijlage 1: Draagkrachtmeting bijzondere bijstand 25

Achtergrond

Overheden op alle niveaus nemen besluiten over veel zaken die een grote invloed hebben op het leven van mensen. Dat geeft ook de verantwoordelijkheid om zaken waar mensen recht op hebben goed, eenvoudig en duidelijk voor hen te regelen. En om, als iets onverhoopt niét goed gaat, te zorgen dat mensen laagdrempelig hun recht kunnen halen – zéker waar het gaat om geschillen tussen inwoners en overheid.

Hoe zorgvuldig de gemeente haar werk ook probeert te doen, soms zijn inwoners het niet eens met een beslissing – bijvoorbeeld over een afwijzing van een vraag om een hulpmiddel zoals een rolstoel of het terugvorderen van een bijstandsuitkering. Mensen kunnen op dat moment bezwaar maken, waarop de gemeente weer moet besluiten. Als een bezwaar wordt afgewezen, kunnen mensen er voor kiezen in beroep te gaan (naar de rechter te stappen).

Het indienen van een bezwaar, het aanleveren van de juiste informatie en het gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn om een goed besluit te krijgen is niet voor iedereen eenvoudig. Veel mensen hebben hier hulp bij nodig. Soms om te beoordelen waar een afwijzing vandaan komt en deze beter te begrijpen, en soms om samen te bekijken wat de beste weg is om je recht te halen. Die hulp, bij een laag inkomen soms gratis, is niet altijd makkelijk te vinden of eenvoudig toegankelijk.

Aanleiding

Sinds 2017 wordt gesproken over de hervorming van de gesubsidieerde rechtsbijstand. De eerste plannen van Minister Dekker leidden destijds tot protest en stakingen in de sociale advocatuur én tot veel initiatieven in het veld voor het behouden en verbeteren van laagdrempelige toegang tot het recht.

Voor GroenLinks en D66 in Utrecht waren de plannen en de daarop volgende initiatieven aanleiding om in 2019 schriftelijke vragen te stellen en een raadsinformatiebijeenkomst te organiseren. Het ging ons hierbij om de toegang tot bezwaar en beroep voor mensen met een laag inkomen en de rol van de gemeente daarin. Op dit moment zijn meer dan 60% van alle gefinancierde rechtszaken gericht op de overheid[1]. Dat is een extra reden om hier zeer zorgvuldig mee om te gaan.

We spraken veel bevlogen mensen die iedere dag inzetten voor ‘het recht’ voor mensen met een laag inkomen. En we zagen een ingewikkeld veld, met veel verschillende partijen en mogelijkheden. Bovendien zagen we dat er veel is dat een gemeente zelf kan doen (en doet) om de noodzaak tot beroep te verminderen.

[1] https://www.advocatenorde.nl/nieuws/nieuw-dieptepunt-op-dossier-rechtsbijstand-minder-inkomen-minder-recht

Daarnaast waren er ook bredere ontwikkelingen. In de Toeslagenaffaire bij de belastingdienst zagen we wat er gebeurt als de overheid niet alleen onzorgvuldig handelt, maar het ook lastig, zo niet onmogelijk maakt voor mensen om hun recht te halen. Naast alle ellende in de persoonlijke sfeer die dit met zich meeneemt, zien wij de gevolgen voor het rechtsgevoel en het vertrouwen van mensen in de overheid. We hopen dat meer duidelijkheid en eenvoudige toegang tot rechtshulp ook positief bijdraagt aan het rechtsgevoel van mensen en dat zij zich gehoord voelen. Meer inzicht leidt hopelijk ook tot meer begrip voor hoe en waarom een besluit wordt genomen.

Dit alles heeft geleid tot deze nota. De nota gaat in op manieren voor de gemeente om beter om te gaan met bezwaar en beroep en om de huidige rechtsbijstand voor mensen met een laag inkomen nog beter te maken. We hopen en denken dat we zo, onafhankelijk van landelijke ontwikkelingen, zorgen dat mensen ook op langere termijn krijgen waar ze recht op hebben.

Wat doet de gemeente al?

De insteek van de gemeente Utrecht om haar procedures zo in te richten dat het indienen van bezwaar, het aanleveren van de juiste informatie en het gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn om een goed besluit te krijgen voor iedereen ook zonder rechtsbijstand mogelijk is.

Om een goed idee te krijgen hoe dit werkt, beschrijven we hieronder het proces zoals dat wordt gevolgd binnen de afdeling Werk en Inkomen. Deze afdeling loopt voorop in de toepassing van ‘premediation’ (zie hieronder). Andere afdelingen werken op andere manieren. Soms wordt -net als bij Werk en Inkomen- vroegtijdig met mensen gebeld om afwijzingen toe te lichten), maar niet altijd.

Een schets van het proces bij Werk en Inkomen:
Onder brieven van de afdeling Werk en Inkomen waarin besluiten worden gecommuniceerd staat de volgende tekst:

> **Bent u het niet eens met dit besluit?**
>
> **Neem dan eerst contact met ons op. Wij leggen het besluit uit en vertellen wat er is gebeurd. Daarna beslist u of u een bezwaarschrift indient. Met vermelding van een telefoonnummer en emailadres (vragenoveruwbeschikking@utrecht.nl)**

Van deze mogelijkheid wordt veelvuldig gebruik gemaakt. Dit leidt ook regelmatig tot wijziging van het genomen besluit omdat er een fout is gemaakt. Dit wordt een ‘Premediation-traject’ genoemd.

Premediation-trajecten lijken in de praktijk redelijk te helpen om bezwaren te voorkomen. In de eerste helft 2018 was er bijvoorbeeld sprake van 774 premediation-trajecten bij Werk en Inkomen, waarvan uiteindelijk 25% nog in bezwaar is gegaan.

Tegelijkertijd is er ook breder sprake van een flinke daling van het aantal bezwaarschriften. Waar zes á zeven jaar geleden nog jaarlijks ongeveer 2000 bezwaarschriften moesten worden behandeld in het Sociaal Domein, is dat inmiddels gedaald naar een te verwachten 1000 bezwaarschriften in 2020. Dit is een landelijke trend met waarschijnlijk verschillende oorzaken, waaronder het beter uitleggen van besluiten, bellen voorafgaand aan een afwijzend besluit en het invoeren van premediation.

Rechtstreeks contact

Een voorbeeld van passend contact met de overheid is te vinden bij negatieve besluiten op aanvragen levensonderhoud (Team Nieuwe Aanvragen) en Bijzondere bijstand (financiële regelingen). Hier wordt de inwoner gebeld door de behandelaar om het voorgenomen besluit mede te delen. Ze doen dan twee belpogingen naar de inwoner. Op deze manier wordt ook eerst rechtstreeks contact opgenomen met de inwoner om 'het slechte nieuws' te brengen en eventuele vragen direct op te vangen.

Als er vervolgens wel bezwaar wordt ingediend, worden bezwaarmakers zo snel mogelijk gebeld. Er wordt gekeken wat maakt dat iemand in bezwaar gaat, afgetast of er mogelijkheden zijn het geschil op te lossen zonder verdere procedure, welke procedure het best past (soms kan iemand beter zo snel mogelijk een nieuwe/andere aanvraag indienen) of een afspraak gemaakt over een hoorzitting (veelal telefonisch).

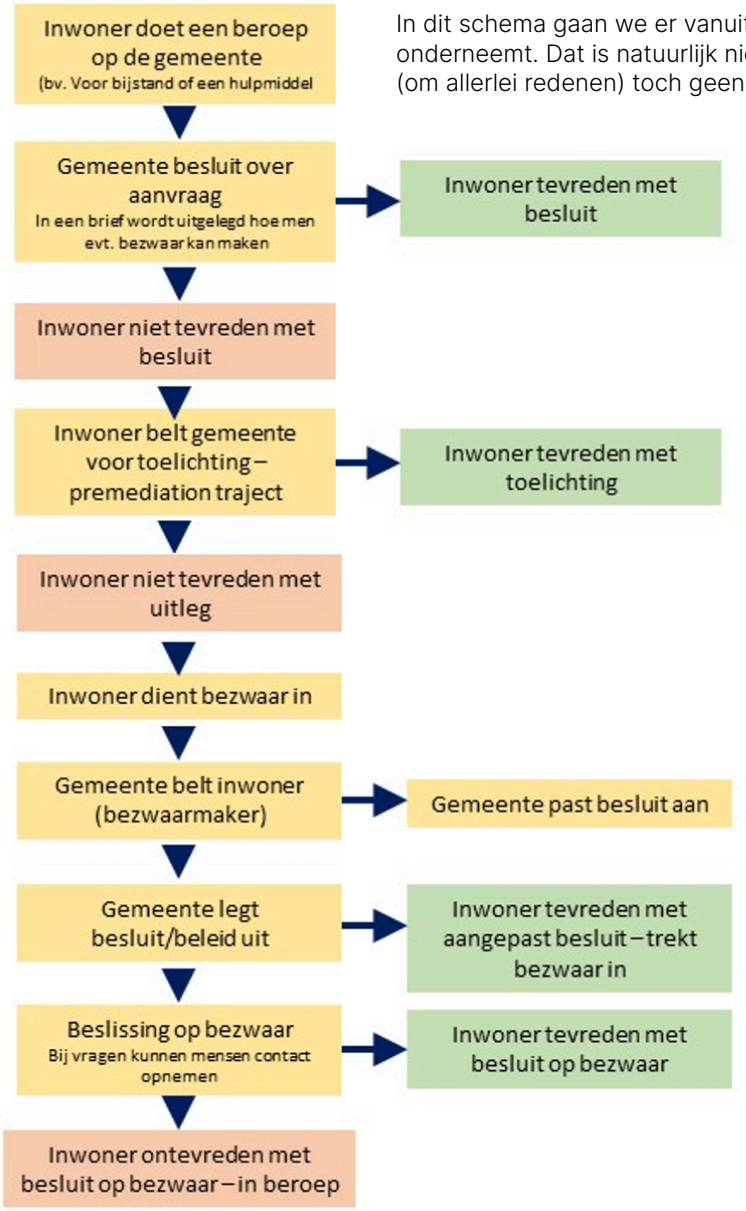
Vervolgens kan er het volgende gebeuren[2]:

1. Het besluit wordt aangepast als er mogelijkheden zijn om het geschil op te lossen. In dat geval worden er met de betreffende afdeling (bijvoorbeeld Werk en Inkomen) afspraken gemaakt over het wijzigen van het besluit.
2. Het besluit wordt niet aangepast en wordt nader uitgelegd. Dat kan ertoe leiden dat iemand meer begrip heeft voor het besluit en dat het bezwaar wordt ingetrokken.

Deze aanpak leidt tot ca twintig procent van de bezwaarschriften die uiteindelijk worden ingetrokken of anderszins opgelost. Zijn mensen nog niet tevreden met de aanpassing of de uitleg dan volgt een beslissing op het bezwaar (schriftelijk). Ook in deze brief is opgenomen dat mensen met vragen contact op kunnen nemen met de behandelend ambtenaar.

In feite is het besluit bezwaar het einde van het traject bij de gemeente zelf. Als mensen hierna niet tevreden zijn met de uitkomst kunnen zij hun geschil met de gemeente voor de rechter brengen. Ze kunnen hierbij gebruik maken van juridisch advies uit de eerste of tweede lijn (zie pagina 12). Het kan natuurlijk ook dat zij al eerder in het proces van bezwaar gebruik maken van juridisch advies.

[2] Dit alles gebeurt conform de uitgangspunten van PCMO (Passend contact met de overheid). Alle medewerkers van Bezwaar en beroep hebben trainingen gevolgd op dit gebied.

In dit schema gaan we er vanuit dat de inwoner in alle gevallen actie onderneemt. Dat is natuurlijk niet zo. Mensen kunnen ook ontevreden zijn en (om allerlei redenen) toch geen verdere actie ondernemen.

Figuur 1 Overzicht besluit, bezwaar en beroep

Ambities

We zijn heel blij dat de gemeente al zoveel doet. Juist omdat het vaak over beslissingen gaat die voor mensen grote invloed hebben, verdient het continue aandacht hoe we Utrechters zoveel mogelijk inspraak en inzicht geven bij besluitvorming en mogelijkheden bieden om zaken die niet goed gaan te herstellen. Wij geven hieronder enkele ambities, die we concreet hebben. Hieronder geven we eerst de kaders (de doelgroep en doelen) van onze ambities en gaan we daarna in op de ambities zelf.

Doelgroep

De onderstaande ambities zijn gericht op mensen met een laag inkomen[3]. Vanzelfsprekend zijn er ook veel mensen met een hoger inkomen die afhankelijk zijn van besluiten van de gemeente, die niet eens zijn met de gemeente of die (uiteindelijk) een geschil met de gemeente hebben dat in een rechtbank terecht komt. Wij zijn ervan uit gegaan dat veel van deze mensen beter in staat zijn om hun recht te halen doordat zij door hun hogere inkomen de mogelijkheid hebben te betalen voor advies of ondersteuning. Daarnaast zien we dat mensen met een laag inkomen vaker van de overheid afhankelijk zijn voor zaken die cruciaal zijn voor hun dagelijks leven. Eenvoudig gezegd: de impact van het niet honoreren van een aanvraag om bijzondere bijstand heeft in veel gevallen meer impact op het leven van mensen dan het niet honoreren van een vergunning voor een dakkapel.

Desalniettemin richten veel van de zaken die wij aandragen zich op een meer responsieve overheid, die zaken meer inzichtelijk maakt – iets waar overduidelijk niet alleen mensen met een laag inkomen profijt van hebben.

Verder is het goed op te merken dat voor sommige mensen op wie deze nota zich richt, de problematiek breder is dan alleen juridisch: mensen hebben soms meerdere problemen (schulden, huisvesting, behoefte aan zorg of ondersteuning). Enerzijds zullen mensen soms ‘binnenkomen’ via een andere zorg- of ondersteuningsvraag, anderzijds zal soms bij mensen op zoek naar rechtshulp geconstateerd worden dat zij (ook) andere vormen van zorg of ondersteuning kunnen gebruiken. We refereren daar hieronder enkele keren aan.

[3] In de ambities hieronder hebben we ‘laag inkomen’ nader gespecificeerd.

Doelen

Onze ambities hebben de volgende twee doelen:

1. Een meer responsieve gemeente, specifiek gericht op bezwaar, beroep, en geschillen met de gemeente Utrecht. Dat wil zeggen dat mensen meer inzicht krijgen in, en betere informatie en zeggenschap over, het proces van aanvraag, beroep en besluitvorming – om zo de ongelijke verhouding tussen inwoner en gemeente te verkleinen.

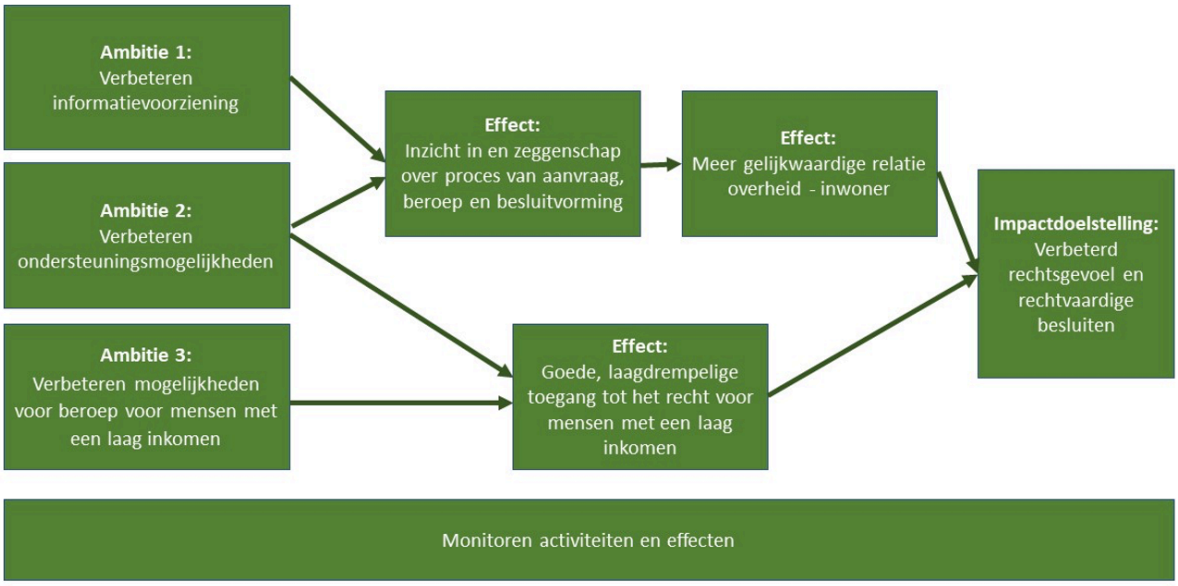
2. Mensen met een klein inkomen beter, efficiënter en laagdrempeliger hun recht te laten halen bij geschillen met en beslissingen van de overheid.

Beide doelen hebben als uiteindelijk effect dat ze bijdragen aan het recht en rechtsgevoel van de inwoners in onze stad. Bij de ambities staat nader uitgelegd hoe deze doelen en onze ambities samenhangen.

In deze nota maken we een onderscheid tussen de responsieve gemeente en je recht halen bij de overheid. Daar waar het gaat om responsief zijn, willen we dat de focus ligt op dat wat de gemeente kan doen – het deel dat we direct kunnen beïnvloeden. Daar waar het gaat om mensen 'hun recht te laten halen' kijken we breder. We willen bijdragen aan het feit dat mensen beter, efficiënter en laagdrempeliger hun recht kunnen halen bij geschillen zowel met de gemeente, als ook in geschillen met de provincie en rijksoverheid en bij andere instanties in het publieke domein, zoals woningbouwcorporaties of de belastingdienst. Daar waar we het later in deze nota hebben over 'de overheid' bedoelen we dan ook expliciet ook die instanties.

Overigens wil dit alles niet zeggen dat het onze bedoeling is dat deze nota leidt tot méér rechtszaken, noch dat we iets vinden van de uitkomsten van een besluit, bezwaar of beroep. Niet iedere gang naar de rechter is ook zinvol of leidt voor de inwoner tot een bevredigende uitkomst. Wij denken wel dat er nog mogelijkheden zijn om beslissingen extra te onderbouwen waardoor meer begrip ontstaat en om een bevredigende oplossing te bieden door betere ondersteuning, waardoor een rechtszaak voorkomen kan worden. Het uitgangspunt voor ons is ook niet om rechtszaken te voorkomen, maar om te zorgen dat de rechtszaken die er komen leiden tot een verbeterd rechtsgevoel en rechtvaardige besluiten.

Het onderstaande schema geeft aan hoe de door ons voorgestelde ambities samenhangen met de gewenste effecten. Hoe dit precies werkt geven we bij de verschillende ambities in meer detail aan.

Figuur 2 Overzicht ambities en effecten

1. Ambitie: Verbeteren informatievoorziening

Door informatievoorziening te verbeteren krijgen mensen meer inzicht in en zeggenschap over hun proces van aanvraag, besluit en beroep. Dit kan bijdragen aan een meer gelijkwaardige relatie tussen overheid en inwoner en uiteindelijk aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Proactief informatie over besluiten, beleid en rechtshulp bieden

Op dit moment geeft de gemeente al (schriftelijke) informatie over wat mensen kunnen doen als ze het niet eens zijn met een beslissing. In brieven over een besluit wordt nu de tekst “Als u in bezwaar wilt gaan…” opgenomen. Wij stellen voor om daar proactief informatie aan toe te voegen over rechtshulp (“Heeft u daar hulp bij nodig…”).

Hoe deze informatie precies kan worden aangeboden dient nader uitgezocht te worden. Zo biedt de Rechtbank Midden-Nederland duidelijke folders aan over de stappen die mensen kunnen zetten. Maar ook de onder 2a genoemde ‘routekaart’ zal helpen hier duidelijke informatie te bieden over waar mensen terecht kunnen. De informatie moet in elk geval duidelijk verwijzen naar één of meerdere organisaties waar mensen terecht kunnen voor rechtshulp.

Het is goed te zien dat er bij specifieke afdelingen (specifiek Werk en Inkomen) al veel gebruik wordt gemaakt van premediation en het vooraf (laten) bellen van mensen om op deze wijze proactief en tijdig informatie te bieden aan mensen over het beleid, het besluit en de mogelijkheden die mensen hebben. Dit is echter nog niet bij alle afdelingen het geval. Het lijkt goed om deze werkwijze breder toe te passen.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente Utrecht neemt standaard een tekst op in brieven waarbij wordt verwezen waar hulp geboden wordt. Hierbij wordt in elk geval verwezen naar de routekaart.

- Ook andere afdelingen binnen het sociaal domein gaan (meer) gebruikmaken van premediation/vroegtijdig (telefonisch) contact met inwoners om besluiten toe te lichten. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de kennis van de afdelingen waar dit al plaatsvindt.

B. Vooraf delen voorlopige besluiten

Het is belangrijk dat mensen goed begrijpen wat er besloten wordt. Naast goede informatie over het proces hebben mensen daarom ook goede informatie over de inhoud van hun zaak nodig. Voor een deel wordt deze informatie in het telefonisch contact met de bezwaarmaker gegeven. In enkele gemeenten is het daarnaast al gebruikelijk voor een hoorzitting een schriftelijk conceptbesluit naar alle partijen te sturen. Dit vooraf delen van een voorlopig besluit heeft een aantal voordelen:

- Het geeft de betrokkenen de kans zich goed voor te bereiden op de hoorzitting, ook als dit voor iemand geen dagelijkse kost is;
- De extra tijd en uitleg die iemand krijgt maakt het eenvoudiger te begrijpen wat er in het definitieve besluit staat;
- De uitleg vóór het besluit definitief is zorgt dat de bezwaarmaker minder het gevoel heeft dat besluitvorming plaatsvindt buiten zijn gezichtsveld. Oftewel uitleg vóór een definitief besluit geeft minder het gevoel van 'mosterd na de maaltijd'.

Het delen van voorlopige besluiten met inwoners die hier prijs op stellen kan een effect hebben op de manier waarop mensen besluitvorming ervaren. Tegelijk realiseren we ons dat dit een andere manier van werken vergt en mogelijk meer capaciteit. Het lijkt daarom goed eerst kleinschalig te starten om te zien of dit een positief effect heeft.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Bij wijze van pilot worden, als onderdeel van het andere contact met de bezwaarmaker, voorlopige besluiten vooraf gedeeld met een beperkte groep mensen die daar prijs op stellen
- Hierbij wordt gemonitord welk effect dit heeft op de ervaringen van bezwaarmakers met het proces.

C. Duidelijke taal eerst, juridische taal later

De laatste jaren werkt de gemeente Utrecht actief aan begrijpelijke taal. Ook de afdeling Beroep en Bezwaar is getraind in het gebruik van begrijpelijk taalgebruik. Desalniettemin blijft er vaak sprake van veel (in onze ogen onnodig) gebruik van juridisch jargon. Wij stellen voor expliciet aandacht te besteden aan begrijpelijke taal bij besluiten en geschillen.

Omdat juridische taal soms onvermijdelijk is bij het mededelen van bezwaar of besluit, stellen wij voor dat in brieven altijd éérst de boodschap in begrijpelijke taal komt, zo nodig (in een bijlage) gevolgd door de boodschap in juridische taal. Zo voorkomen we dat mensen afhaken voor ze de boodschap begrepen hebben.

Juridische taal onvermijdelijk?

Dat ook juridisch ingewikkelde kwesties duidelijk en begrijpelijk op papier gezet kunnen worden bewijst de civiele kamer van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, die in 2019 de Klaretaalbokaal won voor de uitspraak waarin het hof de Nederlandse tak van motorclub de Bandidos verbiedt.

Medewerkers maken voor veel brieven gebruik van standaard sjablonen (die eventueel aangepast worden bij specifieke omstandigheden). Het omzetten vergt tijd. Daarom is het goed hierin een prioritering aan te brengen en aan te sluiten bij het lopende organisatie-brede programma begrijpelijke taal.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Expliciet aandacht besteden aan begrijpelijke taal bij besluiten en geschillen en de boodschap eerst in begrijpelijke taal te brengen. Juridische zaken kunnen in een bijlage worden toegevoegd.
- Werk maken van het ‘vertalen’ van standaard briefsjablonen, zowel bij Werk en Inkomen als bij andere afdelingen waar sprake is van bezwaar en beroep. Hiertoe wordt een duidelijk plan gemaakt waarbij jaarlijks minimaal 10% van de brieven wordt aangepast, met een focus op die brieven die 1) het meest gebruikt worden 2) het meeste ingrijpen in het leven van mensen.

D. Maak werk van de nulde-lijn

Naast mensen die veel extra ondersteuning nodig hebben, zijn er ook mensen die met weinig specifieke ondersteuning zelf een heel eind komen met het schrijven van een goed bezwaar. Behalve de eerste lijn en tweede lijn rechtshulp bestaat er ook een nulde lijn rechtshulp. Deze bestaat uit zelfhulptools en eventuele advisering vanuit het juridisch loket. Deze vormen van hulp zijn laagdrempelig en voor iedereen beschikbaar, ongeacht het inkomen.

In de routekaart (zie ambitie 2a) kunnen deze als eerste stap worden opgenomen, om zo een groep op ondersteuning te wijzen die relatief weinig vraagt van de eerste en tweede lijn. Mensen die meer rechtshulp nodig hebben kunnen vervolgens hulp inschakelen van de eerste en tweede lijn rechtshulp.

Hierbij past de volgende uitwerking:

- Zelfhulptools (nulde lijn rechtshulp) expliciet opnemen in de routekaart zoals beschreven in 2a.

2. Ambitie: Verbeteren ondersteuningsmogelijkheden

Door ondersteuningsmogelijkheden te verbeteren krijgen mensen meer inzicht in en zeggenschap over hun proces van aanvraag, beroep en besluitvorming. Dit leidt ook tot goede, laagdrempelige toegang tot het recht. Beide zaken kunnen bijdragen aan een meer gelijkwaardige relatie tussen overheid en inwoner en uiteindelijk aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Breng ondersteuningsmogelijkheden in kaart

Er zijn veel partijen betrokken bij het geven van advies aan mensen met een laag inkomen over hun bezwaar of beroep. Van sociaal raadslieden en cliëntondersteuners tot de rechtswinkel en van het buurtteam tot sociaal advocaten. Dat geeft veel (goede) mogelijkheden, maar zorgt ook voor verwarring en zorgt dat mensen niet altijd (gelijk) op de juiste plek terecht komen. En dat maakt weer dat mensen soms niet het juiste advies krijgen en dat alle betrokkenen meer tijd (en geld) kwijt zijn. Zorgen dat mensen op de juiste plek terecht komen scheelt tijd, geld en frustratie.
Mensen die ondersteuning nodig hebben kunnen zich op verschillende plekken in het veld als eerste melden (1e-lijns hulp). Dat willen we graag zo houden[4]. Maar hoe vervolgens in verschillende gevallen effectief en efficiënt kan worden doorverwezen is nog niet altijd even duidelijk, terwijl een warme overdracht voor betrokkenen in een complexe situatie juist van groot belang is.

Wij willen daarom dat de gemeente het voortouw neemt in het ontwikkelen van een ‘routekaart’ voor rechtsbijstand die professionals en inwoners helpt met het vinden van de meest logische weg naar de juiste ondersteuning. De focus van deze routekaart ligt op het in kaart brengen van de mogelijkheden bij geschillen met de overheid, maar we kunnen ons voorstellen dat dit in de praktijk niet altijd te scheiden is van ondersteuning om je recht te halen bij andere partijen.

De recente ontwikkelingen rond de stelselherziening van de rechtsbijstand kijken ook allemaal naar ‘routevoorzieningen’. Dit nu al doen past dus goed bij ontwikkelingen op dit terrein op de langere termijn.

[4] Dit principe noemt men ook wel ‘any door goes’ – het maakt niet uit door welke ‘deur’ mensen als eerste naar binnen gaan.

Aandachtspunten bij de ontwikkeling van de routekaart:

- Landelijk bestaan er reeds twee van zulke routekaarten[5], die in beeld brengen welke instanties juridische ondersteuning bieden en waarvoor mensen bij deze instanties terecht kunnen. Organisaties die (alleen) lokaal actief zijn ontbreken op deze kaarten. Idealiter zou een Utrechtse routekaart worden ontwikkeld in samenhang met of binnen een van de bestaande kaarten. Enerzijds omdat die kaart efficiënter wordt door de aanvulling met lokale organisaties, anderzijds omdat dit duidelijkheid geeft voor een inwoner die alle hulp, nationaal én lokaal, op één plek kan vinden.

- Het is zinvol ook te kijken naar aansluiting bij de bestaande sociale kaart van Utrecht, en bij zorg- en ondersteuningspartners op deze kaart, zoals buurtteams en schuldhulpverleners. Bij mensen met meerdere problemen (zie 'Doelgroep') blijft hun juridische hulpvraag soms onderbelicht. Door de koppeling met het bredere veld kan een zorgvuldige overdracht vaker plaatsvinden. De Raad voor de Rechtsbijstand is samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid en Divosa[6] reeds bezig met een project hoe laagdrempelige hulp lokaal beter georganiseerd kan worden en gekoppeld kan worden aan de bestaande sociale kaart. Als gemeente Utrecht zouden we hierop kunnen aansluiten.

- Bij de ontwikkeling van de kaart hoort ook een proces om de routekaart eenvoudig te kunnen aanpassen en afspraken over wie dit doet. Zo kunnen bijvoorbeeld nieuwe partners worden toegevoegd als daartoe aanleiding is.

- Naast de routekaart als product, zien wij de gezamenlijke ontwikkeling van zulke routes (met lokale en bovenlokale partners) als een goede manier om de onderlinge samenwerking en verwijzing van cliënten te verbeteren.

[5] Zo bestaat er van Rechtwijzer https://rechtwijzer.nl/over-rechtwijzer/rechtwijzer-ehbo en van CAK bestaat de regelhulp: https://www.regelhulp.nl/voor-gemeenten. Op dit moment wordt verkend hoe beide kaarten op elkaar kunnen worden aangesloten.

[6] Divosa is de kennis- en netwerkorganisatie voor directeuren sociaal domein.

Figuur 3 Voorbeeld van een bestaande routekaart (landelijk). Aan de hand van vragen worden gebruikers geleid naar een advies op maat

Een ander punt bij het vinden van de juiste plek voor advies is dat sommige bezwaarmakers een advocaat om hulp vragen. In de praktijk blijkt dat mensen soms kiezen voor een advocaat uit hun netwerk, onafhankelijk wat de specialisatie van die advocaat is. Zij vertrouwen op deze advocaat omdat ze deze kennen. Echter, elke advocaat heeft een eigen specialiteit. Dit kan er toe leiden dat sommige cliënten niet goed geholpen worden, omdat de advocaat in kwestie te weinig weet van het specifieke domein waar de vraag over gaat. In dit geval doet de advocaat de zaak van hun cliënt niet veel goeds. Vandaar dat het een goed idee is om in de routekaart ook iets op te nemen over de keuze van een advocaat die past bij het vraagstuk.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente maakt inzichtelijk welke organisaties beschikbaar zijn voor ondersteuning bij (aspecten van) rechtshulp in Utrecht en waar zij bij kunnen helpen. Idealiter wordt de routekaart geïmplementeerd bij of in samenwerking met een van de bestaande landelijke initiatieven. Als dit niet mogelijk is, ontwikkelt de gemeente een lokale routekaart. Verder wordt er duidelijk gemaakt wie er verantwoordelijk is voor het bijhouden en updaten van deze routekaart.

- Daarbij wordt gekeken hoe organisaties voor rechtshulp (nog) beter kunnen worden gekoppeld aan andere zorg- en ondersteuningspartners van de sociale kaart in Utrecht en hoe kan worden aangesloten bij initiatieven die landelijk lopen.
- In de routekaart tips opnemen voor het kiezen van een passende advocaat, zo nodig met een verwijzing naar de Specialisatievereniging Sociale Zekerheid[7].

B. Leer van de ervaringen van de 1e en 2e-lijns rechtsbijstand

In Utrecht zijn er verschillende organisaties die inwoners bijstaan in het halen van hun recht. Vergelijkbaar met de zorg zijn deze in te delen in twee verschillende lijnen:

- De eerste lijn bestaat uit rechtshulp via het juridisch loket en sociaal raadslieden.
- De tweede lijn bestaat uit rechtsbijstand middels een advocaat of mediator[8].

Al deze organisaties zijn dagelijks bezig met cliënten die hun recht willen halen in geschillen met (onder meer) de gemeente. Zo zien zij van dichtbij welke zaken goed werken, of juist niet, in de manier waarop de gemeente omgaat met geschillen. Het is daarom zinvol om als gemeente in regelmatig contact te staan met rechtshulporganisaties om zo zelf te leren en te reflecteren. Dit kan door zelf een overleg te initiëren of door aan te sluiten bij lopende projecten en zo structureel in contact te staan met rechtshulporganisaties, bijvoorbeeld via een halfjaarlijks signaleringsoverleg.

Aandachtspunten voor de samenwerking en een signaleringsoverleg:

- Het zou goed zijn om bij zo'n overleg ook de buurtteams te betrekken – ook zij hebben vaak signalen over de uitwerking van besluiten en bezwaren en over inwoners op zoek naar rechtshulp.

- Naast de lessen voor de gemeente, helpt een regelmatig overleg ook de eerste en tweede lijn zelf in afstemming en samenwerking.

- Het ministerie van Justitie en Veiligheid start binnenkort met een pilot voor de verbetering van de samenwerking en kennisdeling tussen de eerstelijns en tweedelijns rechtsbijstand. Binnen deze pilot is Utrecht aangewezen als een van pilotplaatsen. De pilot kan door de gemeente Utrecht worden aangegrepen om zelf te reflecteren en lessen uit te trekken hoe we de gemeentelijke

[7] https://www.ssz-advocaten.nl/

[8] https://www.rvr.org/Informatie-over-de-raad/organisatie/taken-van-de-raad.html

juridische hulpverlening het beste vorm kunnen geven. Naast het signaleringsoverleg zijn er andere experimenten binnen de genoemde pilot waar wellicht van geleerd kan worden, zoals de uitwerking van best practices uit de verschillende pilotgemeenten.

- Eerder heeft de gemeente Utrecht meegedaan aan een “datadialoog” van de Raad voor Rechtsbijstand. Hierbij wordt gebruik gemaakt van (anonieme, geaggregeerde) data van de Raad voor de Rechtsbijstand (bijvoorbeeld hoe vaak aanvragen worden gedaan en op welke momenten) om processen in de gemeente verbeteren. Deze manier van werken, ook met andere partners, levert mogelijk waardevolle inzichten op.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente Utrecht initieert zelf een signaleringsoverleg met de eerste en tweedelijns rechtshulp of maakt gebruik van het signaleringsoverleg uit de beschreven pilot, om zo te blijven reflecteren op de eigen dienstverlening met betrekking tot besluit en bezwaar;
- De gemeente Utrecht initieert een nieuwe datadialoog met partners uit de keten als een vervolg op de eerdere datadialoog met de Raad voor de Rechtsbijstand;
- Het college neemt de geleerde lessen vanuit het beschreven signaleringsoverleg en de datadialoog mee in de evaluatie zoals verderop in deze nota beschreven in “Monitor activiteiten en effecten”

3. Ambitie: Verbeter de mogelijkheden voor beroep voor mensen met een laag inkomen

Door de mogelijkheden tot beroep te verbeteren krijgen mensen eerder goede, laagdrempelige toegang tot het recht. Dit kan uiteindelijk bijdragen aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Houd een vinger aan de pols voor de kosten van beroep

Als mensen uiteindelijk ontevreden zijn met de uitkomst van hun bezwaar[9], kunnen zij er voor kiezen hun geschil voor te leggen aan de rechter ("in beroep gaan"). Niet iedereen kan de hoge kosten voor beroep (onder meer juridische bijstand en griffiekosten) zelf betalen:

- Voor mensen met een verzamelinkomen tot €27.300 (alleenstaand) en €38.600 (gehuwd, samenwonend of alleenstaand met minderjarig kind) is er gesubsidieerde rechtsbijstand[10]. Hierbij wordt nog wel een eigen bijdrage verwacht[11].
- De eigen bedrage, dan wel de kosten voor rechtsbijstand (indien niet gedekt vanuit gesubsidieerde rechtsbijstand) kunnen vergoed worden vanuit de bijzondere bijstand. Hiervoor geldt een vrij complexe draagkrachtberekening die is opgenomen in bijlage 1 bij deze nota.

Hoewel mensen in het bestaande systeem dus een deel van de kosten betalen, zorgt de bijzondere bijstand er zo voor dat financiën in veel gevallen geen belemmering zijn om in beroep te gaan. Ons inziens is deze vorm van vergoeden en het stapsgewijs afbouwen van de vergoeding passend. Bovendien richt de vergoeding zich op die mensen die voor hun voorzieningen het meest afhankelijk zijn van de gemeente (mensen met een laag inkomen).

Hoe hoger je inkomen is, hoe minder afhankelijk je bent van de overheid om je recht te halen, omdat je zelf meer financiële middelen in kan zetten voor ondersteuning. Daarnaast kan elke inkomensgroep gebruik maken van de zelfhulptools (nulde lijn, zie ambitie 1d).

---

[9] Meer achtergronden bij het soort bezwaren waar we ons in deze nota op richten zijn te vinden in de paragraaf 'doelen' hierboven.

[10] https://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/voorwaarden/inkomen

[11] https://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen/inkomensnormen

Voor veel mensen is de combinatie van eigen geld en zelfhulptools waarschijnlijk voldoende. Maar financiële gronden mogen geen reden zijn om je recht niet te kunnen halen. Als je niet in bezwaar kan vanwege financiën, doet dit ook iets voor je rechtsgevoel. Dit is daarom iets om oplettend op te blijven als overheid.

Hierbij past de volgende uitwerking:

- In kaart brengen of er voor de groepen boven de 200% van sociaal minimum aanvullende ondersteuning nodig is.

B. Vereenvoudig de aanvraag

Wanneer bijzondere bijstand wordt aangevraagd (om een beroep mogelijk te maken) is het belang dat dit zo makkelijk mogelijk kan. Het aanvragen van gesubsidieerde rechtsbijstand (bij de Raad voor de Rechtsbijstand) en bijzondere bijstand (bij de gemeente) is omslachtig. Hoewel de gemeente deze manier van werken niet kan aanpassen kan er wel worden gezorgd dat de twee 'potjes' zo goed mogelijk op elkaar aansluiten, bijvoorbeeld door te zorgen dat voor gesubsidieerde rechtsbijstand en bijzondere bijstand dezelfde informatie aangeleverd moet worden om te zien of iemand recht heeft op de voorziening.

Daarnaast zijn er gemeentes die al aan de slag gaan met een aanvraag ook als er nog informatie ontbreekt. Zij vragen alleen de ontbrekende informatie aan wanneer dit ook daadwerkelijk nodig is. Wij stellen voor om dit in Utrecht ook zo te doen.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De aanvraag van de bijzondere bijstand zo gemakkelijk mogelijk maken door zo veel mogelijk aan te sluiten bij de informatie van de gesubsidieerde rechtsbijstand en geen dubbele informatie/bewijslast aan te voeren.
- Bij een aanvraag voor bijzondere bijstand alvast te starten met het onderzoek, ook als er nog informatie ontbreekt. Alleen ontbrekende informatie op te vragen wanneer dit echt nodig is

C. Verbeter informatievoorziening over financiële mogelijkheden

Niet alle mensen die recht hebben op ondersteuning van rechtsbijstand zullen weten dat ze daarvoor gebruik kunnen maken van de bijzondere bijstand. Zeker voor de groep met een inkomen van 111-200% van de bijstandsnorm (zie bijlage 1) is het de vraag of zij altijd bekend zijn met de bijzondere bijstand en dat zij hiervoor in aanmerking komen.

Het is daarom van groot belang om deze voorziening goed te communiceren. Uit eerder onderzoek van Purpose[12] blijkt dat de bijzondere bijstand van alle armoedevoorzieningen sowieso het minst bekend is zowel bij professionals als bij inwoners.

Naast de gesubsidieerde bijstand en de bijzondere bijstand voor de overige kosten, zijn er ook nog fondsen die kunnen ondersteunen. Het lijkt goed de bekendheid van deze fondsen ook verder te vergroten. Zo weten mensen waar zij verdere financiële ondersteuning kunnen vinden.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De bestaande financiële regelingen en voorzieningen expliciet communiceren via de kanalen van de gemeente en naar het netwerk van professionals die te maken hebben met rechtsbijstand
- De financiële ondersteuningsmogelijkheden buiten de gemeente (zoals fondsen) in kaart brengen en de financiële ondersteuningsmogelijkheden op te nemen in de routekaart uit 2a

[12] www.purpose.nl/minimaregelingen-utrecht

Monitoren activiteiten en effecten

Voor de indienende partijen is de toegang tot het recht en het inzicht dat mensen zelf krijgen in hun eigen geschil (met de gemeente) essentieel. We houden daarom graag een vinger aan de pols bij de ambities en uitwerkingen die hier worden geschetst – in de bredere context van de bestaande werkwijze die bijdraagt aan een goede rechtsbijstand en de actualiteit.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Jaarlijks middels een beknopte raadsbrief reflecteren op de doelen zoals opgenomen in deze nota, waarbij expliciet (maar niet exclusief) wordt gekeken naar het effect van de nieuwe maatregelen. We denken hierbij specifiek aan:
  - Het aantal mensen dat in bezwaar en beroep gaat door de tijd, maar ook in relatie tot het aantal gewijzigde besluiten;
  - De baten van deze aanpak in brede zin (tevredenheid van inwoners en in hoeverre mensen het idee hebben dat ze hebben gekregen waar ze recht op hebben – in hoeverre er veranderingen zijn in het ‘rechtsgevoel’ van inwoners.;

- In deze raadsbrief aandacht besteden aan de actualiteit, specifiek de ontwikkelingen rond de kabinetsplannen rond de hervorming van de rechtsbijstand, de mogelijk waardevolle (landelijke en lokale) initiatieven die er op dit moment ontstaan en de gevolgen voor Utrecht.

Financiën: Kosten en Baten

De ambities en uitwerkingen die wij hierboven schetsen zijn vrijwel allemaal procesgericht en brengen daarom geen directe kosten mee. Wel gaat het om zaken die soms extra capaciteit vergen: als meer mensen proactief benaderd worden en meer mensen om hulp of uitleg vragen kost dit nu eenmaal (mogelijk structureel) menskracht van de betrokken afdelingen. We hebben er bewust voor gekozen om in deze gevallen te pleiten voor langzame opbouw en het stellen van duidelijke prioriteiten. In het geval van het herschrijven van de brieven in begrijpelijke taal, kan aangesloten worden bij het gemeentelijk programma dat al loopt. Wij begrijpen dat nieuwe werkwijzen (zeker in coronatijd) niet onmiddellijk geïmplementeerd kunnen worden. Wel geven we een duidelijke richting aan waar de prioriteit de komende tijd moet liggen.

Het is mogelijk dat de verbeteringen ten aanzien van de inzet van de bijzondere bijstand (zie 3b) leiden tot een groter beroep op de bijzondere bijstand. Op het moment begroten we meer uitgaven vanuit de bijzondere bijstand dan we verstrekken, waardoor er financiële ruimte is voor extra verstrekkingen.

We willen daarbij aanmerken dat er ook (financiële) baten zijn van de in deze nota opgenomen ambities. De verwachting is dat betere, meer laagdrempelige ondersteuning zorgt voor minder stress en oplopende problemen. Mensen die aan de bel trekken met een juridische vraag hebben soms ook andere problemen waarbij de gemeente zo eerder op kan acteren. Zo past deze nota goed bij andere opgaven in het sociaal domein die focussen op preventie, normaliseren en de beweging naar voren.

Daarnaast komt er in 2025 een stelselherziening aan waarbij rechtshulp en sociaal domein verder aan elkaar gekoppeld worden. Door hier als gemeente nu al proactief mee aan de slag te gaan, hoeven we dan een minder grote slag te maken.

Niet alle baten van de nota zijn in geld uit te drukken: een verbetering in de relatie tussen overheid en inwoner en positieve effecten op het rechtvaardigheidsgevoel van inwoners zijn niet in geld uit te drukken maar zien wij wel als belangrijke effecten. Het lijkt goed om hier in de monitoring ook aandacht aan te schenken.

Woord van dank

Deze nota kon alleen tot stand komen door de bijdragen, het meelezen en de expertise van de volgende mensen.

Wij willen ze daarvoor hartelijk danken:

- De zeer betrokken ambtenaren voor hun advies over deze nota
- De Raad voor de Rechtsbijstand
- Zumpolle Advocaten
- Sociaal raadslieden
- Juridisch Loket
- Onze beider fracties voor hun input en meeleeswerk
- Florien Bouts voor haar doorzettingsvermogen bij pogingen om ons toch een beetje te sturen in dit proces :)

Bijlage 1: Draagkrachtmeting bijzondere bijstand

Mensen die in beroep gaan kunnen vanuit de bijzondere bijstand een vergoeding krijgen voor de eigen bijdrage van de gesubsidieerde rechtsbijstand, dan wel voor bepaalde kosten voor rechtsbijstand (indien niet gedekt vanuit gesubsidieerde rechtsbijstand). Om het recht op bijzondere bijstand te bepalen, geldt een draagkrachtberekening. De draagkracht is de mate waarin inwoners in staat zijn bijzondere kosten zelf te betalen. Deze wordt bepaald op basis van een deel van het (besteedbare) inkomen en het vermogen. Voor het bepalen van het recht kijkt de gemeente naar de gemiddelde draagkracht over een langere periode (een jaar). Als iemand in een jaar meer kosten maakt dan de draagkrachtruimte voor dat jaar, wordt bijzondere bijstand verleend. Bij het berekenen van de draagkracht, worden de volgende normen gehanteerd (artikel 12 RBBU):

- Tot de bijstandsnorm wordt 100% van de kosten vergoed
- Bij 101 tot 110% bijstandsnorm moet de persoon 5% van zijn of haar draagkrachtruimte zelf betalen
- Bij 111 tot 200 % bijstandsnorm moet de persoon 30% van zijn of haar draagkrachtruimte zelf betalen
- Boven de 200 % komt de persoon niet in aanmerking voor bijzondere bijstand.

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1761
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	5.1
Omschrijving	Reactiebrief Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt
ID	1815
Behandelend ambtenaar	M.Otger
Telefoon	65131
E-mail	m.otger@utrecht.nl
Datum collegebesluit	10 maart 2021
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Sociaal domein
Portefeuillehouder	Wethouder Klein
Beleidsveld	Juridische Zaken
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Florien Bouts/Juridische zaken/06-29098240

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	M.Otger	**Datum**	10 maart 2021
Doorkiesnummer	65131	**Kenmerk**	8533238
E-mail	m.otger@utrecht.nl	**Onderwerp**	Initiatiefvoorstel Krijgen waar je recht op hebt
Bijlage(n)	1	**Beleidsveld**	Juridische Zaken

Geachte leden van de raad,

Onlangs ontvingen wij een initiatiefvoorstel ‘Krijgen waar je recht op hebt’ van de raadsleden Anne-Marijke Podt (D66) en Julia Kleinrensink (GroenLinks). Een omvangrijke nota waarin niet alleen overduidelijk veel tijd en energie in is gestoken, maar dat ook ingaat op een belangrijk onderwerp: laagdrempelige toegang tot rechtsmiddelen voor alle inwoners, ook voor inwoners voor wie dat niet vanzelfsprekend is. En die ook rekening houdt met de afhankelijkheidsrelatie tussen inwoner en overheid en de soms kwetsbare positie waarin inwoners zich bevinden. We hebben dan ook met veel belangstelling kennisgenomen van het voorstel. Wij danken dan ook de initiatiefnemers voor de geleverde inspanningen. Het voorstel geeft ons de kans op een aantal aangedragen onderwerpen te reflecteren en de uitkomst daarvan mee te nemen in onze reactie.

Met de initiatiefnemers zijn wij zonder meer van mening dat elke rechtzoekende moet krijgen waar hij recht op heeft. We delen dan ook de ambities om zorg te dragen voor een responsieve gemeente en laagdrempelige toegang tot rechtsmiddelen om recht te halen. Als het gaat om de begrijpelijkheid van onze eigen besluiten en de rechtsmiddelen die daartegen kunnen worden ingezet door de rechtzoekende zien wij met de initiatiefnemers een kans om hierin nog zaken te verbeteren, zodat inwoners nog beter in staat zijn om te kijken of hij/zij gekregen heeft waar hij recht op heeft. Met de initiatiefnemers verschillen wij op bepaalde punten wel van mening over de reikwijdte van de inspanning die de gemeente daarvoor kan en moet leveren. Ook kijken we anders naar de financiële consequenties: in tegenstelling tot het standpunt van initiatiefnemers zijn aan een aantal onderdelen wel degelijk kosten verbonden.

In het navolgende gaan we eerst in, per voorstel, wat wij adviseren over te nemen en op welke wijze we dat voor ons zien. Vervolgens gaan we in op dat wat nader onderzoek vergt en tot slot op voorstellen die wij ontraden. We zoomen daarbij net zoals de initiatiefnemers in op het sociale domein. Daar waar dit anders is zal dat blijken uit de tekst.

Het initiatiefvoorstel
Het initiatiefvoorstel bestaat uit 19 beslispunten.
1. Neem in de tekst van standaardbrieven en beschikkingen de routekaart op
2. Voer pre-mediation breder in

3. + 4. Deel conceptbesluiten met de rechtzoekende voordat het besluit wordt genomen
5. Besteedt meer aandacht aan begrijpelijke taal
6. Werk maken van het ‘vertalen’ van standaard briefsjablonen
7. Ontwikkel een Zelfhulptools (nulde lijn)
8. Maak inzichtelijk welke organisaties beschikbaar zijn voor ondersteuning bij (aspecten van) rechtshulp in Utrecht en waar zij bij kunnen helpen
9. Neem in de routekaart de verwijzing op naar www.alleadvocateninnederland.nl
10. Initiëren een signaleringsoverleg met de eerste en tweedelijns rechtshulp
11. We blijven deelnemen aan initiëren van de bestaande datadialoog met partners uit de keten
12. Neem de geleerde lessen mee vanuit het beschreven signaleringsoverleg en de datadialoog in de evaluatie zoals verderop in de nota beschreven in “Monitor activiteiten en effecten”
13. In kaart brengen of er voor de groepen boven de 200% van sociaal minimum aanvullende ondersteuning nodig is.
14. Maak de aanvraag van de bijzondere bijstand zo gemakkelijk mogelijk maken door zo veel mogelijk aan te sluiten bij de informatie van de gesubsidieerde rechtsbijstand en geen dubbele informatie/bewijslast aan te voeren.
15. Start bij een aanvraag voor bijzondere bijstand alvast met het onderzoek, ook als er nog informatie ontbreekt. Alleen ontbrekende informatie op te vragen wanneer dit echt nodig is
16. Communiceer de bestaande financiële regelingen en voorzieningen expliciet via de kanalen van de gemeente en naar het netwerk van professionals die te maken hebben met rechtsbijstand
17. Breng de financiële ondersteuningsmogelijkheden buiten de gemeente (zoals fondsen) in kaart en de financiële ondersteuningsmogelijkheden op te nemen in de routekaart
18. Informeer jaarlijks middels een raadsbrief over de doelen zoals opgenomen
19. Besteed in deze raadsbrief aandacht aan de actualiteit, specifiek de ontwikkelingen rond de kabinetsplannen rond de hervorming van de rechtsbijstand, de mogelijk waardevolle (landelijke en lokale) initiatieven die er op dit moment ontstaan en de gevolgen voor Utrecht.

Wij kunnen ons vinden in een groot deel van de beslispunten en adviseren om deze over te nemen. Het gaat om de beslispunten 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10,11,12, 15, 16, 17 ,18 en 19.

Het uitvoeren en uitwerken van de voorstellen zal de nodige tijd vragen. In de gevraagde raadsbrief nemen wij de stand van zaken en de resultaten volgend jaar op. In het navolgende geven wij aan hoe wij ons aankijken tegen verdere uitwerking.

1. **Tekst in standaardbrieven en beschikkingen opnemen over de Routekaart**
   Dit voorstel wordt uitgevoerd zodra de routekaart klaar is. Deze routekaart is een schematische digitale kaart alwaar een ieder die dit wil kan zoeken waar hij met zijn vraag moet zijn betreffende bezwaar, beroep of klachten bij W&I. Deze routekaart is uiterlijk in Q4 van 2021 operationeel.

5. **Meer aandacht geven aan begrijpelijke taal**
   Dit is een continue proces. We geven blijvend aandacht aan begrijpelijke taal. Aandacht voor het zoveel mogelijk voorkomen van jargon is erg belangrijk en wij blijven de brieven ‘vertalen’ naar begrijpelijke taal. De vraag om alle juridische zaken in een bijlage te verwerken wordt niet gehonoreerd. Dit ligt niet voor de hand omdat een beslissing op bezwaar/aanvraag altijd vraagt om een toets binnen een duidelijk kader. De juridische argumentatie moet vooral duidelijk en begrijpelijk zijn. Dat blijkt overigens ook uit de uitspraak waar de initiatiefnemers naar verwijzen die voor de duidelijke taal een prijs heeft gewonnen. Duidelijke taal betekent : rekening houden met de lezer, een persoonlijke benadering en ervoor zorgen dat de taal begrijpelijk is.

6. **Werk maken van het vertalen van standaard briefsjablonen.**
   Dit is een proces waar doorlopend aandacht voor is. Ook via de campagne 'Dat kan beter' worden inwoners actief opgeroepen aan te geven wanneer zij een onbegrijpelijke brief of andere communicatie hebben ontvangen, zodat inwoners zelf ons gericht scherp kunnen houden op het gebruik van begrijpelijke taal.

7. **Zelfhulptools (nulde lijn)**
   Deze nulde-lijn wordt een onderdeel van de routekaart en deze is uiterlijk in Q4 operationeel

8. **De gemeente maakt inzichtelijk welke organisaties beschikbaar zijn voor ondersteuning bij (aspecten van) rechtshulp in Utrecht en waar zij bij kunnen helpen**
   De nog te ontwikkelen routekaart beperkt zich uitsluitend tot zaken die in de relatie met de gemeente van belang zijn. Het is onhaalbaar een burger bij ieder geschil met een willekeurige partij de juiste hulproute te geven. Dit is bovendien geen gemeentelijke kerntaak. Het beheer hiervan is ook lastig. Wij kunnen niet voor alle instanties bijhouden wat de route is bij een conflict. En voor vele conflicten kun je bij diverse soorten adviseurs terecht. Wel kunnen we naar de algemene sites verwijzen via bijvoorbeeld rechtspraak.nl waar duidelijke informatie opgenomen is over waar men terecht kan. Zo worden ook dubbelingen voorkomen en is het beheer op dit punt eenvoudiger.

9. **Neemt in de routekaart de verwijzing op naar www.alleadvocateninnederland.nl**
   Deze verwijzing wordt opgenomen in de nog te ontwikkelen routekaart. De genoemde website helpt bij het kiezen van de juiste advocaat zonder daar verder sturend in te zijn De bedoeling van initiatiefnemers is om tips op te nemen voor het kiezen van een passende advocaat. Het is echter aan de rechtzoekende om te bepalen welke criteria hij van belang vindt. De verwijzing naar de website is het meest objectief.

10. **We initiëren een signaleringsoverleg met de eerste en tweedelijns rechtshulp**
    Dit signaleringsoverleg wordt geïnitieerd. Het overleg kan de kwaliteit van de besluitvorming verbeteren. Het gaat met name om overleg met de raad voor rechtsbijstand en een aantal bekende Utrechtse advocatenkantoren in het sociale domein. Dit signaleringsoverleg start uiterlijk in Q4.

11. **We blijven deelnemen aan de bestaande datadialoog met partners uit de keten**
    Dit is een bestaand overleg waar door Juridische Zaken al aan wordt deelgenomen.

12. **Het college neemt de geleerde lessen vanuit het beschreven signaleringsoverleg en de datadialoog mee in de evaluatie zoals verderop in de nota beschreven in "Monitor activiteiten en effecten"**
    Mogelijke geleerde lessen worden meegenomen. Dit helpt de kwaliteit van onze dienstverlening te verbeteren.

15. **Bij een aanvraag voor bijzondere bijstand alvast te starten met het onderzoek, ook als er nog informatie ontbreekt. Alleen ontbrekende informatie op te vragen wanneer dit echt nodig is**
    De huidige werkwijze van W&I, waar de bijzondere bijstand wordt uitgevoerd, is gelijk aan het gevraagde door de initiatiefnemers. W&I start direct, na het indienen van de aanvraag, met haar onderzoek. Vrijwel direct worden de ontbrekende stukken opgevraagd om zo snel tot een besluit te komen. De alleen strikt noodzakelijke bewijsstukken worden opgevraagd.

16. **De bestaande financiële regelingen en voorzieningen expliciet communiceren via de kanalen van de gemeente en naar het netwerk van professionals die te maken hebben met rechtsbijstand**
    Alle regelingen van binnen het bestaande domein worden blijvend gecommuniceerd via de bekende kanalen. Ook minder bekende kanalen (wijkkrantjes, internet kanalen) worden gebruikt om de informatie over de regelingen van W&I te delen. Buurtteams, U-centraal, Vluchtelingenwerk, de Tussenvoorziening zijn enkele namen uit ons brede netwerk met wie regelmatig informatie wordt gedeeld. Ook via de Utrechtse radio stadszender Bingofm wordt veel informatie verstrekt. Verder is W&I bezig om een (virtueel) inkomstenloket te ontwikkelen dat geschikt is voor de (financieel) meest kwetsbare burgers. Te veel van hen maken niet optimaal gebruik van de voorzieningen die voor hen zijn ontwikkeld door rijk en gemeenten en particuliere initiatieven

17. **De financiële ondersteuningsmogelijkheden buiten de gemeente (zoals fondsen) in kaart brengen en de financiële ondersteuningsmogelijkheden op te nemen in de routekaart**
    In de nog te ontwikkelen routekaart worden deze (voor zover bekende) fondsen meegenomen.

18. **Jaarlijks middels een beknopte raadsbrief reflecteren op de doelen zoals opgenomen**
    In de eerder genoemde jaarlijkse raadsbrief bespreken we de resultaten (die dan beschikbaar zijn) uit deze nota. Deze wordt in Q2 van 2022 aangeleverd.

19. **Besteed in deze raadsbrief aandacht aan de actualiteit, specifiek de ontwikkelingen rond de kabinetsplannen rond de hervorming van de rechtsbijstand, de mogelijk waardevolle (landelijke en lokale) initiatieven die er op dit moment ontstaan en de gevolgen voor Utrecht**
    De raad wordt geïnformeerd zodra er wijzigingen zijn die gevolgen hebben voor het Utrechtse beleid.

<u>Uitvoering geven aan beslispunt 2 vergt nader onderzoek</u>.

2. **Voer pre-mediation breder in.**
   Op diverse plekken wordt al uitvoering gegeven aan pre-mediation. Bij de Jeugdwet en WMO wordt juist gekeken in samenspraak met de rechtzoekende wat of het meeste past. Het Buurtteam speelt hier een belangrijke rol in. Daarnaast wordt verwezen naar onafhankelijke clientondersteuning in diverse situaties indien men er niet uitkomt. Dit wordt meegenomen in de routekaart. We onderzoeken of dit uitgebreid kan worden en rapporteren hierover in de raadsbrief zoals gevraagd. Wij adviseren u dan ook dit punt aan te houden totdat is onderzocht welke behoefte er bestaat aan pre-mediation naast de rollen van de clientondersteuner en sociaal raadslieden.

<u>Wij ontraden de beslispunten 3, 4,13 en 14</u>

3 en 4. **Toesturen conceptbesluiten en meten van het effect.**
Juist in bezwaar wordt al veel aandacht besteed aan het informele contact. Gebleken is uit diverse onderzoeken dat dit contact als prettig wordt ervaren (onderzoek via Prettig Contact met de Overheid, programma onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken). Daaruit is ook gekomen dat de rechtzoekende over het algemeen niet zit te wachten

op een formele behandeling, maar een begrijpelijke en snelle beslissing op zijn bezwaar binnen de wettelijke termijn. Het toezenden van een concept doet hier aan af.

13. **De doelgroep 200% bijstandsnorm.**
De doelgroep 200% + (punt 13) is een groep die W&I niet kent omdat deze nooit een voorziening aanvragen. Het minimabeleid van de gemeente Utrecht is immers bedoeld voor de minima van de gemeente Utrecht. In de routekaart nemen we wel een verwijzing op voor mensen met een hoger inkomen

14. **Vereenvoudigen aanvraag bijzondere bijstand**
Betreft aan te sluiten bij de informatie van de gesubsidieerde rechtsbijstand om zo geen dubbele informatie/bewijslast op te vragen.
De informatie uit de gesubsidieerde rechtsbijstand is alleen bekend bij de advocaat en bureau voor Rechtshulp en mag, conform privacywetgeving, nooit worden gedeeld met de gemeente. Ook zijn er geen systemen waar W&I mag in kijken om deze informatie te verkrijgen.

Voor wat gemeente Utrecht zelf betreft voeren wij reeds het beleid om geen dubbele informatie op te vragen: als informatie al bekend is wordt deze niet opgevraagd.

Conclusie
Wij steunen de ambities van de initiatiefnemers om de informatie en procespositie van de rechtzoekende te versterken. We informeren u in Q1 in 2022 over het nog nader te onderzoeken beslispunt.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Krijgen waar je recht op hebt

Laagdrempelig bezwaar, beroep en rechtshulp bij geschillen met de gemeente

Inhoud

Achtergrond 3

Aanleiding 3

Wat doet de gemeente al? 4

Ambities 7

Doelgroep 7

Doelen 8

1. Ambitie: Verbeteren informatievoorziening 10

a. Proactief informatie over besluiten, beleid en rechtshulp bieden 10

b. Vooraf delen voorlopige besluiten 11

c. Duidelijke taal eerst, juridische taal later 11

d. Maak werk van de nulde-lijn 12

2. Ambitie: Verbeteren ondersteuningsmogelijkheden 14

a. Breng ondersteuningsmogelijkheden in kaart 14

b. Leer van de ervaringen van de 1e en 2e-lijns rechtsbijstand 17

3. Ambitie: Verbeter de mogelijkheden voor beroep voor mensen met een laag inkomen 19

a. Houd een vinger aan de pols voor de kosten van beroep 19

b. Vereenvoudig de aanvraag 20

c. Verbeter informatievoorziening over financiële mogelijkheden 20

Monitoren activiteiten en effecten 22

Financiën: Kosten en Baten 23

Woord van Dank 24

Bijlage 1: Draagkrachtmeting bijzondere bijstand 25

Achtergrond

Overheden op alle niveaus nemen besluiten over veel zaken die een grote invloed hebben op het leven van mensen. Dat geeft ook de verantwoordelijkheid om zaken waar mensen recht op hebben goed, eenvoudig en duidelijk voor hen te regelen. En om, als iets onverhoopt niét goed gaat, te zorgen dat mensen laagdrempelig hun recht kunnen halen – zéker waar het gaat om geschillen tussen inwoners en overheid.

Hoe zorgvuldig de gemeente haar werk ook probeert te doen, soms zijn inwoners het niet eens met een beslissing – bijvoorbeeld over een afwijzing van een vraag om een hulpmiddel zoals een rolstoel of het terugvorderen van een bijstandsuitkering. Mensen kunnen op dat moment bezwaar maken, waarop de gemeente weer moet besluiten. Als een bezwaar wordt afgewezen, kunnen mensen er voor kiezen in beroep te gaan (naar de rechter te stappen).

Het indienen van een bezwaar, het aanleveren van de juiste informatie en het gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn om een goed besluit te krijgen is niet voor iedereen eenvoudig. Veel mensen hebben hier hulp bij nodig. Soms om te beoordelen waar een afwijzing vandaan komt en deze beter te begrijpen, en soms om samen te bekijken wat de beste weg is om je recht te halen. Die hulp, bij een laag inkomen soms gratis, is niet altijd makkelijk te vinden of eenvoudig toegankelijk.

Aanleiding

Sinds 2017 wordt gesproken over de hervorming van de gesubsidieerde rechtsbijstand. De eerste plannen van Minister Dekker leidden destijds tot protest en stakingen in de sociale advocatuur én tot veel initiatieven in het veld voor het behouden en verbeteren van laagdrempelige toegang tot het recht.

Voor GroenLinks en D66 in Utrecht waren de plannen en de daarop volgende initiatieven aanleiding om in 2019 schriftelijke vragen te stellen en een raadsinformatiebijeenkomst te organiseren. Het ging ons hierbij om de toegang tot bezwaar en beroep voor mensen met een laag inkomen en de rol van de gemeente daarin. Op dit moment zijn meer dan 60% van alle gefinancierde rechtszaken gericht op de overheid[1]. Dat is een extra reden om hier zeer zorgvuldig mee om te gaan.

We spraken veel bevlogen mensen die iedere dag inzetten voor ‘het recht’ voor mensen met een laag inkomen. En we zagen een ingewikkeld veld, met veel verschillende partijen en mogelijkheden. Bovendien zagen we dat er veel is dat een gemeente zelf kan doen (en doet) om de noodzaak tot beroep te verminderen.

[1] https://www.advocatenorde.nl/nieuws/nieuw-dieptepunt-op-dossier-rechtsbijstand-minder-inkomen-minder-recht

Daarnaast waren er ook bredere ontwikkelingen. In de Toeslagenaffaire bij de belastingdienst zagen we wat er gebeurt als de overheid niet alleen onzorgvuldig handelt, maar het ook lastig, zo niet onmogelijk maakt voor mensen om hun recht te halen. Naast alle ellende in de persoonlijke sfeer die dit met zich meeneemt, zien wij de gevolgen voor het rechtsgevoel en het vertrouwen van mensen in de overheid. We hopen dat meer duidelijkheid en eenvoudige toegang tot rechtshulp ook positief bijdraagt aan het rechtsgevoel van mensen en dat zij zich gehoord voelen. Meer inzicht leidt hopelijk ook tot meer begrip voor hoe en waarom een besluit wordt genomen.

Dit alles heeft geleid tot deze nota. De nota gaat in op manieren voor de gemeente om beter om te gaan met bezwaar en beroep en om de huidige rechtsbijstand voor mensen met een laag inkomen nog beter te maken. We hopen en denken dat we zo, onafhankelijk van landelijke ontwikkelingen, zorgen dat mensen ook op langere termijn krijgen waar ze recht op hebben.

Wat doet de gemeente al?

De insteek van de gemeente Utrecht om haar procedures zo in te richten dat het indienen van bezwaar, het aanleveren van de juiste informatie en het gebruik maken van de mogelijkheden die er zijn om een goed besluit te krijgen voor iedereen ook zonder rechtsbijstand mogelijk is.

Om een goed idee te krijgen hoe dit werkt, beschrijven we hieronder het proces zoals dat wordt gevolgd binnen de afdeling Werk en Inkomen. Deze afdeling loopt voorop in de toepassing van ‘premediation’ (zie hieronder). Andere afdelingen werken op andere manieren. Soms wordt -net als bij Werk en Inkomen- vroegtijdig met mensen gebeld om afwijzingen toe te lichten), maar niet altijd.

Een schets van het proces bij Werk en Inkomen:
Onder brieven van de afdeling Werk en Inkomen waarin besluiten worden gecommuniceerd staat de volgende tekst:

> **Bent u het niet eens met dit besluit?**
>
> **Neem dan eerst contact met ons op. Wij leggen het besluit uit en vertellen wat er is gebeurd. Daarna beslist u of u een bezwaarschrift indient. Met vermelding van een telefoonnummer en emailadres (vragenoveruwbeschikking@utrecht.nl)**

Van deze mogelijkheid wordt veelvuldig gebruik gemaakt. Dit leidt ook regelmatig tot wijziging van het genomen besluit omdat er een fout is gemaakt. Dit wordt een ‘Premediation-traject’ genoemd.

Premediation-trajecten lijken in de praktijk redelijk te helpen om bezwaren te voorkomen. In de eerste helft 2018 was er bijvoorbeeld sprake van 774 premediation-trajecten bij Werk en Inkomen, waarvan uiteindelijk 25% nog in bezwaar is gegaan.

Tegelijkertijd is er ook breder sprake van een flinke daling van het aantal bezwaarschriften. Waar zes á zeven jaar geleden nog jaarlijks ongeveer 2000 bezwaarschriften moesten worden behandeld in het Sociaal Domein, is dat inmiddels gedaald naar een te verwachten 1000 bezwaarschriften in 2020. Dit is een landelijke trend met waarschijnlijk verschillende oorzaken, waaronder het beter uitleggen van besluiten, bellen voorafgaand aan een afwijzend besluit en het invoeren van premediation.

Rechtstreeks contact

Een voorbeeld van passend contact met de overheid is te vinden bij negatieve besluiten op aanvragen levensonderhoud (Team Nieuwe Aanvragen) en Bijzondere bijstand (financiële regelingen). Hier wordt de inwoner gebeld door de behandelaar om het voorgenomen besluit mede te delen. Ze doen dan twee belpogingen naar de inwoner. Op deze manier wordt ook eerst rechtstreeks contact opgenomen met de inwoner om 'het slechte nieuws' te brengen en eventuele vragen direct op te vangen.

Als er vervolgens wel bezwaar wordt ingediend, worden bezwaarmakers zo snel mogelijk gebeld. Er wordt gekeken wat maakt dat iemand in bezwaar gaat, afgetast of er mogelijkheden zijn het geschil op te lossen zonder verdere procedure, welke procedure het best past (soms kan iemand beter zo snel mogelijk een nieuwe/andere aanvraag indienen) of een afspraak gemaakt over een hoorzitting (veelal telefonisch).

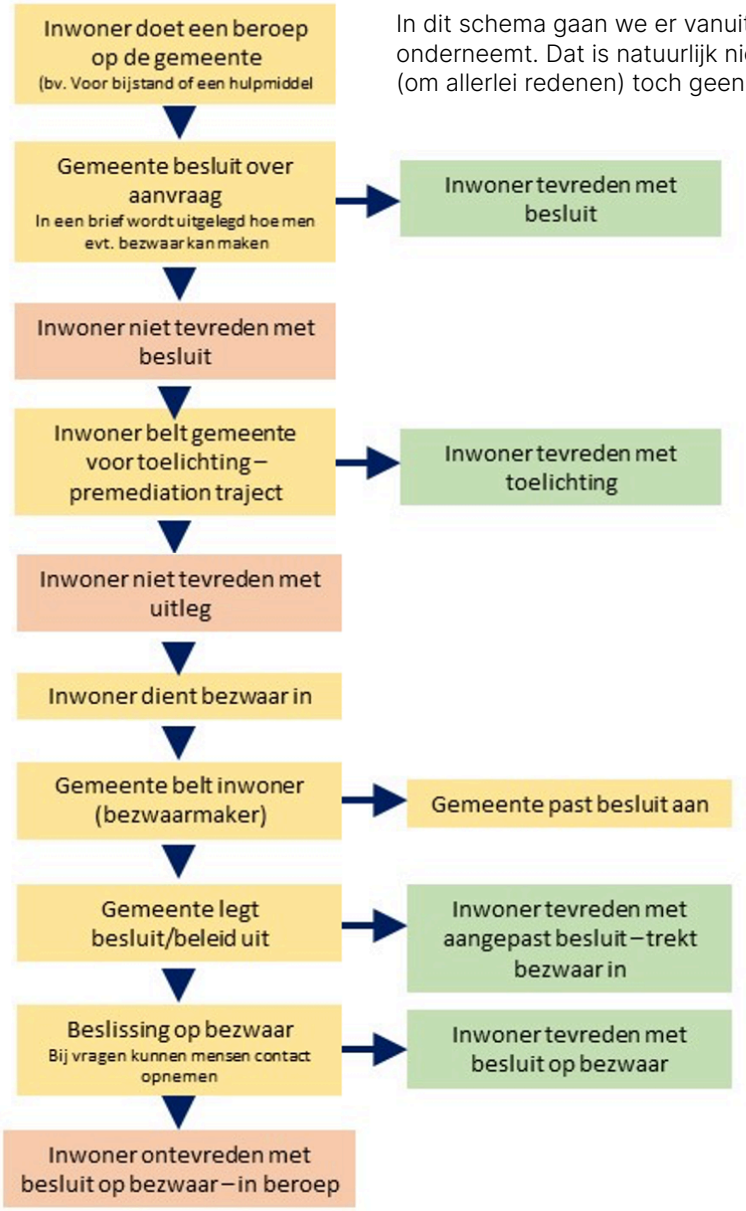
Vervolgens kan er het volgende gebeuren[2]:

1. Het besluit wordt aangepast als er mogelijkheden zijn om het geschil op te lossen. In dat geval worden er met de betreffende afdeling (bijvoorbeeld Werk en Inkomen) afspraken gemaakt over het wijzigen van het besluit.
2. Het besluit wordt niet aangepast en wordt nader uitgelegd. Dat kan ertoe leiden dat iemand meer begrip heeft voor het besluit en dat het bezwaar wordt ingetrokken.

Deze aanpak leidt tot ca twintig procent van de bezwaarschriften die uiteindelijk worden ingetrokken of anderszins opgelost. Zijn mensen nog niet tevreden met de aanpassing of de uitleg dan volgt een beslissing op het bezwaar (schriftelijk). Ook in deze brief is opgenomen dat mensen met vragen contact op kunnen nemen met de behandelend ambtenaar.

In feite is het besluit bezwaar het einde van het traject bij de gemeente zelf. Als mensen hierna niet tevreden zijn met de uitkomst kunnen zij hun geschil met de gemeente voor de rechter brengen. Ze kunnen hierbij gebruik maken van juridisch advies uit de eerste of tweede lijn (zie pagina 12). Het kan natuurlijk ook dat zij al eerder in het proces van bezwaar gebruik maken van juridisch advies.

[2] Dit alles gebeurt conform de uitgangspunten van PCMO (Passend contact met de overheid). Alle medewerkers van Bezwaar en beroep hebben trainingen gevolgd op dit gebied.

In dit schema gaan we er vanuit dat de inwoner in alle gevallen actie onderneemt. Dat is natuurlijk niet zo. Mensen kunnen ook ontevreden zijn en (om allerlei redenen) toch geen verdere actie ondernemen.

Figuur 1 Overzicht besluit, bezwaar en beroep

Ambities

We zijn heel blij dat de gemeente al zoveel doet. Juist omdat het vaak over beslissingen gaat die voor mensen grote invloed hebben, verdient het continue aandacht hoe we Utrechters zoveel mogelijk inspraak en inzicht geven bij besluitvorming en mogelijkheden bieden om zaken die niet goed gaan te herstellen. Wij geven hieronder enkele ambities, die we concreet hebben. Hieronder geven we eerst de kaders (de doelgroep en doelen) van onze ambities en gaan we daarna in op de ambities zelf.

Doelgroep

De onderstaande ambities zijn gericht op mensen met een laag inkomen[3]. Vanzelfsprekend zijn er ook veel mensen met een hoger inkomen die afhankelijk zijn van besluiten van de gemeente, die niet eens zijn met de gemeente of die (uiteindelijk) een geschil met de gemeente hebben dat in een rechtbank terecht komt. Wij zijn ervan uit gegaan dat veel van deze mensen beter in staat zijn om hun recht te halen doordat zij door hun hogere inkomen de mogelijkheid hebben te betalen voor advies of ondersteuning. Daarnaast zien we dat mensen met een laag inkomen vaker van de overheid afhankelijk zijn voor zaken die cruciaal zijn voor hun dagelijks leven. Eenvoudig gezegd: de impact van het niet honoreren van een aanvraag om bijzondere bijstand heeft in veel gevallen meer impact op het leven van mensen dan het niet honoreren van een vergunning voor een dakkapel.

Desalniettemin richten veel van de zaken die wij aandragen zich op een meer responsieve overheid, die zaken meer inzichtelijk maakt – iets waar overduidelijk niet alleen mensen met een laag inkomen profijt van hebben.

Verder is het goed op te merken dat voor sommige mensen op wie deze nota zich richt, de problematiek breder is dan alleen juridisch: mensen hebben soms meerdere problemen (schulden, huisvesting, behoefte aan zorg of ondersteuning). Enerzijds zullen mensen soms ‘binnenkomen’ via een andere zorg- of ondersteuningsvraag, anderzijds zal soms bij mensen op zoek naar rechtshulp geconstateerd worden dat zij (ook) andere vormen van zorg of ondersteuning kunnen gebruiken. We refereren daar hieronder enkele keren aan.

[3] In de ambities hieronder hebben we ‘laag inkomen’ nader gespecificeerd.

Doelen

Onze ambities hebben de volgende twee doelen:

1. Een meer responsieve gemeente, specifiek gericht op bezwaar, beroep, en geschillen met de gemeente Utrecht. Dat wil zeggen dat mensen meer inzicht krijgen in, en betere informatie en zeggenschap over, het proces van aanvraag, beroep en besluitvorming – om zo de ongelijke verhouding tussen inwoner en gemeente te verkleinen.

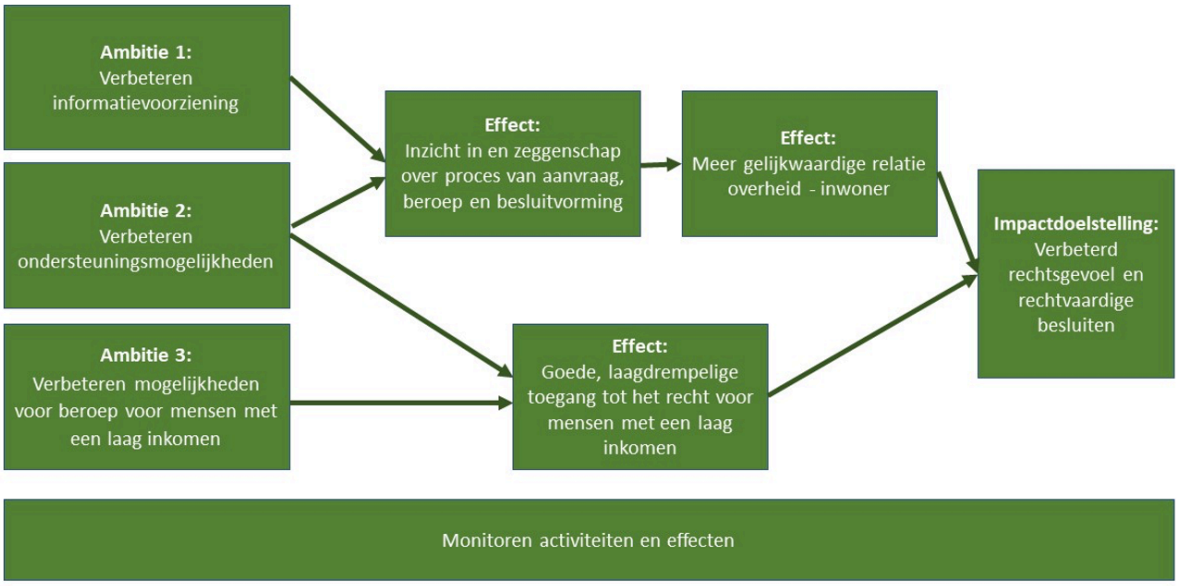
2. Mensen met een klein inkomen beter, efficiënter en laagdrempeliger hun recht te laten halen bij geschillen met en beslissingen van de overheid.

Beide doelen hebben als uiteindelijk effect dat ze bijdragen aan het recht en rechtsgevoel van de inwoners in onze stad. Bij de ambities staat nader uitgelegd hoe deze doelen en onze ambities samenhangen.

In deze nota maken we een onderscheid tussen de responsieve gemeente en je recht halen bij de overheid. Daar waar het gaat om responsief zijn, willen we dat de focus ligt op dat wat de gemeente kan doen – het deel dat we direct kunnen beïnvloeden. Daar waar het gaat om mensen 'hun recht te laten halen' kijken we breder. We willen bijdragen aan het feit dat mensen beter, efficiënter en laagdrempeliger hun recht kunnen halen bij geschillen zowel met de gemeente, als ook in geschillen met de provincie en rijksoverheid en bij andere instanties in het publieke domein, zoals woningbouwcorporaties of de belastingdienst. Daar waar we het later in deze nota hebben over 'de overheid' bedoelen we dan ook expliciet ook die instanties.

Overigens wil dit alles niet zeggen dat het onze bedoeling is dat deze nota leidt tot méér rechtszaken, noch dat we iets vinden van de uitkomsten van een besluit, bezwaar of beroep. Niet iedere gang naar de rechter is ook zinvol of leidt voor de inwoner tot een bevredigende uitkomst. Wij denken wel dat er nog mogelijkheden zijn om beslissingen extra te onderbouwen waardoor meer begrip ontstaat en om een bevredigende oplossing te bieden door betere ondersteuning, waardoor een rechtszaak voorkomen kan worden. Het uitgangspunt voor ons is ook niet om rechtszaken te voorkomen, maar om te zorgen dat de rechtszaken die er komen leiden tot een verbeterd rechtsgevoel en rechtvaardige besluiten.

Het onderstaande schema geeft aan hoe de door ons voorgestelde ambities samenhangen met de gewenste effecten. Hoe dit precies werkt geven we bij de verschillende ambities in meer detail aan.

Figuur 2 Overzicht ambities en effecten

1. Ambitie: Verbeteren informatievoorziening

Door informatievoorziening te verbeteren krijgen mensen meer inzicht in en zeggenschap over hun proces van aanvraag, besluit en beroep. Dit kan bijdragen aan een meer gelijkwaardige relatie tussen overheid en inwoner en uiteindelijk aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Proactief informatie over besluiten, beleid en rechtshulp bieden

Op dit moment geeft de gemeente al (schriftelijke) informatie over wat mensen kunnen doen als ze het niet eens zijn met een beslissing. In brieven over een besluit wordt nu de tekst “Als u in bezwaar wilt gaan…” opgenomen. Wij stellen voor om daar proactief informatie aan toe te voegen over rechtshulp (“Heeft u daar hulp bij nodig…”).

Hoe deze informatie precies kan worden aangeboden dient nader uitgezocht te worden. Zo biedt de Rechtbank Midden-Nederland duidelijke folders aan over de stappen die mensen kunnen zetten. Maar ook de onder 2a genoemde ‘routekaart’ zal helpen hier duidelijke informatie te bieden over waar mensen terecht kunnen. De informatie moet in elk geval duidelijk verwijzen naar één of meerdere organisaties waar mensen terecht kunnen voor rechtshulp.

Het is goed te zien dat er bij specifieke afdelingen (specifiek Werk en Inkomen) al veel gebruik wordt gemaakt van premediation en het vooraf (laten) bellen van mensen om op deze wijze proactief en tijdig informatie te bieden aan mensen over het beleid, het besluit en de mogelijkheden die mensen hebben. Dit is echter nog niet bij alle afdelingen het geval. Het lijkt goed om deze werkwijze breder toe te passen.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente Utrecht neemt standaard een tekst op in brieven waarbij wordt verwezen waar hulp geboden wordt. Hierbij wordt in elk geval verwezen naar de routekaart.

- Ook andere afdelingen binnen het sociaal domein gaan (meer) gebruikmaken van premediation/vroegtijdig (telefonisch) contact met inwoners om besluiten toe te lichten. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de kennis van de afdelingen waar dit al plaatsvindt.

B. Vooraf delen voorlopige besluiten

Het is belangrijk dat mensen goed begrijpen wat er besloten wordt. Naast goede informatie over het proces hebben mensen daarom ook goede informatie over de inhoud van hun zaak nodig. Voor een deel wordt deze informatie in het telefonisch contact met de bezwaarmaker gegeven. In enkele gemeenten is het daarnaast al gebruikelijk voor een hoorzitting een schriftelijk conceptbesluit naar alle partijen te sturen. Dit vooraf delen van een voorlopig besluit heeft een aantal voordelen:

- Het geeft de betrokkenen de kans zich goed voor te bereiden op de hoorzitting, ook als dit voor iemand geen dagelijkse kost is;
- De extra tijd en uitleg die iemand krijgt maakt het eenvoudiger te begrijpen wat er in het definitieve besluit staat;
- De uitleg vóór het besluit definitief is zorgt dat de bezwaarmaker minder het gevoel heeft dat besluitvorming plaatsvindt buiten zijn gezichtsveld. Oftewel uitleg vóór een definitief besluit geeft minder het gevoel van 'mosterd na de maaltijd'.

Het delen van voorlopige besluiten met inwoners die hier prijs op stellen kan een effect hebben op de manier waarop mensen besluitvorming ervaren. Tegelijk realiseren we ons dat dit een andere manier van werken vergt en mogelijk meer capaciteit. Het lijkt daarom goed eerst kleinschalig te starten om te zien of dit een positief effect heeft.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Bij wijze van pilot worden, als onderdeel van het andere contact met de bezwaarmaker, voorlopige besluiten vooraf gedeeld met een beperkte groep mensen die daar prijs op stellen
- Hierbij wordt gemonitord welk effect dit heeft op de ervaringen van bezwaarmakers met het proces.

C. Duidelijke taal eerst, juridische taal later

De laatste jaren werkt de gemeente Utrecht actief aan begrijpelijke taal. Ook de afdeling Beroep en Bezwaar is getraind in het gebruik van begrijpelijk taalgebruik. Desalniettemin blijft er vaak sprake van veel (in onze ogen onnodig) gebruik van juridisch jargon. Wij stellen voor expliciet aandacht te besteden aan begrijpelijke taal bij besluiten en geschillen.

Omdat juridische taal soms onvermijdelijk is bij het mededelen van bezwaar of besluit, stellen wij voor dat in brieven altijd éérst de boodschap in begrijpelijke taal komt, zo nodig (in een bijlage) gevolgd door de boodschap in juridische taal. Zo voorkomen we dat mensen afhaken voor ze de boodschap begrepen hebben.

Juridische taal onvermijdelijk?

Dat ook juridisch ingewikkelde kwesties duidelijk en begrijpelijk op papier gezet kunnen worden bewijst de civiele kamer van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, die in 2019 de Klaretaalbokaal won voor de uitspraak waarin het hof de Nederlandse tak van motorclub de Bandidos verbiedt.

Medewerkers maken voor veel brieven gebruik van standaard sjablonen (die eventueel aangepast worden bij specifieke omstandigheden). Het omzetten vergt tijd. Daarom is het goed hierin een prioritering aan te brengen en aan te sluiten bij het lopende organisatie-brede programma begrijpelijke taal.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Expliciet aandacht besteden aan begrijpelijke taal bij besluiten en geschillen en de boodschap eerst in begrijpelijke taal te brengen. Juridische zaken kunnen in een bijlage worden toegevoegd.
- Werk maken van het ‘vertalen’ van standaard briefsjablonen, zowel bij Werk en Inkomen als bij andere afdelingen waar sprake is van bezwaar en beroep. Hiertoe wordt een duidelijk plan gemaakt waarbij jaarlijks minimaal 10% van de brieven wordt aangepast, met een focus op die brieven die 1) het meest gebruikt worden 2) het meeste ingrijpen in het leven van mensen.

D. Maak werk van de nulde-lijn

Naast mensen die veel extra ondersteuning nodig hebben, zijn er ook mensen die met weinig specifieke ondersteuning zelf een heel eind komen met het schrijven van een goed bezwaar. Behalve de eerste lijn en tweede lijn rechtshulp bestaat er ook een nulde lijn rechtshulp. Deze bestaat uit zelfhulptools en eventuele advisering vanuit het juridisch loket. Deze vormen van hulp zijn laagdrempelig en voor iedereen beschikbaar, ongeacht het inkomen.

In de routekaart (zie ambitie 2a) kunnen deze als eerste stap worden opgenomen, om zo een groep op ondersteuning te wijzen die relatief weinig vraagt van de eerste en tweede lijn. Mensen die meer rechtshulp nodig hebben kunnen vervolgens hulp inschakelen van de eerste en tweede lijn rechtshulp.

Hierbij past de volgende uitwerking:

- Zelfhulptools (nulde lijn rechtshulp) expliciet opnemen in de routekaart zoals beschreven in 2a.

2. Ambitie: Verbeteren ondersteuningsmogelijkheden

Door ondersteuningsmogelijkheden te verbeteren krijgen mensen meer inzicht in en zeggenschap over hun proces van aanvraag, beroep en besluitvorming. Dit leidt ook tot goede, laagdrempelige toegang tot het recht. Beide zaken kunnen bijdragen aan een meer gelijkwaardige relatie tussen overheid en inwoner en uiteindelijk aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Breng ondersteuningsmogelijkheden in kaart

Er zijn veel partijen betrokken bij het geven van advies aan mensen met een laag inkomen over hun bezwaar of beroep. Van sociaal raadslieden en cliëntondersteuners tot de rechtswinkel en van het buurtteam tot sociaal advocaten. Dat geeft veel (goede) mogelijkheden, maar zorgt ook voor verwarring en zorgt dat mensen niet altijd (gelijk) op de juiste plek terecht komen. En dat maakt weer dat mensen soms niet het juiste advies krijgen en dat alle betrokkenen meer tijd (en geld) kwijt zijn. Zorgen dat mensen op de juiste plek terecht komen scheelt tijd, geld en frustratie.
Mensen die ondersteuning nodig hebben kunnen zich op verschillende plekken in het veld als eerste melden (1e-lijns hulp). Dat willen we graag zo houden[4]. Maar hoe vervolgens in verschillende gevallen effectief en efficiënt kan worden doorverwezen is nog niet altijd even duidelijk, terwijl een warme overdracht voor betrokkenen in een complexe situatie juist van groot belang is.

Wij willen daarom dat de gemeente het voortouw neemt in het ontwikkelen van een ‘routekaart’ voor rechtsbijstand die professionals en inwoners helpt met het vinden van de meest logische weg naar de juiste ondersteuning. De focus van deze routekaart ligt op het in kaart brengen van de mogelijkheden bij geschillen met de overheid, maar we kunnen ons voorstellen dat dit in de praktijk niet altijd te scheiden is van ondersteuning om je recht te halen bij andere partijen.

De recente ontwikkelingen rond de stelselherziening van de rechtsbijstand kijken ook allemaal naar ‘routevoorzieningen’. Dit nu al doen past dus goed bij ontwikkelingen op dit terrein op de langere termijn.

[4] Dit principe noemt men ook wel ‘any door goes’ – het maakt niet uit door welke ‘deur’ mensen als eerste naar binnen gaan.

Aandachtspunten bij de ontwikkeling van de routekaart:

- Landelijk bestaan er reeds twee van zulke routekaarten[5], die in beeld brengen welke instanties juridische ondersteuning bieden en waarvoor mensen bij deze instanties terecht kunnen. Organisaties die (alleen) lokaal actief zijn ontbreken op deze kaarten. Idealiter zou een Utrechtse routekaart worden ontwikkeld in samenhang met of binnen een van de bestaande kaarten. Enerzijds omdat die kaart efficiënter wordt door de aanvulling met lokale organisaties, anderzijds omdat dit duidelijkheid geeft voor een inwoner die alle hulp, nationaal én lokaal, op één plek kan vinden.

- Het is zinvol ook te kijken naar aansluiting bij de bestaande sociale kaart van Utrecht, en bij zorg- en ondersteuningspartners op deze kaart, zoals buurtteams en schuldhulpverleners. Bij mensen met meerdere problemen (zie 'Doelgroep') blijft hun juridische hulpvraag soms onderbelicht. Door de koppeling met het bredere veld kan een zorgvuldige overdracht vaker plaatsvinden. De Raad voor de Rechtsbijstand is samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid en Divosa[6] reeds bezig met een project hoe laagdrempelige hulp lokaal beter georganiseerd kan worden en gekoppeld kan worden aan de bestaande sociale kaart. Als gemeente Utrecht zouden we hierop kunnen aansluiten.

- Bij de ontwikkeling van de kaart hoort ook een proces om de routekaart eenvoudig te kunnen aanpassen en afspraken over wie dit doet. Zo kunnen bijvoorbeeld nieuwe partners worden toegevoegd als daartoe aanleiding is.

- Naast de routekaart als product, zien wij de gezamenlijke ontwikkeling van zulke routes (met lokale en bovenlokale partners) als een goede manier om de onderlinge samenwerking en verwijzing van cliënten te verbeteren.

[5] Zo bestaat er van Rechtwijzer https://rechtwijzer.nl/over-rechtwijzer/rechtwijzer-ehbo en van CAK bestaat de regelhulp: https://www.regelhulp.nl/voor-gemeenten. Op dit moment wordt verkend hoe beide kaarten op elkaar kunnen worden aangesloten.

[6] Divosa is de kennis- en netwerkorganisatie voor directeuren sociaal domein.

Figuur 3 Voorbeeld van een bestaande routekaart (landelijk). Aan de hand van vragen worden gebruikers geleid naar een advies op maat

Een ander punt bij het vinden van de juiste plek voor advies is dat sommige bezwaarmakers een advocaat om hulp vragen. In de praktijk blijkt dat mensen soms kiezen voor een advocaat uit hun netwerk, onafhankelijk wat de specialisatie van die advocaat is. Zij vertrouwen op deze advocaat omdat ze deze kennen. Echter, elke advocaat heeft een eigen specialiteit. Dit kan er toe leiden dat sommige cliënten niet goed geholpen worden, omdat de advocaat in kwestie te weinig weet van het specifieke domein waar de vraag over gaat. In dit geval doet de advocaat de zaak van hun cliënt niet veel goeds. Vandaar dat het een goed idee is om in de routekaart ook iets op te nemen over de keuze van een advocaat die past bij het vraagstuk.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente maakt inzichtelijk welke organisaties beschikbaar zijn voor ondersteuning bij (aspecten van) rechtshulp in Utrecht en waar zij bij kunnen helpen. Idealiter wordt de routekaart geïmplementeerd bij of in samenwerking met een van de bestaande landelijke initiatieven. Als dit niet mogelijk is, ontwikkelt de gemeente een lokale routekaart. Verder wordt er duidelijk gemaakt wie er verantwoordelijk is voor het bijhouden en updaten van deze routekaart.

- Daarbij wordt gekeken hoe organisaties voor rechtshulp (nog) beter kunnen worden gekoppeld aan andere zorg- en ondersteuningspartners van de sociale kaart in Utrecht en hoe kan worden aangesloten bij initiatieven die landelijk lopen.
- In de routekaart tips opnemen voor het kiezen van een passende advocaat, zo nodig met een verwijzing naar de Specialisatievereniging Sociale Zekerheid[7].

B. Leer van de ervaringen van de 1e en 2e-lijns rechtsbijstand

In Utrecht zijn er verschillende organisaties die inwoners bijstaan in het halen van hun recht. Vergelijkbaar met de zorg zijn deze in te delen in twee verschillende lijnen:

- De eerste lijn bestaat uit rechtshulp via het juridisch loket en sociaal raadslieden.
- De tweede lijn bestaat uit rechtsbijstand middels een advocaat of mediator[8].

Al deze organisaties zijn dagelijks bezig met cliënten die hun recht willen halen in geschillen met (onder meer) de gemeente. Zo zien zij van dichtbij welke zaken goed werken, of juist niet, in de manier waarop de gemeente omgaat met geschillen. Het is daarom zinvol om als gemeente in regelmatig contact te staan met rechtshulporganisaties om zo zelf te leren en te reflecteren. Dit kan door zelf een overleg te initiëren of door aan te sluiten bij lopende projecten en zo structureel in contact te staan met rechtshulporganisaties, bijvoorbeeld via een halfjaarlijks signaleringsoverleg.

Aandachtspunten voor de samenwerking en een signaleringsoverleg:

- Het zou goed zijn om bij zo'n overleg ook de buurtteams te betrekken – ook zij hebben vaak signalen over de uitwerking van besluiten en bezwaren en over inwoners op zoek naar rechtshulp.

- Naast de lessen voor de gemeente, helpt een regelmatig overleg ook de eerste en tweede lijn zelf in afstemming en samenwerking.

- Het ministerie van Justitie en Veiligheid start binnenkort met een pilot voor de verbetering van de samenwerking en kennisdeling tussen de eerstelijns en tweedelijns rechtsbijstand. Binnen deze pilot is Utrecht aangewezen als een van pilotplaatsen. De pilot kan door de gemeente Utrecht worden aangegrepen om zelf te reflecteren en lessen uit te trekken hoe we de gemeentelijke

[7] https://www.ssz-advocaten.nl/

[8] https://www.rvr.org/Informatie-over-de-raad/organisatie/taken-van-de-raad.html

juridische hulpverlening het beste vorm kunnen geven. Naast het signaleringsoverleg zijn er andere experimenten binnen de genoemde pilot waar wellicht van geleerd kan worden, zoals de uitwerking van best practices uit de verschillende pilotgemeenten.

- Eerder heeft de gemeente Utrecht meegedaan aan een “datadialoog” van de Raad voor Rechtsbijstand. Hierbij wordt gebruik gemaakt van (anonieme, geaggregeerde) data van de Raad voor de Rechtsbijstand (bijvoorbeeld hoe vaak aanvragen worden gedaan en op welke momenten) om processen in de gemeente verbeteren. Deze manier van werken, ook met andere partners, levert mogelijk waardevolle inzichten op.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De gemeente Utrecht initieert zelf een signaleringsoverleg met de eerste en tweedelijns rechtshulp of maakt gebruik van het signaleringsoverleg uit de beschreven pilot, om zo te blijven reflecteren op de eigen dienstverlening met betrekking tot besluit en bezwaar;
- De gemeente Utrecht initieert een nieuwe datadialoog met partners uit de keten als een vervolg op de eerdere datadialoog met de Raad voor de Rechtsbijstand;
- Het college neemt de geleerde lessen vanuit het beschreven signaleringsoverleg en de datadialoog mee in de evaluatie zoals verderop in deze nota beschreven in “Monitor activiteiten en effecten”

3. Ambitie: Verbeter de mogelijkheden voor beroep voor mensen met een laag inkomen

Door de mogelijkheden tot beroep te verbeteren krijgen mensen eerder goede, laagdrempelige toegang tot het recht. Dit kan uiteindelijk bijdragen aan een verbeterd rechtsgevoel en meer rechtvaardige besluiten.

A. Houd een vinger aan de pols voor de kosten van beroep

Als mensen uiteindelijk ontevreden zijn met de uitkomst van hun bezwaar[9], kunnen zij er voor kiezen hun geschil voor te leggen aan de rechter ("in beroep gaan"). Niet iedereen kan de hoge kosten voor beroep (onder meer juridische bijstand en griffiekosten) zelf betalen:

- Voor mensen met een verzamelinkomen tot €27.300 (alleenstaand) en €38.600 (gehuwd, samenwonend of alleenstaand met minderjarig kind) is er gesubsidieerde rechtsbijstand[10]. Hierbij wordt nog wel een eigen bijdrage verwacht[11].
- De eigen bedrage, dan wel de kosten voor rechtsbijstand (indien niet gedekt vanuit gesubsidieerde rechtsbijstand) kunnen vergoed worden vanuit de bijzondere bijstand. Hiervoor geldt een vrij complexe draagkrachtberekening die is opgenomen in bijlage 1 bij deze nota.

Hoewel mensen in het bestaande systeem dus een deel van de kosten betalen, zorgt de bijzondere bijstand er zo voor dat financiën in veel gevallen geen belemmering zijn om in beroep te gaan. Ons inziens is deze vorm van vergoeden en het stapsgewijs afbouwen van de vergoeding passend. Bovendien richt de vergoeding zich op die mensen die voor hun voorzieningen het meest afhankelijk zijn van de gemeente (mensen met een laag inkomen).

Hoe hoger je inkomen is, hoe minder afhankelijk je bent van de overheid om je recht te halen, omdat je zelf meer financiële middelen in kan zetten voor ondersteuning. Daarnaast kan elke inkomensgroep gebruik maken van de zelfhulptools (nulde lijn, zie ambitie 1d).

---

[9] Meer achtergronden bij het soort bezwaren waar we ons in deze nota op richten zijn te vinden in de paragraaf 'doelen' hierboven.

[10] https://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/voorwaarden/inkomen

[11] https://www.rechtsbijstand.nl/over-mediation-en-rechtsbijstand/hoeveel-moet-ik-zelf-betalen/inkomensnormen

Voor veel mensen is de combinatie van eigen geld en zelfhulptools waarschijnlijk voldoende. Maar financiële gronden mogen geen reden zijn om je recht niet te kunnen halen. Als je niet in bezwaar kan vanwege financiën, doet dit ook iets voor je rechtsgevoel. Dit is daarom iets om oplettend op te blijven als overheid.

Hierbij past de volgende uitwerking:

- In kaart brengen of er voor de groepen boven de 200% van sociaal minimum aanvullende ondersteuning nodig is.

B. Vereenvoudig de aanvraag

Wanneer bijzondere bijstand wordt aangevraagd (om een beroep mogelijk te maken) is het belang dat dit zo makkelijk mogelijk kan. Het aanvragen van gesubsidieerde rechtsbijstand (bij de Raad voor de Rechtsbijstand) en bijzondere bijstand (bij de gemeente) is omslachtig. Hoewel de gemeente deze manier van werken niet kan aanpassen kan er wel worden gezorgd dat de twee 'potjes' zo goed mogelijk op elkaar aansluiten, bijvoorbeeld door te zorgen dat voor gesubsidieerde rechtsbijstand en bijzondere bijstand dezelfde informatie aangeleverd moet worden om te zien of iemand recht heeft op de voorziening.

Daarnaast zijn er gemeentes die al aan de slag gaan met een aanvraag ook als er nog informatie ontbreekt. Zij vragen alleen de ontbrekende informatie aan wanneer dit ook daadwerkelijk nodig is. Wij stellen voor om dit in Utrecht ook zo te doen.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De aanvraag van de bijzondere bijstand zo gemakkelijk mogelijk maken door zo veel mogelijk aan te sluiten bij de informatie van de gesubsidieerde rechtsbijstand en geen dubbele informatie/bewijslast aan te voeren.
- Bij een aanvraag voor bijzondere bijstand alvast te starten met het onderzoek, ook als er nog informatie ontbreekt. Alleen ontbrekende informatie op te vragen wanneer dit echt nodig is

C. Verbeter informatievoorziening over financiële mogelijkheden

Niet alle mensen die recht hebben op ondersteuning van rechtsbijstand zullen weten dat ze daarvoor gebruik kunnen maken van de bijzondere bijstand. Zeker voor de groep met een inkomen van 111-200% van de bijstandsnorm (zie bijlage 1) is het de vraag of zij altijd bekend zijn met de bijzondere bijstand en dat zij hiervoor in aanmerking komen.

Het is daarom van groot belang om deze voorziening goed te communiceren. Uit eerder onderzoek van Purpose[12] blijkt dat de bijzondere bijstand van alle armoedevoorzieningen sowieso het minst bekend is zowel bij professionals als bij inwoners.

Naast de gesubsidieerde bijstand en de bijzondere bijstand voor de overige kosten, zijn er ook nog fondsen die kunnen ondersteunen. Het lijkt goed de bekendheid van deze fondsen ook verder te vergroten. Zo weten mensen waar zij verdere financiële ondersteuning kunnen vinden.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- De bestaande financiële regelingen en voorzieningen expliciet communiceren via de kanalen van de gemeente en naar het netwerk van professionals die te maken hebben met rechtsbijstand
- De financiële ondersteuningsmogelijkheden buiten de gemeente (zoals fondsen) in kaart brengen en de financiële ondersteuningsmogelijkheden op te nemen in de routekaart uit 2a

[12] www.purpose.nl/minimaregelingen-utrecht

Monitoren activiteiten en effecten

Voor de indienende partijen is de toegang tot het recht en het inzicht dat mensen zelf krijgen in hun eigen geschil (met de gemeente) essentieel. We houden daarom graag een vinger aan de pols bij de ambities en uitwerkingen die hier worden geschetst – in de bredere context van de bestaande werkwijze die bijdraagt aan een goede rechtsbijstand en de actualiteit.

Hierbij passen de volgende uitwerkingen:

- Jaarlijks middels een beknopte raadsbrief reflecteren op de doelen zoals opgenomen in deze nota, waarbij expliciet (maar niet exclusief) wordt gekeken naar het effect van de nieuwe maatregelen. We denken hierbij specifiek aan:
  - Het aantal mensen dat in bezwaar en beroep gaat door de tijd, maar ook in relatie tot het aantal gewijzigde besluiten;
  - De baten van deze aanpak in brede zin (tevredenheid van inwoners en in hoeverre mensen het idee hebben dat ze hebben gekregen waar ze recht op hebben – in hoeverre er veranderingen zijn in het ‘rechtsgevoel’ van inwoners.;

- In deze raadsbrief aandacht besteden aan de actualiteit, specifiek de ontwikkelingen rond de kabinetsplannen rond de hervorming van de rechtsbijstand, de mogelijk waardevolle (landelijke en lokale) initiatieven die er op dit moment ontstaan en de gevolgen voor Utrecht.

Financiën: Kosten en Baten

De ambities en uitwerkingen die wij hierboven schetsen zijn vrijwel allemaal procesgericht en brengen daarom geen directe kosten mee. Wel gaat het om zaken die soms extra capaciteit vergen: als meer mensen proactief benaderd worden en meer mensen om hulp of uitleg vragen kost dit nu eenmaal (mogelijk structureel) menskracht van de betrokken afdelingen. We hebben er bewust voor gekozen om in deze gevallen te pleiten voor langzame opbouw en het stellen van duidelijke prioriteiten. In het geval van het herschrijven van de brieven in begrijpelijke taal, kan aangesloten worden bij het gemeentelijk programma dat al loopt. Wij begrijpen dat nieuwe werkwijzen (zeker in coronatijd) niet onmiddellijk geïmplementeerd kunnen worden. Wel geven we een duidelijke richting aan waar de prioriteit de komende tijd moet liggen.

Het is mogelijk dat de verbeteringen ten aanzien van de inzet van de bijzondere bijstand (zie 3b) leiden tot een groter beroep op de bijzondere bijstand. Op het moment begroten we meer uitgaven vanuit de bijzondere bijstand dan we verstrekken, waardoor er financiële ruimte is voor extra verstrekkingen.

We willen daarbij aanmerken dat er ook (financiële) baten zijn van de in deze nota opgenomen ambities. De verwachting is dat betere, meer laagdrempelige ondersteuning zorgt voor minder stress en oplopende problemen. Mensen die aan de bel trekken met een juridische vraag hebben soms ook andere problemen waarbij de gemeente zo eerder op kan acteren. Zo past deze nota goed bij andere opgaven in het sociaal domein die focussen op preventie, normaliseren en de beweging naar voren.

Daarnaast komt er in 2025 een stelselherziening aan waarbij rechtshulp en sociaal domein verder aan elkaar gekoppeld worden. Door hier als gemeente nu al proactief mee aan de slag te gaan, hoeven we dan een minder grote slag te maken.

Niet alle baten van de nota zijn in geld uit te drukken: een verbetering in de relatie tussen overheid en inwoner en positieve effecten op het rechtvaardigheidsgevoel van inwoners zijn niet in geld uit te drukken maar zien wij wel als belangrijke effecten. Het lijkt goed om hier in de monitoring ook aandacht aan te schenken.

Woord van dank

Deze nota kon alleen tot stand komen door de bijdragen, het meelezen en de expertise van de volgende mensen.

Wij willen ze daarvoor hartelijk danken:

- De zeer betrokken ambtenaren voor hun advies over deze nota
- De Raad voor de Rechtsbijstand
- Zumpolle Advocaten
- Sociaal raadslieden
- Juridisch Loket
- Onze beider fracties voor hun input en meeleeswerk
- Florien Bouts voor haar doorzettingsvermogen bij pogingen om ons toch een beetje te sturen in dit proces :)

Bijlage 1: Draagkrachtmeting bijzondere bijstand

Mensen die in beroep gaan kunnen vanuit de bijzondere bijstand een vergoeding krijgen voor de eigen bijdrage van de gesubsidieerde rechtsbijstand, dan wel voor bepaalde kosten voor rechtsbijstand (indien niet gedekt vanuit gesubsidieerde rechtsbijstand). Om het recht op bijzondere bijstand te bepalen, geldt een draagkrachtberekening. De draagkracht is de mate waarin inwoners in staat zijn bijzondere kosten zelf te betalen. Deze wordt bepaald op basis van een deel van het (besteedbare) inkomen en het vermogen. Voor het bepalen van het recht kijkt de gemeente naar de gemiddelde draagkracht over een langere periode (een jaar). Als iemand in een jaar meer kosten maakt dan de draagkrachtruimte voor dat jaar, wordt bijzondere bijstand verleend. Bij het berekenen van de draagkracht, worden de volgende normen gehanteerd (artikel 12 RBBU):

- Tot de bijstandsnorm wordt 100% van de kosten vergoed
- Bij 101 tot 110% bijstandsnorm moet de persoon 5% van zijn of haar draagkrachtruimte zelf betalen
- Bij 111 tot 200 % bijstandsnorm moet de persoon 30% van zijn of haar draagkrachtruimte zelf betalen
- Boven de 200 % komt de persoon niet in aanmerking voor bijzondere bijstand.

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1596
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	6
Omschrijving	Raadsvoorstel Ontwikkelplan en investeringsbeslissing Berlijnplein
ID	1647
Behandelend ambtenaar	Trudie Timmerman
Telefoon	030 2863655
E-mail	T.Timmerman@Utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Leidsche Rijn
Thema	Sport, cultuur en recreatie
Portefeuillehouder	Wethouder Klein
Beleidsveld	Cultuur
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Willemien Kok/Cultuur, Onderwijs, Sport/06-24862310

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Raadsinformatiebijeenkomst	23 maart 2021
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Ontwikkelplan en investeringsbeslissing Berlijnplein

Beleidsveld	Cultuur
Organisatieonderdeel	Culturele Zaken
Opsteller	Trudie Timmerman
Kenmerk	8412582
Vergaderdatum Raad	volgt
Geheim	Ja, een of meerdere bijlagen

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. Het Ontwikkelplan Berlijnplein ‘Cultuur bouwt aan de toekomst van de Stad’ met de bijbehorende bijlagen vast te stellen, waarmee de kaders worden vastgelegd voor de inhoudelijke invulling (het programma, de doelgroepen en de partners) de ruimtelijke invulling (stedenbouwkundige aansluiting bij Leidsche Rijn Centrum, concretisering circulaire ambities) en de procesmatige invulling (co-creatie met groeiend aantal instellingen, makers en het consortium) van het cultuurcluster Berlijnplein.

2. Voor het project Berlijnplein:
   a. Een krediet ter hoogte van 45,2 miljoen euro ter beschikking te stellen voor het realiseren van 9.200 m2 (bruto vloeroppervlak) en de bijbehorende terreininrichting op basis van het Ontwikkelplan Berlijnplein
   b. Een vaste activa reserve van 2,75 miljoen in te stellen, waarvoor reeds budget was gereserveerd in het Meerjaren Programma Ruimte, onderdeel grondexploitatie Leidsche Rijn.
   c. Het onrendabele deel van de exploitatielasten ter hoogte van 1.496.490 te dekken uit het reeds beschikbare budget van het programma Cultuur.

3. Voor het project Berlijnplein:
   a. Een aanvullend Algemeen Belang besluit te nemen op grond van de Wet Markt en Overheid met betrekking tot de huurprijzen multifunctionele culturele accommodatie Berlijnplein.
   b. Het project Berlijnplein, met toepassing van de Wet Markt en overheid, en ter uitvoering van punt 6 van het Algemeen Belang besluit van 2014, te kwalificeren als een “extra investering in het algemeen belang bij een grote gebiedsontwikkeling, waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…” en tevens sprake is van een onrendabele top bij verhuur van vastgoed.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Geheimhouding

Het college heeft tijdelijke geheimhouding opgelegd op de bijlage ‘Businesscase cultuurcluster Berlijnplein en bijlage Stichtingskostenraming’ en gedeeltelijke geheimhouding op de bijlage ‘Onderbouwing Algemeen Belang Besluit Berlijnplein’ op grond van artikel 55 lid 1, artikel 86 lid 2 en artikel 25 lid 2 Gemeentewet op de bedrijfsinformatie om redenen genoemd in artikel 10 lid 2 sub b en g van de wet Openbaarheid van bestuur (Wob) tot de realisatie van alle gebouwen behorend bij deze beslissing is afgerond of zoveel eerder als het college de raad hierover (gedeeltelijk) in openbaarheid kan informeren.
Openbaarheid van deze informatie kan het gemeentelijke financiële belang schaden en kan leiden tot onevenredige benadeling van de gemeente dan wel onevenredige bevoordeling van derden Het betreft financiële en andere informatie waarvan openbaarmaking de gemeentelijke onderhandelingspositie kan schaden in de toekomstige aanbestedingen.

Samenvatting

Een groeiend aanbod van culturele activiteiten voor wijk en stad in Leidsche Rijn Centrum, plekken voor makers en voor eigentijdse, grootstedelijke kunstvormen in flexibele toekomstbestendige gebouwen met een vernieuwende culturele uitstraling, passend bij de kwaliteit van Leidsche Rijn Centrum: dit wordt mogelijk met het voorliggende raadsbesluit.

De gemeenteraad wordt gevraagd om het Ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de stad' vast te stellen. Het Ontwikkelplan geeft inzicht in het programma, de doelgroepen en de partners van het cultuurcluster Berlijnplein, de ruimtelijke invulling en aanpak om te komen tot de realisatie van het cultuurcluster met een groeiend aantal instellingen, makers, omwonenden en het consortium. De bijbehorende investeringsbeslissing maakt de realisatie van de bijbehorende publieke ruimte en gebouwen mogelijk. De gemeenteraad wordt voorgesteld hiervoor een krediet ter hoogte van 45,2 miljoen euro beschikbaar te stellen. De gemeenteraad wordt gevraagd het project Berlijnplein te kwalificeren als een "extra investering in het algemeen belang, bij een grote gebiedsontwikkeling, waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…" waardoor het mogelijk is om de juiste mix van partijen (waaronder creatieve bedrijvigheid) te huisvesten in vernieuwend cultureel vastgoed.

Context

Aanleiding

In 2016 besluit het college om te kiezen voor modulaire opbouw van de culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum. Vorm volgt ambitie wordt het uitgangspunt. Programmering en betekenis geven aan de plek zijn leidend, een gebouwde voorziening vloeit hieruit voort. Dit besluit was de start van een nieuwe aanpak, na een langjarige zoektocht naar een passende invulling van de 'culturele trekker van formaat', die in 2004 voor het eerst genoemd is in de Visie Leidsche Rijn Centrum 'Het Levende Centrum'.

In het Coalitieakkoord 'Ruimte voor iedereen' (2018) heeft de gemeenteraad bepaald, dat zij doorgaat met de stapsgewijze ontwikkeling van de culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum. Met het Ontwikkelkader Berlijnplein en de leidende principes (2019) ligt de leidraad voor de ontwikkeling van het gebied vast: de gemeente ontwikkelt samen met RAUM, DePlaatsmaker en een groot aantal andere partijen de kavel aan het Berlijnplein stapsgewijs tot een plek met een divers cultureel programma voor een breed publiek rond het thema 'De Toekomst van de stad'. Tegelijkertijd werd besloten om een investeringsbeslissing voor te bereiden voor de verbouwing van boerderij Hofstede ter Weide, om deze geschikt te maken voor bestendige huisvesting van kinderkunstlocatie de Vrijstaat. Na het vaststellen van de Programmabegroting 2020 is de verbouwing van de boerderij Hofstede ter Weide voorbereid en de uitvoering start in 2021.

De ambities voor de invulling van het cultuurcluster Berlijnplein zijn op basis van het Ontwikkelkader (2019) geconcretiseerd in het nu voorliggende Ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de Toekomst van de Stad. Hierbij is een stichtingskostenraming opgesteld om de bijbehorende bebouwing en publieke ruimte te realiseren. Voor het huisvesten van (de juiste mix aan) partijen is de gemeente in beginsel verplicht om de integrale kosten (art. 25 Mededingingswet) in rekening te brengen. Als de gemeente dit niet wil, bijvoorbeeld omdat de integrale kostprijs hoger is dan de markthuur, dan is het nodig dat de gemeenteraad bepaalt dat de verhuur plaatsvindt in het algemeen belang.

Juridisch kader

De wet Markt en overheid schrijft voor dat de overheid bij uitvoering van ondernemingsactiviteiten de integrale kostprijs in rekening brengt. De wet voorziet in de mogelijkheid dat de gemeenteraad van algemeen belang verklaard dat specifieke activiteiten worden aangeboden zonder dat de integrale kostprijs wordt gerekend.

De gemeenteraad heeft d.d. 20 november 2014 een zodanig Algemeen belang besluit genomen. Dit eerdere raadsbesluit voorziet voor dit cultureel project al voor een deel in een uitzondering op de regel van integrale kostprijs, namelijk waar het gaat om:

- ✓ verhuur t.b.v. sport, gezondheid, welzijn,
- ✓ verhuur aan bewoners(groepen), belangengroepen en maatschappelijke instellingen voor sociale, educatieve en culturele activiteiten.

Bovendien houdt punt 6 van het Algemeen belang besluit uit 2014 als uitzonderingsmogelijkheid in "Onrendabele top bij verhuur, verkoop of andere vervreemding vastgoed of grond (negatieve

grondexploitatie)". De gemeenteraad kan een project expliciet kwalificeren als een "extra investering in het algemeen belang bij een grote gebiedsontwikkeling waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…", en tevens sprake is van een onrendabele top bij verhuur van vastgoed. Voor het realiseren van de ambities uit het Ontwikkelplan en de daarbij passende mix van partijen is een aanvullend besluit wenselijk. Met dit besluit worden geen belangen van derden onevenredig geschaad ten opzichte van de met het besluit te dienen belangen, omdat de gemeente een marktconforme huur in rekening brengt, gebaseerd op een voorafgaande onafhankelijke taxatie. De concurrentieverhoudingen worden dus niet verstoord.

Besluiten college
Het college besloot om:

- Een meerjarige opdracht te verstrekken aan stichting RAUM voor de periode 2021-2024, voor het realiseren van haar meerjarenplan 2021-2024 'Samen werken aan een inclusieve stad', en de bijbehorende kosten van 1.577.000 euro per jaar te dekken uit het programma Cultuur.
- Aan de coöperatie Berlijnplein een meerjarige opdracht te verstrekken voor de coördinatie en de uitvoering van het gezamenlijke beheer, de publieksactiviteiten en de communicatie, tot aan de periode van ingebruikname van de permanente bebouwing en de bijbehorende jaarlijkse kosten van maximaal 350.000 euro te dekken uit het programma Cultuur.
- De nadere regel subsidie exploitatie huisvesting culturele sector Berlijnplein vast te stellen, waarmee nu al een exploitant voor 4.000 m2 bruto vloeroppervlak (bvo) culturele huisvesting voor niet-kapitaalkrachtige huurders in het cultuurcluster Berlijnplein geselecteerd kan worden en de gemeente op die manier in co- creatie toewerkt naar de oplevering, invulling, exploitatie en beheer van dit deel van de te realiseren 9.200 m2 bvo. In de nadere regel is als ontbindende voorwaarde voor subsidieverlening opgenomen dat de raad akkoord gaat met het raadsvoorstel over het Ontwikkelplan en de investeringsbeslissing.
- Een aanbestedingsprocedure te starten voor het contracteren van een consortium voor het ontwerpen, bouwen en gedeeltelijk onderhouden van 9.200 m2 bvo culturele en creatieve ruimte met bijbehorende publieke ruimte aan het Berlijnplein.
- De bijdrage aan de parkeergarage Berlijnplein definitief te bepalen op 85 parkeerplaatsen voor de ontwikkeling van cultuurcluster Berlijnplein, onder voorbehoud van vaststelling van het Ontwikkelplan en het nemen van de investeringsbeslissing door de raad conform het raadsvoorstel 'Ontwikkelplan en investeringsbeslissing Berlijnplein'

Beoogd effecten
De beoogde effecten zijn

- Groeiend aanbod van culturele activiteiten in Leidsche Rijn Centrum voor publiek uit wijk, stad en land en meer worteling van de betrokken cultuurpartijen in Leidsche Rijn. Passende complementaire invulling voor Leidsche Rijn Centrum: een gebied met een vernieuwende culturele uitstraling met binnen- en buitenruimtes van hoge kwaliteit, dat bijdraagt aan het voltooien van dit nieuwe stadshart;
- vernieuwende samenwerkingsverbanden tussen partijen rondom maatschappelijke thema's gerelateerd aan 'de Toekomst van de Stad', die input leveren voor beleids- en kennisontwikkeling.
- een versnelling op gebied van circulair bouwen door realisatie van een duurzaam en energieneutraal cultuurcluster, dat input geeft voor volgende nota Kapitaalgoederen Vastgoed Utrecht
- innovatie, ontmoeting en kruisbestuiving voor en door makers vanuit verschillende disciplines, dankzij het realiseren van betaalbare fysieke ontwikkelruimte voor deze doelgroep.
- Pionieren in programma, publiekswerking en beheer in de periode 2021-2024 in de aanloop naar de permanente gebouwen.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening
Eerdere besluiten voor deze stapsgewijze ontwikkeling:

- Vervolg Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2016)
- Programmastrategie en voorbereiding eerste fase gebouwde culturele voorziening (2017)
- Ontwikkelstrategie culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2018)
- Ontwikkelkader Berlijnplein en leidend principes (2019)

Passend binnen de kaders van de

- Visie Leidsche Rijn Centrum 'Het levende centrum' (2004)

- Masterplan Leidsche Rijn Centrum (2006)
- Stedenbouwkundig Plan Leidsche Rijn Centrum Zuid (2009)
- Bestemmingsplan Leidsche Rijn Centrum Kern en Zuid (2013).
- Investeringsbeslissing parkeergarage Berlijnplein (2017)
- Cultuurnota 2021-2024, Kunst kleurt de stad (2019).

Raadsbrieven
- Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2016)
- Procesbeschrijving culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2016)
- Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2016)
- Voortgang culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2017)
- Ontwikkelstrategie culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2018)
- Showman's Fair Berlijnplein (2019)
- Ontwikkelkader Berlijnplein (2019)
- Huisvesting partijen Berlijnplein na de brand (2021)

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Het Ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de Stad' met de bijbehorende bijlagen vast te stellen, waarmee de kaders worden vastgelegd voor de inhoudelijke invulling (het programma, de doelgroepen en de partners) de ruimtelijke invulling (stedenbouwkundige aansluiting bij Leidsche Rijn Centrum, concretisering circulaire ambities) en de procesmatige invulling (co-creatie met groeiend aantal instellingen, makers en het consortium) van het cultuurcluster Berlijnplein.
Argumenten	
1.1	Het Ontwikkelplan biedt ruimte voor culturele functies waar in de stad aantoonbaar behoefte aan is.
	De sectoranalyse Musea en Beeldende Kunst (Berenschot, 2017) onderbouwt de behoefte aan meer plekken om te experimenteren (broeden), te maken en te tonen, meer dan officiële presentatiemogelijkheden en te huren ateliers. De sectoranalyse Theater en Dans (Berenschot 2017) laat zien dat er behoefte is aan een impuls op inhoud, ruimte en menskracht om de toegevoegde waarde van theater en dans voor de Utrechtse samenleving verder te ontwikkelen. De gemeente Utrecht heeft ontwikkelruimte geformuleerd als een van de vier pijlers van de cultuurvisie 2030/ cultuurnota 2021-2024 *Kunst kleurt de stad,* met als essentieel element het bieden van betaalbare fysieke ruimte aan creatieve makers. Uit het rapport "Mooi Maken: Erfgoed en kansen voor huisvesting van creatieve makers in de stedelijke regio Utrecht" (Bureau Buiten, december 2019) blijkt dat de vraag naar ruimte voor diverse werk-, oefen en ontmoetingsplekken voor makers en creatieve bedrijvigheid groot is. De Raad voor Cultuur beveelt in haar sectoranalyse 'Ontwerp voor de toekomst' (2018) aan om nieuwe gemeentelijke maakplaatsen te stimuleren, te faciliteren en te financieren. De minister van OCW constateerde in haar Cultuurbrief *cultuur in een open samenleving* (2019) dat het ontstaan en voortbestaan van broedplaatsen wordt bedreigd door de oprukkende herontwikkeling van de rafelranden van de steden terwijl zij deze broedplaatsen wel van belang acht voor innovatie, vernieuwing en aantrekkelijkheid van steden.
1.2	Het Ontwikkelplan sluit aan bij diverse gemeentelijke ambities op het gebied van Cultuur, Utrecht Circulair, Leidsche Rijn en 'Samen stad maken'

	Het Ontwikkelplan is de concretisering en uitwerking van het Ontwikkelkader Berlijnplein 'De Toekomst van de Stad' (2019). Het Ontwikkelplan sluit aan bij de pijlers van de Cultuurnota 2021-2024 'Kunst kleurt de stad' (2020): een pluriform aanbod, inclusieve cultuursector, het stimuleren van creatief vermogen en ontwikkelruimte. De circulaire strategie Berlijnplein, onderdeel van het Ontwikkelplan Berlijnplein, geeft invulling aan de Utrechtse circulaire ambities, zoals vastgelegd in het actieprogramma Utrecht Circulair 2020-2023. Het cultuurcluster Berlijnplein is hierin genoemd als één van de projecten waarin de gemeente Utrecht ervaring wil opdoen met vernieuwende vormen van aanbesteden, de techniek achter circulair ontwerpen en bouwen, het meten van circulariteit en het uitwerken van circulaire businessmodellen. De ruimtelijke uitwerking zoals beschreven in het Ontwikkelplan is gebaseerd op het Masterplan Leidsche Rijn Centrum (2006) en het Stedenbouwkundig Plan Leidsche Rijn Centrum Zuid (2009). De kaders voor het ontwerp en de stedenbouwkundige inpassing zijn door Bureau Coenen vastgelegd in de Architectonische en Stedenbouwkundige Aanwijzing, een bijlage bij het Ontwikkelplan. De manier waarop het cultuurcluster in co-creatie ontwikkeld wordt, samen met marktpartijen, huurders, gebruikers en buren, sluit goed aan bij de basisprincipes van het Actieprogramma Samen Stad maken op de Utrechtse manier (2019).
1.3	Het Ontwikkelplan en de bijlagen zijn opgesteld in samenwerking met de Pleingenoten op Berlijnplein.
	Na het vaststellen van het Ontwikkelkader in 2019 zijn de ambities geconcretiseerd met de betrokken partijen op Berlijnplein: RAUM, DePlaatsmaker, Nieuw Utrechts Toneel, Jonge Honden, Buurtwerkkamer, Goede Vrijdag. Via hen is een netwerk van (culturele) partijen aangesloten, die op specifieke onderdelen input hebben gegeven. De dansgezelschappen 155, IRC en SHIFFT en de HKU zijn in de loop van 2020 aangesloten. De interactie tussen publiek, bewoners en makers is de basis voor de voorziening en blijft de basis voor ontwerp, realisatie en beheer en programmering voor het vervolg. Bewoners, (culturele) instellingen, makers(collectieven) en bezoekers hebben op verschillende manieren geparticipeerd in het programma en meegedacht over de (gebouwde) vorm van de nieuwe culturele instelling. Met deze aanpak benutten we de kennis en kunde van de stad en vergroten we de kwaliteit van de plek
	.
1.4	Het Ontwikkelplan bouwt voort op de geleerde lessen sinds 2017 en de aanpak op basis van 'vorm volgt ambitie'
	Conform het Coalitieakkoord 'Ruimte voor iedereen' bouwen we stapsgewijs door aan de culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum. De lessen en ervaringen uit het tijdelijke (placemaking) programma nemen we mee in de aanpak, het ontwerp en het programma voor het te realiseren cultuurcluster: - Naast goede, groene buitenruimte waar het prettig verblijven is en waar plek is voor (grote, wisselende) installaties en kunstwerken, is er ook binnenruimte nodig voor verdiepende activiteiten (lezingen, workshops, cursussen), presentaties (exposities en voorstellingen) en ontvangst van groepen. - De ambitie om samen te werken aan de toekomst van de stad maakt dat Berlijnplein een plek moet zijn van meerdere partijen: RAUM als pionier met daarbij kunstenaars en culturele organisaties, maar ook bedrijven en instellingen in technologie, (circulaire) bouw of sociaal ondernemers die samen werken en allen actief in verbinding staan met hun doelgroepen. - De stapsgewijze ontwikkeling biedt ruimte aan het wortelen in Leidsche Rijn en het tegelijkertijd uitbouwen van het landelijke publieksbereik. - Er ligt een kans om een schaalsprong te maken in circulair bouwen vanwege de schaal en scope van de opdracht, de beoogde samenwerking met consortium en gebruikers. Met innovatie in ontwerp en materiaalkeuze kunnen we (inter)nationaal bijdragen om te komen tot systeeminnovatie.

Kanttekeningen/Risico's	
1.1	Nog niet alle functies zijn ingevuld
	Om het Berlijnplein goed te laten werken, zijn er meerdere partijen nodig, om zo te komen tot een interessante mix van partijen, die elkaar versterken rond het thema Toekomst van de Stad. Met RAUM, met de beoogd exploitant voor het cluster van 4.000 m2 werk- oefen en presentatieruimte, en met de HKU is 7.000 van de 9.200 m2 ingevuld. Naast de aantoonbare vraag naar ruimtes voor makers en creatieven leert de ervaring van de afgelopen jaren dat de stapsgewijze ontwikkeling van het cultuurcluster werkt. De termijn waarop partijen aanhaken is verschillend. Niet elke huurder wil en kan zich nu al vastleggen voor 2024 en verder. Bij elke stap zijn er tot nu toe meer partijen die aanhaken en zorgen voor de juiste mix en bijdragen aan de inhoudelijke kruisbestuiving. Streven is om bij de gunning van de opdracht aan het consortium (voorjaar 2022) samenwerkingsovereenkomsten gesloten te hebben voor de invulling van de overige partijen. Als blijkt dat er op dat moment onvoldoende (passende) huurders te vinden zijn, wordt binnen beschikbare middelen uit de businesscase een aantal scenario's uitgewerkt. Dit kan leiden in een aanpassing in de mix van gebruikers en de verhouding in de besteding van het budget voor programma en gebouw. Als er voor start bouw leegstand dreigt, kan uiteindelijk besloten worden om minder m2 te realiseren, We verwachten dat in dat geval het ontwerp aangepast moet worden. Dit kan onvoorziene financiële consequenties en vertraging tot gevolg hebben.
1.2	Het ontwikkelplan voorziet uitsluitend in de gebiedsontwikkeling 1e fase
	Met de inzet van publieke middelen realiseren we een aantrekkelijk gebied: 9.200 m2 bebouwing en bijbehorende publieke ruimte met een spannende mix van programmering, dat een basis legt voor de doorontwikkeling van het gebied met in de volgende fase investeringen door maatschappelijke en private partijen. Er is nu nog niets te zeggen over de verdere vorm en invulling, de doorontwikkeling van het gebied start pas na de ingebruikname van de 1e fase
1.3	De functie creatieve bedrijvigheid past niet in huidige bestemmingsplankaders
	Het toevoegen van creatieve bedrijvigheid zorgt voor inhoudelijke meerwaarde in het realiseren van de ambities, passend bij het thema Toekomst van de stad en de verbinding van de cultuursector met andere sectoren. Om het afwijken van het bestemmingsplan planologisch te regelen wordt een projectbesluit voorbereid. Dit gebeurt alleen op die delen van het bouwplan die strijdig zijn. Deze procedure zal gecoördineerd met de omgevingsvergunning doorlopen worden.
Beslispunt	
2	Voor het project Berlijnplein: a. Een krediet ter hoogte van 45,2 miljoen euro ter beschikking te stellen voor het realiseren van 9.200 m2 (bruto vloeroppervlak) en de bijbehorende terreininrichting op basis van het Ontwikkelplan Berlijnplein b. Een vaste activa reserve van 2,75 miljoen in te stellen, waarvoor reeds budget was gereserveerd in het Meerjaren Programma Ruimte, onderdeel grondexploitatie Leidsche Rijn. c. Het onrendabele deel van de exploitatielasten ter hoogte van 1.496.490 te dekken uit het reeds beschikbare budget van het programma Cultuur.
Argumenten	
2.1	Deze investering is essentieel voor de ontwikkeling van Leidsche Rijn Centrum

	Utrecht groeit door naar een stad met meerdere stadscentra zoals Leidsche Rijn Centrum, een tweede stadshart, dat enorm in ontwikkeling is. Leidsche Rijn Centrum herbergt inmiddels vele grootstedelijke functies, maar een aantrekkelijke mix van grootstedelijke cultuur ontbreekt nog. Het cultuurcluster Berlijnplein biedt dit: met een vernieuwend publieksprogramma en met ruimte voor professionals en amateurs, kunstenaars, creatieven en studenten. Met deze investering spelen we in op de vraag naar meer cultuur in Leidsche Rijn, zowel van makers als van de bewoners, die ook blijkt uit de groeiende bezoekersaantallen uit de wijk en uit het land. We voegen hiermee belangrijke kwaliteit toe aan Leidsche Rijn Centrum en zetten een grote stap in de invulling van de cultuuras van Leidsche Rijn Centrum.
2.2	<u>De onafhankelijke toets van de bouwkostenraming wijst uit dat de raming realistisch</u> <u>is</u>
	In opdracht van de gemeente Utrecht (UVO) is een bouwkostenraming opgesteld. De gemeente (UVO) heeft deze raming extern laten toetsen en heeft de stichtingskosten berekend. De toets van de bouwkostenraming wijst uit dat de raming, gezien het aantal m2 bruto vloeroppervlak realistisch is.
2.3	<u>Deze investering realiseert veel ambities van de gemeente</u>
	Met deze investering realiseren we onder andere - een invulling van de cultuuras met een jaarrond en divers programma voor de wijk en voor de stad - ruimte voor productie en ontwikkeling van grootstedelijke eigentijdse kunstvormen, urban arts en jongerencultuur - een publieke plek met een ensemble van gebouwen van hoogwaardige architectuur - de doelstelling om energieneutraal te bouwen Daarnaast realiseren de gemeente met dit project een schaalsprong op het gebied van circulair bouwen. Nog niet eerder combineerde de gemeente Utrecht op deze schaal de realisatie van duurzame ambities, waarbij alle (circulaire) overheidsdoelen op het gebied van Milieu Prestatie Gebouwen (MPG), gezondheid en energieverbruik behaald worden. Na een aantal kleinere projecten (bijv. circulair kleedgebouw de Nieuwe Lunet) is dit voor Utrecht, maar ook landelijk gezien, een grote stap. Het circulaire cultuurcluster heeft een lagere milieu-impact dan een regulier gebouw. De milieu-impact van de verschillende producten en materialen wordt berekend met de Milieu Prestatie Gebouwen (MPG). De MPG geeft aan wat de milieubelasting is van de materialen die in een gebouw worden toegepast. Uit de Life Cycle Value Analyse die door IGG en Copper8 in samenwerking met de gemeente Utrecht is opgesteld blijkt dat het circulaire gebouw 60% beter scoort op de MPG dan een traditioneel gebouw en dus 60% minder milieu-impact heeft. NB. Hierbij is gebruik gemaakt van de beoordelingsmodellen MPGCalc en de Idemat. Gezien de fase van het project is gebruik gemaakt van inschattingen en ‘standaard’ waardes, die zijn weergegeven in de verschillende databases, waardoor de werkelijke waardes af kunnen wijken van deze uitkomsten. Binnen de kaders van het project (scope, financieel) onderzoeken we de mogelijkheid tot energieopwekking en het multi-gebruik van daken met participatie van omwonenden.
2.4	<u>Meer dan 50% van het budget blijft beschikbaar voor programma (en gaat niet in stenen zitten)</u>
	Al in de Ontwikkelstrategie Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2018) is vastgelegd dat een substantieel van het beschikbare budget (40-60%, ca. 1,5 – 2,2 miljoen) van dit budget beschikbaar moet zijn voor een cultureel publieksprogramma. Dit betekent dat er 60-40% resteert voor overige bestemmingen, waaronder de investering in de gebouwen. De businesscase van cultuurcluster Berlijnplein illustreert dat de verdeling van de beschikbare budget binnen deze bandbreedtes blijft: 46,6% is nodig voor het realiseren van het gebouw en 53,4% voor het programma.

Kanttekeningen/Risico's	
2.1	<u>Circulair bouwen vraagt hogere investeringen dan traditioneel bouwen</u>
	Met hoge doelstellingen voor circulair materiaalgebruik (duurzame materialen met minimaal grondstof- en energieverbruik) en circulair ontwerp (toekomstbestendig, optimaal beheer en onderhoud en voor meerdere levenscycli te gebruiken) is uit de businesscase gebleken dat de financiële kosten en waarden voor circulair bouwen initieel hoger liggen dan voor traditioneel bouwen. Dit komt onder meer door het toepassen van nieuwe producten die qua kostprijs hoger liggen dan reguliere producten omdat nog geen schaalvoordeel aanwezig is. Daarbij zijn er vaak (nog) hogere kosten voor ontwikkeling en engineering (ook doordat het zoeken naar geschikt materiaal bijv. langer duurt), hogere proceskosten en vanwege de beperkte ervaringen is er vaak ook een hoger risicopercentage, dus reservering van meer budget. Er bestaat een kans dat op termijn de kapitaallasten lager gaan worden, omdat materialen langer mee gaan en er toekomstbestendig ontworpen wordt, waardoor het gebouw voor meerdere functies en langer te gebruiken is. Deze waarde op de langere termijn is niet meegenomen in de huidige businesscase. Randvoorwaarden voor het op termijn benutten van deze waarden zijn: - dat de circulaire ambities zoals nu verwoord in een later stadium geconcretiseerd worden. Dat kunnen we pas definitief uitwerken als er een (definitief) ontwerp ligt. - dat de markt maximaal uitgedaagd wordt. Dit is verwerkt in de aanbestedingsstrategie. - dat de restwaarde wordt gekapitaliseerd en verrekend. Dit wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de plannen, waarbij we zoeken naar mogelijkheden om binnen de gemeentelijke kaders de restwaarde te kapitaliseren, bijv. via de Meerjaren Onderhouds Plannen (MJOP). Zie ook bijlage Circulaire Ambities Berlijnplein. Deze praktijkcasus is mogelijk aanleiding om de gemeentelijke kaders aan te passen.
2.2	<u>Er is nog geen volledige zekerheid over de huurinkomsten.</u>
	Met RAUM, DePlaatsmaker en de HKU zijn intentieovereenkomsten gesloten, waarin afspraken zijn vastgelegd over de samenwerking, op te stellen documenten, de rol van partijen, de huidige kaders, de voorwaarden en de uitgangspunten voor de huurvoorwaarden, om te komen tot samenwerkingsovereenkomsten en vervolgens tot huurcontracten. Kort voor de gunning aan het consortium worden de afspraken bezegeld in een samenwerkingsovereenkomst met omschrijving van de fase tot oplevering en de huurvoorwaarden (opleveringsniveau, demarcatie, looptijd). In de huurovereenkomst die kort voor oplevering gesloten wordt, worden de huurvoorwaarden vastgelegd. Voor de nog in te vullen m2 zullen partijen gezocht worden met wie een vergelijkbaar traject wordt doorlopen, na het afronden van de besluitvorming van de bestuurlijke besluitvorming. Dit zijn de gebruikelijke stappen om tot contracten met partijen te komen. Als blijkt dat partijen uiteindelijk toch afhaken, werken we als onderdeel van de beheersing van het project verschillende scenario's uit zoals het verbreden van de gebruiksmogelijkheden (type huurders), het accepteren van een grotere onrendabele top (meer geld in stenen, minder in programma) of het ontwikkelen van minder m2's. Dit kan onvoorziene financiële consequenties en vertraging tot gevolg hebben.
2.3	<u>Het percentage verrekenbare BTW op de bouwkosten is nog niet helder</u>
	In de stichtingskostenraming is nu uitgegaan van 30% niet-verrekenbare BTW op de bouwkosten. Uitgangspunt hierbij is dat RAUM en de geselecteerde exploitant voor de 4.000 m2 bvo culturele ruimte opteren voor een met BTW belaste huur, omdat zij door de Belastingdienst aangemerkt worden als een btw-ondernemer, die het gehuurde voor 90% of meer gebruikt voor het verrichten van btw belaste prestaties. Het is op dit moment nog niet volledig duidelijk of zij aan deze voorwaarden voldoen. De fiscalist van de gemeente Utrecht is samen met de adviseurs van de desbetreffende stichtingen hierover in gesprek met de Belastingdienst. Voor dit risico is een reservering van 125.000 euro opgenomen in de businesscase. Inschatting is dat medio

	2021 duidelijk wordt of dit risico zich manifesteert.
Beslispunt	
3.	Voor het project Berlijnplein: a. Een aanvullend Algemeen Belang besluit te nemen op grond van de Wet Markt en Overheid met betrekking tot de huurprijzen multifunctionele culturele accommodatie Berlijnplein. b. Het project Berlijnplein, met toepassing van de Wet Markt en overheid, en ter uitvoering van punt 6 van het Algemeen Belang besluit van 2014, te kwalificeren als een “extra investering in het algemeen belang bij een grote gebiedsontwikkeling, waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…” en tevens sprake is van een onrendabele top bij verhuur van vastgoed.
Argumenten	
3.1	<u>Een algemeen belang besluit is nodig om de juiste mix van partijen te huisvesten op Berlijnplein.</u>
	Voor het realiseren van de ambities is het nodig dat de juiste mix aan partijen zich vestigt op Berlijnplein. In het cultuurcluster Berlijnplein versterken creatieve bedrijvigheid, onderwijsinstellingen, culturele organisaties en makers elkaar door gezamenlijk, vanuit vergelijkbare drijfveren, te werken aan innovaties, zowel in de directe omgeving van Berlijnplein als in de rest van de stad. Hier komen maatschappelijke thema’s rondom de toekomst van de stad samen met vernieuwing in cultuur en vastgoed. Vanuit de cultuursector wordt naast de onderlinge samenwerking tussen disciplines ook gezocht naar een sterke verbinding met andere sectoren en de samenleving. Door de onderlinge samenwerking ontstaat kruisbestuiving en fungeren de partijen als aanjager voor de veranderingen, waar actuele, urgente, maatschappelijke opgaven om vragen. We ontwikkelen kennis die het algemeen belang dient, zowel in programmatische ontwikkeling in de culturele en creatieve sector als in het realiseren van (circulaire) overheidsdoelen op het gebied van Milieu Prestatie Gebouwen (MPG), gezondheid en energieverbruik. Dit project kan zo een voorbeeld en katalysator zijn voor verdere ontwikkelingen in de stad, regio en land. Deze algemene belangen worden niet door de markt al tegen normale marktvoorwaarden gediend. Dit kan alleen met het toepassen van de mogelijkheid, die de wet Markt en overheid biedt, dat de gemeenteraad van algemeen belang verklaart, dat specifieke activiteiten worden aangeboden zonder dat de integrale kostprijs wordt gerekend. De integrale kostprijs zou in dit project leiden tot een huurprijs hoger dan de marktprijs. De inschatting is dat er dan geen partijen zijn die deze ruimte willen huren. Dit is toegelicht in een geheime bijlage ‘Onderbouwing Algemeen Belang Besluit’. De kwalificatie als “een extra investering in het algemeen belang…. “ is nodig voor het toepassen van punt 6 van het Algemeen Belang besluit van 2014. Gecombineerd met het aanvullend algemeen belang besluit (beslispunt 3a) krijgt verhuring zonder doorberekening van de integrale kostprijs hiermee een tweede juridische verankering.
Kanttekeningen/Risico’s	
3.1	<u>Dit kan de indruk wekken, dat een aantal partijen op Berlijnplein worden bevoordeeld ten opzichte van derden.</u>
	Met dit besluit worden geen belangen van derden geraakt, omdat de gemeente een marktconforme huur in rekening zal brengen, gebaseerd op een voorafgaande onafhankelijke taxatie. De concurrentieverhoudingen worden dus niet verstoord. Het te nemen besluit is in die zin van beperkte betekenis, dat het namelijk enkel voorziet in een concretisering c.q. aanvulling op het reeds geldend Algemeen belang besluit d.d. 20 november 2014.

Argument	
5.1	Geheimhouding is noodzakelijk vanwege de marktgevoeligheid van de betreffende informatie.

Financiën

De gemeente Utrecht heeft een businesscase opgesteld, waaruit blijkt dat de ambities realiseerbaar zijn binnen de structureel beschikbare financiële middelen van € 3,9 miljoen (prijspeil 2025).
De middelen worden besteed aan het publieksprogramma op Berlijnplein (RAUM, Danshuis, presentatieplek, gebiedscoöperatie), de subsidie voor de exploitatie van de culturele huisvesting voor niet-kapitaalkrachtige huurders, de renovatie van de Vrijstaat en de kapitaallasten voor de huur voorhet cultuurcluster Berlijnplein. Dit gebeurt met inachtneming van het kader geldverstrekking en de staatssteunregels.
Uit de onderbesteding 2017 en 2018 voor de culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum op de programmabegroting Cultuur, is een bedrag van 2,75 miljoen toegevoegd aan de grondexploitatie Leidsche Rijn Centrum, om de haalbaarheid van toekomstige initiatieven te vergroten, aangezien de grondwaarde uit de grondexploitatie nog gebaseerd was op de oorspronkelijke plannen van een schouwburg XL (15.000 m2 bvo) en dit een grote claim legde op de stichtingskosten en daarmee op de exploitatie van de beoogde voorziening. Op basis van dit raadsbesluit wordt dit bedrag conform de BBV richtlijnen ingebracht in een vaste activareserve.
De aanloopkosten voor het programma en de voorbereiding voor de realisatie van het circulaire cultuurcluster zijn gedekt in de meerjarenbegroting 2021-2024 (programma Cultuur).
De projectorganisatie is zo ingericht dat er extra wordt gestuurd op de beheersing van het project. Als de regeling risicovolle projecten wordt vastgesteld, biedt dit een goede basis.

Vervolg

De aanbestedingsprocedure voor het selecteren van een consortium leidt naar verwachting tot het contracteren van een partij in 2022, waarna de ontwerpfases en voorbereiding van de bouw en realisatie volgen.
Voor de functies die niet in het bestemmingsplan passen wordt na de ontwerpfase een ruimtelijk planologische procedure gestart, die gecoördineerd met de omgevingsvergunning wordt doorlopen.
Nadat het algemeen belang besluit genomen en in het Gemeenteblad gepubliceerd is, kan verkorte informatie daarover worden verwerkt in de jaarlijkse update van de ‘Economische activiteiten die in het algemeen belang onder de integrale kostprijs worden aangeboden als bedoeld in de Wet markt en overheid’ vastgesteld. De werving van partijen voor de nog in te vullen m2 wordt opgestart. Met niet-gesubsidieerde culturele en creatieve organisaties en onderwijsinstellingen kunnen we nadere afspraken maken, als de gemeenteraad besluit om het project te kwalificeren als een investering in het algemeen belang.
Het cultuurcluster Berlijnplein is opgenomen in de conceptlijst ‘Regeling risicovolle projecten’. Dit betekent dat (indien de regeling wordt aangenomen door de raad) een halfjaarlijkse voortgangsrapportage zal worden opgesteld.

Participatie

Co-creatie is een van de basisuitgangspunten van het project. We doen het samen, omdat we ervaren dat de kwaliteit van de besluiten hierdoor groeit. Een voorbeeld: het belang van buitenruimte in de permanente ontwikkeling is extra benadrukt door de ervaringen van de huurders, eindgebruikers en bezoekers in de afgelopen jaren, waardoor dit een prominentere plek heeft gekregen in de plannen. Het aantal betrokken creatieve makers en sociaal-culturele organisaties en ondernemers groeit. Met de groei vergroten we kennis en inzicht in het maken van de stad van de toekomst, via publieksactiviteiten, programma en samenwerkingsverbanden.

De invulling van de co-creatie voor Berlijnplein is onder meer gebaseerd op het Actieprogramma ‘Samen Stad Maken’. We werken we met geïnteresseerde en betrokken buurtgenoten samen om de plannen aan te laten sluiten bij wensen en behoeften. Meer dan 1000 bewoners en bezoekers dachten de afgelopen jaren in diverse bijeenkomsten mee over de programmering en ontwikkeling van de kavel. Door meemaakdiners, burenborrels en inspiratie-interviews tijdens festivals groeit de

betrokkenheid én de kwaliteit.
De meest recente bijeenkomst voor de buurt was op 23 november 2020, waar zowel huidige buren als toekomstige buren samen deelnamen aan een online informatieavond. De input en vragen van deze avond worden meegenomen in de uitwerking van de plannen, waarbij degenen die dit willen ook in het vervolg een actieve rol kunnen spelen. Uiteraard zullen voor de te volgen planologisch juridische procedure en voor de omgevingsvergunning ook de reguliere participatietraject gevolgd worden.

Communicatie

De direct betrokken worden per mail geïnformeerd.
Er wordt een persbericht opgesteld en verspreid, mensen kunnen met vragen terecht op info@berlijnpleinutrecht.nl

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming
- Ontwikkelplan 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de stad'
- Bijlagen bij ontwikkelplan:
  - DePlaatsmaker – Eindrapport kwartiermaken Berlijnplein, met bijlage
    - Eindrapport HEUTE ruimte voor dans op het Berlijnplein
  - Ruimtelijk functioneel programma, bestaande uit
    - Huisvestingsconcept
    - Ruimteprogramma
  - Architectonisch en Stedenbouwkundig aanwijzingsdocument Berlijnplein
  - Circulaire ambities Berlijnplein
  - Actielijst inclusief Berlijnplein
  - Samenwerking en co-creatie, CSB model voor Berlijnplein
  - Aanbestedingsstrategie
- Businesscase Cultuurcluster Berlijnplein (geheim)
  - Stichtingskostenraming Cultuurcluster Berlijnplein (geheim)
  - Intentieovereenkomst met RAUM
  - Intentieovereenkomst DPM
  - Intentieovereenkomst HKU
- Circulaire ambities Berlijnplein
- Onderbouwing algemeen belang besluit Cultuurcluster Berlijnplein (gedeeltelijk geheim)

Bijlagen informatief
-

berlijnpleinutrecht.nl

Ontwikkelplan
Circulair Cultuurcluster
Berlijnplein

CULTUUR BOUWT

aan de
Toekomst
van de Stad

Berlijn
plein

Gemeente Utrecht

De Gemeente Utrecht heeft in nauwe samenwerking met de partners die nu samenwerken op en mede invulling geven aan Berlijnplein het ontwikkelplan Circulair Cultuurcluster Berlijnplein opgesteld. De komende jaren zullen nog veel nieuwe partners (kunstenaars, creatieve bedrijven en anderen) aansluiten.

Gemeente Utrecht

In samenwerking met de partners
op het Berlijnplein:

RAUM
DePlaatsmaker
het NUT (Nieuw Utrechts Toneel)
155 (eenvijfvijf)
Illusionary Rockaz Company (IRC)
SHIFFT
Jonge Honden
BuurtWerkKamer
Goede Vrijdag
HKU

“Verbeeldingskracht is het begin van de antwoorden op de grote vragen.”

Floris Alkemade,
Rijksbouwmeester
Tijdens presentatie op Berlijnplein, juli 2020

Inhoud

Welkom op Berlijnplein 8

01 — **Ambitie voor de toekomst** 12

02 — **Een circulair cultuurcluster met een breed programma** 17

03 — **Inspanning en ontspanning** 18

04 — **RAUM geeft vorm aan het stadsleven van de toekomst** 20

05 — **DePlaatsmaker als kwartiermaker** 22

06 — **Vernieuwing met creatieve industrie en sociaal domein** 28

07 — **Berlijnplein maakt cultuuras compleet** 32

08 — **Bouwen aan de stad van de toekomst** 34

09 — **Natuurlijk circulair** 38

10 — **Samen maken we de stad** 42

11 — **Waarmaken met begroting en contractvorm** 44

12 — **Samenvattend: Berlijnplein als dé ontmoetingsplek** 46

Colofon 50

Bijlage(n)

Staan op
berlijnpleinutrecht.nl/
downloads

"De essentie wat we doen op Berlijnplein is ontdekken en dat vervolgens toepassen. Niet alles vastleggen, niet alleen doen wat we al weten, maar open staan voor wat we nog niet kennen en hier met elkaar naar op zoek gaan."

Anke Klein,
wethouder Cultuur

Welkom op Berlijnplein

Wat in 2016 nog een zeven meter diepe kuil was, is nu in 2020 een diverse culturele ontmoetingsplek geworden. In 2025 is het uitgegroeid tot een levendig circulair cultuurcluster. Hier kun je een festival bezoeken, installaties zien, dans en theater beleven, meedoen aan een stadsdebat of ongedwongen de sfeer komen proeven. Hier verleggen we grenzen op het gebied van culturele ontwikkeling, samenwerking en duurzaam bouwen.

Van ambities en kaders naar een duidelijke richting voor de verdere ontwikkeling van Cultuurcluster Berlijnplein; in dit Ontwikkelplan leest u hoe de gemeente Utrecht in samenwerking met een groeiend aantal partners werkt aan dit cultuurcluster, als onderdeel van de cultuuras van Leidsche Rijn Centrum. Zo bouwen we op Berlijnplein aan een bijzonder cultureel programma én aan een spraakmakend cluster van gebouwen en buitenruimtes. Zo bouwt cultuur aan de Toekomst van de Stad.

Kom verder, lees en zie op de volgende bladzijden wat u allemaal in de komende jaren kunt verwachten.

Gemeente Utrecht in samenwerking met RAUM, DePlaatsmaker, het NUT (Nieuw Utrechts Toneel), 155, IRC, SHIFFT, Jonge Honden, BuurtWerkKamer, Goede Vrijdag en HKU

Utrecht, februari 2021

"Om Leidsche Rijn Centrum compleet te maken, zijn we aan de slag met de culturele ontwikkeling van het Berlijnplein. Dat doen we niet alleen, maar samen. Niet alleen met u, maar ook met toekomstige culturele instellingen en kunstenaars en natuurlijk de directe omgeving."

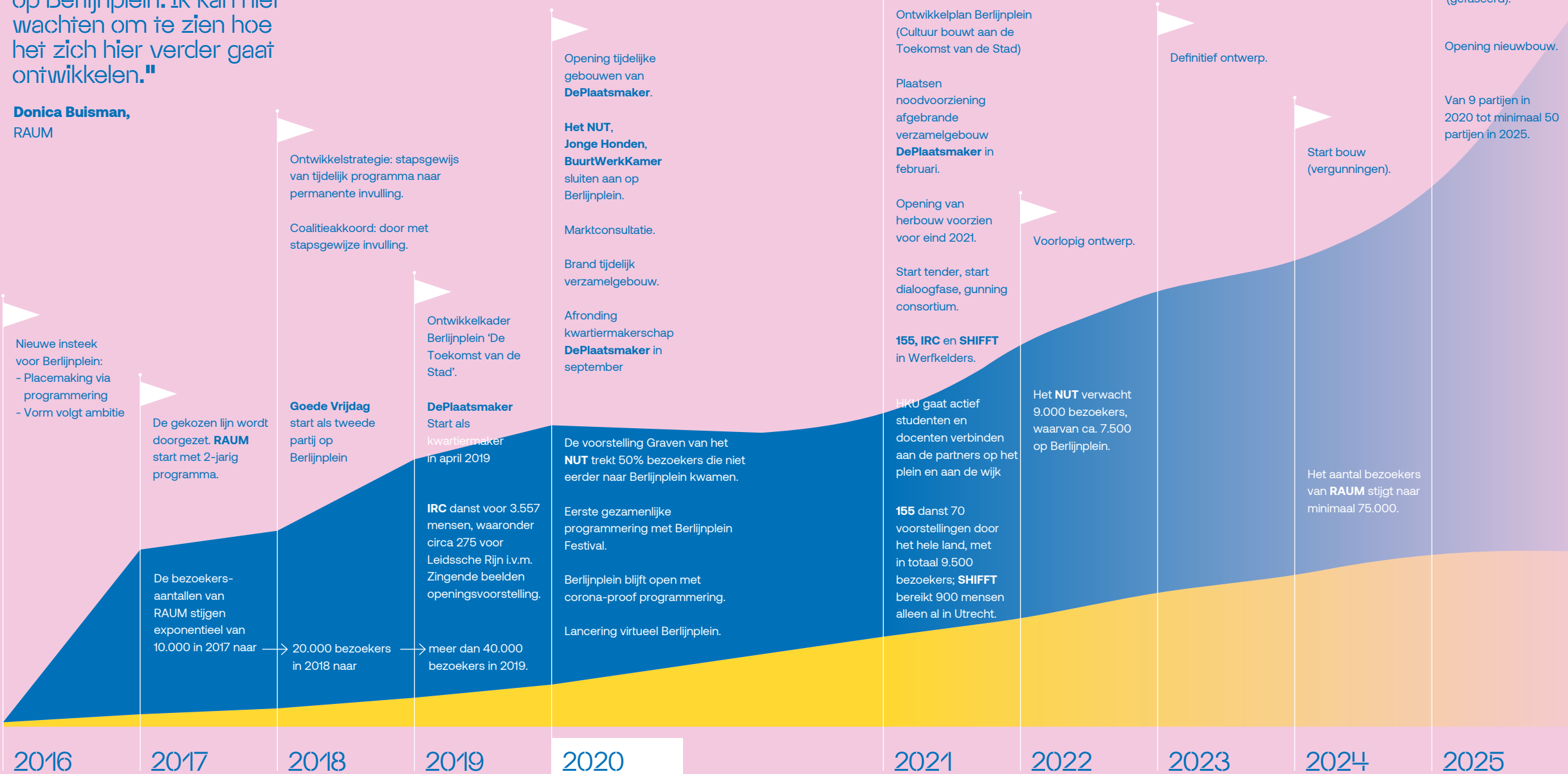
Eelco Eerenberg,
wethouder Vastgoed

"Utrecht is aantrekkelijk bij velen: mensen komen en blijven graag in onze stad wonen, zoals in Leidsche Rijn. Die wijk is met haar 21 jaar een volwassen deel van de stad geworden en groeit nog steeds verder, met een eigen centrum, station en culturele voorzieningen."

Klaas Verschuure,
wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling

"In drie jaar tijd van een zeven meter diepe kuil, naar 100.000 bezoekers op Berlijnplein. Ik kan niet wachten om te zien hoe het zich hier verder gaat ontwikkelen."

Donica Buisman,
RAUM

Tijdlijn

1

Ambitie voor de toekomst

"De sector heeft aantoonbaar een aanjaagfunctie in tijden van economisch herstel."

Marijke van Hees,
voorzitter Raad van Cultuur
in NRC 18 mei 2020

Vorm volgt ambitie

Berlijnplein is een culturele nieuwbouwontwikkeling van 9.200 m^2. Vooruitlopend op deze ontwikkeling is RAUM in 2017 als pionier gestart. DePlaatsmaker en Goede Vrijdag sloten aan en vervolgens zijn met het NUT, Jonge Honden, BuurtWerkKamer, IRC, 155 en SHIFFT nu negen partijen verbonden aan Berlijnplein. En dit is nog maar het begin. Het aantal partijen groeit door tot ongeveer vijf à zes keer het aantal partijen ten opzichte van nu. En daarmee groeit ook het programma, de samenwerking en de inhoudelijke ambitie. Deze gezamenlijke ambitie vormt de basis voor het ontwerp van de bebouwing en de buitenruimte: vorm volgt ambitie.

Bij een brand op Berlijnplein in november 2020 is het tijdelijke verzamelgebouw van DePlaatsmaker, met daarin de BuurtWerkKamer, het NUT, Jonge Honden en het kantoor van RAUM, verloren gegaan. Begin 2021 wordt een tijdelijke noodvoorziening geplaatst, zodat de partijen zo snel mogelijk weer terug kunnen naar Berlijnplein. In deze verbinding en de kruisbestuiving die hieruit voortkomt zit de grote kracht van Berlijnplein. Opening van het herbouwde tijdelijke verzamelgebouw is voorzien voor eind 2021.

"Zoveel mogelijk verschillende mensen, achtergronden, blikken... maar wel vanuit een thema, een vraagstuk dat je gezamenlijk aan wilt pakken."

Lucas de Man,
kunstenaar en oprichter Stichting Nieuwe Helden, tijdens presentatie op Berlijnplein juli 2020

Toekomst van de Stad

De plek, de partners en het publieksprogramma werken vanuit één centraal thema: de toekomst van de stad. We staan nu op het punt dat we van ambitie voor naar investeren in en realiseren van een Circulair Cultuurcluster op Berlijnplein gaan: een cultureel plein met een programma gericht op een breed publiek, geworteld in de wijk en met uitstraling naar stad en land (en internationaal).

Op Berlijnplein komen urgente uitdagingen samen. Deze laten zien waar de stad voor staat, nu en in de toekomst. Denk aan hoe we samen leven (ontmoeting en inclusiviteit), klimaatverandering en technologie. Wat zijn de thema's van 2030, 2050? Cultuur helpt een beeld te vormen van de toekomst. Het biedt andere invalshoeken en nieuwe perspectieven. Cultuur bouwt aan de Toekomst van de Stad.

Cultuur in Leidsche Rijn Centrum

Berlijnplein geeft ruimte aan professionals en amateurs, kunstenaars, creatieven en studenten. Hiermee voegt Berlijnplein op twee vlakken belangrijke kwaliteit toe aan Leidsche Rijn. Ten eerste omdat er vraag is naar meer cultuur in Leidsche Rijn, zowel door makers als door bewoners van het stadsdeel. Elk jaar komen er ook meer bezoekers naar Berlijnplein, zowel uit Leische Rijn als uit stad en land. Ten tweede omdat Berlijnplein een cruciaal puzzelstuk is voor de ontwikkeling van stadshart Leidsche Rijn Centrum: het maakt het centrum van Leidsche Rijn compleet.

"We zitten hier op het dak van de A2, het geografische centrum van Utrecht, en daardoor een plek waar pionieren en innoveren bij uitstek past. Op deze plek zijn mensen gaan wonen die ook die pioniersgeest hebben."

Trudie Timmerman,
projectleider gemeente Utrecht

Leidsche Rijn Centrum: cultuuras en cultuurcluster Berlijnplein

2

Een circulair cultuurcluster met breed programma

"In Leidsche Rijn is nog plek voor nieuwe ideeën. De wijk groeit en dat geeft ons als bewoners de kans om te bedenken welke kant de wijk opgaat."

Narek Harutunyan,
bezoeker

Bundeling kracht van culturele en creatieve organisaties

Op Berlijnplein komen ruimtes voor publieksprogramma en werk- en ontwikkelplekken. Hier is voor de bezoeker en gebruiker altijd wat te doen, altijd wat te zien, binnen én buiten. Het samenbrengen van culturele en creatieve organisaties met diverse achtergronden en disciplines creëert de ideale setting voor natuurlijke samenwerkingen en onverwachte en interessante confrontaties. Met co-creatie en gezamenlijk programma wakkeren we dit verder aan.

Van 1 naar 9 naar ...

Berlijnplein ontwikkelt zich in snel tempo. In de volgende hoofdstukken leest u meer over het publieksprogramma en de partners op Berlijnplein, die in de afgelopen jaren een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het opbouwen van het cultuurcluster. De komende jaren breidt Berlijnplein verder uit, met nog veel meer partners dan hiernaast staan:

RAUM

- Cultureel publieksprogramma met o.a. exposities, festivals, ontwerpend onderzoek, kunstinstallaties, crossovers, debatten en burenprogramma
- Horeca en ontmoeting met het Venster-gevoel
- Binnenruimtes en een grote, publiek toegankelijke, buitenruimte

het NUT

- Theatergezelschap geworteld in Leidsche Rijn
- Voorstellingen op Berlijnplein, in de wijk, de stad en de rest van het land

SHIFFT, 155, Illusionary Rockaz Company

- Uiteenlopende dansstijlen ontstaan uit wereldwijde straatcultuur: hedendaagse dans en professionals en amateurs
- Openbare repetities, workshops, presentaties en battles
- Verbinding met andere kunstdisciplines en het publiek

Ateliers, studio's en presentatieruimte

- Podiumkunsten: Danshuis, Theaterruimte, Muziekstudio's
- Beeldende kunst, mode en design: atelierruimtes en experimentele presentatieruimte
- Horeca en ontmoeting

Creatieve industrie, onderwijs en sociaal domein

- Creatieve industrie en circulair ontwerp: o.a. **Jonge Honden, Goede Vrijdag**
- Sociaal-culturele organisaties: o.a. **BuurtWerkKamer**
- Onderwijs, cultuur-gerelateerd: o.a. **HKU**
- Innovatieve technologie en wetenschap, o.a. startups en living labs

3

Inspanning en ontspanning

Continu Festival

Het publieksprogramma Berlijnplein is als een festival dat continu gaande is. Je bezoekt een presentatie, struint door een expositie. Je leest een aankondiging voor een talkshow met een vooraanstaand wetenschapper. Of je neemt even afstand van de drukte door op een bankje plaats te nemen en het rustig over je heen te laten komen.

Berlijnplein is nieuw en anders en tegelijkertijd toegankelijk, herkenbaar en aantrekkelijk voor een grote en diverse groep mensen die op zoek is naar ontspanning, verdieping en nieuwe belevingen. Het is spannend en soms confronterend. Het is dan weer lokaal, dan weer internationaal. Een grote en groeiende groep partijen die hier een vaste plek hebben, geven de plek een stedelijke energie, met ook voldoende ruimte om je even terug te trekken. Berlijnplein kent in zijn opzet zijn gelijke niet in Nederland.

> In 2020 is er, ondanks de beperkingen vanwege corona, een volledig zomerprogramma geweest, met Stadscamping RAUM, de voorstelling Graven van het NUT en een meerdaags (coronaproof) festival, georganiseerd door alle partijen samen op Berlijnplein, dat stilstond bij vragen over contact in deze tijd. Ook in dit lastige jaar is gebleken dat Berlijnplein veerkrachtig is en zich inhoudelijk weer verder heeft kunnen ontwikkelen.

"Ik ga er vaak heen voor een drankje met vrienden of een ijsje met mijn dochters in de zomer. Zij vonden de springkussens tijdens Summerplay afgelopen zomer fantastisch. Zelf vind ik Urbanauts erg leuk, je kunt echt ver kijken vanaf die toren."

Tamer Alalloush,
bezoeker

Een toegankelijk programma dat uitdaagt

Het programma sluit aan bij de diversiteit van inwoners in Leidsche Rijn en de stad. Denk aan een hiphop workshop voor kids, of een 'jongeren-dance battle', een interactieve installatie van RAUM gemaakt door een internationaal bekende kunstenaar, of een voorstelling van het NUT. Op Berlijnplein kom je in aanraking met nieuwe stijlen en disciplines, onverwachte verbindingen en het experiment. Berlijnplein is toegankelijk en daagt je uit.

Lokaal ingebed met landelijke uitstraling

De gezelschappen die werken vanaf Berlijnplein, zijn deels al jaren actief in Leidsche Rijn en hebben een uitstraling die stad en land ingaat, ook naar het buitenland. Hun activiteiten zijn van hoog niveau en de bezoekers komen zowel van om de hoek als van heinde en ver. Het Berlijnplein valt op en trekt aan, het is een plek waar Leidsche Rijn en de stad trots op kan zijn.

Proef de sfeer

Neem een kopje koffie of eet een hapje in één van de restaurants, waar de menukaart is aangepast op het culturele aanbod van dat moment. We ontwikkelen met ondernemers nieuwe horeca-concepten die aansluiten bij de programmering en een breed en divers publiek aantrekken.

Op Berlijnplein blijf je toch weer langer hangen dan je had gedacht.

4

RAUM geeft vorm aan het stads-leven van de toekomst

RAUM is en blijft als mede-initiatiefnemer en grootste publiekstrekker een cruciale speler op het Berlijnplein. RAUM brengt een onderscheidend programma met activiteiten die ontmoeting stimuleren, uitnodigen tot participatie, inzicht geven, gedrag uitlokken en zo impact genereren.

Voor iedereen

Het programma van RAUM nodigt iedere stedeling uit om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de stad. RAUM verbindt bewoners uit Leidsche Rijn, de stad en daarbuiten met behulp van kunst en design en maakt de vraagstukken van de stad zichtbaar en bespreekbaar. Het bevorderen van inclusie staat voorop: zonder inclusie geen samenwerking, geen draagvlak, geen verandering. De mening van bewoners staat aan de basis van de exposities en in de activiteiten leren de buren van de stad elkaar echt kennen. Zowel talenten als gevestigde makers kunnen bij RAUM de impact van hun werk op actuele stedelijke opgaven (verder) vergroten.

Stadsonderzoeken, Burenprogramma én Publieksmagneten

RAUM programmeert een breed spectrum aan activiteiten: exposities, festivals, markten, buurtactiviteiten, installaties en meer. Met het laagdrempelige Burenprogramma brengt RAUM verschillende bewoners en leefstijlen in de stad samen. Bewoners uit de omgeving komen naar de Buurtborrel. Op de markt Le Bazarre ontmoeten een diverse groep creatieve ondernemers en publiek elkaar en ontdekken hier nieuwe producten. Tijdens de RAUM Pop-Up leert de wijk elkaar beter kennen.

Het programma Publieksmagneten brengt grootschalige installaties in combinatie met laagdrempelige activiteiten en laat bezoekers uit stad en land de positieve betekenis van spelen en bezinning voor het stadsleven zien en ervaren. In de zomer staat op Stadscamping RAUM spel centraal; in de winter stimuleert WinterSense, met prachtige lichtinstallaties, bezinning. Opkomende makers krijgen ook in dit programma de kans zich te doen gelden.

Samen met makers, bewoners, bezoekers en deskundigen onderzoekt RAUM in haar Stadsonderzoeken hoe de stad inclusiever kan. Met publieke interventies, gesprekken en podcasts wordt elk jaar een ander thema onder de loep genomen: van ongelijkheid, naar dieren in de stad en de queer blik op de stad. Het resultaat is een interactieve expositie met installaties van opkomende en gerenommeerde makers en een scala aan activiteiten voor een lokaal en landelijk publiek. Het meest recente voorbeeld is de expositie ‘Living Apart Together’ waarin RAUM de noodzakelijke aandacht geeft aan groeiende eenzaamheid in de stad, zeker in tijden van corona.

5

DePlaatsmaker als kwartier-maker

"Een nieuw gebouw op een nieuwe plek met een geheel nieuwe aanpak betekent samen leren en ontwikkelen met alle partners op het plein. Dit is echt uniek en maakt ons nog meer verbinder tussen programma en ruimte."

Arna Notten,
DePlaatsmaker

Bijlage(n)

Rapport DePlaatsmaker

DePlaatsmaker is kwartiermaker en initiatiefnemer van het eerste uur bij de ontwikkeling van Berlijnplein. Zij heeft de ambitie om in de volgende fase de 4.000 m² op Berlijnplein zelf te gaan exploiteren voor een groot aantal uiteenlopende culturele gebruikers.

Ervaring in realiseren van ruimte voor kunst en cultuur

DePlaatsmaker realiseert ruimte voor kunstenaars, creatieve ondernemers en culturele instellingen en streeft naar een bloeiend kunst en cultuurleven op Berlijnplein, passend bij de wijk en de behoefte in de stad. Door betaalbare voorzieningen te realiseren groeit het cultuurcluster vanuit een stevige lokale verankering uit tot een landelijke hotspot.

DePlaatsmaker staat dicht op het werkveld en is goed op de hoogte van wat kunstenaars en creatieven aan ruimtes nodig hebben. Zij is daarom bij uitstek de ervaren partij die een rol kan vervullen in het aanjagen, verhuren en beheren van ruimtes voor de vele culturele initiatieven die op Berlijnplein gaan landen. Daarom is DePlaatsmaker al sinds 2019 als kwartiermaker betrokken bij dit cultuurcluster. Zij heeft tijdelijke werkruimtes gerealiseerd in opmaat naar de permanente bebouwing, zoals het circulair gebouwde paviljoen, de romney loodsen en studio's in de werfkelders onder de naastgelegen stadstuin.

Ruimte op Berlijnplein om kunst te maken en beleven

Passend bij de invulling van Berlijnplein als geheel, ontstaan binnen de gebouwdelen inhoudelijke en organisatorische eenheden, variërend van formaat en in karakter. Voor de podiumkunsten komt er een huis voor nieuwe dansvormen, een huis voor theater en studio's voor muziek en audiovisuele media. Er komen werkplekken voor jonge en gevestigde kunstenaars en makers uit de beeldende kunst, mode en design en een presentatieruimte voor een experimenteel publieksprogramma voor en door makers uit Leidsche Rijn, de stad en daarbuiten. Aanvullend komt er ruimte voor een horecaconcept dat aansluit en ondersteunend is aan het publieksprogramma. Het concept hiervoor krijgt nog een nadere uitwerking met een geschikte horecaondernemer.

Huis voor theater

Voor de verdere positionering van de podiumkunsten in Leidsche Rijn biedt Berlijnplein een huis voor een ‘eigen stadsgezelschap’. Een huis bedoeld voor het ontwikkelen van theatervoorstellingen en om te repeteren. Daarnaast is de ruimte ook geschikt voor presentatie van programma en om publiek te ontvangen, bijvoorbeeld voor een try-out. Het huis voor theater krijgt een eigen entree en zal programmatisch en ruimtelijk verbonden zijn met het danshuis.

"Leidsche Rijn is een soort leeg canvas, waar een volstrekt nieuwe stad op wordt vormgegeven. En het Berlijnplein is het epicentrum van het denken dat bij dat pionieren hoort. Met ons theater geven we concreet vorm aan dat denken, samen met ons publiek, wijkgenoten, wetenschappers en bedrijven."

Greg Nottrot
Het NUT

het NUT

Het NUT zal zijn plek krijgen in het huis voor theater. Het NUT is het stadsgezelschap van Leidsche Rijn en wordt er breed gedragen. Ze worden ook wel het meest nieuwsgierige en gastvrije gezelschap van Nederland genoemd, met theater dat de interactie met het publiek aangaat. Het NUT heeft een open en onderzoekende houding. Zo bindt het een groep makers aan zich en een publiek dat in de voorstellingen het gesprek aangaat over verleden en toekomst en over vernieuwing en verandering.

De Toekomst van Werk, God, Goud en Dood: de komende jaren maakt het NUT voorstellingen die gaan over hoe we ons leven en onze samenleving inrichten, de wijze waarop we onze werkelijkheid creëren en van zingeving voorzien. Het werk komt tot uiting in een zomer- en wintervoorstelling, een familievoorstelling en wisselende onderzoeksprojecten, bijvoorbeeld op Oerol of in samenwerking met partijen als HKU.

Huis voor nieuwe dansvormen

Een thuis voor de uiteenlopende dansstijlen, hedendaagse dans en interdisciplinaire ontmoetingen die zijn ontstaan uit de wereldwijde straatcultuur. Hier slaan de dansgezelschappen bruggen tussen alle mogelijke dansvormen, van breakdance tot modern, van professioneel tot amateurcircuit. Een huis voor ontmoeting, inspiratie en creatie. Naast het produceren van voorstellingen, workshops en performances, werken zij in de stad en de wijk ook aan talentontwikkeling en cultuureducatie. Creëren, leren, ontwikkelen, participeren en presenteren staan gelijkwaardig naast elkaar en vloeien in elkaar over. Professionele dansers en amateurs – van jong tot oud – zijn welkom en dansen samen. Zo krijgt deze plek een unieke positie in het Nederlandse danslandschap.

De dansgezelschappen die al aangesloten zijn, tellen landelijk mee in hun veld. Zij ontvangen allen een vierjarige subsidie van het Fonds Podiumkunsten en de gemeente Utrecht. Hun werk is interdisciplinair, inclusiviteit en diversiteit zijn daarbij vanzelfsprekend. Niet uitsluiten, maar samenbrengen; dat is het motto van deze makers. Dansers en choreografen van diverse komaf en elk met hun eigen stijl, werken hier met elkaar samen. De dansruimtes worden gedeeld, verhuurd en gezamenlijk beheerd.

Illusionary Rockaz Company (IRC)

Illusionary Rockaz Company komt voort uit de allround breakdance. De afgelopen twintig jaar heeft IRC de artistieke veelzijdigheid van de hiphop/funk georiënteerde dansstijlen laten zien in theaterproducties, battles, showcases, films en evenementen. Leden van IRC zijn als danser, choreograaf en als theatermaker actief in het Nederlandse theatercircuit (samenwerkingen met onder andere het Nationale Ballet, Korzo Theater, ISH Dance Collective, Danstheater Aya, Connie Jansen Danslokaal, het Nederlands Symfonisch Kamerorkest). Daarnaast zijn de leden ook werkzaam bij MBO- en HBO-dansopleidingen, zoals Creative College, AHK, Fontys en MBO Goes, als danscoördinator of docent. Veelzijdigheid en creativiteit was altijd al het kenmerk van dit collectief dat de komende jaren een belangrijke speler in de Nederlandse danswereld wil worden.

155 (eenvijfvijf)

155 is een dansend multimedia collectief. 155 is ervan overtuigd dat het theater als kunstvorm geleider kan zijn voor de innovatieve kracht van jongeren. Het gaat om het verdiepen van de dans, het verbinden van verschillende kunstdisciplines en het verbreden van de doelgroep. Het collectief 155 heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een gezelschap met bekendheid in binnen- en buitenland. Zij sluiten met hun populaire dansstijlen, humor en culturele uitingen als film en video, nauw aan op de beleving van hun publiek.

"De jongerencultuur is groter dan de dans, die gaat over grenzen van disciplines heen, ze leeft, creëert en loopt voor op de hokjes die er later voor worden verzonnen."

Eric Bos,
danser en artisiek leider 155

SHIFFT

SHIFFT is een nieuw dansgezelschap in Utrecht, ontstaan uit de droom van choreograaf Jasper van Luijk. De kracht van het werk ligt in ontmoeting; tussen kunstenaars en publiek, tussen dans en andere kunstdisciplines en het krachtenveld dat zich daartussen afspeelt. SHIFFT staat voor verandering en verschuiving, SHIFFT veroorzaakt het en forceert het soms ook. Het is een jonge club die met hedendaagse thema's laat zien wat er speelt in de maatschappij, specifiek bij de nieuwe generatie. Kunst die communiceert en mensen raakt. SHIFFT toont dat dans niet moeilijk hoeft te zijn, en zoekt contact met publiek.

"Ik zou graag een plek zien die performances, lezingen, educatieve projecten en publicaties combineert. Een ruimte voor het experiment, los van een officieel instituut. Dit bestaat nog niet in Utrecht."

Caz Egelie
kunstenaar en denktank presentatieruimte

Studio's voor muziek en audiovisuele media

Zes studio's bieden ruimte aan muzikanten en makers op het gebied van audiovisuele media en muziek. De ruimtes voorzien in een duidelijke behoefte aan muziekstudio's in de stad. Er is hier ruimte voor professionele invulling en een bottom-up benadering voor amateurkunst, jong talent en jongeren. De studio's maken vernieuwende samenwerking met de podiumkunsten en andere disciplines mogelijk (muziek, video en digitale vormgeving vormen vaak een schakel binnen cross-overs tussen kunstdisciplines).

Ateliers voor beeldende kunst, mode en design

In totaal 38 werkruimtes van verschillende grootte bieden ruimte aan jong talent en gevestigde namen, gericht op hedendaagse beeldende kunst, mode, design, nieuwe media en crossovers tussen deze disciplines. De ateliers zijn gericht op kunstenaars en ontwerpers die open staan naar hun omgeving, nieuwsgierig zijn naar wat er om hen heen afspeelt en zich daarmee aangetrokken voelen tot het thema De Toekomst van de Stad. Zij werken over sectoren heen, in crossovers tussen disciplines en zoeken aansluiting bij innovatieve ontwikkelingen om zo de kunst van morgen te laten ontstaan. Samen met deze makers onderzoeken we waar de werkruimtes van de toekomst aan moeten voldoen.

Presentatieruimte voor beeldende kunst, mode en design

De presentatieruimte van middelgrote omvang wordt een plek voor presentatie van experimenteel publieksprogramma: een programma met veel ruimte voor (jonge) vernieuwende kunstenaars uit de stad en verbonden met de maakprocessen in de ateliers op Berlijnplein.

Inhoudelijke ontwikkeling en samenwerking komen tot stand door ruimte te geven aan kunstenaarsinitiatieven in de stad, ondersteund door de kennis en het netwerk van ervaringsdeskundigen op het gebied van publieksprogrammering en educatie (BAK, HKU, HEKO, Centraal Museum).

Hier kunnen bezoekers van Berlijnplein binnenlopen en kennismaken met het werk van talentvolle (Utrechtse) kunstenaars, variërend van installaties en events, tot presentaties met de nieuwste technologische ontwikkelingen op het gebied van mode en design. Een plek waar je geweest moet zijn vanwege de vooruitstrevende events en gedurfde tentoonstellingen.

6

Vernieuwing met creatieve industrie en sociaal domein

Cultuur staat niet op zich

Passend bij de het thema Toekomst van de stad maken we een plek waar cultuur de verbinding met die stad en de samenleving oppakt. Hiervoor is een mix noodzakelijk tussen cultuur en organisaties uit onderwijs, het sociaal domein, de tech-sector en creatieve ondernemers. De koppeling met deze sectoren maakt Berlijnplein uniek. Het biedt mogelijkheden voor kruisbestuiving, nieuwe en spannende samenwerkingen en straalt uit naar een breed publiek en toepassing.

Nu al hebben Jonge Honden, BuurtWerkKamer en Goede Vrijdag hun plek op Berlijnplein. In de toekomst breidt Berlijnplein uit met partijen als HKU en vele anderen.

Creatieve industrie en circulair ontwerp

De creatieve bedrijvigheid heeft in Utrecht heeft een enorme potentie. Tegelijkertijd mist het de fysieke ruimte om zich te ontwikkelen en te presenteren. Het bij elkaar brengen van makers in de beeldende kunst en podiumkunsten met creatieve bedrijvigheid op Berlijnplein leidt tot interessante vernieuwingen. Denk bijvoorbeeld aan circulaire ontwerpers en productontwikkelaars die mee kunnen denken over de gebiedsontwikkeling, grafische ontwerpers die op innovatieve wijze ingewikkelde datastromen inzichtelijk kunnen maken, of aan festivalorganisaties en creatieve adviesbureaus.

Goede Vrijdag

Deze jonge makers hebben nu al een werkplaats op het Berlijnplein. Ze laten zich niet binnen één discipline vangen. Ontwerpcollectief Goede Vrijdag bindt zich bijvoorbeeld niet aan een specifiek medium. Ze maken gedurfde interieurs voor horeca en kantoren, zoals zeefdrukwerkplaats Kapitaal en poppodium EKKO. Verder bouwen zij installaties op festivals zoals Lowlands en voor het Berlijnplein Festival ontwierpen zij een coronaproof dansvloer concept.

"Wij zijn een adviesbureau dat op zoek is naar inspiratie en verbinding. We zijn dan ook heel gelukkig met het circulair gebouwde tijdelijke paviljoen met een creatieve uitstraling. Op het Berlijnplein gaan we innovatief toekomstgericht te werk. We hebben afspraken over het delen van ruimte en voorzieningen en zo werken we duurzamer, efficiënter en goedkoper. En het is meer inspirerend natuurlijk."

Ricardo Copier,
adviseur en mede-eigenaar
Jonge Honden

Jonge Honden

Een voorbeeld van creatieve ondernemers, zijn de Jonge Honden. Jonge Honden is een adviesbureau van jonge, enthousiaste en maatschappelijk betrokken academici. Ze zetten zich in om verandering en beweging te brengen bij (maatschappelijke) organisaties. Zij trekken vier dagen per week het land in voor hun opdrachtgevers en één dag komen zij bij elkaar op het Berlijnplein. Ze heten trouwens niet voor niets jonge honden: na 5 jaar dienstverband moet je het bedrijf weer verlaten, waarmee het bedrijf altijd jong en dynamisch blijft.

Sociaal-culturele makers en organisaties

Kunst en cultuur ontwikkelen zich met en voor mensen over de hele breedte van de samenleving. De verbinding van Berlijnplein met de buren, met Leidsche Rijn en met de stad Utrecht is daarom essentieel. Soms met een bril van ontwerper of kunstenaar. Soms vanuit een welzijns- of empowerment-blik. Voor alle leeftijden, alle achtergronden. Sowieso is Berlijnplein een plek waar iedereen zich thuis moeten kunnen voelen. Met een aantal sociaal culturele partners op het plein wordt het belang hiervan stevig neergezet.

"We zijn eigenlijk een buurthuis nieuwe stijl, waarin het eigenaarschap bij de buurtbewoners ligt."

Juriaan Otto
mede-oprichtiger en coach
BuurtWerkKamer

BuurtWerkKamer

De BuurtWerkKamer 'Hart voor Leidsche Rijn' is een plek in de wijk waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Sinds deze zomer geopend op het Berlijnplein. En nu al een begrip in Leidsche Rijn. Het is een plek voor iedereen: voor de buurtgenoot die iets wil betekenen voor een ander, en voor de buurtgenoot die juist wel wat hulp kan gebruiken.

"De HKU streeft er naar om muziektechnologen, theatermakers en ontwerpers de interactie met elkaar en met de stad te laten aangaan. Het Berlijnplein is daarvoor de ideale plek."

Roelof Bleker,
HKU

Onderwijs, cultuur-gerelateerd

De makers van de toekomst, de pioniers van de volgende generatie. In het onderwijs ligt de kiem van nieuwe perspectieven, verbeelding en innovatie. Deze toekomstige professionals verbinden we nu al aan het Berlijnplein.

HKU

De HKU zoekt de creatieve hotspots in Utrecht op. Ze staat in verbinding met de stad en haar bewoners en de studenten leren door samen te werken met hun omgeving.

Op het Berlijnplein wil HKU een satellietlocatie maken met een steeds wisselend programma. Met de buurt en de partners maken studenten een expositie, een try-out voorstelling of experimenteel concert.

Technologie en wetenschap, o.a. startups en living labs

Veel van de culturele partijen op Berlijnplein werken al met wetenschappers, jonge innovatieve bedrijven, ondernemers in de ICT en data. Technologie zal zich verder ontwikkelen en een steeds grotere rol in ons leven spelen. En dus horen deze sectoren bij het thema 'De toekomst van de stad'. Op Berlijnplein gaan de linker- en rechterhersenhelft de verbinding met elkaar aan: onderzoeken én maken. Concrete partners volgen in de loop van de gebouwontwikkeling.

7

Berlijnplein maakt cultuuras compleet

"Door een grotere wisselwerking en kruisbestuivingen, plus de overlap van de grotere programmering van Berlijnplein kan er een dynamiek en crossovers ontstaan die ongekend is en dat is ook mijn drive om gezamenlijk "de ideale arena voor kunstenaars" te creëren."

Dewi van den Heuvel,
Change= Art Manager

De cultuuras, die loopt van boerderij Rood Noot tot aan Het Gebouw van Stanley Brouwn, trekt veel culturele partijen aan en draagt zo bij aan een aantrekkelijk stadshart. Berlijnplein is het kloppende hart van de cultuuras. Waar de cultuuras Leidsche Rijn Centrum compleet maakt, zo maakt Berlijnplein de cultuuras compleet. De volgende partijen maken onder meer onderdeel uit van de cultuuras Leidsche Rijn.

De Vrijstaat

De Vrijstaat is als onderdeel van de cultuuras al tien jaar een vaste speler. Dit is een werkplaats en podium voor kinderen en jongeren. Zij gaan aan de slag onder begeleiding van kunstenaars uit verschillende disciplines. Ze maken en beleven kunst. De Vrijstaat-organisatie en de vele betrokken kunstenaars en kinderen zijn naast buren ook regelmatig actief betrokken bij evenementen van op Berlijnplein. De verbinding tussen beide is ook op financieel vlak: de renovatie van De Vrijstaat en de realisatie van Berlijnplein worden bekostigd uit hetzelfde budget.

Werfkelders

Direct naast Berlijnplein, onder de stadstuin Plantsoen van Boedapest, liggen de Werfkelders. In afwachting van de definitieve bebouwing op Berlijnplein komt hier in de tijdelijkheid een mix van culturele partijen. Vanaf de opening in 2021 gaan IRC en 155 hier alvast bouwen aan het programma van Berlijnplein en samenwerken met de buurt en de overige partners. DePlaatsmaker beheert een deel van deze studio's, waar ook plek is voor mode en design.

Overige spelers

Tegenover het cultuurcluster Berlijnplein zit bioscoop Pathé. In het verleden zijn tussen Berlijnplein en Pathé al mooie samenwerkingen ontstaan, waaronder een voorstelling van het NUT op het dak van de bioscoop. In de monumentale stadsboerderij Rood Noot komt vanaf 2021 een bierbrouwerij met een proeflokaal, met daarbij ook werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Verder komt er in het gebouw Chang= Art atelierwoningen en cultureel programma.

8

Bouwen aan de stad van de toekomst

"Het leuke van Berlijnplein is dat er geen verzachtende omstandigheden zijn. Meestal heb je wel een oud stadscentrum of een oud gebouw, hier niet: dit is wat onze generatie bouwt. Dit is wie we zijn, hier kijk je de waarheid in de spiegel en hoe mooi die kan zijn."

Floris Alkemade,
Rijksbouwmeester
tijdens presentatie op Berlijnplein,
juli 2020

Innovatie, ontmoeting en duurzaamheid

Het cultuurcluster Berlijnplein krijgt een kwalitatief hoogwaardig en innovatief ontwerp, aansluitend op het stedenbouwkundig masterplan van Leidsche Rijn. Het wordt een onderscheidende plek op de cultuuras, groen en duurzaam. De gebouwen en publieke ruimte krijgen een toegankelijk karakter en faciliteren creativiteit, innovatie en ontmoeting.

Hoge circulaire ambitie

Berlijnplein beweegt mee met de tijd. Door flexibiliteit in indeling en gebruik kunnen er later ook andere functies in worden gehuisvest, passend bij ambitie en doelstelling van Berlijnplein. Aan de basis van de ontwikkeling van deze plek staan circulaire principes, die gaan bijdragen aan een schaalsprong (binnen Utrecht en landelijk) in de toepassing van circulair bouwen.

"Let op dat het niet te elitair en te exclusief wordt. Innoveren is juist supertof als het voor iedereen toegankelijk en te begrijpen is."

Marjolein Saelman,
155

Samen ontwerpen

De beelden geven een indruk van de ambitie in de uitstraling van Berlijnplein. De gemeente werkt samen met alle partners die meedenken en meedoen in de co-creatie aan het ontwerp.

Gebouw is ook programma

De basis voor de ontwikkeling van het cluster van gebouwen op Berlijnplein is het ruimtelijk-functionele programma. We ontwikkelen het cultuurcluster vanuit de wensen voor gebruik, voortkomend uit het publieksprogramma. De vorm volgt de ambitie. De keuzes zijn gebaseerd op de wensen van de (toekomstige) gebruikers. Veel aandacht voor duurzaamheid, grote flexibiliteit in inrichting en slim omgaan met exploitatie en beheer zorgen ervoor dat dit een gebouw van de toekomst gaat worden. Met de huidige, tijdelijke gebouwen wordt hierin al veel ervaring opgedaan. Daarom vinden we het ook belangrijk om het tijdelijke verzamelgebouw dat is afgebrand weer terug te bouwen.

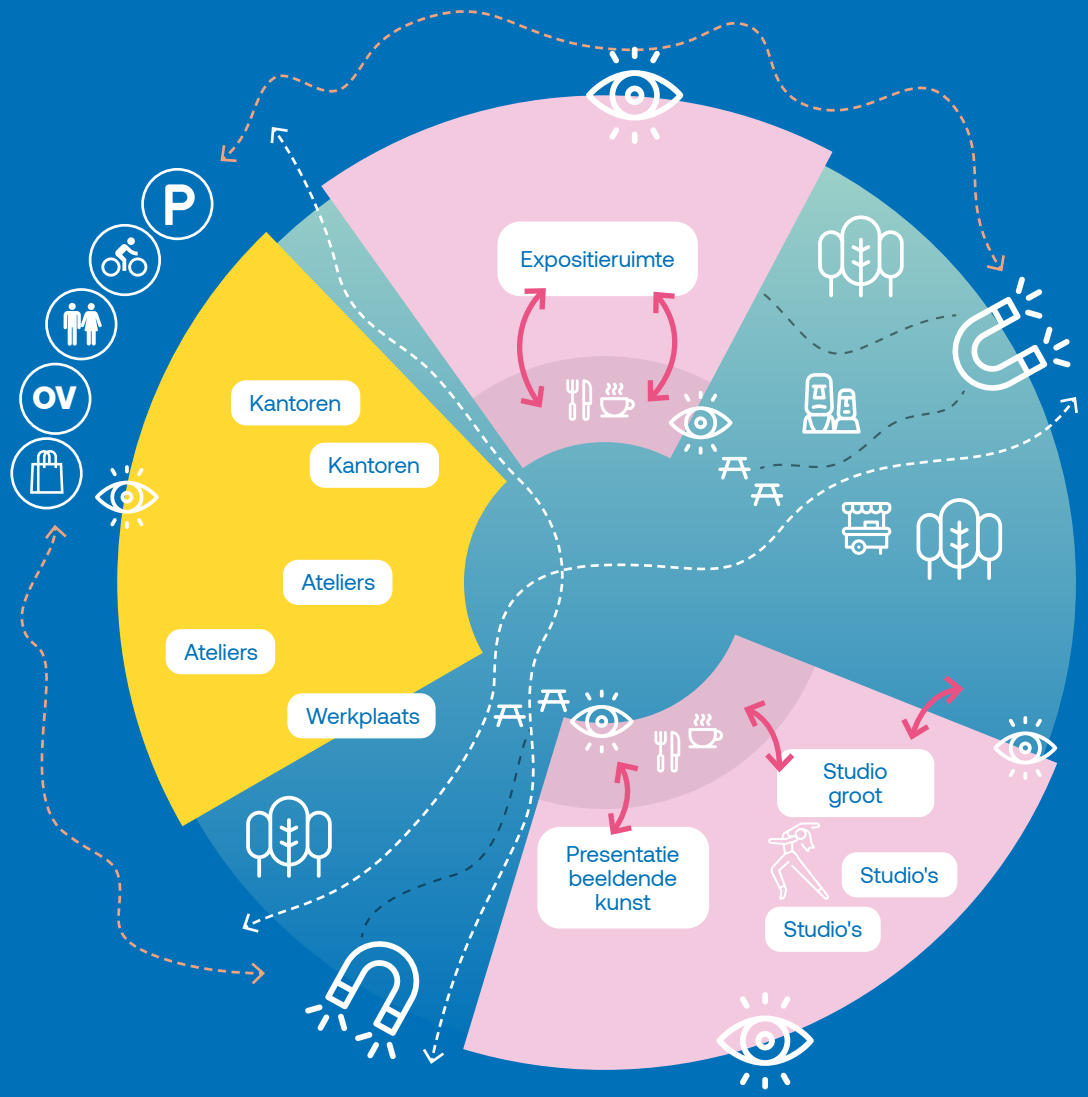
"Met de ontwikkeling van Berlijnplein zien we dat placemaking via programmering, vorm volgt ambitie, ook echt werkt."

Donica Buisman,
RAUM

Huisvestingsconcept

Schematische weergave van relaties en clustering van functies. Dit is geen plattegrond.

Publieksruimten - binnen
Publieksruimten - buiten
Werkruimtes
Aantrekkelijk
Terras bij horeca
Zichtbaarheid
Verbinding met omgeving
Doorgaande route voetganger
Natuurlijke looplijn

Globaal programma van Eisen Berlijnplein

RAUM	2200 m²
Buitenruimte RAUM	2000 m²
Plek voor Dans/Theater	1250 m²
Presentatieruimte	500 m²
Ateliers (S, M en L)	2000 m²
Muziekstudio's/werkplaats	250 m²
Innovatie/creatieve bedrijven	1500 m²
Onderwijs	1000 m²
Sociaal	500 m²
Totaal	**9200 m²**
Hofstede ter Weide (De Vrijstaat)	1145 m²
Zomerhuis	300 m²

Bijlage(n) Ruimteprogramma
LRC Zuid ASA document

9

Natuurlijk circulair

Circulaire karakter van het Berlijnplein

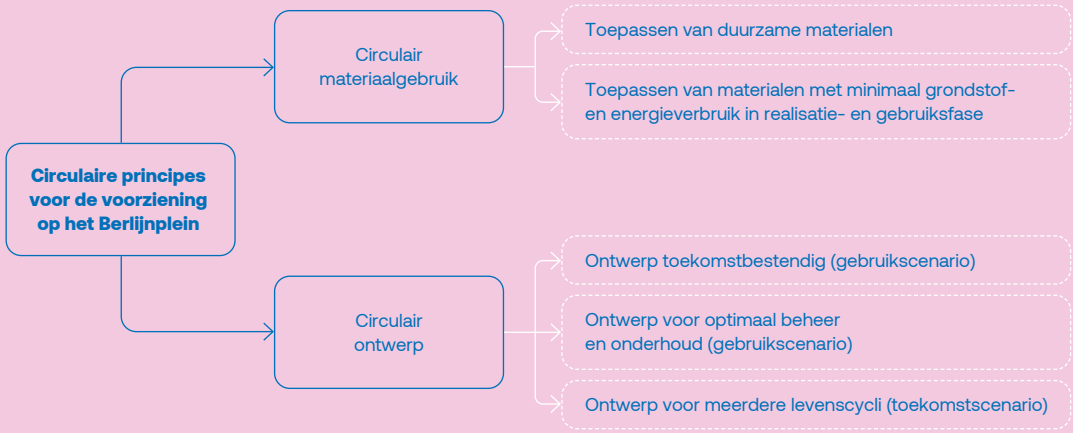
Een van de grote ambities van cultuurcluster Berlijnplein ligt in het circulaire karakter van de gebouwen en buitenruimtes. We maken een cultuurcluster dat circulair en energieneutraal gebouwd en geëxploiteerd wordt. Het is flexibel en beweegt mee met de veranderende behoeftes.

Materialen en grondstoffen

Vanuit het thema Toekomst van de Stad gaan we anders om met materiaal en gebruiken we hernieuwbare grondstoffen. Zo houden we steden ook in de toekomst leefbaar. De partners op het Berlijnplein delen deze overtuiging en ontwikkelen hierin mee.

Circulair denken in de volle breedte

Meestal worden circulaire ambities benoemd voor alleen het gebouw, waaronder de toepassing van hergebruikte of herbruikbare materialen en het minimaliseren van grondstof- en energieverbruik. Wij kijken verder, door ook te kijken naar de omgeving, de buitenruimte en sociale aspecten. Denk aan de inrichting van de buitenruimte, programma-activiteiten zonder afval, horeca die gebruik maakt van hyperlokale producten en dagelijks beheer door partners in of nabij het gebied of bijvoorbeeld buurtgenoten.

Figuur 1
Vijftal circulaire principes voor de ontwikkeling van Berlijnplein

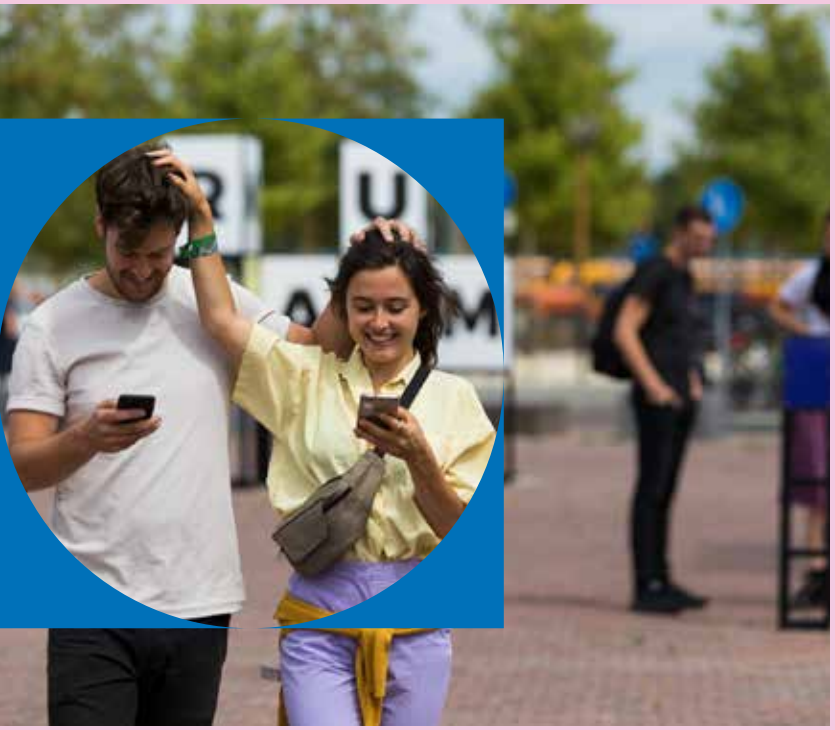
Bijlage(n)

Circulaire ambities Berlijnplein

"Geen spoor van verwoesting achterlaten, dat is waar circulariteit over gaat, dat is waar ontwerpkracht over gaat, dat is waar sociaal maatschappelijk bewustzijn over gaat, dat is uiteindelijk wat de kunst van het samenleven behelst."

Floris Alkemade,
Rijksbouwmeester
tijdens presentatie op Berlijnplein,
juli 2020

Circulaire businesscase

Het ontwikkelen van een circulaire businesscase is een zoektocht die aansluit bij de circulaire ambities van Berlijnplein én de gemeentelijke ambities van circulair bouwen in de stad. Bij een circulaire businesscase wordt de gehele levenscyclus van de gebouwen en publieke ruimtes meegenomen. Een eenduidig model hiervoor bestaat nog niet. Het is onder andere een uitdaging om deze ambities binnen de gemeentelijke systemen financieel en juridisch te borgen.

De circulaire businesscase werkt met restwaardes en we onderzoeken op welke manier de circulaire verdienmodellen toe te passen. Denk bijvoorbeeld aan het flexibel kunnen huren van ruimtes en inrichting: in de tijd, voor verschillende prijsniveaus en tegenprestaties, of gedeeld met anderen. We zullen in de businesscase gaandeweg de looptijd van het project vernieuwingen implementeren, bijvoorbeeld in de meerjarige onderhoudsplannen.

Circulaire principes: S-lagen model Stewart Brand

Aan de basis van onze circulaire ambities staat het 6S model van Stewart Brand (1994). Brand stelt dat een gebouw uit zes verschillende schillen bestaat die elk een andere functionele levensduur hebben: locatie, constructie, schil, techniek, vaste inrichting en losse inrichting. Aangezien de ontwikkeling van het Berlijnplein betrekking heeft op de gehele kavel en in verbinding met haar omgeving, dus niet alleen gebouwen betreft, zijn specifiek voor deze opgave de zes schillen uitgebreid naar negen (9S-model). Toegevoegd zijn: omgeving, plein en sociaal (cultureel, organisatorisch en beheer)

Vanuit dit 9S-model worden de gebouwen niet als statische objecten gezien, maar als constant veranderende objecten. Per ‘schil’ kan een ander circulair principe prioriteit krijgen om de circulariteit op dat onderdeel te bevorderen. Uitgangspunt hierbij voor de gebouwen is dat de zes ‘schillen’ moeten worden opgedeeld naar functionaliteit en functionele levensduur zodat een gebouw aanpasbaar is naar de toekomst.

10

Samen maken we de stad

De aanpak voor het maken van het gebouw en het programma is bijzonder. We maken de plek samen, door co-creatie. De gemeente deelt de verantwoordelijkheid met marktpartijen (aannemers, architecten, leveranciers), huurders, gebruikers en buren. Zij krijgen een belangrijke stem in het ontwerp, de realisatie en het gebruik van het gebouw. In de regierol van de gemeente staat de bundeling van ideeën en input centraal. Een regierol die gebaseerd is op ruimte laten, bijvoorbeeld op het vlak van beheer. Op deze manier kunnen alle betrokkenen als gelijkwaardige partner bijdragen aan de realisatie van Berlijnplein.

We willen op deze manier in de co-creatie verder gaan dan gebruikelijk. De ervaring is dat een goede samenwerking tussen gemeente, (culturele) partijen en de eindgebruikers ervoor zorgt dat het over en weer delen van verantwoordelijkheden tot meerwaarde leidt, en dat de risico's voor bijvoorbeeld tijd of geld goed beheersbaar zijn.

Participatiebeleid

Co-creatie maakt het resultaat beter en meer gedragen; de besluitvorming gaat sneller. Co-creatie sluit bovendien naadloos aan bij het gemeentebeleid (Actieprogramma Samen Stad Maken, juli 2019). Participatie is belangrijk om maatwerk te kunnen leveren, meer mensen mee te laten doen, beter gebruik te maken van kennis en kunde in de stad en zo de kwaliteit te verhogen van het resultaat. In nauw overleg met de omwonenden. Hoe het gebied eruit komt te zien en hoe we het kunnen (gaan) beheren.

Bijlage(n)

Samenwerking & Co-creatie Berlijnplein Inclusief

Kwaliteit

Co-creatie zit in het DNA van het Berlijnplein. Het is de reden waarom individuen en organisaties die later gaan huren, werken en programmeren op het Berlijnplein ook nu al meedoen en op onderdelen kunnen meebeslissen. Dat betekent dat hun ervaring, hun visie, hun wensen ook doorwerken in de keuzes voor het ontwerp, de toepassing van circulariteit of het beheer van de gebouwen. Het resultaat: het gebouw en openbare ruimte zijn optimaal afgestemd op de wensen en behoeften, uiteraard mét de mogelijkheid voor aanpassingen voor andere gebruikers op een later tijdstip. We vragen diezelfde mate van samenwerking ook van de architect of aannemer, en dat leggen we ook vooraf vast.

"Breng verschillende mensen uit verschillende werelden samen en ga samen zoeken naar wat je niet weet. Het permanente zoeken moet in dit gebied een plek krijgen, want als je het weet zet je het neer, is het klaar, is het saai en dan kun je gewoon weg."

Lucas de Man,
kunstenaar en
Stichting Nieuwe Helden
tijdens presentatie op
Berlijnplein, juli 2020

11

Waarmaken met begroting en contract-vorm

Meerjarenbegroting

Op de meerjarenbegroting van CZ is € 3,66 miljoen per jaar (peiljaar 2020) beschikbaar voor Berlijnplein. Meer dan vijftig procent hiervan reserveren we voor het publieksprogramma. De onrendabele top van de investeringen voor het realiseren van de gebouwen en de renovatie van De Vrijstaat kunnen worden gedekt uit het overige budget. Hiermee is het mogelijk een circulair cultuurcluster te realiseren met hoge ambities voor architectuur, circulair bouwen en energieverbruik (energieneutraal).

Laag leegstandrisico

In het cultuurcluster huisvesten we functies waar de stad veel behoefte aan heeft: er is een impuls op inhoud en ruimte voor dans nodig (sectoranalyse Theater en Dans, Berenschot 2018) en er is vraag naar een ander type presentatieplekken voor beeldende kunst, mode en design (Sectoranalyse Musea en Beeldende Kunst Berenschot, 2017). Bovendien is er veel vraag naar werkruimte, zowel onder kunstenaars als creatieve ondernemers. Eind 2019 werd dit tekort geraamd op circa 30.000 m2, voortkomend uit groei in de sector. Inschatting (pre-corona) was dat het tekort, bij gelijkblijvend aanbod, in de periode tot 2025 toeneemt tot minimaal 80.000 m2 (Bureau Buiten, Onderzoek Kansen huisvesting creatieve sector in Erfgoed, stedelijke regio Utrecht). Met Berlijnplein bedienen we aantoonbaar een brede behoefte in de stad. Door het ontwerp zo flexibel en toekomstbestendig mogelijk te maken, spelen we verder in op het beperken van het leegstandsrisico op de langere termijn.

Bijlage(n)

Aanbestedingsstrategie

"In tegenstelling tot de rest van Leidsche Rijn groeit het Berlijnplein organisch. Waar de rest van Leidsche Rijn planmatig is ingericht, wordt hier geëxperimenteerd."

Marieke Dubbelman,
bewoner Leidsche Rijn en columnist

Aanbesteding en contractering

Samenwerking en innovatie zijn cruciaal om de ambitie op gebied van circulariteit waar te maken. Bij de aanbesteding laten we dan ook veel ruimte voor inbreng vanuit de markt, waarbij we innovatie extra willen waarderen. Het twee-fasen-contract biedt de mogelijkheid om met de huurders, gebruikers, gemeente en consortium samen te werken aan het verwezenlijken van de genoemde circulaire ambities. We houden ontwerp, realisatie en onderhoud daarbij in één hand en creëren de mogelijkheid om nieuwe en innovatieve producten toe te passen. Gemeente en culturele partners houden door het co-creatie proces invloed op de te maken keuzes in het ontwerp.

Planning en besluitvorming

Een belangrijke stap in de ontwikkeling van Berlijnplein is het collegebesluit over het meerjarige programma van RAUM en de opdracht aan de gebiedscoöperatie. Gecombineerd met de investeringsbeslissing voor passende gebouwen begin 2021 is dit een belangrijke stap in de ontwikkeling van Berlijnplein. Deze besluitvorming vormt enerzijds de basis voor de groei van het publieksprogramma en anderzijds de basis voor de voorbereiding van ontwerp en realisatie van de gebouwen.

12

Berlijnplein als dé ont-moetingsplek

Berlijnplein is een plein en pleinen zijn de ultieme plek om elkaar te ontmoeten. Nu al zie je dit gebeuren. Mensen met verschillende interesses en verschillende achtergronden komen hier en beleven samen deze plek, of je er nu komt voor cultuur, debat, of gewoon om rond te kijken en te ontspannen. Om dit mogelijk te maken zijn er diverse soorten publieksruimten: voor exposities en activiteiten, waar je kunt eten, drinken en drinken, plekken om mensen op een laagdrempelige manier te ontmoeten, en werkruimtes zoals ateliers, studio's en kantoren.

Levendige publieke ruimtes

In de gebouwen kun je werken, maken, onderzoeken, exposeren, studeren en ontmoeten. Deze mix aan functies stimuleert kruisbestuiving, kennisdeling en kwaliteit. De opzet van de ruimte en het aanbod van het programma zijn erop gericht het groepsgevoel en de sociale interactie te versterken, zowel voor het stadsdeel als ver daarbuiten.

Samen toekomst van de stad maken

De diversiteit aan partners, de betrokkenheid vanuit bewoners en bezoekers, en de cross-overs tussen programma's zorgen ervoor dat juist hier samen aan de toekomst van deze plek, en van de stad, kan worden gewerkt. Door bestaande uitdagingen te verbeelden via installaties, nieuwe inzichten te tonen met dans, actuele thema's te verwoorden via theater, experimenten aan te gaan in de verbinding tussen sectoren en nog veel meer. Hier toont de stad haar ware gezicht en voelen mensen zich werkelijk verbonden met die stad.

Ontmoetingsplek voor bewoners Leidsche Rijn, de stad en daarbuiten

Het cultuurcluster wordt herkenbaar en aantrekkelijk voor bezoekers en omwonenden, zodat iedereen zich welkom voelt. Het is er prettig om te zijn, of het nu tijdens programma activiteiten, drukke evenementen of op een stille zondagochtend is.

Om te bezoeken...

- → Publieksruimten zijn open en toegankelijk
- → Buitenruimte ligt aan doorgaande route
- → Horeca is verbonden met de programmering
- → Naast terrassen van horeca ook picknick tafels om eigen eten en drinken te consumeren

Om te werken...

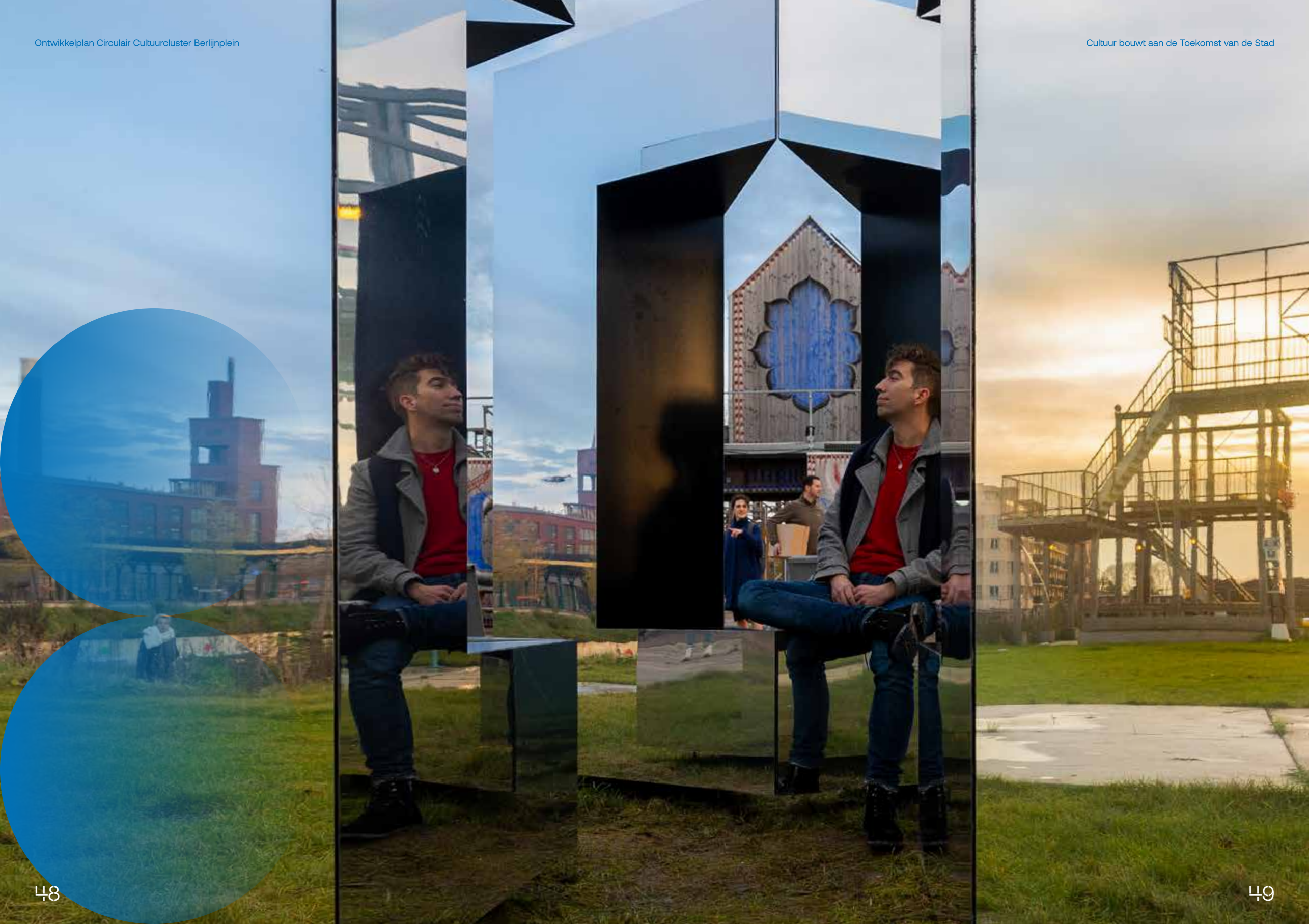
- → Breed inzetbare ateliers, voor professionals en amateurs en vanuit diverse disciplines
- → Studio's voor repetities, try-outs, opnames, kleinschalige events en workshops
- → Ruim geoutilleerde werkplaats met machines en materialen die niet iedereen in zijn atelier heeft
- → Een plaza als centrale plek om elkaar en bezoekers onverwacht tegen het lijf te lopen of even af te spreken.

"Berlijnplein is ook een plein. Een plein moet een ordentelijke plek zijn waar je kan zeggen 'Ik ben het niet eens met wat er gebeurt'. En die functie zou ik echt koesteren. Want zonder frictie geen publiek domein."

Maarten Hajer,
Urban Futures, Universiteit Utrecht

Colofon

Deze uitgave werd gemaakt door de
gemeente Utrecht en haar partners
bij de ontwikkeling van Berlijnplein.

© 2021

Partners
RAUM, DePlaatsmaker, NUT, Jonge Honden,
BuurtWerkKamer, Goede Vrijdag, IRC, SHIFFT, 155,
Venster, HKU

Redactie
Rogier Boogaard, Klaas Hernamdt, Fulco Treffers

Vormgeving
Bestwerk.nl

Beeld
Félice Hofhuizen, Juri Hiensch, Bart Grietens,
Jikke de Gruijter, Mariska Kerpel, Rogier Boogaard,
Joris Louwes, Bestwerk

Met dank aan
Neeltje van Balkom, Annette Besseling, Eric Bos,
Donica Buisman, Ricardo Copier, Quentin Davelaar,
Lisa Donia, Nienke Geijer, Jitske Hirs, Ruud Krakers,
Daniel Lansbergen, Jannet van Lange, Tessa
de Leede, Natascha Linssen, Iris Loos, Maarten
Mesman, Jan Pieter Middelkoop, Arna Notten,
Greg Nottrot, Rowin Oosterink, Emiel Remmelts,
Marjolein Saelman, Ka Yan Tang, Pim Tieland,
Trudie Timmerman, Vita Visser, Cobie de Vos,
Rinke Vreeke

berlijnpleinutrecht.nl

Berlijn
plein

Bijlagen bij het Ontwikkelplan Berlijnplein ‘Cultuur bouwt aan de toekomst van de stad’

DePlaatsmaker – Eindrapport kwartiermaken
- Kwartiermaken voor Berlijnplein pag. 2
- Bijlage ‘HEUTE ruimte voor dans op het Berlijnplein’ pag. 28

Huisvestingsconcept en Ruimteprogramma pag. 54

Architectonisch en Stedenbouwkundig aanwijzingsdocument pag. 75

Circulaire ambities Berlijnplein pag. 100

Inclusief Berlijnplein pag. 110

Samenwerking en co-creatie, CSB model voor Berlijnplein pag. 116

Aanbestedingsstrategie pag. 124

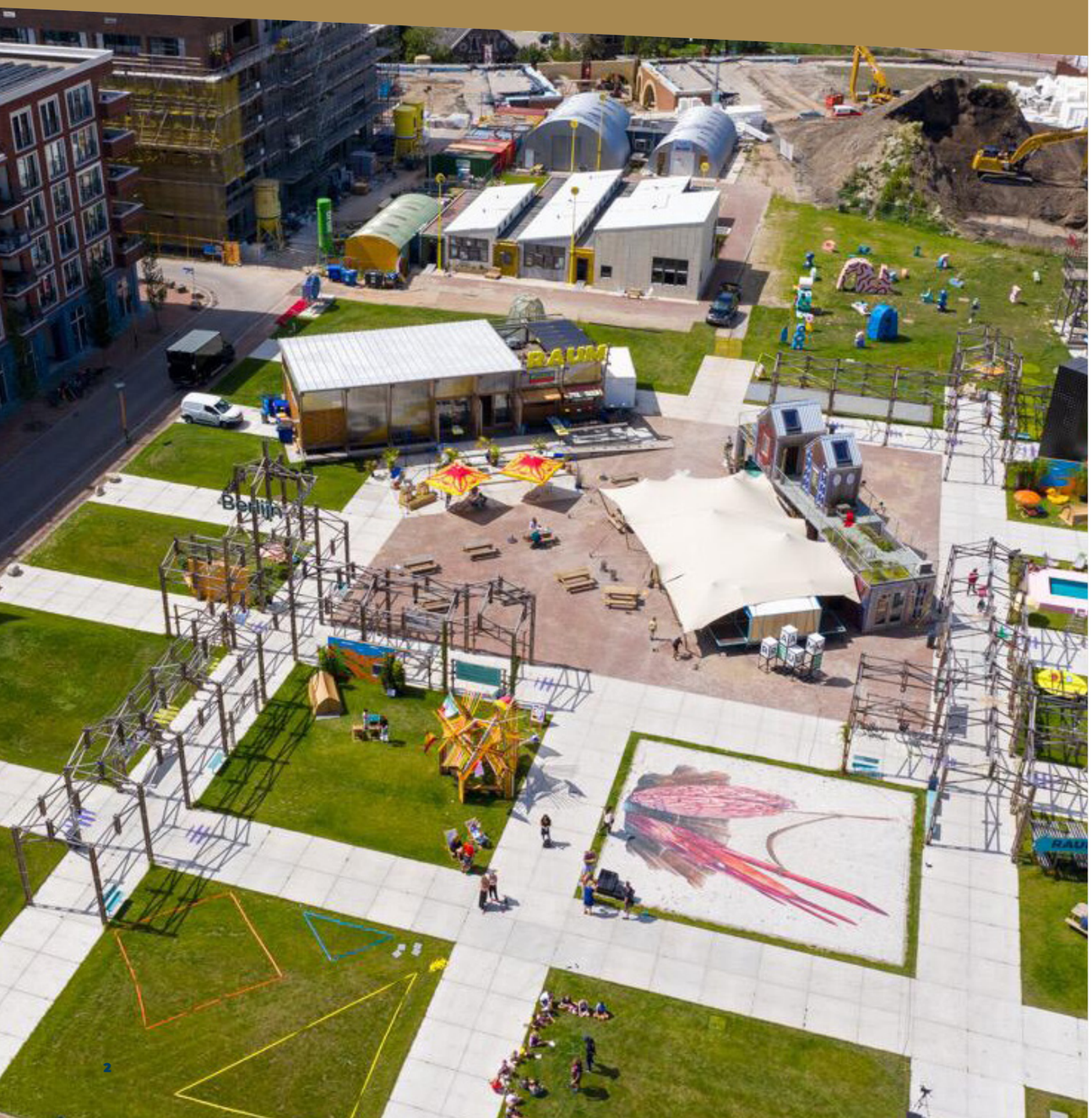
DEPLAATS MAKER

KWARTIERMAKEN VOOR BERLIJNPLEIN EINDRAPPORT

NOVEMBER 2020

1. VOORAF

1.1 Inleiding

In 2018 is DePlaatsmaker gevraagd om naast RAUM en de gemeente Utrecht partner te worden in de ontwikkeling van de culturele voorziening op het Berlijnplein in Utrecht Leidsche Rijn. Dit vanuit onze kennis van de culturele en creatieve sector in Utrecht en expertise in het ontwikkelen van werkruimte voor kunstenaars en culturele instellingen.

Samen met RAUM en gemeente Utrecht streven we naar de ontwikkeling van een uniek gebied, waar in samenspraak met culturele instellingen, kunstenaars en creatief ondernemers, bewoners, publiek en experts, onderzocht wordt wat noodzakelijk is voor een bloeiend kunst en cultuurleven voor Leidsche Rijn en de stad. Een cultuurcluster dat vanuit een lokale verankering uit kan groeien tot een landelijke icoon. De ontwikkeling van het Berlijnplein is met name uniek door het overkoepelende thema (De toekomst van de stad), de stapsgewijze aanpak (vorm volgt ambitie) en door de samenwerking met de omgeving en het culturele en creatieve werkveld. In lijn met de tijdsgeest, wordt nu stap voor stap een gebied ontwikkeld waar onderzocht wordt hoe we ons toekomstige leven in de stad samen willen vormgeven.

1.2 Opdrachtomschrijving

Op het Berlijnplein zal worden voorzien in 9200 m2 (bruto vloeroppervlak) ruimte voor kunst, cultuur, onderwijs, technologie en organisaties uit het sociaal-maatschappelijke domein. DePlaatsmaker richt zich binnen de kavel op de invulling van 4000 m2 (bvo), in nadrukkelijke samenhang met het geheel. Om te onderzoeken welke functies en programma hier passend en noodzakelijk zijn voor de bloei van het kunst en cultuur-klimaat in de stad en aansluiten bij het ontwikkelkader van Berlijnplein, is in 2019 Cobie de Vos als kwartiermaker aangesteld.

Zij heeft als opdracht meegekregen (d.d. 19 juni 2019, door projectmanager Trudie Timmerman, gemeente Utrecht) om in nauwe samenwerking met ons team, het proces rond de programmatische invulling te begeleiden en hier een inhoudelijk plan voor uit te werken, om ten slotte te vertalen naar een ruimtelijk plan en businesscase. Er is gevraagd tijdens dit proces continue afstemming te hebben met de afdeling Culturele Zaken van de gemeente Utrecht, als eveneens de huidige huurders op het Berlijnplein, en externe belanghebbende partijen op zowel landelijk als lokaal niveau te betrekken. Ook heeft zij als kwartiermaker een rol als ambassadeur van Berlijnplein ingenomen ten aanzien van verschillende relevante netwerken in de stad.

Binnen het proces is hierin samenwerking aangegaan met externe expert Inge Koks, die in opdracht van de afdeling Culturele Zaken van gemeente Utrecht het concept voor een plek voor dans en beweging op het Berlijnplein heeft getoetst en uitgewerkt. Daarnaast is door Cobie de Vos gezocht naar een locatie ter overbrugging van partijen die graag op het Berlijnplein willen landen. Beide ontwikkelingen worden daarom meegenomen in dit eindrapport.

1.3 Eindrapportage

Nu de fase als kwartiermaker voor het Berlijnplein afgerond is, wordt in deze eindrapportage inzichtelijk gemaakt op welke wijze er toegewerkt is naar een inhoudelijk plan voor de programmatische invulling van de 4000m2 op de kavel en de werfkelders onder het stadspark en wat hiervan de resultaten zijn. Het rapport bevat een inhoudelijke onderbouwing, en tevens een ruimtelijk overzicht en kloppende business case voor de exploitatie. Daarnaast wordt in hoofdlijnen terug geblikt op de netwerkactiviteiten die plaats hebben gevonden en de wijze van afstemming met de huidige huurders op het Berlijnplein. Het voorstel voor de programmatische invulling van de 4000m2 is naar aanleiding van de concept tussenrapportage (d.d. mei 2020) door Culturele Zaken en het Projectteam Berlijnplein van gemeente Utrecht akkoord bevonden en daarmee vastgesteld voor ontwikkeling in volgende fase.

2. BERLIJNPLEIN: DE VISIE VAN DEPLAATSMAKER

2.1 Utrecht groeit

Utrecht groeit enorm, zowel in inwonersaantal, als in de aantrekkingskracht op bedrijven, (internationale) studenten en toeristen. Met de groei van het aantal inwoners en het steeds grotere aantal bezoekers van buiten de stad, neemt ook de vraag naar het publieksaanbod in kunst, cultuur en creativiteit sterk toe. De populariteit van Utrecht als plek voor vrijetijdsbesteding en woon- en werkplaats, legt echter ook druk op de ruimte die beschikbaar is voor culturele en artistieke productie, presentatie en ontmoeting. Het aanbod van betaalbare ruimte voor kunstenaars, creatieve ondernemers en culturele instellingen dreigt hierdoor ontoereikend te zijn. Een signaal dat zowel duidelijk en aanhoudend klinkt vanuit het culturele en creatieve werkveld, als in het vizier staat bij de gemeente en andere stakeholders.

2.2 Cultuur als noodzakelijke bouwsteen

Nu nieuwe buurten als Leidsche Rijn uitgroeien tot volwassen stadswijken, speelt daarnaast ook de geografische spreiding van ruimte voor kunst en cultuur een actuele rol in onze stad. DePlaatsmaker ziet de continue aanwezigheid van kunst en cultuur als één van de belangrijkste bouwstenen die leiden tot een leefbare en vitale buurt waar mensen met elkaar in verbinding staan. Kunst en creativiteit laten ons andere verhalen horen en helpen om buiten de gebaande paden te denken en nieuwe perspectieven te ontdekken. Daarvan wordt de stad niet alleen mooier en raken we meer met elkaar verbonden, maar geven we ook vorm aan het leven van de toekomst. Met de ontwikkeling van Berlijnplein als middelpunt van de ‘cultuur-as’ in Leidsche Rijn Centrum, krijgt de actuele vraag naar ruimte voor creativiteit een passend antwoord. Juist op het Berlijnplein ziet DePlaatsmaker de mogelijkheid om plaats te maken voor domein-overschrijdende samenwerking, door partijen uit verschillende werkvelden te betrekken in de ontwikkeling van de culturele voorziening.

2.3 Ruimte voor vernieuwing

We volgen hierbij de behoefte in het culturele en creatieve werkveld op de voet. Utrecht kent een rijk en divers cultureel en artistiek aanbod, waar men trots op kan zijn en waar een grote aantrekkingskracht vanuit gaat. Ter aanvulling daarop tekent zich echter duidelijk af wat er nog mist, om het culturele leven en de creativiteit in de stad verder tot bloei te laten komen en de pijlen op de toekomst te richten.

Vanuit de sectoranalyses opgesteld door o.a. onderzoeksbureau Berenschot in 2018 in samenwerking met het veld, wordt een dringend beroep gedaan op de gemeente Utrecht om op korte termijn werk te maken van ruimte voor

talent. *'Als de gemeente gelegenheid wil bieden aan talentontwikkeling, is investeren essentieel: door een sterke visie te creëren, met een groter cultuurbudget, door vertrouwen te bieden en door te lobbyen voor Utrechtse talenten'* (Sectoranalyse theater en dans, Berenschot, 2018).

Deze oproep werd later kracht bijgezet door pamfletten uit de kunst en cultuursector, zoals 'De kunst van het groeien: Hoe Utrecht culturele metropool wordt' en de 'Code radicaliteit', geschreven door kunstenaar Dries Verhoeven en ondertekend door een groot deel van het Utrechtse veld van kunstenaars en instellingen. *'We ambiëren een kunstenveld dat agendeert, dat voorop loopt in Nederland in het ontwikkelen van vormtaal en inhoudelijk discours. Een progressief kunstenveld dat HKU- en universitair studenten, andere kijkers en collega makers daarmee wakker houdt, hen het vuur aan de schenen legt, inspireert en aanmoedigt tot autonome positiebepaling.'* Code Radicaliteit, Dries Verhoeven, 2018.

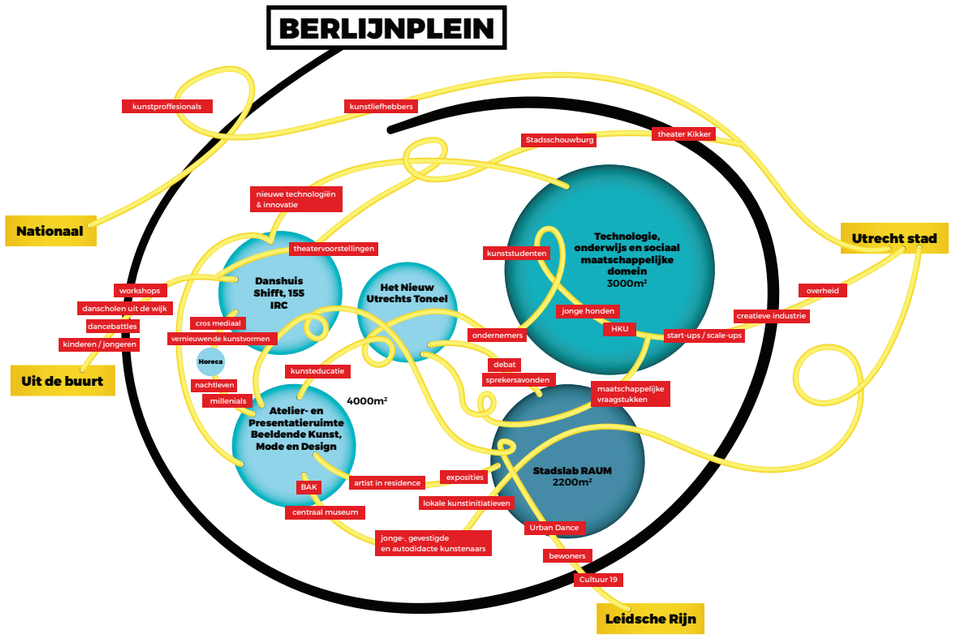
Dat de oproep ook gehoord is, blijkt uit de ambities die geformuleerd zijn in de huidige Cultuurvisie 2030 van de gemeente Utrecht. Er wordt gestreefd naar ontwikkelruimte voor talentvolle jonge makers en voor nieuwkomers binnen de culturele infrastructuur. Om aan te blijven sluiten op de veranderende stad en wereld, is vernieuwing nodig. Dit door letterlijk meer ruimte te geven aan de makers zelf, de presentatie mogelijkheden op het gebied van met name beeldende kunst en dans te vergroten, en kansen te bieden voor experiment, het stimuleren van cross-overs tussen kunstdisciplines en het insluiten van subculturen. DePlaatsmaker voelt de urgentie om juist hieraan ruimte te bieden op het Berlijnplein en de voorwaarde te scheppen voor (nieuwe) initiatieven in de stad die hier samen met een jonge generatie talentvolle makers verder vorm aan kunnen geven.

2.4 DePlaatsmaker @Berlijnplein

DePlaatsmaker vindt de ontwikkeling van Berlijnplein van groot belang. We werken hieraan, omdat we bij willen dragen met en aan de volgende punten:

1. Kunst voegt waarde toe aan leefbaarheid, diversiteit en aantrekkelijkheid van buurten en de stad, en draagt bij aan de stedelijke ontwikkeling.
2. Wij willen ruimte bieden aan domein-overschrijdende samenwerking tussen de culturele sector, het sociaal-maatschappelijke domein en technologie, om innovatie te stimuleren;

In het onderzoek naar welke functies en programma op het Berlijnplein passend en noodzakelijk zijn, is nadrukkelijk nagedacht over verbinding met de (toekomstige) culturele en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in de stad, de geografische ligging van het plein en de interactie met een grote diversiteit in publiek en deelnemers. In de infographic wordt 'Berlijnplein als knooppunt' visueel gemaakt. Hierbij is een voorschot genomen op de programmatische invulling van de '4000 m2 DPM'. De infographic geeft op schematische wijze weer welke bewegingen en relaties er op het Berlijnplein ontstaan tussen kunstdisciplines, publiek en gebruikers. Of met andere woorden, wat de samenhang is in de ontwikkeling van de verschillende functies op het plein en welke kunstvormen en publieksstromen zich in wisselwerking met de buurt, Leidsche Rijn, de stad en het land, zich hier verstevigen. Dit is geen statisch model, maar blijft een dynamisch proces dat steeds opnieuw aangejaagd moeten worden door de spelers op het Berlijnplein.

3. Investeren in levendige *communities* en hierin faciliteren door slim gebruik van multifunctionele ruimtes;
4. Toekomstgerichte, nieuwe ruimte voor kunst realiseren in een nieuw stadscentrum, waarbij de behoefte van de eindgebruiker leidend is in het proces van ontwerp en beheer.

DePlaatsmaker ziet met de ontwikkeling van de culturele voorziening op het Berlijnplein de mogelijkheid tot de verwezenlijking van een artistiek en cultureel geladen knooppunt met betekenis voor de buurt, de stad en ver daarbuiten. Een knooppunt als een plek van samenkomst en verbinding, geworteld in het culturele veld. Hier komen verschillende domeinen, kunstvormen, disciplines, subculturen, bezoekers, inwoners, makers en ondernemers samen vanuit de overtuiging dat kunst, cultuur en creativiteit de sleutel vormt in toekomstgericht denken, leven en werken. Een knooppunt geeft richting aan de stromen die er al zijn en laten die elkaar kruisen. Het is een plek waar netwerken met elkaar verweven raken, kruisbestuiving plaatsvindt, en waar tevens ruimte is om af te wijken van wat er al is, zodat kwaliteit en artistieke eigenzinnigheid bewaard blijven. DePlaatsmaker is binnen dit knooppunt de schakel; de matchmaker tussen de artistiek-inhoudelijke programma's van de makers en instellingen en de opgave in ruimte en faciliteiten. Het 'knooppunt' Berlijnplein verbindt Leidsche Rijn met de stad, kunst & cultuur met onderwijs, technologie en het sociaal maatschappelijke domein, circulaire economie met gebiedsontwikkeling, jonge pioniers en dwarsdenkers met de groepsdenkers en doorgewinterde experts, saamhorigheid met individualiteit, mode met nieuwe media en performance met installatiekunst. DePlaatsmaker is in staat om de randvoorwaarden hiervoor te creëren en te agenderen, zodat de ruimte hiervoor kan worden gerealiseerd. Samen met de betrokken partners kunnen we de uitgangspunten organiseren, zodat dit een proces vanuit co-creatie wordt.

3. GROEIEN VAN ONDERAF

3.1 Het belang van tijdelijke huisvesting bij het Berlijnplein

De ontwikkeling van de culturele voorziening op het Berlijnplein kenmerkt zich door een stapsgewijze aanpak. Vorm volgt de inhoud en de voorkeur gaat uit naar groei van onderaf (bottom-up). DePlaatsmaker is er daarom van overtuigd dat tijdelijke huisvesting een doorslaggevende rol speelt op weg naar de realisatie van de permanente nieuwbouw. Zo kan geëxperimenteerd worden, ervaring opgedaan en onderzocht worden wat hier nodig is en wat wel en niet goed werkt, voordat de bebouwing en de programmatische invulling op de kavel een permanente vorm aannemen. Culturele en creatieve organisaties kunnen zich op deze wijze alvast zichtbaar maken op het plein, in opmaat naar een toekomstige permanente plek. Een fysieke overbrugging tot die tijd, maakt het voor hen beter mogelijk zich te committeren, samenwerkingen aan te gaan met de andere partijen op de kavel en te landen op het Berlijnplein.

3.1 Ontwikkeling tijdelijk paviljoen

DePlaatsmaker heeft hier afgelopen jaar een start mee gemaakt, door de realisatie van een tijdelijk paviljoen voor verschillende culturele en creatieve organisaties op het terrein achter RAUM. Zo vinden een groeiend aantal makers, denkers en doeners nu alvast hun thuishaven op het Berlijnplein: het Nieuw Utrechts Toneel, ontwerperscollectief Goede Vrijdag, de Buurtwerkkamer Leidsche Rijn, junior adviesbureau Jonge Honden en het kantoor van RAUM. De samenstelling van deze groep is geen toeval; de uitgangspunten zoals geformuleerd in het Ontwikkelkader Berlijnplein (2018) zijn hierin leidend geweest.

Met de realisering van het tijdelijke paviljoen is goede ervaring opgedaan met het gezamenlijk huisvesten van diverse culturele organisaties op de kavel, geëxperimenteerd met slim ruimtegebruik en het delen van voorzieningen, en ervaren wat het betekent om circulair en modulair te bouwen in aansluiting op de behoefte van de eindgebruikers. Tijdens de evaluatie van het bouwproces met de aannemer, bouwbegeleider, het Projectteam Berlijnplein en de huidige huurders zijn verschillende reacties opgehaald welke verwerkt zijn tot een ‘lessons learned’-document.

Hieruit nemen we als DePlaatsmaker mee, dat we een belangrijke rol kunnen vervullen als schakel tussen de architect (en aannemer) en de behoefte van de doelgroep, middels bouwbegeleiding tot en met het moment van oplevering. Het is hierbij van belang om samen met de doelgroepen vooraf het gehele proces van voorbereiding, uitvoering, oplevering en nazorg goed in beeld te hebben en hier als begeleidende partij op aan te sturen. Wanneer er zich knelpunten voordoen, andere keuzes worden gemaakt of bijstelling plaatsvindt, dan moet hier duidelijk over gecommuniceerd worden naar de gebruikers toe. Daarbij is het goed om de diversiteit binnen de doelgroep (ook in draagkracht) in het oog te houden. Ook aanspreekbaar zijn, op locatie aanwezig zijn en het controleren van de werkzaamheden is daarbij erg belangrijk.

3.2 Tijdelijke huisvesting in de werfkelders

Kwartiermaker Cobie de Vos is daarnaast ook gestart met de werving en selectie van nieuwe passende partijen die in opmaat naar permanente huisvesting een beeld geven van wat er gaat komen op het Berlijnplein. Dit geldt concreet voor de dansgezelschappen IRC, 155 en SHIFFT. Om te kunnen voorzien in tijdelijke huisvesting voor deze organisaties, heeft kwartiermaker met veel partijen en sleutelpersonen rond het Berlijnplein gesproken. Hier is uit voortgekomen dat DePlaatsmaker meer dan 400 m2 tijdelijk in beheer neemt in de werfkelders onder het stadspark bij het Berlijnplein. In deze werfkelders wordt een dans-en kantoorruimte gerealiseerd voor IRC en 155. Deze ruimtes worden in de zomer van 2021 opgeleverd. SHIFFT zal mogelijk komend jaar kantoor houden in de kelders om goed aangesloten te zijn bij de ontwikkelingen en het publieke programma van het Berlijnplein.

Ook worden er in de periode 2020-2025 nieuwe partijen uit andere disciplines geworven voor de invulling van de permanente bebouwing. Dit gaat met name om kunstenaars en creatieve makers op het gebied van de beeldende kunst, mode en design. Samen met hen zal gekeken worden naar wat zij nodig hebben om hun artistiek-inhoudelijke concept uit te werken en mee te bouwen aan het publieke programma op het Berlijnplein. DePlaatsmaker streeft ernaar ook deze partijen onder te brengen in tijdelijke huisvesting rondom het Berlijnplein, zoals de werfkelders. Ook met betrekking tot de discipline beeldende kunst zijn relaties opgebouwd met belangrijke spelers in de omgeving die kunst en cultuur graag (tijdelijk) ruimte geven.
De ‘lessons learned’ n.a.v. de ontwikkeling van het tijdelijke paviljoen neemt DePlaatsmaker ook mee in het proces van de bouw van de werfkelders, in opdracht van de gemeente Utrecht. Communicatie, afbakening van taken en regelmatige afstemming, is essentieel om op een goede manier in tijdelijkheid te kunnen landen op het Berlijnplein met alle uitdagingen die daar liggen. De kwartiermaker heeft tot nu gezorgd voor maandelijkse updates, afspraken demarcatie, business case en duidelijke lijnen van communicatie tussen DePlaatsmaker en de eindgebruikers. Het verhuurteam en de bouwbegeleider van DePlaatsmaker nemen de schakelfunctie tussen de gebruikers en het bouwteam van de gemeente over. Dit proces is inmiddels in volle gang.

‘Wij zijn een adviesbureau dat op zoek is naar inspiratie en verbinding. We zijn dan ook heel gelukkig met het circulair gebouwde tijdelijke paviljoen met een creatieve uitstraling. Op het Berlijnplein gaan we innovatief toekomstgericht te werk. We hebben afspraken over het delen van ruimte en voorzieningen en is alles duurzamer, efficiënter en goedkoper. En inspirerender natuurlijk.’

Ricardo Copier, Jonge Honden

4. KWARTIERMAKER VOOR BERLIJNPLEIN

4.1 Verbonden met Leidsche Rijn en de stad

Kwartiermaker Cobie de Vos heeft sinds de start van haar opdracht actief contacten opgebouwd en ruim tachtig gesprekken gevoerd met culturele instellingen, onderwijsorganisaties, ondernemers, raadsleden, kunstenaars en creatieve makers in Leidsche Rijn, in de stad en daarbuiten. Dit om hen aan te laten haken bij de ontwikkelingen op het plein, hen actief te informeren en te onderzoeken waar krachten gebundeld kunnen worden in samenwerking. In Leidsche Rijn bestrijken deze contacten zowel de culturele instellingen (o.a. Podium Hoge Woerd, de Vrijstaat en Pathé), als de kunstenaars en creatieve ondernemers die werken of wonen in de wijk, tot projectontwikkelaars en de sleutelpersonen in het gebied. Daarnaast heeft de kwartiermaker gesproken met lokale creatieve ondernemers die zich direct bij haar of DePlaatsmaker gemeld hebben, om te onderzoeken of deze een rol kunnen spelen op de kavel (Zie bijlage 1 voor het volledige overzicht van netwerkcontacten).

De kwartiermaker heeft haar gesprekspartners op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rond Berlijnplein en nodigde hen uit voor bijeenkomsten. Daar waar kansen tot samenwerking liggen op korte en/of lange termijn werden deze besproken en in mogelijke acties omgezet. Zo haalde de kwartiermaker de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) over om kennis te maken met de mogelijkheden van het Berlijnplein en verbond ze partijen uit de stad (zoals het Centraal Museum) aan de ontwikkeling van de 4000m2 op de kavel.

Ook heeft de kwartiermaker een rol als ambassadeur van Berlijnplein ingenomen ten aanzien van verschillende relevante netwerken in de stad. Zo heeft Cobie de Vos gesproken met de cultuurvertegenwoordigers van de verschillende politieke partijen in Utrecht. De laatste maanden zijn deze gesprekken met name gevoerd met de VVD, D’66, GroenLinks en met Student & Starter. Daarnaast was zij tot de zomer lid van de Deelprojectgroep Programma van het Berlijnplein, om zo goed aangesloten te blijven bij de vragen en ontwikkelingen van de huidige huurder op het Berlijnplein. Ook het traject van tijdelijke huisvesting naar permanentie is in dit overleg veelvuldig onderwerp van gesprek geweest. Met de komst van programmaleider Klaas Hernamdt heeft de kwartiermaker een sterke gesprekspartner gevonden om in samenwerking vorm en inhoud te geven aan de invulling van de 4000m2 en de Werfkelders. Ook met RAUM bestaat een goede afstemming op inhoud, koers en traject.

4.2 Bevindingen uit gesprekken

Uit deze gesprekken blijkt over het geheel genomen dat het enthousiasme voor de ontwikkelingen op het Berlijnplein groot is. De gesproken

partijen zijn positief over het lef van de gemeente om te bouwen en te ontwikkelen met het uitgangspunt ‘vorm volgt inhoud’. Wel benadrukt men dat de verbinding met de omgeving en de stad, en het ontwikkelen van een grote diversiteit aan bezoekers belangrijk is voor het succes van de plek. ‘Blijf niet te lang theoretiseren, maar laat zien wat er gaat komen’ is de wens van de partijen uit Leidsche Rijn en de wens van de politiek. Dat haalt zogezegd de onrust weg en geeft ruimte tot verdere ontwikkeling.

Samengevat leverden de gesprekken de volgende bevindingen op die belangrijk zijn mee te nemen in het vervolgproces:

- Kunstenaars en creatieve makers in Utrecht zijn nieuwsgierig naar de ontwikkelingen op het Berlijnplein en verbinden zich graag met deze plek. Ruimte om te maken, presenteren en experimenteren is schaars in Utrecht en een nieuwe plek waar men zelf mede invulling aan kan geven ziet men als een grote kans, zeker als het gaat om verbinding met de omgeving.
- Culturele instellingen in de stad willen onderzoeken of zij een rol kunnen spelen op het plein. Hiervoor wachten zij de verdere invulling van de plannen af. Het Centraal Museum en BAK hebben aangegeven er ook graag zelf zichtbaar te zijn, in aanvulling op het artistiek-inhoudelijke programma dat er vorm zal krijgen. Dit binnen hun zoektocht naar nieuwe plekken voor presentatie en naar het bereiken van een groter en diverser publiek.
- Culturele instellingen rondom het Berlijnplein willen actief geïnformeerd worden over de ontwikkelingen op het plein en samenwerken waar mogelijk.
- Vastgoedinstellingen rondom het Berlijnplein willen samenwerken met de partijen op het plein. Zo heeft DePlaatsmaker gesproken met Colliers, de eigenaar van winkelcentrum Leidsche Rijn, en met de organisatie achter het huisvestingsconcept Change=. Mogelijk kan met deze partijen op tijdelijke basis worden samengewerkt (huisvesting nieuwe partijen voor het Berlijnplein) en in duurzaamheid (DePlaatsmaker is gevraagd mede invulling te geven aan een kunstruimte bij Change= en de broedplaats voor actieve ouderen).

» In het afgelopen jaar is met ruim twintig potentiële gebruikers gesproken. Van amateur dansscholen, een indoor skatebaan, tot een opleiding voor dj's. Deze partijen willen graag huisvesting op het Berlijnplein, maar passen niet altijd geheel binnen het profiel en de criteria zoals zij opgesteld zijn in het Ontwikkelkader Berlijnplein. De gesproken partijen willen wel graag op de hoogte blijven en mogelijk later in de ontwikkeling een rol spelen binnen het publieke programma of netwerk.

4.3 Richtinggevende pijlers

Vanuit de informatie die is opgedaan middels de gevoerde gesprekken, heeft de eerste specificering van de opdracht vorm gekregen aan de hand van twee pijlers, namelijk de mogelijkheid tot de ontwikkeling van de functies danshuis en atelier- en presentatieruimte voor beeldende kunst, mode en design. Naar aanleiding van de focus op deze functies, zijn de rollen de afgelopen maanden tijdelijk verdeeld geweest tussen de kwartiermaker en extern betrokkene Inge Koks. Inge Koks heeft de mogelijkheid tot ontwikkeling van een plek voor dans en beweging op het Berlijnplein inhoudelijk getoetst en verder uitgewerkt in het rapport 'Concept HEUTE: Ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht' (14 mei 2020). Dit in nauw overleg met kwartiermaker en de afdeling Culturele Zaken van gemeente Utrecht. In de uitvoering van het onderzoek is gesproken met ongeveer 40 Utrechtse dansgezelschappen, podia, onderwijsinstellingen, wijkcultuurhuizen, andere organisaties in Leidsche Rijn en individuele makers en dansers.

Kwartiermaker Cobie de Vos heeft zich gericht op de mogelijkheid tot ontwikkeling van een atelier- en presentatieruimte voor beeldende kunst en hierin contacten gelegd met jonge kunstenaars, de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, het hedendaagse kunst overleg HeKO en belangrijke presentatie-instellingen in de stad als Centraal Museum en BAK. Daarnaast is intensief contact geweest met de afdeling Culturele Zaken van de gemeente Utrecht om kansen en mogelijkheden (inhoudelijk, financieel en beleidsmatig) op elkaar af te stemmen. Buiten Utrecht heeft de kwartiermaker gesproken met artistiek en zakelijk leiders van belangrijke innovatieve presentatieruimtes, zoals de Wasserij (Rotterdam), Billy Town (Den Haag) en W139 (Amsterdam), en zich verdiept in hun aanpak en profiel.

Naast de gesprekken met de verschillende Utrechtse organisaties die met elkaar verbonden zijn binnen het HeKO, is er ook gekeken naar de ervaringen die eerder opgedaan zijn rond de ontwikkeling van presentatieplekken in Utrecht door andere partijen. De afgelopen jaren zijn er namelijk meerdere experimentele kunstinitiatieven gestart, maar helaas ook weer verdwenen, zoals Das Spectrum, Kapitaal (nu vooral werkplaats), Moira en Artkeller.

De redenen dat dergelijke initiatieven stranden - ondanks grote energie en bevlogenheid van de organisatoren en een sterk (zelfs internationaal) netwerk binnen de sector - zijn vaak te herleiden tot een gebrek aan ruimte, tijd en/of financiële middelen, zoals beschreven in het rapport 'Onderzoek naar het Nederlandse initiatief in de beeldende kunst' (2014) door Maaike Lauwaert in opdracht van het Mondriaan Fonds. De conclusies van dit rapport zijn dan ook grotendeels van toepassing op de situatie in Utrecht. Een gebrek aan duurzame vaste locaties, financiën voor betaalde krachten en budget voor exposities en professionele ontwikkeling, zijn redenen dat de energie eruit is gehaald en de Utrechtse initiatieven zijn gestopt.

Daarbij komt dat de gemeente Utrecht tot een paar jaar geleden geen actief beleid voerde op vernieuwing in de sector. Deze startende, onafhankelijke en/of niet gesubsidieerde organisaties vonden onvoldoende aansluiting op het cultuurbeleid van de gemeente en de stap om door te stromen van incidentele projectsubsidies naar meerjarige subsidie vanuit de Cultuurnota bleek voor de initiatieven te groot. Veel jonge kunstenaars en makers vertrokken uit Utrecht vanwege het tekort aan betaalbare werkruimtes en het gemis aan presentatieplekken (Sectoranalyse Berenschot Musea en Beeldende Kunst, 2018).

'Op dit moment is er in Utrecht voor (jonge) kunstenaars nauwelijks ruimte voor het experiment, of een plek waar speelse, hedendaagse en experimentele shows gemaakt worden die niet vastgenageld zijn in een officieel instituut. Ik zou graag een plek zien die performances, lezingen, educatieve projecten en publicaties maakt.'

Caz Egelie, beeldend kunstenaar, projectorganisator en kunstdocent

Budget voor artistiek-inhoudelijk programma, een kleine betaalde organisatie die de plek op- en verder meebouwt, continuïteit in ruimte en perspectief op ontwikkeling, zijn dus essentiële factoren voor het succes van een nieuwe presentatieplek. De gemeente Utrecht heeft, onder andere n.a.v. het rapport ‘Een bloeiende creatieve industrie in een levendige stad’ (2017) geschreven door Bureau Buiten en stads-gesprekken met kunstenaars, nieuw beleid ontwikkeld om meer ruimte voor makers in de stad te realiseren.

5. PROGRAMMATISCHE INVULLING 4000 M2

5.1 DePlaatsmaker biedt ruimte voor kunst en creativiteit

Met de ontwikkeling van de culturele voorziening op het Berlijnplein ziet DePlaatsmaker de mogelijkheid om ruimte te bieden aan dat wat juist nog mist binnen de culturele infrastructuur. De uitgangspunten uit het ontwikkelkader van Berlijnplein vormt in combinatie met het artistiek inhoudelijke programma van RAUM een sterk fundament voor met name dans, jongerencultuur en beeldende kunst, mode en design. Deze focusgebieden trekken daarnaast een interessante mix van verschillende doelgroepen naar het Berlijnplein.

Ook kiest DePlaatsmaker voor de ontwikkeling van jong talent op het Berlijnplein, door hen de ruimte te geven om vernieuwende artistiek-inhoudelijke programma's te ontwikkelen, nieuwe uitingsvormen uit te proberen en samen een plek van betekenis op te bouwen. DePlaatsmaker ziet een grote waarde in het selecteren van partijen die een nadrukkelijke bijdrage willen leveren aan het kunst en cultuurklimaat in Leidsche Rijn en het Berlijnplein. Dit betekent dat zij actief samenwerken met andere gebruikers op het Berlijnplein (bijvoorbeeld verenigd in een coöperatie) en bijdragen aan het gemeenschappelijke publieke programma met de andere beoogde creatieve en culturele organisaties op het plein.

In het ruimtelijke concept voor Berlijnplein willen we de ruimtes zo open mogelijk vormgeven, zodat productie en maakprocessen zichtbaar kunnen zijn voor publiek. Daarbij werkt DePlaatsmaker vanuit het principe dat de ruimtes multifunctioneel gebruikt kunnen worden. Dit sluit tevens aan bij de circulaire doelstellingen en bij de wens om ook op lange termijn een actueel en aanpasbaar gebouw te hebben.

Naar aanleiding van het veldwerk, de gesprekken en het onderzoek door de kwartiermaker i.s.m. Inge Koks, en gebaseerd op de uitgangspunten van het Berlijnplein, komt DePlaatsmaker met het voorstel te investeren in:

Podiumkunsten

- Een huis voor nieuwe dansvormen (Breakdance, Hiphop en cross-disciplinaire hedendaagse dans).
- Permanente huisvesting voor het Nieuw Utrechts Toneel, doorstromend vanuit het tijdelijke paviljoen.
- Studio's voor muziek en audiovisuele media als schakel in cross-overs tussen disciplines en ter aanvulling op grote vraag aan muziekstudio's in de regio.

Beeldende kunst, mode en design

- Gemeenschappelijke atelierruimte voor jonge en gevestigde kunstenaars, gericht op (vernieuwende) hedendaagse beeldende kunst, mode, design en cross-overs tussen deze disciplines.
- Een middelgrote presentatieruimte voor experimentele (jonge) kunstenaars in de stad, waarbij mede een artistiek-inhoudelijke verbinding wordt gelegd met het maakprocessen in de ateliers.

Horecaruimte

- Ruimte voor een horecaconcept dat aansluit bij het artistiek-inhoudelijke programma van de gebruikers (verder uit te werken door een geschikte horeca-ondernemer).

5.2 HEUTE: Huis voor nieuwe dansvormen

'Concept HEUTE: Ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht' (14 mei 2020) door Inge Koks wordt als richtinggevend gezien voor de ontwikkeling van het danshuis, maar is wel op een aantal punten bijgesteld. Zo wordt er verder onderzoek gedaan naar gewenste organisatievorm en is er voor gekozen de muziekstudio's en de huisvesting van het NUT niet integraal mee te nemen in de ontwikkeling van het danshuis, maar daarvoor een eigen traject in te zetten.

De basis van het huis voor nieuwe dansvormen, met de werktitel HEUTE, wordt gelegd met het werk en de activiteiten van drie jonge, veelbelovende en enthousiaste Utrechtse dansgezelschappen: Illusionary Rockaz Company (IRC) heeft haar wortels in de hiphop en funk gerelateerde dansstijlen en wil bruggen bouwen waarbij dansvormen met elkaar worden verbonden en verder worden ontwikkelt; dansend multimedia collectief 155, dat middels populaire dansstijlen, humor en culturele uitingen als film en video nauw aansluit op de ervaring van hun publiek; en SHIFFT dat, met zijn focus op de virtuositeit en zeggingskracht van het dansend lichaam, de kracht van dans toont en in gesprek gaat met het publiek over de hedendaagse thema's in het werk. Allen worden vanaf 2021 structureel financieel ondersteunt door het Fonds Podiumkunsten en de Gemeente Utrecht.

HEUTE wordt hun werkruimte, hun plek om te experimenteren, hun voorstellingen te maken, hun publiek te ontmoeten, hun lessen te geven en andere activiteiten te ontwikkelen. Met een focus op hiphop, bewegingstheater en nieuwe media, vinden zij samen een sterke aansluiting op de stedelijke jongerencultuur en zijn zij in staat een breed publiek te bereiken met workshops en dans- en muziekevenementen.

Naast de huisvesting van de drie dansgezelschappen is er ruimte beschikbaar voor een meer regulier dansaanbod, zoals kinder- en jongerenactiviteiten van Cultuur19, dansscholen en andere dans-initiatieven. Deze activiteiten vinden voornamelijk plaats na schooltijd en in de avonduren. Overdag blijft er ruimte voor professionals of aanstormende talenten om hun skills te ontwikkelen.

De ambitie van HEUTE is om een veelvormig, bruisende plek voor nieuwe dansvormen in Utrecht te ontwikkelen. (Zie bijlage 2 voor volledig Concept HEUTE). Deze plek gaat uit van de actualiteit en relevantie van dans en verbondenheid met de stad en het stadse leven. Door meerdere stijlen onder één dak samen te brengen en naast het maken van producties ook ruimte te bieden voor educatie, participatie en presentatie, krijgt deze plek een unieke positie in het Nederlandse danslandschap.

HEUTE is een makershuis waarin de organisaties veel gevoel en verantwoordelijkheid voor hun publiek en omgeving hebben en gezamenlijk de schouders er onder zetten. Niet uitsluiten, maar samenbrengen; dat is het motto van de makers van HEUTE. In HEUTE staan dan ook alle functies van dans (creëren, produceren, leren, ontwikkelen, participeren en presenteren) gelijkwaardig naast elkaar en vloeien in elkaar over. Dansers en choreografen van diverse komaf werken in HEUTE met elkaar samen. Zij waarderen verschillende perspectieven, en verscheidenheid en inclusie zijn vanzelfsprekend. Professionele dansers en amateurs zijn aanwezig. Verschillende leeftijden – van jong tot oud – zijn welkom en dansen samen. Door de bundeling van verschillende dansgezelschappen op één plek en een focus op interdisciplinariteit en diverse stijlen en functies, ontstaat een voedingsbodem voor een bloeiende kunstpraktijk waarin ontmoeting en inclusie vertrekpunten zijn voor vernieuwing, plezier, gemeenschapsgevoel en ontwikkeling.

'De jongerencultuur is groter dan de dans, die gaat over grenzen van disciplines heen, ze leeft, creëert en loopt voor op de hokjes die er later voor worden verzonnen.'

Erik Bos, danser en artistiek leider 155

De dansgezelschappen willen graag op maandelijkse basis een dance-battle of clubavond organiseren. Ook de beeldend kunstenaars hebben aangegeven avond -en nachtevents te belangrijk te vinden in het concept presentatieruimte. Dit past bij de gemeentelijke ambitie om hier ook ruimte voor te geven, en bij de kennis, netwerken en werkwijze van de danspartijen om hier invulling aan te geven. Dit wordt in eerste instantie op incidentele basis.

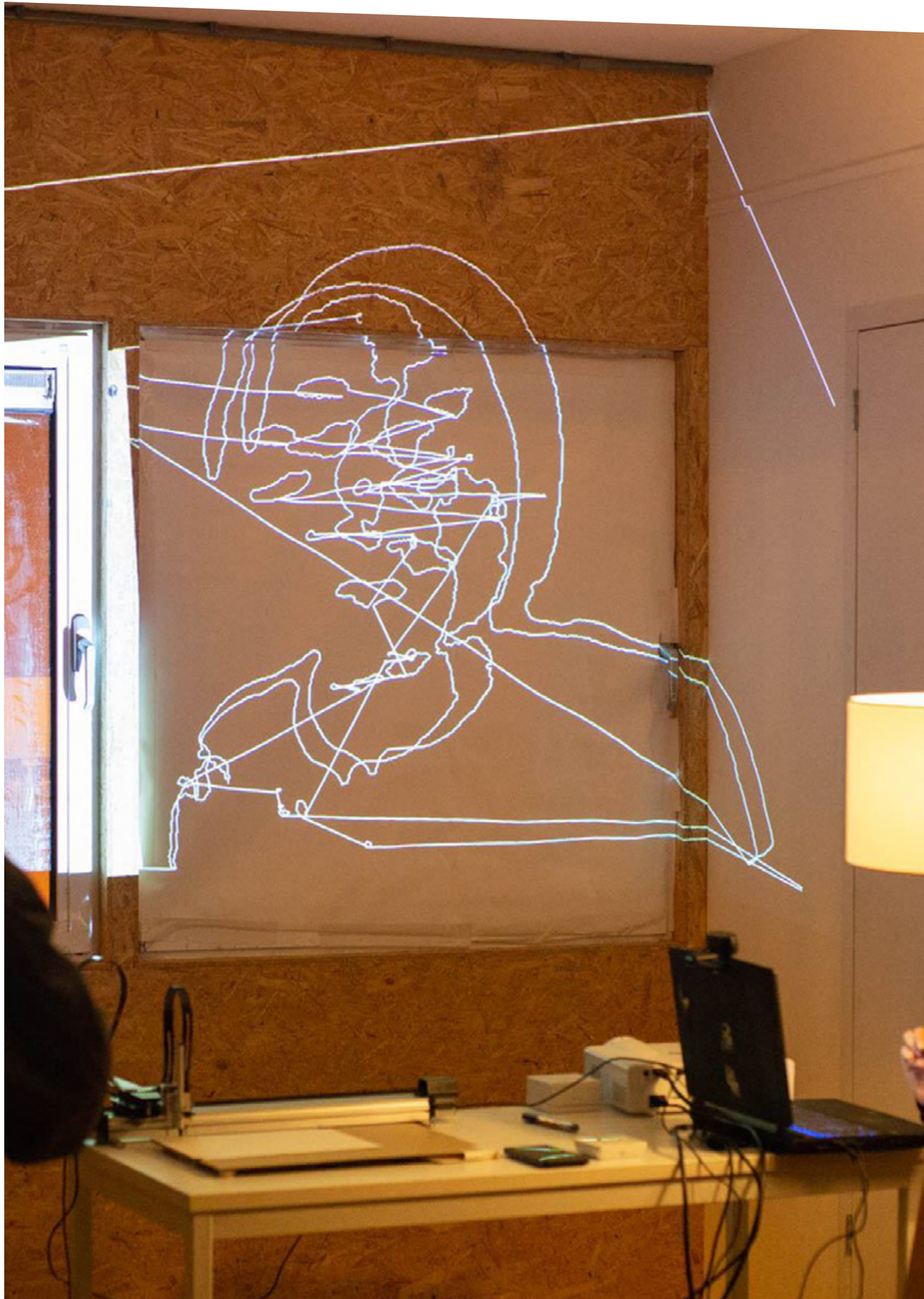
HEUTE past op het Berlijnplein, omdat de gezelschappen met hun voelsprieten als geen ander aanvoelen wat de toekomst gaat brengen. Hun visie, werk en activiteiten zijn gericht op een veelvoud aan meningen, perspectieven, stijlen en esthetiek. Zij betrekken publiek bij hun activiteiten, vanuit hun intrinsieke interesse in hen. Ze willen weten wat er in hun omgeving speelt, zodat zij dit kunnen gebruiken in hun werk. Zo anticiperen zij op de toekomst.

Faciliteiten/ Ruimtelijk Plan:

- Er worden vier dansstudio's gerealiseerd: 1 studio van 15 x 15 meter, 2 studio's van 11 x 11 meter en 1 studio van 10 x 10 meter. (Maten in functioneel nuttig oppervlak (FNO))
- De grootste studio van 15 x 15 meter, is acht meter hoog en wordt voorzien van technische faciliteiten, waardoor deze in te zetten is als podium voor publieke programma's en verhuurd kan worden aan derden.
- IRC, SHIFFT en 155 maken gebruik van twee studio's van 11 x 11 meter.
- De studio van 10 x 10 meter biedt plaats voor een meer regulier dansaanbod, zoals kinder- en jongerenactiviteiten van Cultuur19, dansscholen en andere initiatieven uit de wijk.
- Verder zijn er gemeenschappelijke ruimtes, zoals een ontmoetingsruimte, een keuken en eetplek (40m2), opslag (40m2)
- Er is buiten ruimte gereserveerd (ca 100m2) voor openbare workshops en presentaties. Dit is een wens van o.a. een aantal dansinitiatieven uit Leidsche Rijn. De ruimte wordt ingericht op basisvoorzieningen die nodig zijn om buiten lessen en of performances te geven.

5.3 Ruimte voor Het Nieuw Utrechts Toneel

Theatergezelschap Het Nieuw Utrechts Toneel (Het NUT) werkt vanuit de actualiteit en is geworteld in Leidsche Rijn. Zij noemen zichzelf het stadsgezelschap van Leidsche Rijn en zijn sinds 2020 met kantoor en studio gevestigd in het tijdelijke paviljoen op het Berlijnplein. Het NUT heeft een groot publieksbereik in Leidsche Rijn en wil dit vanuit haar thuisbasis op het Berlijnplein verder uitbouwen in samenwerking met de partijen op het plein en in samenwerking met Podium Hoge Woerd.

Het NUT ontvangt meerjarige financiële ondersteuning van de gemeente Utrecht en het Fonds Podiumkunsten, en maakt voorstellingen die op locatie in de wijk, in theaters en op festivals als Oerol te zien zijn. Voor het NUT is theater niet alleen om te ondergaan, maar voeding voor een gesprek. Samenwerking met andere culturele partijen is voor hen de praktijk van alledag. Maar ook de samenwerking met sociaal-maatschappelijke of high-tech wetenschappelijke partners zijn onderdeel van de werkwijze, wat goed aansluit bij de diversiteit van de partijen op het Berlijnplein.

Faciliteiten/ Ruimtelijk Plan:

- Een studio van 10 x 10 m2 (mogelijk in gedeelde verhuur met andere partijen).
- Minimaal 70 m2 kantoorruimte, toegankelijk via eigen voordeur om identiteit uit te stralen.
- Het NUT deelt de gezamenlijke ruimtes, vergader- en ontmoetings-plekken met andere gebruikers en maakt incidenteel gebruik van de grote 15x15 studio in het danshuis voor try-outs en presentaties van voorstellingen.

5.4 Studio's voor muziek en audiovisuele media

Complementair aan hun eigen maakprocessen en publieke programma's, bestaat de wens vanuit zowel de dansgezelschappen als vernieuwende (jonge) beeldend kunstenaars om samen te kunnen werken met muzikanten en makers op het gebied van audiovisuele media. Muziek, video en digitale vormgeving functioneren dan ook vaak als schakel binnen cross-overs tussen disciplines. De realisatie van de studio's vormen zo een essentiële toevoeging aan de gehele invulling en komen tegemoet aan de grote vraag naar muziekstudio's in de regio.

Faciliteiten/ Ruimtelijk Plan:

- 6 studio's voor audiovisuele media (144 m2 totaal) geluidsdicht en te verduisteren.

'Ons theater brengt beweging in wat vast zit en biedt houvast wanneer alles in beweging is.'

Greg Nottrot, artistiek leider Het Nieuw Utrechts Toneel

5.5 Atelier- en presentatieruimte beeldende kunst, mode en design

Met de ontwikkeling van 38 atelierruimtes en een middelgrote presentatie-ruimte zet Berlijnplein een stevig statement neer voor de ontwikkeling van de beeldende kunst, mode en design in onze stad. Een plek die door verschillende jonge kunstenaars zelf artistiek-inhoudelijk vormgegeven en gecureerd wordt, waar cross-overs tussen disciplines ontstaan en waar interdisciplinair gewerkt wordt. Hier wordt publiekelijk geëxperimenteerd vanuit actualiteit, urgentie en vorm. Een plek die Utrecht nog niet heeft en de rol van missing link speelt in de culturele infrastructuur.

De presentatieruimte voor hedendaagse beeldende kunst, mode en design heeft een uitnodigend karakter en trekt geïnteresseerd kunstpubliek uit Utrecht en de andere grote steden naar het plein. Het is een relevante plek voor (kunst)studenten en kunstenaars uit verschillende subculturen, aangevuld met het netwerk van presentatie-instellingen en kunstinitiatieven uit de stad, om samen te komen, krachten te bundelen en ideeën uit te wisselen. Ervaringsdeskundigen op het gebied van publieksprogrammering en educatie (Centraal Museum, Bak en HKU) kunnen vanuit hun kennis en netwerk een rol spelen (als medeorganisator) en samen met de kunstenaars uit de ateliers het artistiek-inhoudelijke programma verder bevragen, verdiepen en versterken. De plek draagt zo de potentie (na een ontwikkelfase van de eerste vier tot zes jaar) uit te groeien tot een platform met landelijke bekendheid. Een plek waar je geweest moet zijn vanwege de vooruitstrevende events, gedurfde tentoonstellingen en de artistiek-inhoudelijke diepgang en relevantie van het publieke programma.

‘Wij juichen het ten zeerste toe dat Utrecht verrijkt wordt met een extra plek voor het tonen van hedendaagse kunst. Gezien de grootte van de stad, waar ook nog eens de grootste hogeschool voor de kunsten van Nederland zetelt, zijn er naar ons idee op dit moment te weinig presentatieplekken in Utrecht voor een sterke culturele keten tussen atelier en museum.’

Bart Rutten & Marco Grob, artistieke en zakelijke directie,
Centraal Museum

Hier kan iedere bezoeker van Berlijnplein binnenlopen en kennismaken met het werk van talentvolle (Utrechtse) kunstenaars, variërend van installaties, events, tot presentaties met de nieuwste technologische ontwikkelingen op het gebied van mode en design. De jonge kunstenaars waar de kwartiermaker mee heeft gesproken, staan open naar hun omgeving en zijn nieuwsgierig naar wat er om hen heen afspeelt. Zij werken over sectoren heen, in cross-overs tussen disciplines, zoeken aansluiting bij innovatieve ontwikkelingen en de wetenschap, om zo de kunst van morgen te laten ontstaan. Het profiel voor de selectie en werving van huurders voor de atelierruimtes zal dan ook in verbinding staan met de inhoudelijke uitgangspunten van de presentatieruimte, zodat er mede een wisselwerking kan ontstaan tussen hun artistieke praktijk en het publieke programma in de presentatieruimte. Met de blik op de toekomst kan samen met makers onderzocht worden waar deze ateliers aan moeten voldoen, middels het uitdiepen van een concept voor ‘het atelier van de toekomst’.

Ook wat betreft de presentatieruimte voor beeldende kunst, mode en design is het wenselijk om het model van organisatie en de artistiek-inhoudelijke uitgangspunten van de publieksprogrammering bottom-up te laten groeien naar een passende vorm. Voor deze bottom-up groei en ontwikkeling zal tijd en ruimte nodig zijn, zodat verschillende vormen en activiteiten uitgeprobeerd kunnen worden. Durven proberen en experimenteren, om zo te zien hoe de plek inhoudelijk georganiseerd moet worden, is dan ook een vaak gehoord advies vanuit het veld. Dat betekent echter wel, dat niet alle activiteiten direct een succes hoeven te zijn en in regels, voorschriften of plannen moeten worden vastgelegd.

Om hier voldoende tijd voor te reserveren, in aanloop naar het ontwerp van de presentatieruimte, is het belangrijk om vroeg (2020-2021) met dit proces te starten, door reuring te maken op het plein en ruimte te bieden aan verkennende en experimentele activiteiten. De kunstenaars en ervaringsdeskundigen van binnen en buiten de stad waarmee gesproken is – en welke een nog groeiende groep betreft - willen graag betrokken blijven en actief meebouwen om te zorgen dat op het Berlijnplein een rauwe, nieuwe plek ontstaat voor de kunstenaar en de kunst van morgen, én voor het (veelal jonge) in experimentele, onderzoekende beeldende kunst geïnteresseerde publiek.

Faciliteiten/ Ruimtelijk Plan:

- Op ruim 1750 m2 realiseert DePlaatsmaker 38 zelfstandige atelier-ruimtes (Small 18 m2, Medium 36 m2, Large 54 m2) met een middel-grote presentatieruimte van 450 m2. (Maten in FNO).
- Het uitgangspunt is om invulling van de ateliers (verschillend in oppervlakte) inhoudelijk te koppelen aan de presentatieruimte. We beogen de atelier- en presentatieruimte zoveel mogelijk in wisselwerking met elkaar te ontwikkelen.

5.6 Horecaruimte

Voor de horeca wordt een ondernemer gevonden die in staat is om deze ruimte zelfstandig te exploiteren en een concept te ontwikkelen dat aansluit bij de buurt en het Berlijnplein als geheel. Een concept dat vernieuwend en verrassend is en gebaseerd is op duurzame, sociale waarden. De beoogde ondernemer gaat een sterke verbinding aan met de andere gebruikers op het plein door middel van het faciliteren en combineren van publiek programma in de horecaruimte en door cateringgelegenheid en pop-up-bar-faciliteiten te bieden bij voorstellingen en exposities. Onderzocht wordt in hoeverre een nachtvergunning mogelijk is in het bestemmingsplan of dat tijdelijke evenementenvergunningen aangevraagd kunnen worden.

Faciliteiten/ Ruimtelijk plan:

- Een ruimte van 215 m2 (FNO) met benodigde gebruiksvergunningen.
- Pop-up bar en catering mogelijkheden met benodigde gebruiks-vergunningen, verspreid door het pand bij de culturele publieksfuncties
- Onderzocht wordt in hoeverre nachtvergunning mogelijk is in het bestemmingsplan.

‘De kracht van een atelier- en presentatieruimte op het Berlijnplein ligt in het samenbrengen van verschillende ‘clubs’ jonge, mondige en ondernemende kunstenaars en creatieve makers die nu nog verspreid actief zijn. Vanuit een bundeling van krachten kunnen zij een stevig podium neerzetten, waarbij de gevestigde Utrechtse presentatie-instellingen kunnen meebouwen om de plek verder tot betekenis te maken.’

Frank Koolen, beeldend kunstenaar en hoofddocent Fine-Art aan HKU

6. VERVOLG

6.1 Proces en Rollen

De gemeente Utrecht heeft een nadere regel in ontwikkeling die voorziet in de selectie van een geschikte partij om de invulling van de 4.000 m2 op het kavel de komende jaren door te ontwikkelen en deze vierkante meters na oplevering te exploiteren. DePlaatsmaker heeft de ambitie om deze rol te vervullen en zo vervolg te geven aan de nu afgeronde kwartiermakersfase. Bij het vervullen van die rol beoogt DePlaatsmaker de volgende uitgangspunten te hanteren:

- In de gebiedsontwikkeling van het Berlijnplein als geheel (9.200 m2) heeft het Projectteam Berlijnplein een centrale ontwikkelrol, met het thema ‘Toekomst van de stad’ in lijn met het Ontwikkelkader. De invulling van de 4000 m2 op de kavel door De Plaatsmaker, staat hierin niet op zichzelf, maar heeft een duidelijke samenhang met het gehele Berlijnplein. Deze samenhang is leidend en niet de som der delen. Zie paragraaf 6.2.

- DePlaatsmaker beoogt meerdere rollen als ‘schakel’ in het project Berlijnplein als geheel en binnen de ontwikkeling van de 4.000 m2 op de kavel. Deze rollen verschillen in de tijd en kunnen per fase van ontwikkeling anders zijn. In deze paragraaf verdiepen we deze rollen en fasering verder, zover als we op moment van schrijven kunnen overzien. Zie paragraaf 6.3.

- De verhouding tussen het Projectteam Berlijnplein, DePlaatsmaker en de eindgebruikers vraagt om een heldere rolverdeling. De organisatie van de eindgebruikers (makers, kunstenaars, culturele organisaties) vraagt versterking op meerdere niveaus. Zie paragraaf 6.4.

DePlaatsmaker heeft een business case voor de 4.000 m2 gemaakt met als uitgangspunt de huurprijzenmix die haalbaar is voor de doelgroep die wij beogen. De huurprijs die moet worden betaald aan eigenaar UVO, is gebaseerd op een marktconforme prijs (taxatie). Het effect van de investeringen ten behoeve van de energieneutrale status van het gebouw zijn op moment van schrijven nog onderwerp van gesprek. Ook de hoogte en dekking van de gebruikersinvesteringen zijn onderwerp van gesprek.

6.2 De samenhang is leidend

Het Projectteam Berlijnplein is verantwoordelijk voor het thema ‘Toekomst van de Stad’ in de gehele gebiedsontwikkeling van het Berlijnplein. De samenhang tussen de functies en de programmatische invulling van de

ruimtes van DePlaatsmaker, RAUM en de overige 3.000 m2 wordt hierin verder versterkt. De invulling van de 4.000 m2 door DePlaatsmaker kan dus niet los gezien worden van de andere concepten, zoals bijvoorbeeld samenwerking met de HKU in de 3.000 m2 of de afstemming tussen de beide horecalocaties van DePlaatsmaker en RAUM.

Op het niveau van het Berlijnplein als geheel zal communicatie, concept en community-vorming een belangrijke rol spelen. Om de nauwe samenwerking verder te versterken wordt hiervoor een samenwerkingsorganisatie van alle gebruikers opgericht.

6.3 De rol van DePlaatsmaker

DePlaatsmaker wil in dit project een aantal verschillende rollen vervullen. Als 'schakel' ondersteunen, ontzorgen, faciliteren en verbinden wij elke keer op een andere manier in de tijd.

a. In periode 2018-2020 was DePlaatsmaker **schakel** tussen het initiatief van de gemeente om Berlijnplein te ontwikkelen en de programmatische invulling (kunst, cultuur en creativiteit) van de 4000 m2 op de kavel.

DePlaatsmaker heeft als aanjager, facilitator en als kwartiermaker een verbinding gemaakt tussen het Ontwikkelkader uit 2018 en de invulling van de 4.000 m2 die DePlaatsmaker zal willen huren na oplevering. Hierin is de relatie met de cultuursector in de stad versterkt. DePlaatsmaker blijft (mede vanuit de eigen doelstellingen) hierin als verbinder een rol spelen richting het veld en het beleid van de gemeente.

b. In de periode 2020-2022 neemt DePlaatsmaker een rol in als **schakel** tussen de inhoudelijke en programmatische ambities van de eindgebruikers en de ruimtelijke invulling.

Na afronding van de fase als kwartiermaker legt DePlaatsmaker de verdere uitwerking op inhoud en het artistiek-inhoudelijke programma van de beschreven onderdelen bewust bij de (beoogde) eindgebruikers neer. Hierin blijven we in samenspraak met CZ de samenhang bewaken en de goede mix realiseren, maar zijn de (beoogde) eindgebruikers en initiatiefnemers aan zet. DePlaatsmaker ontzorgt, zodat er vanuit hun ambities een vertaalslag gemaakt wordt richting de ruimtelijke opgave.

In dit proces en deze periode is een harde lijn en een zachte lijn te definiëren. De harde lijn is van ontwikkeling van de ruimte in een gedicteerde tijdslijn van beslis- en selectiemomenten ten aanzien van ontwerp- en bouwpartijen, startend vanaf najaar 2020. De juridische en financiële afspraken, demarcatie, contracten en intenties zijn in deze fase belangrijke onderwerpen voor DePlaatsmaker. De zachte lijn is de sociale lijn van ontwikkeling van samenwerking, publiek programma, afstemming en organisatie, startend vanaf najaar 2020. DePlaatsmaker beoogt ook hierin een positie, om zo de uitkomsten mee te kunnen nemen in de harde lijn.

c. In de periode 2022 en 2024 en verder, gedurende de ontwerpfase en beheerfase, zal DePlaatsmaker een belangrijke rol als **schakel** vervullen om de juiste ruimte te realiseren voor de (beoogde) eindgebruikers. Deze ruimte zal na oplevering beheerd worden door DePlaatsmaker.

In werving en selectie van eindgebruikers naar de oplevering toe, wil DePlaatsmaker haar rol pakken vanuit de kennis en de ervaring op andere locaties en in lijn met ons verhuur- en toewijzingsbeleid. Wij zijn hierin verhuurder en verbinder van de juiste mix aan partijen die deze plek tot een succes gaan maken en die aansluiting vinden op het gehele Berlijnplein met RAUM en HKU in de verder in te vullen 3.000 m2.
De kennis van DePlaatsmaker over beheer en onderhoud wordt al tijdens het ontwerpproces ingezet. De wijze van beheer en onderhoud door DePlaatsmaker op het Berlijnplein zal de komende periode uitgediept en besproken worden met het Projectteam Berlijnplein en UVO. Hierbij kan DePlaatsmaker ook een rol vervullen als schakel tussen UVO en de eindgebruikers ten aanzien van wensen en de coöperatieve verantwoordelijkheid en verhuur/beheer.

6.4 Proces en organisatie met de eindgebruikers

De (beoogde) eindgebruikers krijgen de regie over hun samenwerking en artistiek-inhoudelijke programma. Het co-creatieproces op inhoud en programma overlapt deels met het proces van het ruimtelijke ontwerp, want het één kan consequenties hebben voor het ander. DePlaatsmaker is nauw verbonden met de inhoudelijke keuzes die hierin worden gemaakt, om het concept van de 4.000 m2 te bewaken en te toetsen of dit haalbaar is binnen de de business case (huurprijs en investeringen). DePlaatsmaker werft op basis van de gewenste inhoud in nauwe samenwerking met de huidige en toekomstige gebruikers en inhoudelijke experts, zodat een helder profiel van huurders ontstaat. Er worden lessen getrokken uit de werving en selectie van het tijdelijke paviljoen en de werfkelders. Hiermee kan een transparant selectiebeleid worden geformuleerd op basis waarvan huurders kunnen worden geselecteerd en gecontracteerd door DePlaatsmaker.

Specifiek voor het huis voor nieuwe dansvormen leggen we de inhoud en de afwegingen rond het artistiek-inhoudelijk programma bij de danspartijen i.s.m. met experts neer die in de werfkelders gaan landen. Dit proces wordt gefaciliteerd door de gemeente Utrecht in nauwe relatie tot het beleid van de afdeling Culturele Zaken. DePlaatsmaker bewaakt de randvoorwaarden en uitgangspunten binnen de ruimtelijke invulling van de 4.000 m2 en de business case.

Specifiek voor de ateliers en presentatieplek voor beeldende kunst, mode en design zal eerst een initiatief moeten ontstaan vanuit makers en experts. DePlaatsmaker trekt hierin op met het Projectteam Berlijnplein en neemt afdeling Culturele Zaken hierin mee, om de juiste inhoudelijke partijen te vinden die hier passen. Vanuit experimenten en publiek programma zal de komende jaren (2020-2022) toegewerkt worden naar een vorm waarin de presentatieplek wordt gerealiseerd.

6.5 Proces onderdelen

Samenvattend is er onderscheid te maken tussen de volgende rollen in het proces, welke wij samen met de betrokken partijen de komende tijd ingaan:

- De inhoudelijke voortgang en keuzes ligt bij de (beoogde) eind-gebruikers, initiatiefnemers en experts.
- Het co-creatie proces wordt gefaciliteerd door het Projectteam Berlijnplein in nauwe afstemming met het beleid van Culturele Zaken binnen de gemeente.
- DePlaatsmaker bewaakt de randvoorwaarden en uitgangspunten voor de invulling van de 4.000 m2 op basis van het inhoudelijke concept in dit rapport.

Voor de komende periode zien we verschillende onderdelen in het project waar DePlaatsmaker bij betrokken is:

1. Het ruimtelijke plan, gebruikersinvesteringen en de demarcatie uitwerken
2. Uitwerken van vraagstukken rond beheer en onderhoud
3. Dekking van de business case in overleg met CZ, Projectteam Berlijnplein en UVO vastleggen
4. Betrokken bij het vormgeven van het co-creatie proces rond inhoudelijke uitwerking van huis voor nieuwe dansvormen en presentatieplek voor beeldende kunst, mode en design in samen-werking met betrokken partijen en ieders rol hierin formuleren.
5. Betrokken bij het vormgeven van het co-creatie proces om tot gespecificeerd programma van eisen en ontwerp met alle betrokken partijen te komen en ieders rol hierin te formuleren.

6. Criteria voor werven en selectie formuleren in nauwe samenwerking met huidige gebruikers op het Berlijnplein, experts en Projectteam Berlijnplein. Hierin nemen we de lessen van de werfkelders en het tijdelijk paviljoen mee.
7. Aanhaken bij strategie rond samenwerkingsvorm van de gebruikers op Berlijnplein (coöperatie o.i.d.) en daarin voorbeelden en lessen inbrengen van andere locaties in Utrecht of het land.

Tot slot

Het goed functioneren van de samenwerking tussen de gebruikers onderling, de energie die daarvan uitgaat, de zichtbaarheid van de huidige en toekomstige gebruikers en hun publieke programma zijn belangrijke randvoorwaarden voor het succes van de plek. Het doorontwikkelen vanuit de huidige tijdelijke ruimtes naar de permanente 4.000 m2 in de nieuwbouw zorgt voor lessen die steeds weer kunnen worden meegenomen om bij te sturen en zo in samenwerking met alle partners door te groeien.

7. BIJLAGEN

1. Overzicht netwerkcontacten, kwartiermaker Cobie de Vos
2. Concept HEUTE: Ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht door Inge Koks (14 mei 2020) - NB. Het concept HEUTE is op een aantal punten bijgesteld.
3. Bijlage met overzicht ruimtestaat
4. Business Case van 4000 m2, DePlaatsmaker

COLOFON

Tekst: Cobie de Vos en Arna Notten
Redactie: Pim Tieland
Afbeeldingen: Beeldbank Berlijnplein
(Félice Hofhuizen, Paul Hoes, Regina Vernooij,
Rogier Boogaard, e.a.)
Vormgeving en illustraties: Loudmouth

DE PLAATS MAKER

RUIMTE VOOR KUNST

Gruttersdijk 12
3514 BG Utrecht
030 - 271 7677
www.deplaatsmaker.nl

HEUTE (werktitel)

ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht

HEUTE ist eine guten Ort zum Tanzen

vanaf 2024 op het Berlijnplein, Utrecht

mei 2020
in opdracht van: Culturele Zaken van de Gemeente Utrecht
tekst: Inge Koks
fotografie: Eva Beeftink, Lieke Vermeulen, Sjoerd Derine

tot stand gekomen met ‘denkkracht’ van Liesbeth van Droffelaar, Maarten Mesman (Gemeente Utrecht), Cobie de Vos (DePlaatsmaker), Klaas Hernamdt (Orion Innovation), Kayan Tang, Shailesh Bahoran, Raymond den Uijl (IRC), Juul Spoor, Marjolein Saelman, Erik Bos, Thomas Bos (155), Lisa Donia en Jasper van Luijk (SHIFFT)

Inhoudsopgave

Samenvatting 4
1. Een vergezicht 6
2. Achtergrond 6
3. Motivatie concept 7
4. Beschrijving HEUTE 8
4.1 Profiel 8
4.2 Missie 9
4.3 Kernwaarden 10
4.4. Omgeving 10
5. Beschrijving organisaties & structuur 10
5.1 Illusionary Rockaz Company 10
5.2 155 - eenvijfvijf 11
5.3 SHIFFT 12
5.4 Organisatiestructuur HEUTE 13
5.5 Groeimodel 14
6. Beknopte beschrijving faciliteiten 15
7. Publiek & doelgroepen 16
8. Activiteiten in HEUTE 16
9. Risico-inventarisatie 17
10. Aanbevelingen & vervolgstappen 18
BIJLAGE 1 – geraadpleegde bronnen en gevoerde gesprekken 19
BIJLAGE 2 – opdracht concept plek voor dans en beweging / Gemeente Utrecht 20
BIJLAGE 3 – gedetailleerde beschrijving activiteiten HEUTE 24
BIJLAGE 4 - Toelichting Inventarisatie programmakosten HEUTE incl. begroting 26

Samenvatting

Met HEUTE ontstaat er op het Berlijnplein in Leidsche Rijn - in het veelvormige, circulair gebouwde complex waar verschillende kunstdisciplines en bijbehorende organisaties vanaf 2025 hun thuisbasis krijgen - ook een makershuis voor de dans. Met vijf grote studio's is het een wezenlijke investering in de dansinfrastructuur van de stad. Hoognodig getuige het Visitatierapport 2017 - 2020 'Utrecht, op weg naar een inclusieve culturele metropool' en de Cultuurvisie 2030 & Cultuurnota 2021-2024 'Kunst kleurt de stad', waarin wordt aangegeven dat de dans in Utrecht te weinig werkruimte, financiële middelen en presentatiemogelijkheden heeft. Dans krijgt met HEUTE vaste voet aan de Utrechtse grond.

De basis van HEUTE wordt gevormd door het werk en de activiteiten van drie jonge, veelbelovende en enthousiaste dansorganisaties uit Utrecht: Illusionary Rockaz Company (IRC) met zijn wortels in de hiphop-gerelateerde dansstijlen en omringd door een omvangrijke community aan dansers, dj's, muziekproducenten, beeldend kunstenaars en vormgevers; dansend multimedia collectief 155, dat middels populaire dansstijlen, humor en culturele uitingen als film en video nauw aansluit op de ervaring van hun publiek; en SHIFFT dat, met zijn focus op de virtuositeit en zeggingskracht van het dansend lichaam, de kracht van dans toont en in gesprek gaat met het publiek over de hedendaagse thema's in het werk. Zij drieën vestigen zich in HEUTE. HEUTE wordt hun werkruimte, hun plek om te experimenteren, hun voorstellingen te maken, hun publiek te ontmoeten, hun lessen te geven en andere activiteiten te ontwikkelen.

De drie organisaties kenmerken zich door hun interesse in wat zich buiten de hokjes van de soms nauw gedefinieerde kunstsector afspeelt. Hun werk is interdisciplinair. Ook al delen de groepen niet dezelfde stijl of esthetiek, zij herkennen verwantschap met elkaar als maker, en gaan van daaruit het gesprek en de samenwerking aan. Ook zijn zij geïnteresseerd in hun omgeving, want het is deze omgeving voor wie zij het werk maken. Naast hun voorstellingen ontwikkelen en organiseren alledrie activiteiten waarbij zij rechtstreeks in contact treden met hun omgeving. Deze open, inclusieve houding wordt de leidraad voor het toekomstige HEUTE, waar inclusiviteit en diversiteit vanzelfsprekend zijn - een speerpunt in het huidige cultuurbeleid.

Naast de eigen activiteiten van de drie gezelschappen, die de verschillende functies 'creatie', 'cultuureducatie en participatie', 'talentontwikkeling' en 'presentatie' in de sector samenbrengen, wordt er met behulp van een kleine, ondersteunende organisatie gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het huis. Andere dansinitiatieven kunnen op projectmatige, periodieke of tijdelijke basis hun intrek nemen in HEUTE. Hun andere visie, stijl en onderzoek zijn van harte welkom: zo leren zij elkaar kennen, kan er van elkaar geleerd worden en ontwikkelt de dans zich.

Ook wordt er in de grootste studio (15 x 15 meter, inclusief grid en techniek) een publiek programma ontwikkeld dat artistiek-inhoudelijk goed aansluit bij de activiteiten van de drie 'huisgezelschappen'. Deze studio wordt NIET een nieuw theater. Door de flexibiliteit van de studio - vanwege de mobiele publieksopstelling - kunnen er verschillende activiteiten plaatsvinden, van dansbattles tot clubevents, van kleine voorstellingen en showings tot eigenzinnige presentatievormen waar een andere ervaring bij het publiek centraal staat. De publieke functie is een belangrijk onderdeel in de ontwikkeling naar een levendige en spannende dansplek. Door regelmatig ook publiek te ontvangen ontstaat er een andere dynamiek en energie in het huis: niet alleen de concentratie van de maker maar ook de nieuwsgierigheid, verwondering en het enthousiasme van een publiek is aanwezig.

Het bereik van de activiteiten varieert van buurtgericht, stedelijk tot nationaal, met een ambitie om in de toekomst ook met internationale makers samen te werken en programma's te tonen. HEUTE moet natuurlijk groeien. Het kan niet vanuit het niets beginnen in 2025. De gezelschappen, in samenwerking met de ondersteunende organisatie en DePlaatsmaker, als inhoudelijk ontwikkelaar en kwartiermaker van een deel van het Berlijnplein, werken daarom vanaf 2021 verder aan de vorm en de inhoud van de samenwerking in HEUTE.

HEUTE is onderdeel van de grotere culturele voorziening op het Berlijnplein waar organisaties als RAUM, het Nieuw Utrechts Toneel, Jonge Honden, Goede Vrijdag, HKU en nog nader te benoemen organisaties in de beeldende kunst, mode en design ook hun thuis vinden. De kracht van het Berlijnplein ligt in de onderlinge interesse in elkaar en de wens om samen te werken. Onder de noemer De Toekomst van de Stad ontwikkelen de organisaties een aantal keer per jaar samen met de omwonenden en andere geïnteresseerden activiteiten die onderliggende thema's uitlichten.

De Toekomst van de Stad: dat begint bij HEUTE, met drie gezelschappen die door hun voelsprieten in de huidige stad weten wat er in de toekomst zal zijn. Met een inclusieve blik op hun omgeving weten zij wat er leeft en wat er wordt gewenst. Dát vertalen zij naar voorstellingen en is zichtbaar in alle andere activiteiten waar zij in geloven.

1. Een vergezicht

Al wandelend door het centrum van Leidsche Rijn valt even daarbuiten het markante Berlijnplein op. Een plek bestaande uit verschillende gebouwen van verschillende grootten, gelegen in het groen. Het triggert de toevallige voorbijganger een kijkje te gaan nemen. De buitenruimtes nodigen uit tot lekker meanderen door de gezellige stadstuin waarbij 'natuur' wordt afgewisseld met exposities en pleintjes waar in de zomer gedanst kan worden. Zo ook op deze mooie zomermiddag in augustus. Vol passie dansen tangodansers de zweetdruppels te voorschijn. Bij binnenkomst in een van de gebouwen voelt de bezoeker de bedrijvigheid, maar vooral ook het open karakter: kom een kijkje nemen bij de exposities van RAUM of de activiteiten in HEUTE.

In HEUTE is het vandaag druk. Er is straks première van een kleine voorstelling van 155. Het team is nog de laatste voorbereidingen aan het treffen, voordat het publiek binnenstroomt. De programmeur van een Parijs dansfestival is wat vroeg en neemt de staat van de Nederlandse dans door met een criticus van een landelijke krant. De open training van IRC loopt bijna af. Dansers van verschillende komaf en leeftijden staan nog een beetje met elkaar na te praten, over de training en vragen elkaar of ze naar de voorstelling van 155 gaan. Sommigen hebben geen kaartje gekocht en het is nu uitverkocht. Ondertussen komen uit het bar-restaurant, dat tevens de 'foyer' van HEUTE is, lekker tunes van een talentvolle DJ die 155 en IRC goed kennen en ook aanbevolen hebben. Haar Utrechtse fanbase is al van de partij en kijkt ernaar uit dat zij straks los gaat op het feestje na de voorstelling. Ondertussen rennen de dansers en team van SHIFFT binnen. Zij hebben op speciale buitenlocaties in Leidsche Rijn hun duet getoond en komen nu de spullen naar hun kantoor terugbrengen. Ze willen graag nog een hapje eten voordat 155 van start gaat. Naast de voorstelling van vanavond vindt er in een van de andere studio's de wekelijkse les van de Turkse volksdans school plaats. Een aantal leerlingen is wat eerder gekomen om de uitvoering in HEUTE volgende week voor te bespreken. Langzaam stroomt de foyer verder vol. Nog een paar minuten, dan gaat de voorstelling beginnen…..

2. Achtergrond

Dit concept is tot stand gekomen in opdracht van de afdeling Culturele Zaken van de Gemeente Utrecht. De opdracht betrof het onderzoeken, ontwikkelen en formuleren van een concept voor een 'plek voor dans en beweging' als onderdeel van de ontwikkeling van een nieuwe culturele voorziening op het Berlijnplein. Inhoudelijk moest het concept goed aansluiten op de context van Leidsche Rijn, van Utrecht en ook nationale en internationale ambities bevatten. Uit verschillende commissierapporten[1] is gebleken dat de dans in Utrecht niet voldoende in werkruimtes, financiële middelen en presentatiemogelijkheden ondersteund wordt. Op basis van de Ontwikkelvisie Berlijnplein en gesprekken met partijen in het Utrechtse culturele veld zagen de gemeente en samenwerkingspartner DePlaatsmaker kansen ontstaan om de 'dans' in deze nog te realiseren culturele voorziening een thuishaven te geven. Vervolgens lag de vraag voor welk concept dan het best zou passen bij deze locatie en de Utrechtse culturele infrastructuur. Dit document is gebaseerd op deze behoeften en ambities..

In de uitvoering van het onderzoek is gesproken met ongeveer 40 Utrechtse dansgezelschappen, podia, onderwijsinstellingen, wijkcultuurhuizen, andere organisaties in Leidsche Rijn en individuele makers en dansers. In de opdracht[2] stonden meerdere aandachtspunten, die de leidraad vormden voor deze gesprekken. De aandachtspunten hadden betrekking op de inhoudelijke lijnen die zijn uitgezet voor de ontwikkeling van de

[1] Overzicht van geraadpleegde bronnen, zowel rapporten als geïnterviewde organisaties, vindt u in de bijlage.
[2] De opdracht kunt u terugvinden als bijlage.

culturele voorziening op het Berlijnplein en de gewenste samenwerking en co-creatie met de andere organisaties die daar zijn gevestigd of daar nog gaan landen.

Uit de gesprekken is onderstaand concept gedestilleerd om de 'plek voor dans en beweging', tot een levendige makersplek voor de drie Utrechtse gezelschappen Illusionary Rockaz Company (IRC), 155 en SHIFFT te ontwikkelen, aangevuld met een aansprekende presentatiefunctie: **HEUTE - ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht**

3. Motivatie concept

Allereerst: een investering in HEUTE is een investering in een kunstdiscipline die nog te weinig ruimte en mogelijkheden krijgt in Utrecht, aldus onder meer de visitatiecommissie van de Utrechtse Cultuurnota 2017 - 2020. Met zijn vier studio's en zijn studio van 15 bij 15 meter krijgen Utrechtse dansers en choreografen toegang tot professionele, betaalbare ruimtes om te werken en te onderzoeken. Hier kunnen zij publiek en peers ontmoeten en hun werk tonen. Een rondgang langs culturele organisaties in Utrecht bevestigt het tekort aan studio's.

Een investering in HEUTE is echter ook een investering in het artistieke danskapitaal van de stad. Met de komst van HEUTE wordt dit de standplaats van drie jonge, veelbelovende Utrechtse dansgezelschappen. Deze dansgezelschappen voelen zich, naast het maken van hun voorstellingen, ook verantwoordelijk om hun vak op een andere manier over te dragen, via lessen, participatietrajecten, clubevents, talentontwikkeling, en publieksprogamma's. Zij willen op innovatieve wijzen het publiek via andere media binden en betrekken. Naast deze ambities hebben de gezelschappen, hoe jong ze ook nog zijn, al een uitgebreid nationaal en internationaal netwerk en reikwijdte.

De drie gezelschappen tonen al enige jaren hun artistieke kwaliteit. Hun werk wordt goed beoordeeld door pers en vakgenoten en van prijzen voorzien. Het zijn makers die hun vakmanschap ontwikkelen en worden uitgedaagd nieuwe paden te bewandelen en te onderzoeken. Ze hameren op de vrijheid in hun artistieke praktijk, de mogelijkheid om dingen uit te proberen voordat het vastgelegd wordt in een voorstelling. Ieder gaat voor zijn eigen onderzoek, maar dat er kruisbestuiving gaat komen is zeker, als ze bij elkaar in het pand zitten.

De gezelschappen werken nu al nauw samen met Utrechtse organisaties als Stadsschouwburg Utrecht, Theater Kikker, Podium Hoge Woerd, TivoliVredenburg, DOX, Impakt Festival, EKKO en, heel belangrijk voor Leidsche Rijn, met Cultuur19. Deze samenwerkingen continueren zij. Ook zijn zij geïnteresseerd in de partners op het Berlijnplein, zoals RAUM, het Nieuw Utrechts Toneel en de organisaties uit de beeldende kunst, design en mode. HEUTE wordt geen eiland, maar staat midden in het Utrechtse culturele veld.

De voornaamste doelgroepen van de drie gezelschappen zijn jongeren en jongvolwassenen, waarmee ze goed aansluiten op de bewonerssamenstelling van zowel Leidsche Rijn als van de grotere stad. Door de komst van HEUTE hebben deze doelgroepen toegang tot een plek waar zij hun creativiteit kunnen uiten, hun talent kunnen ontwikkelen en plezier beleven in de lessen en clubevents.

Een investering in HEUTE is een investering in grootstedelijke jongerencultuur met aan hiphop gerelateerde kunstvormen. De jonge gezelschappen IRC en 155, die daarmee nauw verbonden zijn, trekken jonge dansers en makers aan die hen kennen en waarderen, die hen ondersteunen in artistieke en zakelijke ontwikkelingen, hen kansen bieden om van elkaar te leren of in contact te komen met ervaren makers uit dans of andere disciplines uit het buitenland. De hiphop gerelateerde kunstvormen zijn de afgelopen in Utrecht flink gegroeid. Uitvoerenden - ook buiten IRC en 155 - geven aan heel blij te zijn met een plek waar ook zij welkom zijn en hun kunsten kunnen ontwikkelen.

Let op! HEUTE legt zich niet uitsluitend toe op hiphop gerelateerde kunsten. De kracht en vernieuwing zit hem juist in de verschillende stijlen die daar onderdak vinden en de interdisciplinaire benadering van het werk.

De drie dansgezelschappen zijn zeer verschillend, maar tonen oprechte interesse in elkaar, willen samenwerken en van elkaar leren. Zij tonen aan dat verschil er is; dat dit zelfs belangrijk is, om vanuit eigenheid sterk te zijn en je achterban aan je te verbinden. Maar dát zij verschillen, sluit niet uit. Verschil maakt namelijk ook dat het publiek en de omgeving verschillende aanknopingspunten bij HEUTE zullen voelen. De waaier aan artistieke perspectieven toont openheid en inclusiviteit en is daarmee een uitnodiging aan andere dansers, choreografen en publiek om in HEUTE te willen werken en op bezoek te komen.

Inclusiviteit en diversiteit zijn sowieso belangrijke fundamenten voor HEUTE. Voor de drie gezelschappen is dit geen nieuwe beleidslijn, maar een vanzelfsprekendheid. Zij komen voort uit deze diverse wereld. Zij zijn een product van deze diverse wereld en weten als geen ander hoe belangrijk het is ruimte te geven aan nieuwe perspectieven op de samenleving, om mensen deel te laten nemen in plaats van hen langs de zijlijn te laten staan. Op dit moment geldt dit met name voor perspectieven vanuit culturele diversiteit, maar ook andere vormen van diversiteit zijn al onderdeel van hun projecten, zoals het maken van werk met dansers met een beperking.

HEUTE past op het Berlijnplein omdat zij met hun voelsprieten in de huidige stad als geen ander aanvoelen wat de toekomst gaat brengen. Het zijn jonge makers met nieuwe, andere perspectieven wier praktijk en leven divers en inclusief is. Hun visie, werk en activiteiten zijn gericht op een veelvoud aan meningen, perspectieven, stijlen en esthetieken. Zij betrekken publiek bij hun activiteiten vanuit hun interesse in hen. Ze willen weten wat er in hun omgeving speelt, zodat zij dit kunnen gebruiken in hun werk. Zo anticiperen ze op een (nabije) toekomst. In het kader van De Toekomst van de Stad, leidend principe van de culturele voorziening Berlijnplein, is HEUTE de toekomst die er al is, maar die de samenleving in zijn geheel nog niet zo ziet.

Deze drie veelbelovende Utrechtse dansgezelschappen worden, hopelijk, ondersteund vanuit de meerjarige cultuursubsidie van de stad Utrecht. Hoewel het nog een cultuurnota wachten is op het nieuwe pand van HEUTE, betekent toekomstige ondersteuning van de drie dat zij hun activiteiten op het Berlijnplein kunnen uitvoeren. Daarmee dragen zij bij aan het activiteitenpalet van HEUTE (en in breder verband aan Berlijnplein), en betalen zij huur voor de studio's en kantoorruimte die zij gebruiken. Daardoor maken zij de financiële haalbaarheid en uitvoerbaarheid van een dansplek als HEUTE mede mogelijk.

4. Beschrijving HEUTE

4.1 Profiel

De ambitie van HEUTE is om een veelvormige, bruisende plek in Utrecht te ontwikkelen. Deze plek gaat uit van de actualiteit en relevantie van dans en zijn verbondenheid met de stad en het stadse leven. Door meerdere stijlen onder één dak te brengen en naast het maken van producties ook zichtbare ruimte te bieden voor educatie, participatie en presentatie krijgt de plek een unieke positie in het Nederlandse danslandschap.

Gelegen op het Berlijnplein in Leidsche Rijn, wordt HEUTE een makershuis waar verschillende stijlen van dans onderdak vinden en waar samenwerking met andere organisaties, op het Berlijnplein en (ver) daarbuiten nagestreefd wordt. Drie jonge Utrechtse dansorganisaties, IRC, 155 en SHIFFT (en in hun kielzog hun uitgebreide netwerk aan dansers, crews, DJ' etc) nemen hun intrek in het huis. In de speciaal voor dans gebouwde studio's maken zij hun voorstellingen en ontwikkelen zij andere, nieuwe projecten die dansers en publiek actief bij dans betrekken. De organisaties hebben ieder een geheel eigen stijl en signatuur, die een brede waaier aan publiek aantrekken. Zij worden bij de ontwikkeling van HEUTE ondersteund door een zelfstandige

stichting die zich toelegt op de coördinatie en ontwikkeling van activiteiten die buiten die van de drie dansorganisaties liggen.

Het is in de samenkomst van stijlen en functies waar de kracht van HEUTE ligt.
Niet uitsluiten maar samenbrengen, dat is het motto van de makers van HEUTE - op verschillende niveaus. Hun werk kenmerkt zich als interdisciplinair: zij willen zich niet uitsluitend verhouden tot instrumenten uit de dans, maar juist uit een groter arsenaal aan betekenisgevers kiezen die passen bij het werk en dit versterken. Ook zijn zij geïnteresseerd in elkaars werk. Het feit dat zij andere artistieke keuzes maken, betekent niet dat zij niet met elkaar in gesprek kunnen gaan. Zij willen graag met elkaar, met deze diversiteit aan stijlen, in één huis, omdat ze dan andere artistieke keuzes en kwaliteiten tegenkomen en zich daartoe kunnen verhouden. IRC, 155 en SHIFFT bouwen aan een huis waarin wederzijdse inspiratie en eigenheid hand in hand gaan.

In HEUTE staan alle functies van dans gelijkwaardig (creëren, produceren, leren, ontwikkelen, participeren en presenteren) naast elkaar en vloeien in elkaar over. Dat is belangrijk voor een dansplek anno 2025. Tot op heden vindt 'theaterdans' in het theater plaats, kan je lessen volgen op de verschillende dansscholen en dansen mensen in het uitgaanscircuit. Door deze te bundelen op één plek kan je passie en plezier van dans 'vangen' en als tastbare kracht inzetten om een levendige plek te creëren waar mensen willen zijn. IRC, 155 en SHIFFT zijn daarom perfecte partners: in hun huidige praktijk ontwikkelen zij al activiteiten die aansluiten op deze verschillende functies..

Hun werk is actueel en relevant.
Actueel en relevant omdat het zijn oorsprong en inspiratie vindt in de grote stad van NU, en hoe die stad zich richting de toekomst ontwikkelt, met nieuwe manieren van samenleven, samenwerken, produceren en presenteren. Hun werkwijze typeert zich door de communicatie aan te gaan met zijn omgeving en de mensen die zich daar ophouden. Of om preciezer te zijn: zij vinden hun publiek belangrijk. Daarvoor wordt het gemaakt of georganiseerd. Dan moet je natuurlijk weten hoe je publiek denkt. Hun dans is actueel en relevant, want bij deze dans is verscheidenheid en inclusiviteit vanzelfsprekend. Dansers en choreografen van diverse komaf werken in HEUTE met elkaar samen. Zij waarderen de verschillende perspectieven en schrikken hier niet van. Professional en amateur is aanwezig. Verschillende leeftijden - van jong tot oud - zijn welkom en dansen samen.

Uniciteit van HEUTE ontstaat doordat de gezelschappen onderzoek doen naar andere presentatievormen dan de gebruikelijke frontale theaterdans. Dans waar het publiek anders aanwezig is. Soms participerend, soms anders geplaatst waardoor het een andere ervaring krijgt. Hierbij kan zeker geleerd worden van hiphop. Dit genre heeft als geen ander geëxperimenteerd met andere vormen, beginnend op de straat en met inbegrip van maatschappelijke codes als community, solidariteit, samen zijn, plezier maken en met elkaar praten. Deze sociaal-maatschappelijke kwaliteiten worden door de drie organisaties gedeeld en zijn belangrijke pijlers voor HEUTE.

HEUTE is een makershuis waarin de organisaties veel gevoel en verantwoordelijkheid voor hun publiek en omgeving hebben en gezamenlijk de schouders onder dit mooie nieuwe huis willen zetten, aangevuld met activiteiten en programma's die dicht tegen hun artistieke kleur en visie liggen.

4.2 Missie

Door de bundeling van verschillende dans-initiatieven op één plek en een focus op interdisciplinariteit en diversiteit in stijlen en functies ontstaat de voedingsbodem voor een bloeiende kunstpraktijk, waarin ontmoeting en diversiteit vertrekpunten zijn voor vernieuwing, plezier, gemeenschap en ontwikkeling.

4.3 Kernwaarden

- diversiteit in makers, uitvoerenden en publiek
- verschillende artistieke stijlen
- inclusief en samen
- verschillende functies onder één dak
- gericht op de buurt én de grotere stad, met de ambitie tot nationale en internationale uitstraling
- voor professional én amateur
- samenwerking op het Berlijnplein en met Utrechtse organisaties

4.4. Omgeving

HEUTE staat niet op zichzelf maar is onderdeel van de grotere culturele voorziening op het Berlijnplein. Samen met RAUM, het Nieuw Utrechts Toneel, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, Jonge Honden, Goede Vrijdag en nog nader te benoemen organisaties uit de beeldende kunst vormen zij een pluriforme omgeving, die regelmatig met elkaar overleggen en samenwerken. Als overkoepelend thema voor de verschillende organisaties en in de onderlinge samenwerking geldt het thema De Toekomst van de Stad. Leidsche Rijn is een stadsdeel dat continue in verandering is. Langzaam is het groter geworden, tegen het andere deel van Utrecht aan gegroeid. Een mooie bakermat om na te denken over nieuwe toekomsten van de hedendaagse stad - dat is de opdracht waaraan de organisaties die zich vestigen op het Berlijnplein zich committeren, via inhoudelijke thema's of vervlochten in hun organisatiestructuur.

5. Beschrijving organisaties & structuur

De basis van HEUTE wordt ontwikkeld vanuit de persoonlijke passie van drie Utrechtse dansorganisaties **Illusionary Rockaz Company (IRC)**, **155** en **SHIFFT.** In hun DNA zit een voorliefde om voorbij de hokjes van het professionele kunstenaarschap te kijken en aansluiting te realiseren met andere dansers, amateurs, clubbers en toeschouwers. Hiervoor heeft elke organisatie haar eigen activiteiten beproefd en ontwikkeld. Het samenbrengen van deze drie organisaties en hun activiteiten maakt dat er al meteen een goede basis is voor de grondbeginselen van HEUTE: verschillende dansvormen, activiteiten voor professional en amateur, gekoppeld aan dansen in het uitgaanscircuit.

5.1 Illusionary Rockaz Company

IRC heeft zijn wortels in de hiphop, dansstijlen die niet zijn ontstaan in het theater. Ze vinden hun oorsprong in spontane straatfeesten, op dansvloeren in het holst van de nacht en tijdens trainingssessies op het pleintje achter het lokale winkelcentrum. Het weinig pittoreske winkelcentrum City Plaza in Nieuwegein was de geboortegrond van de toen nog Illusionary Rockaz Crew.

IRC heeft een sterke verbondenheid met de Utrechtse, Nederlandse en internationale hiphop-gemeenschap en kan putten uit een bron van dansers van het allerhoogste niveau. Die worden begeleid door Yordana Rodriguez, Raymond den Uijl en Shailesh Bahoran. Zij hebben naast hun imposante danscarrières in zowel de underground als in het theater een rijke historie in het begeleiden van talent op hun weg naar het verder ontwikkelen van hun eigen taal. Om diezelfde reden organiseren zij in samenwerking met de Stadsschouwburg Utrecht evenementen als Funk.IRC en verzorgen zij lessen, educatieprojecten en trainingssessies waarin de uitwisseling tussen de dansers centraal staat en de nadruk ligt op eigenheid, originaliteit en de verdere ontwikkeling van de hiphopcultuur.

De nadruk op eigenheid en originaliteit is wellicht het belangrijkste beginsel uit de hiphopcultuur. Hoewel techniek belangrijk is en op waarde wordt geschat, oogst een danser vooral lof met de manier waarop hij, binnen de rekbare kaders van de kunstvorm, een eigen verhaal kan vertellen. Die verdieping en vernieuwing in hiphop is een belangrijk onderdeel van de signatuur die choreograaf Shailesh Bahoran de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Shailesh heeft laten zien dat hij hiphop kan implementeren in een theatrale structuur en daarmee nieuwe verhalen kan vertellen. Dit is een combinatie die een breed publiek aanspreekt. Dat er in het Nederlandse en internationale theater ruimte is voor is werd duidelijk door de bijzonder enthousiaste ontvangst van zijn werk. Naast uitgebreide tournees met lovende reacties van pers en publiek won Shailesh de prijs van de Nederlandse Dansdagen, werd IGNITE genomineerd voor een Zwaan en won Redouan Ait Chitt als eerste hiphopdanser ooit de Zwaan voor meest indrukwekkende dansprestatie voor zijn rol in de voorstelling REDO.

Samenvatting: IRC bestaat uit vier pijlers: het geven van lessen en open trainingen aan jonge mensen (5+), het organiseren van events waarin mensen hun dansskills kunnen tonen aan elkaar en publiek, het ontwikkelen van talentvolle dansers en makers, en het produceren van (theater)voorstellingen. In hun kielzog zal er ook een groot deel van de solo-opererende dansers of de crews uit de hiphop die op straat oefenen aan HEUTE verbonden worden, net als DJ's, MC's en andere hiphop gerelateerde kunstenaars.

5.2 155 - eenvijfvijf

De roots van 155 liggen in de b-boy / breakin' cultuur. Begonnen als breakdance crew, integreert hun stijl tal van andere elementen: film, comedy, muziek en performance. Hun vocabulaire heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een theatrale, multidisciplinaire taal met dans als basis. Deze 'gestoorde combinatie' wordt als laagdrempelig ervaren en trekt veel publiek: in Utrecht, in de randstad, door het hele land, in schouwburgen, op poppodia en op (internationale) festivals. Voor hun producties wonnen ze de DOX Talentprijs, André Gingras Award, Nederlandse Dans Dagen prijs voor Jong Publiek en een Zilveren Krekel voor Beste Jeugdtheater productie.

Naast het maken van voorstellingen leggen ze de nadruk op:

Physical comedy - Hierdoor krijgen hun voorstellingen een laagdrempelig karakter waarin humor en ontroering elkaar afwisselen. Zij missen die humor In de hedendaagse dans, met als gevolg dat dans vaak als ontoegankelijk wordt beschouwd. Zij proberen fysieke humor naar boven te halen, vaak door hun eigen lichamen en hun eigen eigenaardigheden te bestuderen en uit te vergroten. Daardoor ontstaat een toegankelijke, theatrale taal. Denk aan Charlie Chaplin en Buster Keaton, vertaald naar de 21e eeuw.

Film, video & marketing **-** In deze wereld wordt meer en meer gecommuniceerd via beeld. Het is een cruciaal onderdeel van ieders leven. Volgens 155 hebben mensen verschillende media nodig om een ingang te vinden tot theater. Daarom trekken zij geen eenduidige scheidslijn tussen artistiek product en marketing. Deze vloeien organisch in elkaar over en kennen dezelfde artistieke identiteit. Via hun Tumblr platform communiceren zij door middel van gifjes, waarin beweging is teruggebracht tot de essentie. Ook ontwikkelen ze teasers, sketches en short films die op internationale festivals prijzen winnen. Al deze beelduitingen zijn voor 155 een middel om thema's te onderzoeken en een potentieel aan beelden te vinden. Tegelijkertijd triggeren ze ook een publiek voor de voorstelling. Zo hebben zij bijvoorbeeld een popnummer gemaakt met bijbehorende clip die zich als 'teaser' in de oren van het publiek wurmt. Zodra dit nummer in de voorstelling terugkomt is er gelijk de collectieve 'kennen jullie deze nog nog nog' herkenning voelbaar.

Podia en publiek - 'Ik houd helemaal niet van dans, maar jullie zijn super vet' is een opmerking die 155 vaak hoort. Voor jongeren en jongvolwassenen van nu is het niet vanzelfsprekend om naar het theater te gaan. De plek en de vibe schrikt die generatie soms af. Maar er is zoveel dans en theater dat hun doelgroep zou interesseren, ze moeten het alleen nog weten te vinden. 155 wil een breed publiek bereiken. Hun voorstellingen

en activiteiten zijn daarom te zien op toegankelijke poppodia/clubs of muziekfestivals. Niet zelden zijn ze er specifiek voor gemaakt. Zo slaan ze een brug tussen het uitgaansleven en theater, tussen meer commerciële circuits en experimentele kunst, tussen korte acts en voorstellingen met een lange spanningsboog. Hun motto is delen, zij houden van een feestje en staan bij voorkeur midden tussen hun publiek.

Samenvatting: 155 - eenvijfvijf werkt vanuit populaire dansvormen, waar hiphop en aanverwante dans- en theatertechnieken een groot onderdeel uitmaken. Ook zij ontwikkelen andere activiteiten dan alleen de voorstellingen voor het theater. Zij begeleiden talentvolle makers en zijn onlangs begonnen met het organiseren van clubevents. Daarnaast maken ze films en andere digitale uitingen om aansluiting te vinden bij hun doelgroep. Met deze focus op beeldcultuur kunnen ze jonge mensen bij hun werk betrekken, die niet zo snel de gang naar het theater vinden.

5.3 SHIFFT

SHIFFT - Performing Arts Utrecht is een jong dansgezelschap dat zich inzet voor een levendiger en veelzijdiger dansklimaat voor makers en publiek. SHIFFT is een open platform dat werkt vanuit de principes van ontmoeting en inclusie: ***ready to meet***. Ze maken ontmoetingen mogelijk en weten daarmee nieuwe verbindingen tot stand te brengen. Tussen dans en de stad, tussen het werk, de makers en het publiek, en tussen disciplines. Dit doen zij middels hun producties, door de (publieks)programma's en initiatieven die zij ontwikkelen. SHIFFT staat voor verandering, voor verschuiving. Ze veroorzaken het en ze forceren het soms ook.

Centraal in het werk van SHIFFT staat het lichaam en hoe zich dat verhoudt tot het hier en nu. Dat verhouden tot is een dynamisch proces, het draagt die verandering in zich. Ze tonen hoe het lichaam zich verhoudt tot de ruimte, tot een ander, de samenleving, de politiek, de technologie. Met ons lichaam bewegen we ons in de wereld en proberen we die wereld te (be)grijpen.

SHIFFT betrekt het publiek niet alleen op 'artistiek-inhoudelijk' niveau, zij willen ook letterlijk de relatie aangaan met hun '**ready to meet**' activiteiten. Zij gaan de ontmoeting aan met de mensen om hen heen in *Shifft*OPEN In deze open studio-sessies tonen zij niet alleen het werk in een vroeg stadium, maar gaan zij hierover met het publiek in gesprek. Op deze manier kunnen ze direct ervaren wat hun werk teweegbrengt en vinden ze meer aansluiting bij het publiek. SHIFFT hoort hoe het publiek hun dans ervaart en kan deze kennis gebruiken in de verdere ontwikkelingen van het werk. Hierdoor krijgt de danskunst de kans om daadwerkelijk te reflecteren op de wereld om ons heen.

In speciaal ontworpen participatieprojecten koppelt SHIFFT amateurdansers aan professionele dansers. Deze projecten zijn XL versies van hun 'gewone' projecten met professionele dansers en worden parallel aan elkaar ontwikkeld. Op deze manier faciliteren zij kansen voor amateurdansers om in professionele producties mee te werken en creëren zij ontmoeting tussen amateurs en professionals. Ook helpen zij Jasper van Luijk, choreograaf bij SHIFFT, om zijn vaardigheden voor de creatie van groepstukken verder te ontwikkelen en te zien hoe een veelvoud aan lichamen andere informatie communiceert.

Kunst is de centrale kracht van SHIFFT die alle programma's met elkaar verbindt. Het programma *ShifftSHARE* zorgt voor ontmoeting tussen professionele dansers en amateurs, en geeft een artistieke uitdaging. *ShifftOPEN*, onze open studio's zijn een vorm van educatie en werving waarbij de dialoog tussen kunstenaar en publiek centraal staat. SHIFFT heeft haar thuisbasis in Utrecht, waar het werk wordt gemaakt en gepresenteerd, en speelt haar voorstellingen hiernaast door het hele land.

Naast bovengenoemde activiteiten en projecten ontwikkelt SHIFFT duetten op speciale publieke locaties, de *short stories*. Hiermee wil zij mensen, onbekend met dans, op een onverwachte manier in aanraking laten komen met de kunstvorm.

Samenvatting: SHIFFT heeft haar basis in de hedendaagse dans, maar werkt graag met dansers die verschillende technieken en stijlen meenemen in de repetitiestudio. In hun werk is een thematische insteek van belang, zoals nieuwe technologie, beeldcultuur etc. SHIFFT sluit daarmee aan op de belevingswereld van hun (jonge) publiek. In de ontwikkeling van hun werk combineren ze onder meer amateurs en professionals, brengen ze dans op locatie waardoor zij mensen die onbekend zijn met dans kunnen bereiken en helpen zij jonge aanstormende makers.

5.4 Organisatiestructuur HEUTE

HEUTE is een makershuis. Dat betekent dat makers en hun gezelschappen aan de basis staan van de activiteiten en het profiel van HEUTE. De keuze hiervoor is gebaseerd op de wens om de kunstenaar te laten bepalen wat er nodig is om zijn/haar werkomgeving te creëren. Bottom Up, in plaats de veel voorkomende Top Down methode. HEUTE is in eerste instantie bedoeld als plek om te maken: eigen werk bestaande uit voorstellingen en de andere activiteiten.

Maar HEUTE is ook meer. Er is meer ruimte in HEUTE dan de gezelschappen nodig hebben. Zo kunnen ook andere makers en organisaties hun intrek nemen, parttime of op projectbasis. Deze openheid vergroot de levendigheid: meerdere dansinitiatieven en vergelijkbare organisaties of individuen uit aanverwante kunstdisciplines brengen nieuwe ideeën én mensen naar binnen. Om de makers ruimte en goede kwaliteit te bieden is er voor gekozen om een van de vijf studio's een stuk groter te maken en te voorzien van een basale technische uitrusting en flexibele publieksopstelling (tribune). Hierdoor is deze ruimte multi-inzetbaar. Niet alleen als montageruimte voor de laatste fase in de creatie van het werk, maar bijvoorbeeld ook als plek voor presentatie van kleinere voorstellingen of andersoortige publieke events, als dance battles, clubavonden etc. Deze studio heeft ook een publieke presentatiefunctie - weliswaar klein en zeker niet vergelijkbaar met de theaters in de stad[3] - maar wel een belangrijk onderdeel in de levendigheid van de wijk: HEUTE is niet meer alleen van makers en dansers, maar ook van het publiek!

Om de activiteiten buiten die van de drie gezelschappen te ontwikkelen, te coördineren en te administreren is er een ondersteunende organisatie nodig, in de vorm van een onafhankelijke stichting**.** Deze staat naast de drie organisaties - als gelijkwaardige partner die precieze taken krijgt geformuleerd voor de ontwikkeling en exploitatie van HEUTE door de participerende gezelschappen IRC, 155, SHIFFT en een onafhankelijk bestuur van de stichting. De stichting is, als vertegenwoordiger van de drie groepen en HEUTE, ook actief betrokken bij de gemeenschappelijke activiteiten op het grotere Berlijnplein.

Een 'algemeen coördinator' (AC) van HEUTE begeleidt en stuurt de ontwikkeling op artistiek-inhoudelijk vlak, in nauwe samenspraak met drie HEUTE gezelschappen IRC, 155 en SHIFFT, en is verantwoordelijk voor de zakelijke en financiële stand van zaken. De AC kan artistieke voorstellen doen voor programmering, partnerschappen, buurtactiviteiten, stedelijke en (inter)nationale samenwerkingen aan de Programmaraad van HEUTE waar de drie gezelschappen zitting in hebben. Ook heeft de AC heeft zitting in de Programmaraad, samen met een buitengaats, onafhankelijk lid. Op basis van artistieke én zakelijk-financiële argumenten bepaalt de Programmaraad van HEUTE de gezamenlijke programmering en partnerschappen, buiten de activiteiten van de gezelschappen IRC, 155 en SHIFFT.

Met deze constructie van onafhankelijke stichting, algemeen coördinator en programmaraad willen we het eigenaarschap van de drie groepen zoveel mogelijk benadrukken en stimuleren zonder dat alleen zij de verantwoordelijkheid dragen voor de exploitatie en ontwikkeling van HEUTE.

[3] Voor meer informatie zie onder Activiteiten in HEUTE

De AC is verder aanspreekpunt voor de andere partners op het Berlijnplein en daarbuiten. Ook denkt de AC, als vertegenwoordiger van HEUTE, mee over de gezamenlijk uit te voeren functies op het Berlijnplein als profilering, identiteit, gezamenlijke activiteiten, verhuur, kaartverkoop, promotie en gebouwbeheer (waaronder schoonmaak) die ondergebracht zijn in de Coöperatieve Vereniging van het Berlijnplein. Hoe de Coöperatieve Vereniging van het Berlijnplein en de stichting zich precies tot elkaar gaan verhouden is in deze fase nog niet goed te zeggen, en moet nog verder worden uitgewerkt.

De AC is in dienst van Stichting HEUTE. De visie, missie, kernwaarden en doelstellingen van Stichting HEUTE zijn vastgesteld door het onafhankelijke bestuur en de HEUTE gezelschappen. De AC opereert aan de hand van deze parameters en maakt beleid in samenspraak met de Programmaraad. De functie van de AC is in eerste instantie tijdelijk. Voor de verdere ontwikkeling vindt een evaluatie plaats en wordt gekeken of er een nieuwe invulling of andere persoon nodig is. De AC begint idealiter in 2021 in de opstartfase en is werkzaam tot en met de eerste cultuurnotaperiode van HEUTE 2028.

5.5 Groeimodel

2021 - 2024 Verkenning
Nadat eind 2020 een beslissing wordt genomen over het Berlijnplein en HEUTE, kunnen IRC, 155 en SHIFFT hun samenwerking meer inhoudelijke vorm gaan geven. Het concept, de samenwerking en vele andere vragen en issues zullen in de aankomende jaren door de drie gezelschappen onderzocht moeten worden. Thema's als organisatiestructuur, bevoegdheden & verantwoordelijkheden, het uitwerken van het profiel, het benoemen van samenwerkingen en kernwaarden vereisen nog verdere uitwerking en gezamenlijke accordering. Experts op deze domeinen kunnen geraadpleegd worden. Het Verkenningstraject zal begeleid worden door DePlaatsmaker, waar de nodige expertise aanwezig is.
De organisaties willen niet alleen aan de tafel ontwerpen, maar ook graag al op locatie en in de praktijk met elkaar aan de slag. Dat is de beste manier om elkaar te leren kennen. Zij streven ernaar jaarlijks samen iets organiseren op het Berlijnplein voor de bewoners van Leidsche Rijn. Hiermee kondigen zij hun komst al aan en kunnen de mensen hen leren kennen.
Op het moment van schrijven (mei 2020) zijn de gezelschappen nog project gefinancierd; in juni horen zij of hun meerjarige ambities door de Gemeente Utrecht worden ondersteund (onder voorbehoud van besluitvorming over de cultuurnota door de gemeenteraad in november). Om de realisatie van dit conceptplan goed voor te bereiden is er ondersteuning nodig voor de gemaakte uren van de organisaties, de expertise die zij zouden willen uitnodigen om hen verder te laten denken en de materiaalkosten voor de 'aankondigende events'. Deze kosten worden ondergebracht in het ontwikkelbudget van Berlijnplein.
Vanaf 2021 delen IRC en 155 samen een studio in de Werfkelders. Zij kunnen daar al aan elkaar 'wennen' en de samenwerking starten. Er wordt nu gekeken wat SHIFFT nodig heeft in de aankomende periode en in hoeverre zij ook gebruik kunnen maken van de Werfkelders.
De stichting HEUTE wordt in 2021 opgericht en een algemeen coördinator met zakelijke en artistieke expertise wordt geworven.

2025 - 2028 Innovatie & Experiment
Organisaties gaan het pand in en werken gezamenlijk aan de uitvoering van de plannen. De eerste focus zal liggen op het werkbaar maken van het pand en de verhouding tussen de organisaties en de stichting. Het afstemmen van de programmering en de eigen activiteiten, alsmede de ontwikkeling van het profiel vergt de nodige tijd.
Samen met Cultuur19 wordt eerst de focus op de buurt gelegd, ervan uitgaande dat de buren de eerste, meest voor de hand liggende bezoekers zullen zijn. Dit gaat het makkelijkst met activiteiten gericht op kinderen, jongeren en families.
De organisaties warmen tegelijkertijd hun netwerk en achterban op, zodat onder dansers en professionals de plek al bekendheid krijgt in Utrecht en de rest van het land. Ook de dansavonden / uitgaansactiviteiten worden

opgezet in samenwerking met de horeca of een andere partner, waardoor een ander deel van Utrecht de plek kan leren kennen.
In de laatste jaren van deze periode krijgt de programmering in samenhang met de activiteiten van de hoofdbewoners een herkenbaar en aantrekkelijk karakter en is het profiel van HEUTE helder.

2029 - en verder *Verduurzaming*
De drie organisaties voelen zich lekker op het Berlijnplein en ontwikkelen mooie projecten en activiteiten voor HEUTE en andere stedelijke, landelijke, internationale presentatieplekken. Ook loopt de samenwerking tussen de drie en de stichting goed.
Na de eerste periode in HEUTE is er een aanscherping gemaakt op de functie van de Algemeen Coördinator van HEUTE en een nieuwe persoon gevonden die deze functie kan invullen.
De plek krijgt meer landelijke bekendheid door met meerdere netwerken, gezelschappen en andere partners samenwerkingen aan te gaan. Ook de bekendheid onder Utrechters groeit door een programmering die beter is toegespitst op het overige aanbod in de stad. Meer huurders raken geïnteresseerd. De balans tussen eigen activiteiten en verhuur wordt goed in de gaten gehouden om zo het profiel scherp te houden en voldoende financiële middelen te genereren. De groei van de gezelschappen kan kansen bieden, maar ook gevaren opleveren. Door de ontwikkeling van de partners en de groei in bekendheid van HEUTE onder andere (dans)gezelschappen vergroot de druk op de ruimtes en moeten er precieze keuzes gemaakt worden.
Vanaf 2029 is de organisatie stevig genoeg om zijn vleugels uit te slaan en op zoek te gaan naar internationale partners en via Europese subsidies de samenwerking met deze partners te onderzoeken. Ook kunnen nu de ambities voor opname in het landelijke BIS infrastructuur voorbereid worden.

6. Beknopte beschrijving faciliteiten

In HEUTE zijn 5 studio's:
1 x studio van 15 x 15 meter
2 x studio van 11 x 11 meter
2 x studio van 10 x 10 meter

De studio van 15 x 15 is 8 meter hoog en wordt voorzien van een grid met technische apparatuur. Er is een mobiele publieksopstelling die variabel kan worden neergezet of weggehaald. Door deze extra faciliteiten is deze studio op meerdere manieren te gebruiken als:

- studioruimte voor repetities van grote projecten (van deze grootte zijn er niet veel)
- montageruimte voor voorstellingen (hiervan zijn er niet veel in Utrecht)
- presentatieplek voor showings en voorstellingen
- plek voor events als battles, showcases en andere presentatievormen
- plek voor 'dansavonden'

Naast activiteiten van drie gezelschappen kan deze ruimte ook verhuurd worden. Vanwege zijn grootte en faciliteiten zal deze studio interessant zijn voor veel andere dans- en theatermakers in de stad.

IRC, 155 en SHIFFT maken gebruik van de twee studio's van 11 x 11 meter. Het zijn hun studio's waar ze kunnen doen en laten wat ze willen: maken, onderzoeken, lessen geven. De creatiefases van de drie gezelschappen worden op elkaar afgestemd. Overige activiteiten zijn minder langdurig en meer periodiek, en kunnen daardoor makkelijker tussendoor en in andere ruimtes plaatsvinden. Het gebruik en corresponderende huur van de studio's wordt met drie gezelschappen besproken. Zij nemen dit op in in hun begrotingen.

Een van de studio's van 10 x 10 meter zal in ieder geval voor de helft van het jaar verhuurd worden aan het Nieuw Utrechts Toneel (NUT) dat zich nu al op het Berlijnplein bevindt en voorstellingen maakt die nauw relateren aan thema's in Leidsche Rijn. Zij zijn in principe geen onderdeel van HEUTE, maar zullen als vaak aanwezige huurder wel in nauw contact staan.

In de rest van het jaar is er plaats voor andere initiatieven zoals de creatie van dansprojecten die projectmatig ondersteund worden (verhuur), eventuele masterclasses, ruimte voor artists in residence, en andere projecten in samenwerking met Utrechtse partners (programmering). Een belangrijk onderdeel in het aanbod is studioruimte tegen zeer gereduceerd tarief voor talentvolle dansers en makers die niet financieel ondersteund worden maar sterk de behoefte voelen om hun choreografieën uit te proberen. Veel alumni van het ROC Creative College of self made dansers en makers, die nu nog vaak hun eigen huiskamer of de straat gebruiken als studioruimte, kunnen zich nauwelijks veroorloven om huur te betalen. Bij deze jonge dansers zit vaak de vernieuwing van stijlen. Om een bruisende en inclusieve plek te blijven, is dit locatieaanbod van groot belang.

De laatste ruimte kan een wat meer regulier dansaanbod omvatten: kinder- en jongerenactiviteiten van Cultuur19, dansscholen en andere initiatieven. Deze activiteiten vinden voornamelijk plaats na schooltijd en in de avonduren. Overdag blijft er ruimte voor professionals of aanstormende talenten om hun skills te ontwikkelen.

Verder zijn er gemeenschappelijke ruimtes zoals kantoorruimte, opslag, een keuken + eetplek. In andere gedeelten van het grotere complex zijn er nog verschillende ruimtes, zoals geluidsstudio's, werkruimtes voor video en fotografie.

De verschillende ruimtes die de op het Berlijnplein gevestigde organisaties tot hun beschikking hebben zijn daarnaast, in goed overleg, ook te gebruiken. De grote expositieruimte van RAUM biedt mogelijkheden tot een groots dansspektakel. De presentatieplek bij de beeldende kunst kan ook gebruikt worden. Zo kunnen natuurlijk ook de partners op het Berlijnplein van de studio's in HEUTE gebruik maken. Dit fluïde gebruik in ruimtes is typerend voor de beoogde samenwerking op het Berlijnplein.

7. Publiek & doelgroepen

- buurtbewoners (kinderen, jongeren, families, amateurdansers)
- (semi)professionele dansers die zich willen ontwikkelen
- amateurdansers uit heel Utrecht
- dansgezelschappen
- dansscholen
- Utrechters (jong-volwassenen & millennials, 40+)
- dansliefhebbers uit Nederland (bij speciale projecten / masterclasses / festival)

Op dit moment wordt de Coöperatieve Vereniging ontwikkeld die voor het gehele Berlijnplein de promotie en publiciteit zal uitvoeren. Op deze manier worden de activiteiten op het Berlijnplein gebundeld gepresenteerd. Dit verhoogt de zichtbaarheid van het plein als geheel en laat zien hoeveel verschillende activiteiten er zijn.

8. Activiteiten in HEUTE

In HEUTE staan verschillende functies in de dans naast elkaar: creatie, cultuureducatie, talentontwikkeling, cultuurparticipatie, presentatie & publieksontwikkeling, en de 'nieuwste functie' uitgaan. In deze combinatie ligt de kracht en uniciteit van HEUTE: verschillende mensen met verschillende redenenen komen over de vloer, met

ieder hun eigen aanwezigheid en energie. Dit zorgt voor levendigheid in een huis en kan wederzijdse interesse genereren.

Bijvoorbeeld: Publiek dat wacht in het restaurant op de aanvang van een show, is getuige van een paar dansers die nog moves uitproberen en raakt geïnspireerd om ook die voorstelling te gaan bekijken. Een jonge danser ziet de open call van een festival voor jonge makers en besluit een poging te wagen zelf iets te maken. Dansers en clubbers dansen samen tijdens de clubevents - wie weet volgt er nieuwe get together tijdens een voorstelling.

In de bijlage is er een gedetailleerde beschrijving van de voorgenomen activiteiten. Bij benadering: artistieke vrijheid is van belang in de ontwikkeling en uitbating van de plek! Het hieronder vermelde overzicht geeft u echter wel een idee wat er te doen gaat zijn bij HEUTE.

Overzicht activiteiten
In huis gemaakte producties: 8 - 12 producties per jaar (inclusief verhuur & projecten partners)
Cultuureducaties: 80 - 120 mensen per week
Talentontwikkeling: 4 - 5 dansers & dansmakers per jaar
Cultuurparticipatie: 100 - 150 per jaar (exclusief de gezamenlijke activiteiten van het hele Berlijnplein)
Uitgaan: 200 - 250 mensen per maand
Presentatie: 40 - 70 events van groot tot klein per jaar

9. Risico-inventarisatie

Door de corona-crisis is het moeilijk te voorzien hoe de toekomst van de kunsten eruit zal komen te zien, zowel financieel als organisatorisch. Als de huidige planning doorgang krijgt, zal de voorziening op het Berlijnplein in eind 2024 opgeleverd worden. Uitgaande van een positief raadsbesluit op de investering wordt er nu vanuit gegaan dat de crisis tegen die tijd geen praktische consequenties meer heeft voor de te ontwikkelen voorziening en uitvoeringen van dit concept.

De drie dansorganisaties zijn nu nog jong en hebben nog niet voldoende ervaring in het ontwikkelen en vormgeven van een ‘huis’. Hiervoor is er echter nog tijd. In de tussenliggende periode (2021 - 2024) wordt er geïnvesteerd in hun samenwerking door middel van expertise van buitenaf en het verder ontwikkelen van de samenwerking door de drie organisaties. Dit proces wordt begeleid door DePlaatsmaker die hierin ruimschoots ervaring heeft. Ook wordt er een stichting opgericht die de groepen ondersteunt in de ontwikkeling van het profiel van het huis en de programmering. In het ontwikkelbudget van het Berlijnplein worden hier financiële middelen voor gereserveerd.

Als één of meerdere van de dansgezelschappen door de Gemeente Utrecht niet meerjarig ondersteund worden, verandert de financiële onderbouwing van het plan. De oplossing zou kunnen liggen in het zoeken van een andere partner(s). Als HEUTE eenmaal bestaat en zichtbaar is in de Utrechtse omgeving, zal het vinden van een partner makkelijker te realiseren zijn. De organisatie is dan bekend bij potentiële partners. Ook heeft HEUTE zelf mogelijke partners kunnen identificeren via de verhuur. Mocht dit een beslissing zijn voor de cultuurnotaperiode 2021- 2024 en 2025 - 2028, is het vinden van een partner en het veiligstellen van de financiële basis moeilijker. De basis van dit plan ligt in de aanwezigheid en samenwerking van drie onafhankelijke gezelschappen.

Druk op de studio’s kan gaan ontstaan in de loop van de jaren. Om een aantrekkelijk profiel en publieksaanbod te genereren is het van belang dat de verhuur van de ruimtes niet een te grote rol spelen voor de kostendekking van HEUTE. Ook de groei van de gezelschappen kan ervoor zorgen dat er druk op de ruimtes ontstaat en er meer ruimte nodig is om hun activiteiten te faciliteren. De verhuur van de ruimtes moet goed afgestemd worden op de eigen activiteiten van de gezelschappen. Hiervoor is de ondersteunende organisatie verantwoordelijk. Zij

zal voor elke periode een solide financieringsplan moeten maken waarin een realistische financieringsmix onderdeel is.

Op dit moment is de samenwerking van de verschillende organisaties op het gehele Berlijnplein nog volop in ontwikkeling. Het streven is om een Berlijnpleinbrede Coöperatieve Vereniging te ontwikkelen, waarin de taken ‘profilering’, ‘promotie’, ‘verhuur’, ‘kaartverkoop’ en ‘gebouwbeheer’ ondergebracht gaan worden. Afhankelijk van de ontwikkeling hiervan is het beter in te schatten welke taken uiteindelijk bij HEUTE worden ondergebracht en hoe deze uitgevoerd moeten worden. Als dergelijke taken niet voor rekening komen van de CV, kan dat zowel druk leggen op de exploitatie als de samenhang met de rest van Berlijnplein bemoeilijken.

10. Aanbevelingen & vervolgstappen

Dit concept is een eerste stap in de ontwikkeling van HEUTE. Bij een positieve beslissing van de gemeenteraad op de investering in Berlijnplein kan dit concept als leidraad dienen voor de verdere ontwikkeling door de drie dansorganisaties, de ondersteunende stichting en DePlaatsmaker. Het is van belang hierin te investeren en om er snel mee te beginnen, zodat de drie organisaties en de stichting goed beslagen ten ijs komen als het pand eenmaal klaar is.

Belangrijk om te realiseren is dat de ontwikkeling van een ‘huis’ tijd nodig heeft. De organisaties moeten aan het pand wennen, aan elkaar en ook kunnen uitproberen wat wel en niet werkt. Ook in relatie tot andere de organisaties op het grotere Berlijnplein. Zij hoeven dit niet alleen te doen; er is begeleiding ingecalculeerd. Maar gun hen voldoende tijd. Om alle bovenstaande ambities waar te maken is zeker een periode van 8 - 10 jaar nodig.

Sluit zo snel mogelijk aan bij het ontwikkeltraject voor de Coöperatieve Vereniging. Hierdoor leren de organisaties elkaar beter kennen en kunnen zij zo belangrijke sleutelfuncties zoals promotie, kaartverkoop, horeca en verhuur bespreekbaar maken en ontwikkelen.

In de culturele voorziening Berlijnplein komt ook horeca. Op dit moment is nog niet duidelijk welke exploitant dit zou kunnen worden. In verband met de impact van de programmering en activiteiten is het van belang dat er een horeca-exploitant komt die affiniteit heeft met kunst in zijn algemeen en HEUTE en zijn partners in het bijzonder.

Organiseer tot de verbeelding sprekende activiteiten op en rond het Berlijnplein, zodat de omgeving en omwonenden weten dat dit eraan komt en deelgenoot worden van HEUTE en het Berlijnplein.

BIJLAGE 1 – geraadpleegde bronnen en gevoerde gesprekken

Geraadpleegde bronnen

- Visitatierapport Cultuurnota 2017 - 2020 Utrecht, op weg naar een inclusieve culturele metropool - december 2018 / Gemeente Utrecht
- Cultuurvisie 2030 & Cultuurnota 2021 - 2024 Kunst Kleurt De Stad - juli 2019 / Gemeente Utrecht
- Coalitieakkoord 2018 - 2022 Ruimte voor Iedereen - mei 2018 / Groen Links D66 ChristenUnie
- Ontwikkelkader Berlijnplein De Toekomst van de Stad - juni 2019 / Fulco Treffers, 12N Urban Matters in opdracht van de Gemeente Utrecht
- Startnotitie – de kracht voor de Utrechtse nacht
- Inventarisatie Cultureel Aanbod voor Jongeren in Leidsche Rijn - februari 2020 / Leidsche Rijn Connectie
- Tussenrapport Berlijnplein - april 2020 / DePlaatsmaker

Verschillende websites

www.allecijfers.nl
www.utrecht.nl
en de websites van verschillende culturele instellingen in Utrecht.

Gesprekken

Liesbeth van Droffelaar, Maarten Mesman (Gemeente Utrecht)
Cobie de Vos (DePlaatsmaker)
Donica Buisman, Rinke Vreeke (RAUM)
Kayan Tang,Shailesh Bahoran, Raymond den Uijl (IRC)
Raymond Ramdihal (Stichting Free DOM)
Ivette van Ooijen (Stadsschouwburg Utrecht)
Désirée Majoor, Jolie Vreeburg (Theater Kikker en Podium Hoge Woerd)
Kim Harsta, Claudia van Swelm (Cultuur19)
Rainer Hofmann (Spring)
Greg Nottrot (Nieuw Utrechts Toneel)
Minke Elisa Brands (Atelier 42 & DC1 II High)
Robert Kouijzer (De Coöperatie)
Marjolein Saelman, Juul Spoor, Erik Bos, Thomas Bos (155)
Lisa Donia, Jasper van Luijk (SHIFFT)
Hildegard Draaijer, Eric Japenga (DOX)
Dorothe Lucassen (Het Wilde Westen)
Guy Corneille (De Dansers)
Nina van der Zouwen (This is Neva)
Martine Spanjers (ZIMIHC)
Barbara del Court König (Allone)
Ali Zanad (danser)
Yvonne Janssen, Luana Michiels (Creative College)
Halima el Ghamarti (Jongeren Cultuurhuis Kanaleneiland & Overvecht)
Daphne de Bruin (De Vrijstaat)
Fulco Treffers (12N Urban Matters)
Klaas Hernamdt (Orion Innovation)

BIJLAGE 2 – opdracht concept plek voor dans en beweging / Gemeente Utrecht

Opdrachtomschrijving

Concept voor een plek voor dans en beweging op het Berlijnplein

Gemeente Utrecht | Culturele Zaken | 12-02-2020

Context

In het najaar 2019 stelde de Utrechtse gemeenteraad de Cultuurnota 2021-2024, *Kunst kleurt de stad*, vast. Deze cultuurnota kwam tot stand op basis van onder meer het Coalitieakkoord *Utrecht Ruimte voor iedereen*, het rapport van de Visitatiecommissie Cultuurnota 2017-2020, verschillende sectoranalyses (waaronder een sectoranalyse Theater en Dans) en een Meedenksessie met het culturele veld op 30 januari 2019. In de Cultuurnota staat beschreven dat het voor de pluriformiteit en dynamiek van de sector van belang dat is dat er artistieke, financiële en fysieke ruimte ontstaat voor talentvolle makers, nieuwe culturele initiatieven en andere perspectieven. De gemeente constateert bovendien dat sommige cultuurvormen – binnen de huidige cultuurnota – niet sterk vertegenwoordigd zijn: “Onder andere binnen de film- en beeldcultuur, dans, digitale cultuur, literatuur en de beeldende kunst is een rijker landschap mogelijk. Bovendien wijst de Visitatiecommissie Cultuurnota 2017-2020 er op dat er nog te weinig ruimte is voor urban arts en jongerencultuur in Utrecht. In 2021-2024 geven we dan ook speciale aandacht aan ontwikkelingen binnen deze gebieden.”

Om die ontwikkelingen mogelijk te maken is Ontwikkelruimte benoemd als één van de vier pijlers van de Cultuurnota: “Het is urgent om te investeren in een infrastructuur die meebeweegt met de flexibele behoeften van kunstenaars en die rekening houdt met groeiende publieksaantallen.” In het realiseren van nieuwe Ontwikkelruimte legt de Cultuurnota de focus voor het komende decennium “op de gebieden waar de grootste ontwikkelingen plaatsvinden: de Merwedekanaalzone, het Beurskwartier en Leidsche Rijn.” De uitdaging om voldoende fysieke ruimte voor makers te realiseren vraagt daarbij om slim ruimtegebruik, onder meer “door specifieke culturele hubs te creëren met clusters van culturele voorzieningen die elkaar versterken”. Op het Berlijnplein in Leidsche Rijn Centrum ontwikkelt de gemeente momenteel zo’n cluster, met een divers cultureel programma voor een breed publiek rond het thema ‘De Toekomst van de Stad’.

De ambities voor Berlijnplein zijn vastgelegd in het Ontwikkelkader Berlijnplein (2019). Berlijnplein groeit de komende jaren door tot een vernieuwende plek waar altijd wel wat te zien en te doen is, waar makers uit diverse kunstdisciplines elk op hun eigen manier én met elkaar aan het werk gaan met het thema Toekomst van de Stad en uiteenlopende doelgroepen (in culturele achtergrond, opleidingsniveau, inkomensniveau, leeftijd en interesses) aanbod vinden dat ze aanspreekt. Via de *creative placemaking* strategie werken diverse partijen, waaronder RAUM en het NUT, nu al in de tijdelijkheid en in co-creatie met elkaar en de omgeving toe naar de invulling van de volgende fase: de realisatie van een mix van adaptieve buiten- en binnenruimtes met bijpassend toekomstgericht programma.

Binnen dit cluster wordt DePlaatsmaker hoofdhuurder van 4.000m2 permanente ruimte voor de kunst en cultuursector (oplevering verwacht 2023/2024). DePlaatsmaker heeft als uitkomst van haar kwartiermakertraject voorgesteld om binnen deze 4.000m2 ook plek te bieden aan dans. Als motivatie geeft DePlaatsmaker aan dat zij deze functie goed vindt aansluiten bij Leidsche Rijn, het een onderscheidend karakter toedicht en een enorme energie en vernieuwende kracht vindt uitgaan van de urban scene, die bovendien een cultureel diverse achterban met zich meebrengt. Voor de omvang van een fysieke plek waar dansers kunnen repeteren, monteren en presenteren gaat DePlaatsmaker in haar concept ruimtelijk functioneel programma uit van ca. 1.300 m2 bvo. Vooruitlopend op de realisatie hiervan gaan medio 2020 de eigenzinnige danscollectieven IRC en 155 zich waarschijnlijk al in de tijdelijkheid vestigen in ruimtes gelegen aan het Berlijnplein (ca. 150 m2), met de intentie om ook in de permante voorziening een plek te krijgen. Daarnaast heeft de in Leidsche Rijn en Vleuten de Meern gewortelde cultuuraanbieder Cultuur19, mede namens een aantal partners (Atelier42/ DC 1 II high; NEVA; IRC;

SHIFFT), lopende het kwartiermakerschap van DePlaatsmaker een initiatiefvoorstel ingediend. In deze 'one-pager' staan een reeks uitgangspunten voor de mogelijke ontwikkeling van een breed ingestoken "Danshuis bij de gele brug" (werktitel). Het voorstel van Cultuur19 is in afwachting van verdere inhoudelijke uitwerking van een plek voor dans en beweging op het Berlijnplein door de gemeente en DePlaatsmaker *on hold* gezet.

Tot slot. Dans en beweging is in Utrecht een breed cultureel veld, dat zich verspreid over verschillende plekken in de stad manifesteert en bestaat uit allerlei dansstromingen. Van klassiek tot modern, van urban tot ballroom, van Westers tot Arabisch, Afrikaans en Aziatisch. Het is een veld waar professionals in werkzaam zijn die lokaal, nationaal en internationaal bekendheid genieten en publiek trekken. Maar waarin ook ambitieuze en minder ambitieuze amateurs en semi-professionals aan lessen, workshops en masterclasses deelnemen. En dan is er ook nog het nachtleven, waar dansen ook onderdeel van uitmaakt. Over dat nachtleven constateerde de visitatiecommissie in haar rapport dat Utrecht als het gaat om aanbod en locaties buiten de singel, achterblijft ten opzichte van andere grote steden. "Terwijl een experimenteel en spannend nachtaanbod onontbeerlijk is voor een inclusieve culturele metropool".

<u>Opdracht</u>
In het licht van bovenstaande context verstrekt de Gemeente Utrecht de opdracht om binnen de hieronder gestelde kaders een ruimtelijk en financieel haalbaar en inhoudelijk optimaal bij de context passend concept voor een nieuwe plek voor dans en beweging op het Berlijnplein op te leveren, inclusief een risicoanalyse en/of SWOT en een globale prognose van de output (soorten en hoeveelheid huurders/gebruikers, publiekspresentaties, bezoekersaantallen, etc.) en outcome (bijdrage aan ontwikkeling van Berlijnplein conform Ontwikkelkader, verbetering culturele infrastructuur voor dans etc.). Het opgeleverde concept komt voort uit een afweging tussen verschillende mogelijke concepten, waarbij wordt onderbouwd waarom het opgeleverde concept van deze verschillende mogelijke concepten het meest haalbaar en optimaal passend bij de context is.

Kaders:
Inhoudelijk:

- Het concept draagt bij aan de realisatie van de ambities zoals geformuleerd in de tot op heden verschenen beleidstukken over de ontwikkeling van Berlijnplein, in het bijzonder het Ontwikkelkader Berlijnplein, waarbij er nadrukkelijk aandacht is voor:
    - de *creative placemaking* ontwikkelstrategie ('vorm volgt ambitie')
    - het onderscheidende profiel van het Berlijnplein en de eigen identiteit daarbinnen
    - innovatie, vernieuwing en het Berlijnpleinthema Toekomst van de stad
    - beheer en coördinatie van huurders en programma
    - de coöperatieve gedachte en co-creatie
    - een interdisciplinaire en intersectorale benadering
    - een mix van partijen
    - de worteling in de wijk en bottom-up initiatieven
    - wijk- en stadoverstijgende aantrekkingskracht op makers en publiek
    - adaptief en meervoudig ruimtegebruik

- Het concept draagt, voor zover passend en haalbaar, bij aan de realisatie van de ambities uit de Cultuurnota 2021-2024, *Kunst Kleurt de Stad*, waarbij er nadrukkelijk aandacht is voor
    - ontwikkelruimte voor makers
    - een pluriform aanbod
    - inclusieve cultuur sector
    - stimuleren van creatief vermogen
    - urban dans
    - jongerencultuur
    - het Utrechtse nachtleven
    - internationale verbanden

- Het concept sluit, voor zover passend en haalbaar, aan bij de wensen en behoeften van het Utrechtse culturele veld, in het bijzonder het dansveld.

Organisatie

- De afdeling Culturele Zaken van de Gemeente Utrecht is opdrachtgever
- Bij de uitvoering van de opdracht vindt er nauwe afstemming plaats met:
    - DePlaatsmaker (toekomstig hoofdhuurder van de plek voor dans en beweging)
    - Deelprojectleider cultureel programma Berlijnplein (verantwoordelijk voor het organiseren van de resultaten van de werkgroepen programma, werving partijen en organisatie van partijen op Berlijnplein)
    - Overige Berlijnpleinpartners
- Bij de uitvoering van de opdracht worden in Utrecht en daarbuiten gevestigde belanghebbenden en experts geraadpleegd, waaronder in elk geval:
    - IRC en 155 (in relatie tot tijdelijke huisvesting aan het Berlijnplein)
    - Cultuur19 (in relatie tot het ingediende initiatiefvoorstel)

Financiën

- Om de financiële haalbaarheid van het concept te borgen wordt bij de uitvoering van de opdracht rekening gehouden met:
    - De financiële kaders van het project Berlijnplein
    - De financiële kaders van de Cultuurnota 2021-2024
    - De subsidieregels van het programma Cultuur
    - De businesscase van DePlaatsmaker voor Berlijnplein (in ontwikkeling)

Planning (doorlooptijd opdracht 9 weken):

- Week 5/6: werving opdrachtnemer
- Week 7: ontvangst offerte en opdrachtverstrekking
- Week 8 (half februari): start uitvoering opdracht
- Week 11: voortgangsoverleg met opdrachtgever
- Week 14 (eind maart): oplevering conceptversie Concept
- Week 16 (half april): oplevering definitieve versie Concept

Tijdsbesteding uitvoering opdracht

Richtlijn voor de tijdsbesteding is een gemiddelde van 2,5 dag in de week (20 uur) gedurende de looptijd van 9 weken (totaal 180 uur). Het exacte aantal uren wordt in samenspraak met de opdrachtnemer nader vastgesteld op basis van de offerte.

Bijlage

Leidende Principes Berlijnplein:

1. We werken met het overkoepelende thema ‘Toekomst van de stad’.
2. We werken stap voor stap vanuit de inhoud, mensen en organisaties toe naar passende ruimtes: ‘vorm volgt ambitie’.
3. We maken een cultureel publieksprogramma, geworteld in Leidsche Rijn, met uitstraling naar de rest van de stad en (ver) daarbuiten
4. We maken duurzame, circulaire keuzes: voor gebouw, buitenruimte, programma, partners en organisatie.
5. We werken samen met publiek, buren, buurt en (culturele) partners aan de ontwikkeling, programma en het beheer van de cultuuras.
6. De uitstraling van het gebied is van hoge kwaliteit en verandert mee met de tijd. We maken prettige verblijfsplekken binnen en buiten.
7. We zijn al begonnen (placemaking) en ontwikkelen stap voor stap verder.

BIJLAGE 3 – gedetailleerde beschrijving activiteiten HEUTE

HEUTE
ruimte voor dans op het Berlijnplein, Leidsche Rijn, Utrecht

Productie-functie
HEUTE is de ideale plek om producties te maken. De studio's zijn groot en bij de realisatie is rekening gehouden met de eisen die dans aan studio's stellen. Zowel IRC, 155 als SHIFFT maken hier hun (theater)producties. Deze worden gemonteerd in de extra grote studio van 15 x 15. De talenten die de groepen steunen maken in de studio's hun eerste producten. De studio's worden ook verhuurd aan andere groepen en gezelschappen. Door hun grootte en faciliteiten zijn zij zeer aantrekkelijk voor andere groepen en gezelschappen om hun voorstellingen te maken.
Inschatting: **8 - 12 producties per JAAR** (inclusief producties gemaakt via verhuurconstructies)
Bereik: **stedelijk, nationaal**

Cultuureducatie-functie
De cultuureducatieve activiteiten zijn de lessen, open studio's, trainingen, die de groepen aanbieden. Met name IRC heeft een jarenlange ervaring in de ontwikkeling van lessen en samenwerkingen met basisscholen in Utrecht. Dit wordt verder ontwikkeld, in samenwerking met Cultuur19, het wijkcultuurcentrum van Leidsche Rijn / Vleuten-De Meern, dat vanaf het prille begin activiteiten in de wijk ontwikkelde. De huidige lessen zijn voor alle leeftijden en beginnen vanaf 5 jaar. In de open studio's komen verschillende leeftijden bij elkaar. De dansers geven elkaar tips en advies, wanneer daarnaar wordt gevraagd, via het hiphop-principe 'each one teach one'. De oudere hiphopdanser, de beginner en de talentvolle danser uit die tourende productie staan naast elkaar in de studio - de verschillen verdwijnen. De cultuureducatieve activiteiten van SHIFFT richten zich op het opzetten van randprogramma's in de Stadsschouwburg Utrecht - dat zouden ze ook voor de activiteiten in HEUTE kunnen doen.
Inschatting bereikte mensen: **80 - 120 mensen per WEEK**
Bereik: **buurtgericht, stedelijk**

Talentontwikkeling-functie
IRC, 155 en SHIFFT ondersteunen nu al talentvolle makers. Ze doen dit op verschillende manieren, op maat gemaakt voor de dansers en makers die zij begeleiden. Talentontwikkeling valt of staat met de individuele invulling met degene die je begeleidt. IRC en SHIFFT bieden langdurige trajecten van in ieder geval een jaar aan. 155 overweegt nog hoe zij dit willen doen. Zij overwegen om dit in samenwerking met opleidingen in dans uit te voeren. Ze werken bijvoorbeeld al samen met Artez in Arnhem.
De drie groepen weten als geen ander hoe talentontwikkeling het beste tot zijn recht kan komen. Ze zijn zelf, nog vrij onlangs, begeleid. Zo is Shailesh van IRC ondersteund voor ISH en Korzo, Jasper van SHIFFT door De Nieuwe Oost en Korzo en 155 door DOX. Deze kennis nemen zij mee. Ook is al uitgesproken dat ieder van de groepen een rol kan spelen in de ontwikkeling van de verschillende talenten. Bijvoorbeeld door een artistiek gesprek (ter verbreding van het netwerk) of feedback tijdens openbare sessies.
Inschatting bereikte dansers en choreografen: **4 - 5 dansers / makers op jaarbasis**
Bereik: **stedelijk, nationaal**

Cultuurparticipatie-functie
Onder cultuurparticipatie kunnen verschillende projecten en formaten vallen. Gemene deler is de deelname van niet-professionals aan cultuur. De drie gezelschappen organiseren meerdere, verschillende events, waaronder dance battles, cyphers, online filmprojecten, 155 events, masterclasses en dansvoorstellingen waarbij amateurs en professionals samen een voorstelling maken, zoals SHIFFT in het aankomende kunstenplan gaat doen. Een plek als HEUTE waar professional en amateur regelmatig samenkomen en elkaar ontmoeten nodigt uit naar meer onderlinge samenwerking. Ook is er de wens om via verhuur een aantal dansscholen aan HEUTE te verbinden die bijvoorbeeld een avond per week een ruimte nodig hebben. Met hun aanwezigheid ontvangt

HEUTE nieuwe dansstijlen en nieuwe mensen, die van dansen houden. Ook in de opdracht aan alle Berlijnplein-bewoners staat een vorm van participatie centraal: co-creatie. De 'Berlijnpleiners' nemen zich voor om 1 à 2 keer per jaar iets gezamenlijks te organiseren. Voor, door én met de buurt, over thema's die de nieuwe, toekomstige stad aangaan.
Inschatting: **100 - 150 mensen per JAAR exclusief de gezamenlijke projecten van het Berlijnplein**
Bereik: **buurtgericht, stedelijk**

Uitgaan-functie
Officieel is 'uitgaan' geen functie voor een culturele instelling. Mensen beleven echter veel plezier aan dansen als ze uitgaan. Een gemiste kans om daar dan niet wat mee te doen. 155 organiseert in samenwerking met EKKO clubevents met inhoudelijke acts. IRC's battles in de Stadsschouwburg Utrecht monden uit in dansfeestjes voor deelnemers én publiek. Dit soort activiteiten ontwikkelen zij ook graag voor HEUTE op het Berlijnplein - het past tenslotte goed bij hun organisatie, achterban en publiek. In eerste instantie wordt er ingezet op 1 event per maand, in nauwe samenwerking met de nog te bepalen horeca-exploitant of andere partner uit het uitgaansleven. In Leidsche Rijn is nog weinig nachtleven, dus we verwachten dat deze bijdrage welkom is.
Inschatting: **200 - 250 mensen per MAANDelijks event**
Bereik: **buurtgericht, stedelijk**

Presentatie-functie
De presentatie van de programmering in HEUTE zal grotendeels plaatsvinden in de grote studio van 15 x 15. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de Programmaraad en wordt uitgevoerd door de Algemeen Coördinator. De publieke functie is belangrijk voor het profiel en de levendigheid van HEUTE. Aanwezigheid van publiek zorgt voor een ander sfeer en dynamiek in een huis. Als er iets staat te gebeuren, als het publiek zich verzamelt, ervaren de andere aanwezigen ook 'iets': ze voelen de verwachtingen van het publiek, ze voelen de vibe, ze zien hoe het publiek eruit ziet, ze worden nieuwsgierig. HEUTE wordt een plek waar iets te doen is, dat in de gaten moet worden gehouden.

Programmeren is echter niet eenvoudig. Het moet goed aansluiten bij de activiteiten van drie gezelschappen, niet concurreren met de (dans)programmering in de andere Utrechtse theaters én niet de andere activiteiten in het huis in de weg staan. Het bouwen aan een eigen profiel vraagt ook om wat experiment en tijd. Belangrijk voor een plek als HEUTE is de diversiteit in stijl, vorm en achtergrond te garanderen. Dus bijvoorbeeld kindervoorstellingen naast een door de groepen georganiseerd festival, naast vroege showings van de groepen en de door hen ondersteunde talenten, dance battles, club events en speciale (dans)projecten die in andere theaters door stijl en presentatievorm niet goed passen. Middels goed uitgekozen internationale programma's en samenwerkingen kan er nog verder gewerkt worden aan de uniciteit van de programmering, dat dan meer en meer opmerkzaamheid zal krijgen bij het nationale en internationale veld. De programmering zal in de loop van de jaren uitgebreid kunnen worden. In eerste instantie wordt voorzichtig ingezet, om de betrokkenen in HEUTE op een verantwoorde manier aan elkaar en hun omgeving te laten wennen.
Inschatting: **40 - 70 events van klein tot groot per JAAR**
Bereik: **buurtgericht, stedelijk, nationaal, internationaal**

Huisvestingsconcept
Berlijnplein Utrecht

30 oktober 2020
20180907/201005

Berlijnplein

Gemeente Utrecht

RUAM

DEPLAATSMAKER
RUIMTE VOOR KUNST

HKU

PARKOERS

Voorwoord

De gemeente Utrecht gaat samen met RAUM, DePlaatsmaker, HKU en een groot aantal andere partners het kavel aan het Berlijnplein de komende jaren stapsgewijs ontwikkelen tot een plek met een divers cultureel programma voor een breed publiek rond het thema '**de toekomst van de stad**'.

Voorliggend document definieert het concept huisvestingsconcept van het Berlijnplein en dient ter inspiratie voor het vormen van een visie voor de ruimtelijk functionele ontwikkeling van het Berlijnplein. Dit document is één van de documenten die in samenhang bestudeerd dienen te worden om een compleet beeld te vormen over de eisen en wensen die gesteld worden aan de ontwikkeling van het Berlijnplein.

In het ontwikkelkader is de ambitie voor het gehele Berlijnplein verwoord. In onderliggend document is de praktische vertaalslag opgenomen ten aanzien van de ruimtelijk functionele componenten van de ontwikkeling van het Berlijnplein.

Inhoud

1. Inleiding 3
   - 1.1 Aanleiding
   - 1.2 Doel
   - 1.3 Werkwijze
   - 1.4 Leeswijzer
2. Uitgangspunten 4
   - 2.1 Locatie en fasering
   - 2.2 Ruimtelijk kader
   - 2.3 Leidende principes
3. Visie 5
   - 3.1 Cultuuras
   - 3.2 Wat doe je op het Berlijnplein
   - 3.3 Gebruikers op het Berlijnplein
   - 3.4 Huisvestingsconcept
   - 3.5 Ruimten
   - 3.6 Evenementen
   - 3.7 Aanpasbaarheid
   - 3.8 Compartimentering
4. Eigendom, beheer, exploitatie 17
   - 4.1 Inleiding
   - 4.2 Eigendom en exploitatie
   - 4.3 Beheer
5. Ruimteprogramma 18

Bijlage 1: Definities soorten oppervlakten

PARKOERS

1. Inleiding

1.1. Aanleiding
Op het Berlijnplein, hét cultuurplein in het midden van Leidsche Rijn Centrum, kan worden geproefd aan de toekomst van de stad. Bewoners, makers en publiek werken samen aan dit thema op cultureel, sociaal en technologisch gebied.

De toekomst van de stad is het centrale thema. Nu steeds meer mensen wonen en werken in een stedelijke omgeving, wordt dit thema urgent. Hoe houden we onze steden gezond en leefbaar? Wat is de rol van technologie? Hoe worden de sociale verhoudingen in de stad van de toekomst? Van wie is de stad eigenlijk? Het thema komt terug in de programma's en de activiteiten van de makers.

'Vorm volgt ambitie', zo wordt gebiedsontwikkeling beschreven. Eerst worden de ambities bepaald en de organisaties gezocht die daarbij passen. Daarna volgen de gebouwen. Omwonenden en bezoekers worden uitgedaagd om mee te denken over de ontwikkeling van het gebied. Zij kunnen meedenken over de programma's maar ook over hoe het gebied eruit moet komen te zien. Het gebied wordt uiteindelijk een mix van gebouwen en buitenruimten met veel groen. De circulaire ambitie is hoog. Gebouwen moeten ook weer kunnen worden aangepast als dat nodig is en materiaal wordt daarbij hergebruikt.

1.2 Doel huisvestingsconcept
Dit document heeft tot doel de uitgangspunten te definiëren die aan de functioneel ruimtelijke uitwerking ten grondslag liggen. Het geeft verschillende kaders aan en een beeld van de huisvesting die de beoogde partners en de gemeente voor ogen staat.

Dit huisvestingsconcept is geen einddocument. De inpassing en het ontwerp van het Berlijnplein vindt plaats in een dynamisch speelveld. Dit huisvestingsconcept biedt een duidelijke richting voor de huisvesting, maar laat ook ruimte voor nadere invulling en keuzes.

1.3 Werkwijze
Dit huisvestingsconcept is tot stand gekomen in samenwerking met de RAUM, DePlaatsmaker en Stichting Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) als de beoogde toekomstige gebruikers en/of huurders en de gemeente Utrecht als beleidsmaker en toekomstig eigenaar. De toekomstige gebruikers en/of huurders en de gemeente Utrecht hebben gezamenlijk input geleverd voor onderliggend document.

Het ontwikkelproces van het Berlijnplein valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Utrecht.

1.4 Leeswijzer
In hoofdstuk 2 worden de ruimtelijk uitgangspunten beschreven waarna in hoofdstuk 3 visie op het Berlijnplein wordt toegelicht waaronder het huisvestingsconcept. Hoofdstuk 4 zijn de uitgangspunten ten aanzien van eigendom, beheer en exploitatie opgenomen en hoofdstuk 5 bevat het ruimteprogramma.

2. Uitgangspunten

2.1 Locatie en fasering
De kenmerken van het kavel inclusief de architectonische en stedenbouwkundige aanwijzingen staan beschreven in het document *Architectonisch en Stedenbouwkundige Aanwijzingen Kavel F2.*

Het Berlijnplein wordt in twee fases gerealiseerd. In dit document is het programma voor de eerste fase opgenomen. In bovengenoemd document is de ruimtelijke fasering van de kaveluitgifte voor de twee fases uitgewerkt.

2.2 Ruimtelijk kader
In onderstaande tabel staan de ruimtelijke kaders opgenomen voor fase 1 voor zowel de binnen- als de buitenruimten.

Onderdeel	m² BVO gebouwd	m² buitenterrein
RAUM	2.200	Expositieruimte 2.000
DePlaatsmaker	4.000	
HKU*	600 - 700	
Kantoren, ateliers voor 'creatieve bedrijvigheid'	2.300 -2.400	
Algemene buitenruimten	Passend op het beschikbare kavel met inachtneming realisatie tweede fase.	
Totaal m² BVO	9.000 m2	

* HKU is beoogd partner op het Berlijnplein. De tijdelijke huisvesting in de Werfkelders en de definitieve ontwikkeling van de HKU brede huisvestingsstrategie zullen input geven voor de definitieve keuzes, invullingen en afspraken.

Voor het parkeren van auto's en motoren wordt gebruik gemaakt van de openbare voorzieningen in de directe omgeving van het Berlijnplein. Deze voorzieningen maken geen deel uit van deze opgave.

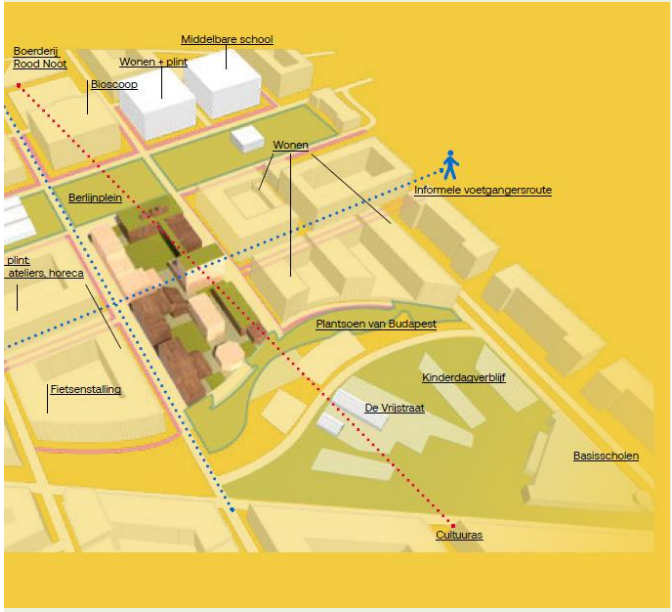
2.3 Leidende principes
Vanuit de volgende leidende principes wordt het Berlijnplein ontwikkeld:

- Er wordt gewerkt vanuit het overkoepelende thema 'Toekomst van de stad'.
- Stap voor stap wordt vanuit de inhoud, mensen en organisaties toe gewerkt naar passende ruimtes: 'vorm volgt ambitie'.
- Er worden een cultureel publieksprogramma, geworteld in Leidsche Rijn gemaakt, met uitstraling naar de rest van de stad en (ver) daarbuiten
- Er worden duurzame, circulaire keuzes gemaakt: voor gebouw, buitenruimte, programma, partners en organisatie.
- Er wordt samen gewerkt met publiek, buren, buurt en (culturele) partners aan de ontwikkeling, programma en het beheer van de cultuuras.
- De uitstraling van het gebied is van hoge kwaliteit en verandert mee met de tijd. We maken prettige verblijfsplekken binnen en buiten.
- Er is reeds gestart (placemaking) en er wordt stap voor stap verder ontwikkeld.

3. Visie

3.1 Cultuuras
Samen met de Pathé bioscoop, de boerderij van kinder-kunstlocatie De Vrijstaat, Het Gebouw en boerderij RoodNoot vormt Berlijnplein de cultuuras van Leidsche Rijn Centrum.

Het Berlijnplein is een plek waar je elkaar kunt ontmoeten, kunt ronddwalen en je laat verrassen door kunst en design. Een plek waar je zelf actief aan de slag kunt en waar steeds iets anders te doen en te beleven is. Het programma is er voor een brede doelgroep; van gezinnen in Leidsche Rijn die er op een zondagmiddag vertoeven, jongeren uit de omgeving die uitgedaagd worden zelf maker te worden, tot cultuurliefhebbers van ver daarbuiten die een bijzonder evenement bezoeken.

3.2 Wat doe je op het Berlijnplein?
Op het Berlijnplein ga je …

- .. verblijven, beleven, in beweging komen.
- .. een nieuwe expositie of voorstelling bekijken.
- .. even een terrasje pakken, doordeweeks na het werk of het winkelen.
- .. meer te weten komen over stedelijke, gezonde, duurzame thema's.
- .. de buiteninstallaties van RAUM bekijken.
- .. in het weekend of op een vrije middag met de kinderen iets bijzonders beleven.
- .. op speciale momenten in het jaar een voorstelling, concert of festival bezoeken.
- .. jezelf eens per jaar onderdompelen in een event of concert.
- .. uit nieuwsgierigheid even langs, op allerlei momenten, als je in de buurt bent.
- .. even een hapje eten, als je in de buurt woont, werkt of op school zit.
- .. zelf bijdragen aan het gesprek en meedenken over de toekomst van de stad.
- .. workshops volgen, kunstenaars spreken en meemaken met creatieven.
- .. samen met buurtgenoten experimenteren in een werkplaats.
- .. met collega's op zoek naar inspiratie en verdieping.
- .. gewoon even chillen met je vrienden.

3.3 Gebruikers op het Berlijnplein
Er zijn verschillende soorten gebruikers van het Berlijnplein te onderscheiden. Twee hoofdgroepen zijn:

- Bezoekers,
- Eindgebruikers.

Bezoekers
De bezoekers aan het Berlijnplein zijn buurtbewoners, inwoners van Utrecht en liefhebbers uit Nederland. Zowel kinderen, jongeren als volwassenen.

Eindgebruikers
De eindgebruikers op het Berlijnplein zijn divers van aard. Een gemeenschappelijk kenmerk van de eindgebruikers is de verbinding met het thema 'de toekomst van de stad'. Eindgebruikers creëren, maken, exposeren, doen of laten iets zien op het Berlijnplein. Eindgebruikers zijn voor jaren, een aantal maanden, een paar weken of een dag gevestigd op het Berlijnplein. De eindgebruikers zijn bijvoorbeeld kunstenaars, dansers, theatermakers, onderwijsinstellingen en adviesbureaus. Eindgebruikers kunnen ook buurtbewoners zijn.

Op het Berlijnplein is reeds een aantal eindgebruikers gevestigd in tijdelijke huisvesting zoals Het NUT (Nieuw Utrechts Toneel), de Buurtwerkkamer Leidsche Rijn, ontwerperscollectief Goede Vrijdag en stedelijk adviesbureau Jonge Honden.

Hierna is een nadere toelichting opgenomen van de grotere eindgebruikers van het Berlijnplein: RAUM, danshuis en presentatieplek beeldende kunst en HKU.

3. Visie

RAUM is een stadslab dat via exposities en events samen met bewoners en bezoekers het toekomstige stadsleven vorm geeft. Want RAUM gelooft dat de stad pas van iedereen is, als iedereen hier aan mee mag werken. Met programma's en exposities betrekt RAUM een diversiteit aan mensen bij stedelijke thema's zoals ontmoeting, eigenaarschap en data. Dit doet RAUM bijvoorbeeld met kunstinstallaties in de publieke ruimte, festivals, gesprekken en workshops.

De kracht van RAUM zit 'm in de diversiteit van het programma aanbod waarin het verbeelden en onderzoeken van stedelijke thema's centraal staat. Het zijn alledaagse en minder alledaagse thema's die gaan over lokale vraagstukken in Leidsche Rijn én vraagstukken in andere steden in de wereld. Zo biedt RAUM een programma dat voor iedereen aantrekkelijk kan zijn: kunstliefhebbers en makers uit het hele land, betrokken Utrechters en buurtgenoten uit Leidsche Rijn.

RAUM programmeert jaarlijks twee grote exposities rondom urgente stedelijke thema's. Elke expositie geeft de visie van een gerenommeerde maker op het toekomstige stadsleven weer en omvat naast (kunst)installaties ook events en kennisprogramma. RAUM ontwikkelt daarnaast een divers programma van festivals, workshops, talkshows en buurtprogramma. Dit enerzijds om groepen mensen uit de stad aan elkaar te verbinden en anderzijds om stedelijke thema's die ons allen aangaan te duiden en bevragen. Ontwerpend onderzoek met bewoners en bezoekers staat centraal. Zo leren ze van het programma en haar bezoekers wat de wensen zijn voor het toekomstige stadsleven en kunnen ontwikkelaars van de stad hier kennis over opdoen. RAUM werkt samen met een diversiteit aan partijen uit wijk, stad en land en betrekt ook studenten en scholieren.

Het danshuis (als huurder van DPM) heeft de werktitel HEUTE. De basis van het huis voor nieuwe dansvormen wordt gelegd met drie Utrechtse dansorganisaties: Illusionary Rockaz Company (IRC), 155 en SHIFFT. Met een focus op streetdance, hiphop, bewegingstheater en nieuwe media, vinden zij samen een sterke aansluiting op de jongerencultuur en zijn zij in staat een breed publiek te bereiken met workshops en dans- en muziekevenementen. Daarnaast slaan zij actief een brug met het nachtleven, in de vorm van clubevents. De ambitie van HEUTE is om een veelvormig, bruisende plek voor nieuwe dansvormen in Utrecht. Door de bundeling van verschillende dansgezelschappen op één plek en een focus op interdisciplinariteit en diverse stijlen en functies, ontstaat een voedingsbodem voor een bloeiende kunstpraktijk waarin ontmoeting en inclusie vertrekpunten zijn voor vernieuwing, plezier, gemeenschapsgevoel en ontwikkeling. HEUTE past op het Berlijnplein, omdat de gezelschappen met hun voelsprieten als geen ander aanvoelen wat de toekomst gaat brengen. Hun visie, werk en activiteiten zijn gericht op een veelvoud aan meningen, perspectieven, stijlen en esthetiek. Zij betrekken publiek bij hun activiteiten, vanuit hun intrinsieke interesse in hen. Ze willen weten wat er in hun omgeving speelt, zodat zij dit kunnen gebruiken in hun werk. Zo anticiperen zij op de toekomst.

De ***presentatieplek beeldende kunst*** (als huurder van DPM) is een plek waar alles kan, waar het steeds weer anders is met een aansprekend concept. Een plek waar in cross-over gepresenteerd wordt, het soms een tentoonstelling is, dan weer een performance, een event, een concert et cetera. De kunstenaars van nu zijn niet in een discipline te vangen maar bewegen zich door alle disciplines heen, zoeken aansluiting bij de creatieve sector, de wetenschap om hun kunst verder vorm te geven.

3. Visie

HKU onderscheidt zich met hoger onderwijs in de kunsten en media. HKU is een drijvende kracht in opleidingen en innovatie voor de creatieve industrie en een van de grootste opleidingsinstituten voor kunst en cultuur in Europa. De kunst van HKU: nieuwe verbindingen, nieuwe toepassingen.

HKU heeft haar ambities in zes thema's uitgewerkt (zie ook www.hku.nl voor een uitgebreide omschrijving):
1. Nieuwe beroepspraktijken
2. HKU midden in de samenleving
3. Leven lang leren
4. Creatieve technologie
5. Actieve deelname
6. Lerende organisatie

Het Berlijnplein is een satelliet locatie van de HKU. Dit geeft studenten en medewerkers de mogelijkheid om midden in de samenleving te leren en te werken. Het Berlijnplein is een locatie waar geëxperimenteerd kan worden met onderwijsvormen waar leren en werken dichtbij elkaar komen. Vanuit het Berlijnplein kan eenvoudig de verbinding worden gelegd met professionals, bezoekers van het Berlijnplein en omwonenden.

De activiteiten van HKU op het Berlijnplein verschillen sterk van elkaar. In afstemming en samenwerking met andere gebruikers op het Berlijnplein wil HKU de activiteiten op elkaar afstemmen inclusief het gebruik van elkaars ruimten.

Om het thema de Toekomst van de Stad op het Berlijnplein nog meer te voeden wordt gezocht naar eindgebruikers met focus op minimaal 1 van de volgende thema's: onderwijs, sociaal, technologie en circulair/architectuur.

Voor invulling van de **kantoren/ateliers voor *creatieve bedrijvigheid*** wordt gezocht naar organisaties die een verbondenheid met de thematiek en de plek hebben en die op zoek zijn naar kruisbestuiving met anderen.

Als sectoren waarin de organisaties actief zijn, valt te denken aan Tech-sector, het Sociaal-culturele domein, Circulaire economie, Creatieve industrie en culturele organisaties (events, fondsen, ondersteunend, etc). De vorm van de organisatie kan variëren, van een (culturele) startup tot een gevestigde of meer commerciële organisatie. Doel is dat bestaande partijen Jonge Honden en BuurtWerkKamer een plek hierbinnen krijgen.

Gezien de functie van het Berlijnplein, zijn partijen gewenst die een zekere extraverte houding hebben en in de buitenruimtes of de faciliteiten elders op het plein af en toe ook zichtbaar zullen zijn. Een zelfstandige presentatieplek of horecaplek voor de kantoorgebruikers is niet gevraagd.

De functies voor het gebruik zal zich dus met name richten op kantoorruimte, 'schone' werkplaatsen, een aantal flexibel in te zetten breakout-ruimtes/ vergaderruimtes en al dan niet gemeenschappelijke pantry of verblijfsruimtes.

De relatie met de publieke ruimte moet goed zijn, maar er is een indirecte en beperkte fysieke relatie met het publieksprogramma. Centrale ligging of zichtbaarheid is minder cruciaal. Er zijn geen bijzonderheden ten aanzien van hoogte te verwachten: een standaard kantoorhoogte is voldoende.

Uitgangspunt voor beheer is dat er hooguit 1 à 2 beheerders komen die ook als hoofdhuurder naar de gemeente dienen, waarbij nog ingevuld wordt of dat een bedrijfsverzamelaar, de coöperatieve vereniging of een sociaal/culturele partner worden.

3. Visie

3.5 Huisvestingsconcept

Het Berlijnplein is een toonaangevende en opvallende verschijning -een natuurlijk samenspel tussen buiten en binnen- waar mensen zich welkom voelen. Als (toevallige) bezoeker ben je nieuwsgierig wat hier gebeurt en voel je je vrij dit te gaan ontdekken.

Voor het Berlijnplein is gekozen voor drie functionele clustering op basis van de activiteiten in deze zones. Hiermee wordt het Berlijnplein logisch gestructureerd voor de diverse gebruikers en is het Berlijnplein ook goed te beheren en exploiteren. De verschillende functionele zones kennen ieder een verschillend gebruik.

De drie functionele clusters zijn:

- *Publieksruimten binnen en buiten*
  In deze ruimten (binnen en buiten) wordt merendeel van de exposities en programmering georganiseerd. Ook zal in deze ruimten onderzoek plaats vinden en wordt er 'gemaakt'.
- *Horeca*
  De verschillende horecapunten zijn fijne en zichtbare plekken waar je kan eten, drinken, ontmoeten, samen zijn, werken etc. De horecapunten verschillen van elkaar in uitstraling, te bedienen doelgroep en aanbod.
- *Werkruimten*
  De werkruimten betreffen de ateliers, studio's en kantoren. De werkplaats wordt idealiter door zowel bewoners als bezoekers (onder begeleiding/afspraken) gebruikt.

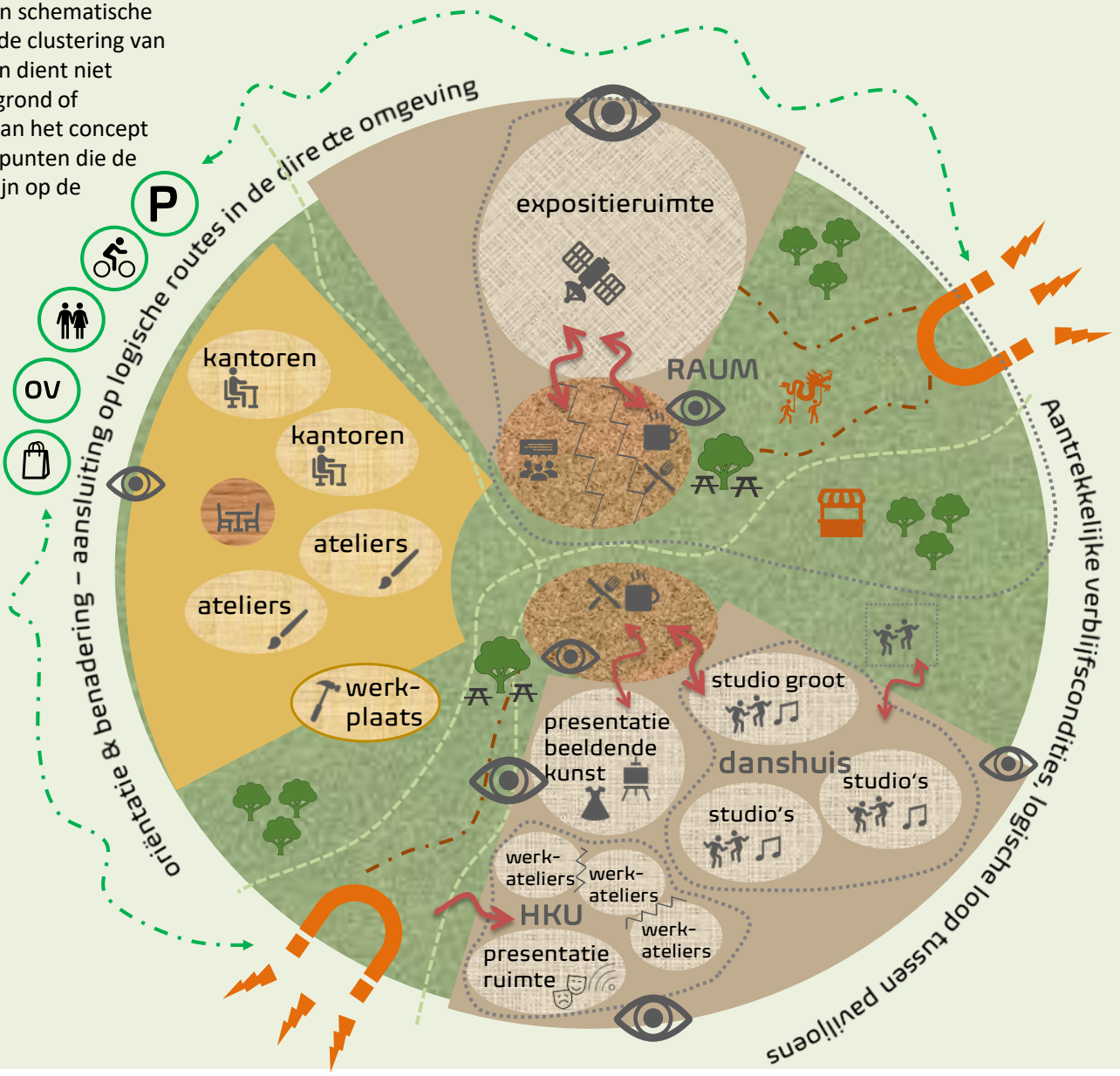
Het Berlijnplein huisvest een diversiteit aan organisaties. Een aantal organisaties of plekken zijn de 'sfeer- en identiteitsmaker' van het Berlijnplein. Dit zijn: RAUM, het Danshuis, de presentatieplek voor beeldende kunst, mode & design en de HKU. Voor hen is het van groot belang herkenbaar te zijn als organisatie of onderdeel. Deze herkenbaar wordt geuit in zowel de activiteiten die worden ontplooid als de inspirerende en herkenbare aanblik van het complex waar dit onderdeel met haar publieksruimten is gehuisvest.

Als bezoeker kom je om verrast te worden en wordt je 'als vanzelf' het gebied ingezogen. Dwalen over het Berlijnplein, verwonderen, verrast worden en je plek vinden. Je ervaart de kracht van de creatieve makers en organisaties, de artistieke verbeelding, de diversiteit van de bezoekers, de zoektocht, de experimenten, het maakproces, in een speelse, onderzoekende omgeving. Op het Berlijnplein kan je je verblijven en verwonderen zonder verplichtingen.

De fysieke uiting op het Berlijnplein is een expliciet onderdeel van het programma en de experimenten die plaats vinden in de binnen- en buitenruimten. Daarbij is inhoud en het 'waarom' van het gebouw of complex belangrijker dan de vorm. De opzet, constructie, gedachtengoed, circulaire ambities van het gebouw of complex worden betrokken bij de activiteiten die op het Berlijnplein worden uitgevoerd. Het laten zien van de vorm, constructie, circulaire principes, opbouw van het pand past goed bij de ambities van het Berlijnplein waar het toekomstige stadsleven wordt vorm gegeven.

3. Visie

Dit huisvestingsconcept is een schematische weergave van de relaties en de clustering van functies op het Berlijnplein en dient niet gelezen te worden als plattegrond of vlekkenplan. Ten grondslag aan het concept liggen verschillende uitgangspunten die de bouwstenen vormen. Deze zijn op de volgende pagina toegelicht.

Functionele clustering

- publieksruimten - buiten
- publieksruimten - binnen
- horeca
- werkruimtes

Legenda

- aantrekkelijk
- terras bij horeca
- zichtbaarheid
- natuurlijke looplijn
- doorgaande route voetganger
- belangrijke ruimtelijke relatie
- verbinding met omgeving
- groen op de pleinen
- ruimte voor objecten
- functionele groep ruimten
- Programmaruimte RAUM
- Flexibele wand
- Dansvloer

3. Visie

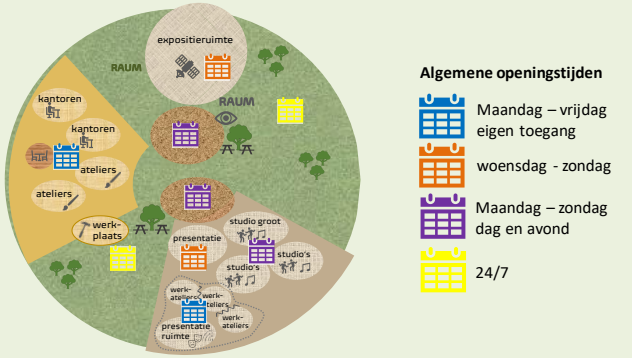
GEMEENSCHAP: ONTMOETING, SAMENZIJN, SAMENDOEN
Het Berlijnplein stimuleert sociale interactie door zorgvuldige inpassing van een stelsel van plekken voor ontmoeting en inspiratie – zowel buiten als binnen. Dergelijke plekken dragen bij aan een klimaat waarin gemeenschapsvorming, groepsgevoel en ontmoeting tot bloei kan komen; dit is een belangrijk voorwaarde om kruisbestuiving tussen onderzoekers en bewoners te bewerkstelligen en grenzen te verleggen. Deze kruisbestuiving draagt bij aan innovatie, kennisuitwisseling en kwaliteit van het creëren. Eten en drinken speelt hierbij een belangrijke rol.

Op het Berlijnplein komt een mix aan functies, zowel binnen als buiten. De mix bestaat uit werken, creëren, onderzoek, verblijven, maken et cetera in een inspirerende en aantrekkelijke omgeving. De verschillende functies inspireren en motiveren elkaar en zorgen voor levendigheid. Op het gehele Berlijnplein wordt een levendige interactie gestimuleerd, de opzet van het Berlijnplein stimuleert dit.

AANTREKKELIJK EN LAAGDREMPELIG
Het Berlijnplein is voor buitenstaanders herkenbaar, laagdrempelig en aantrekkelijk om te bezoeken. Uitstraling van de buitenruimten, de gebouwen/paviljoens, de entreegebieden, oriëntatie van het complex ten opzichte van haar omgeving (parkeren, OV, winkelgebied, loop- en fietsroutes), routing en de te ervaren dynamiek dragen bij aan het beeld van een plek waar cultuurinstellingen toonaangevend zijn in de activiteiten die zij uitvoeren en organiseren.
Om dit te kunnen bereiken dient het Berlijnplein goed verbonden te zijn met haar omgeving. De routing is zo ingericht dat passanten, bezoekers, bewoners als vanzelfsprekend gebruik maken van plekken en voorzieningen in de buitenruimte en paviljoens op het plein.

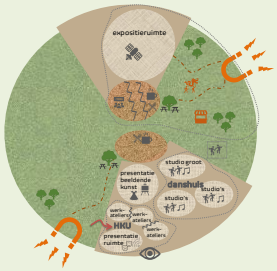
VERSCHILLENDE GEZICHTEN VAN HET BERLIJNPLEIN
Het Berlijnplein laat op verschillende momenten in de week een totaal ander beeld zien. De dynamiek, activiteiten, wijze van ontmoeting, mensen die elkaar ontmoeting et cetera verschilt sterk van elkaar. Op bijvoorbeeld maandagmiddag of woensdagochtend zijn met name de makers, kunstenaars en bewoners van het Berlijnplein die het beeld bepalen. In de avonden en weekenden worden meer activiteiten georganiseerd en worden de exposities bezocht. Op deze momenten staat de ontmoeting tussen makers en bezoekers, activiteiten, ontmoeting met en tussen buurt- en stadgenoten en overige bezoekers centraal.

Op het Berlijnplein is het van belang dat op verschillende momenten in de week of het jaar het een prettige plek is om te verblijven. Ruimtelijk betekent met name van maandag tot en met vrijdag overdag de horeca, werkruimten, buitenruimte en studio's, presentatieruimte en ateliers van HKU worden benut. Van belang is dat op deze momenten interactie tussen de aanwezigen gestimuleerd wordt, het Berlijnplein leeft, en tegelijkertijd ruimte is voor verstilling.

In de avonduren en weekend zijn er meer bezoekers op het Berlijnplein aanwezig. De publieksruimten, horeca en buitenruimte zullen merendeel op deze momenten worden benut.

3. Visie

3.5 Ruimten

In deze paragraaf worden de ruimten per functioneel cluster beschreven:

A. Publieksruimten;
B. Horeca;
C. Werkruimten.

A. Publieksruimten

De publieksruimten -binnen en buiten- bevinden zich grotendeels op de begane grond, met mogelijk een tweede niveau rondom een (publiek) toegankelijk dak. De publieke ruimten hebben allen een andere basisfunctie en afmeting waardoor een grote diversiteit aan activiteiten kan worden gefaciliteerd.

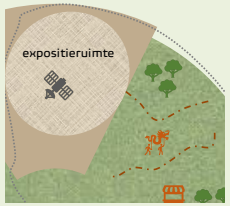
De publieke ruimten bestaan uit:

i. Presentatie- expositie- en studioruimten,
ii. Buitenruimte,
iii. Breakoutruimten.

i. Presentatie-, expositie- en studioruimten

Attractieve functies waar geëxposeerd en/of met een hoge etalagewaarde liggen op een prominente plek op het Berlijnplein. In het zicht van de bezoekers, passanten en bewoners. Bezoekers en passanten voelen zo min mogelijk drempel de exposities of activiteiten te bezoeken. Dit zijn ruimten met een tentoonstellingsfunctie, mogelijkheid om een optreden te geven of een mogelijkheid om zelf iets te onderzoeken of uit te proberen.

De ruimten zijn multifunctioneel, maar niet maxi-functioneel. Dit betekent dat de basisfunctie goed gefaciliteerd dient te zijn en in daarbij ook geschikt dient te zijn voor andere activiteiten. Bij voorkeur zijn een aantal zalen te verbinden, of in elk geval in logische combinatie te gebruiken. In een aantal ruimten kunnen bewoners en scholen terecht met een eigen programma of opdrachtverzoeken.

De expositie- en presentatieruimten zijn waarschijnlijk 5 dagen per week geopend en trekken ‘s avonds en in het weekend de meeste bezoekers. De studio’s worden op alle momenten in de week benut voor zowel repetitie, montage als optredens/voorstellingen.

De expositieruimte van RAUM is een hoge, kale en lichte ruimte waar makers zelf invulling aan kunnen geven (dus ook zelf de spijkers in de muur kunnen slaan als dit nodig is). Er worden grote werken geëxposeerd en deze kunnen ter plekke gemaakt worden. Van belang is dat deze ruimte zoveel mogelijk vrije ruimte heeft om dit mogelijk te maken. Van cruciaal belang voor het succes van de exposities is het naadloos in elkaar overlopen van de binnenruimte van de expositieruimte en de buitenruimte voor installaties. Het dient als één geheel te kunnen fungeren. De expositieruimte fungeert als een binnenplein dat opengezet kan worden om te komen tot één groot plein met de buitenruimte van RAUM (denk aan een hangar).

De basisfunctie van de presentatieruimte is presenteren van beeldende kunst, mode & design. Daarbij moet rekening worden gehouden dat dit vaak op een multidisciplinaire wijze plaats vindt (presenteren, events, (boek)presentatie, optreden). De vormen van presenteren en disciplines kunnen elkaar in hoog tempo afwisselen. Deze ruimte moet dus multi-inzetbaar zijn.

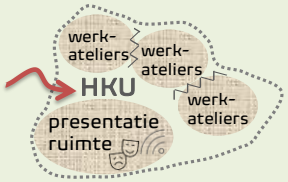
Het danshuis bestaat uit ruimtelijk uit voornamelijk de studio’s. De basisfunctie van de grote studio (vierkant van vorm) is dans. De ruimte moet een grote diversiteit aan opstellingen (zittend en staand) ten behoeve van een voorstelling, battle, montage et cetera gerealiseerd kunnen worden. Ook eindgebruiker NUT zal gebruik maken deze ruimte. In de kleinere dansstudio’s (vierkant van vorm) vinden zelfde activiteiten plaats, alleen in kleiner verband.

3. Visie

De expositie- en presentatieruimte zijn direct bereikbaar voor laden- en lossen van grote stukken en/of installaties.

Er is een directe relatie tussen de studio's zodat men elkaar inspireert en opzoekt. Ook kunnen eenvoudig gezamenlijk activiteiten gereorganiseerd worden. Het organiseren van nachtclub in de grote studio en horeca behoort wellicht ook tot de mogelijkheden. Op het Berlijnplein is de mogelijkheid om te exposeren op kleine schaal. Bijvoorbeeld een etalage in de horecaruimte.

De HKU benut de huidige huisvesting in de werfkelders om te experimenteren op welke wijze de beschikbare ruimte gebruikt kan en zal gaan worden. De uitwerking hieronder kan aangepast wordt aan de ervaringen die op gedaan worden in deze huisvesting.

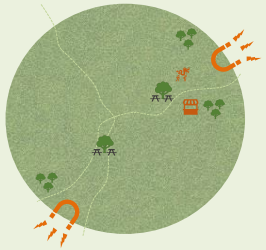
De huisvesting van de HKU bestaat uit een grotere presentatieruimte met daarom heen een aantal werkateliers. De ruimten worden in samenhang gebruikt en kunnen ook zelfstandig door de HKU gebruikt worden. De presentatieruimte van de HKU is een hoge kale ruimte waar de studenten zelf invulling kunnen geven. Dit betreft een grote diversiteit aan activiteiten van zowel exposeren, optreden, maken (en daarbij ook het maakproces laten zien) en een combinatie van voorgaande. De ontwikkelingen binnen de kunsten gaan snel en in de kunst wordt steeds meer technologie toegepast. De basisvoorzieningen in de presentatieruimte dienen van hoog technologische niveau te zijn (electra, wifi, data, verlichting). De ruimte is geschikt om te experimenteren.

De werkateliers kennen allen een nader te bepalen thema/invulling. De werkateliers zijn ruimtelijk aan elkaar te schakelen. In welke mate dient tijdens de ontwerpfase bepaald te worden. Ook deze ruimten dienen van hoog technologische niveau te zijn.

De maakruimte ligt centraal tussen de ruimte van de HKU en is voorzien van een trog. Hier is ook ruimte voor beperkte opslag. Per project worden hetgeen benodigd is meegenomen door de HKU. De HKU benut zoveel mogelijk de faciliteiten die aanwezig zijn op het Berlijnplein. HKU heeft de voorkeur om voor koffie, eten en drinken aan te sluiten op de faciliteiten die reeds op het Berlijnplein worden gerealiseerd.

ii. Buitenruimte

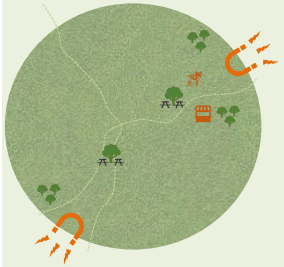
De route over het Berlijnplein is een aantrekkelijke ontdekkingstocht. Ambitie is dat via deze route bezoekers bijzondere plekken, het programma en de partijen ontdekken. Voetgangers kunnen er wandelen en buitenexposities bekijken. Het gebied ademt groen. Meerdere pleinen en buitenplekken hebben een verschillend formaat en karakter.

De buitenruimte heeft verschillende functies:

- Doorgaande route voor voetgangers.
- Herkenbare expositie- en werkruimte voor RAUM. Grote werken dienen hier goed geëxposeerd kunnen worden en op natuurlijke wijze in verbinding te kunnen komen met de werken in de expositieruimte binnen van RAUM.
- Multi inzetbare ruimte van 10x10 meter dat in ieder geval geschikt is voor dans (bv: buiten battles, tango avond), kan ook in arena vorm.
- Terrassen ten behoeve van de horeca.
- Ruimten voor medewerkers en bezoekers om buiten te overleggen, te zijn zonder verplichting, te lunchen etc..
- Plekken waar partners van het Berlijnplein en/of buurtbewoners/scholen/etc activiteiten kunnen organiseren zoals buitenevents, yoga, markten, picknicks.
- Plekken voor bezoekers om te kunnen verblijven zonder verplichting. Bijvoorbeeld om te spelen met hun kinderen, op een bankje te zitten met buren of een meegenomen lunch te eten.

3. Visie

Algemene uitgangspunten voor de buitenruimte zijn:

- Deze zijn altijd (24/7) toegankelijk.
- Plekken waar je gewoon mag zijn.
- Plekken waar kinderen kunnen spelen (bv op kunstinstallaties, geen speeltuin).
- Plekken voor diversiteit aan kleine activiteiten,
- Straten met 'etalages' zodat je kan zien wat er binnen gebeurt/er naar binnen kan.
- Goede aansluiting op ruimten rondom het Berlijnplein zodat geen drempel wordt gevoeld het Berlijnplein te bezoeken. Het Berlijnplein heeft een eigen identiteit en RAUM is heeft op het Berlijnplein haar eigen profiel.
- Kantoor- en atelierfuncties hebben makkelijk toegang tot buitenruimte.
- Geschikt voor evenementen waarbij op logische plekken extra pop-up faciliteiten kunnen worden gerealiseerd.

Ten behoeve van evenementen is het van belang om op strategische locaties faciliteiten te hebben voor een pop-up bar, ticket en/of garderobefaciliteit en toiletfaciliteiten. Ieder evenement ziet er qua activiteiten en routing anders uit. De indeling, inrichting en technische faciliteiten (water, afvoer, electra en wifi) in de buitenruimten zijn zodanig dat per evenement een keuze gemaakt kan worden over de benodigde pop-up faciliteiten en de locaties hiervoor. Een gedeelte van de pop-up faciliteit kan onderdeel zijn van de buitenruimte of wordt opgeslagen in een opslagruimte op het Berlijnplein.

iii. Breakout-ruimten

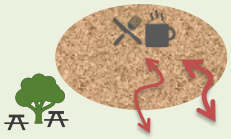
Deze zone biedt een variëteit aan ruimten vanaf 8 personen. Om de flexibiliteit en inzetbaarheid van ruimten te verhogen worden de vergaderzalen van 36 en 54 m² NVO middels een flexibele wand aan elkaar gekoppeld. Door de vergaderruimten te clusteren en in de zone van de publieksruimten te positioneren zullen ruimten beter benut en verhuurd kunnen worden en bovendien beter makkelijk toegankelijk en daardoor beheersbaar zijn.

Deze ruimten zijn flexibel en op termijn te benutten als kantoorruimte mocht de vraag veranderen.

B. Horeca

Horeca is ondersteunend/gelieerd aan de culturele instellingen en activiteiten op het Berlijnplein. Programmering en horeca zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Daarnaast draagt de horeca bij aan ontmoeting tussen alle gebruikers van het Berlijnplein. Ook draagt horeca bij aan het aantrekken van nieuwe en extra doelgroepen voor bijvoorbeeld een hapje eten.

De pachter of pachters huren bij de betreffende culturele instelling of partij die vanuit inhoudelijk concept ruimtes huurt van gemeente en doorverhuurt op Berlijnplein. Dit is van belang om zo de noodzakelijke verwevenheid tussen programma, verhuur en horeca te kunnen bewerkstellingen.

Op het Berlijnplein komen minimaal 2 horecapunten, wellicht aangevuld met 1 tijdelijk/wisselend voorziening in de vorm van een kiosk of truck op het plein. De horecapunten hebben verschillende concepten om zodoende een brede doelgroep te kunnen bedienen.

3. Visie

De horecapunten hebben ieder hun eigen terras, met goede ligging op de zon. Het terras en de horeca hebben een natuurlijke en directe relatie met elkaar. Bij voorkeur heeft de binnenruimte van de horeca een grote opening/openslaande deuren naar het terras.

Op dit moment zijn twee horecapunten het uitgangspunten. Deze worden hierna globaal beschreven. Het uitgangspunt is dat bij de uitwerking van de verschillende varianten de ruimtelijke basis gelijk blijft. De organisatie (verhuur, samenwerking, concept) zou kunnen verschillen.

Voor de horeca is het van belang om zowel de bezoekers als de bewoners te bedienen. Voor beide dient de horeca aantrekkelijk te zijn en eenvoudig te bereiken. Voor de bezoeker is het van belang dat de horecavoorziening 'in de loop' liggen en niet naar de voorzieningen hoeven te zoeken.

De twee horecaconcepten zijn:

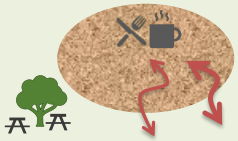

- *Horeca- en programmaruimte - RAUM*
  De horeca ruimte heeft zowel de functie van horeca als programmaruimte van RAUM. Dit loopt in elkaar over. Deze ruimte heeft een directe (zicht)relatie met de expositieruimte, zowel binnen en buiten. De horeca heeft het 'Venster gevoel' (huidige horeca RAUM), en is een openminded café/restaurant waar lunch en diner wordt aangeboden. Er kan service aan tafel en/of zelfbediening plaatsvinden (ook wisselend, afhankelijk van het tijdstip op de dag). Er is een kleine vaste kaart met kleine wisselende kaart inclusief keuze voor kinderen. De ruimte kan ook (gedeeltelijk) verhuurd worden aan groepen (workshops, zakelijk).

In de programmaruimte kunnen workshops, debatten, buurtbijeenkomsten et cetera georganiseerd worden. Wenselijk is dat de programmafunctie op een natuurlijke wijze afgesloten kan worden van het horecagedeelte. Ook moet het mogelijk zijn om de ruimte als één geheel te kunnen gebruiken.

De programmaruimte is een prettige ruimte om te verblijven, met een vergelijkbare uitstraling als de horecaruimte.

Succesfactoren: artistieke uitstraling, functies voelen en zien, eigenheid (geen formule), breed publiek, voor iets anders met kinderen & meer creatief, voor werkenden.

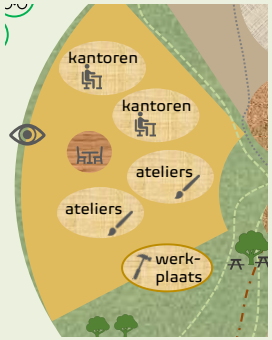

- *Horeca - danshuis en presentatieruimte DPM*
  Deze horeca is gelieerd aan het danshuis en presentatieruimte voor beeldende kunst, mode & design. De uitstraling en aanbod van eten en drinken richt zich ook op deze doelgroep. Professionals met een laptop voelen zich hier overdag ook welkom.

  Tijdens de avondactiviteiten fungeert deze horeca als een natuurlijke verlengstuk. Hier kan voor en na de voorstelling, optreden of repetitie met elkaar gegeten en gedronken kan worden. Ook is de ruimte, of een overloopgedeelte binnen deze ruimte, geschikt om te wachten voor een voorstelling.

  Deze horeca voorziening kan, samen met de grote studio, benut worden voor clubavonden/-nachten passend bij de activiteiten van het danshuis.

3. Visie

C. Werkruimten

De werkruimten zijn ateliers en kantoren voor alle bewoners van het Berlijnplein. De verschillende gebruikers van de werkruimten hebben hun eigen ruimte. Om ontmoeting en gemeenschapsgevoel te stimuleren worden de faciliteiten ten behoeve van werkruimten zoveel mogelijk gedeeld.

Zitjes verspreid langs verkeerszones faciliteren de ontmoeting. Gangen ook plekken waar toevallige ontmoeting plaats kan vinden. Voor een goed gebruik dienen deze plekken te voorzien zijn van wandcontactdozen.

De werkruimten bestaan uit:

i. Ateliers en kantoren,
ii. Plaza,
iii. Werkplaats.

i. Ateliers en kantoren

Van belang is dat een grote diversiteit aan activiteiten uitgevoerd kan worden: van maken & creëren tot rust & verstilling. De positionering van de ateliers en kantoren ten opzichte van elkaar is zodanig dat activiteiten die veel geluid produceren en activiteiten die stilte vereisen kunnen plaats vinden. De werkruimten zijn qua functie uitwisselbaar en kunnen gekoppeld/gesplitst kunnen worden.

De ateliers en kantoren vormen waar mogelijk een logische clustering op basis van functionaliteit. Er dient rekening mee gehouden te worden dat 30 tot maximaal 40% van de ateliers benut moet kunnen worden voor activiteiten met bovengemiddelde geluidsproductie. Deze dienen apart geclusterd te worden. De werkruimten bevinden zich grotendeels op de verdieping(en). De werkplaats met noodzakelijke laad en-losplaatsen zijn mogelijk een uitzondering of vragen om extra liftcapaciteit.

De werkruimten worden langjarig of op projectmatige basis verhuurd. Deze ruimten zijn zelfstandig en 24/7 toegankelijk voor de betreffende gebruiker. Ook kunnen kunstenaars hier gebruik maken van de artist in residence.

De eindgebruikers die nog bekend zijn, gaan merendeels gebruik maken van de kantoren is de huidige inschatting.

Op het Berlijnplein is de mogelijkheid om te exposeren op kleine schaal. Dit kan een etalage zijn bij een atelier, een horecaruimte of kleinere etalages in de gangzone.

ii. Plaza

In deze open zone is voor de gebruikers van de werkruimten de mogelijkheid om elkaar spontaan te ontmoeten, overleg te voeren en je te laten inspireren. De plaza ligt centraal in deze zone wordt aantrekkelijk vorm gegeven zodat rondom dit punt veel mogelijkheden zijn om elkaar te zien en overleg te voeren. Tegelijkertijd mag het gebruik van de plaza niet zorgen voor overlast richting de omliggende ateliers en kantoren.

Deze ontmoetingsplek is voorzien van een keuken waar zelf een lunch klaar gemaakt en genuttigd kan worden. Vanuit deze plaza is makkelijk toegang te verkrijgen tot buitenruimte, bij voorkeur direct aanpalend. Het aantal ruimten dan benodigd is dient tijdens de ontwerpfase bepaald te worden.

iii. Werkplaats

In de werkplaats vinden met name de activiteiten plaats die niet in de ateliers uitgevoerd kunnen worden omdat bijvoorbeeld grote of specifieke apparaten benodigd zijn. De werkplaats kan in principe benut worden door alle eindgebruikers. Ook externen kunnen, op basis van afspraken, de ruimte huren of benutten.

3. Visie

3.6 Evenementen

Een evenement op het Berlijnplein is een gebeurtenis waarbij muziek, kunst, cultuur, wetenschap of een combinatie van deze centraal staat en publiek toegankelijk zijn. RAUM is één van de eindgebruikers op het Berlijnplein met de grotere evenementen. Van belang is dat het Berlijnplein deze activiteiten goed kan faciliteren en worden daarom hieronder nader toegelicht.

RAUM organiseert jaarlijks de volgende exposities en/of evenementen:

- Twee keer per jaar een grote expositie met als basis diverse (kunst)installaties in de buitenruimte
- Wekelijkse events voor 50-100 mensen. Hier zal met name de programmaruimte binnen, al dan niet gecombineerd met de horecaruimte voor worden benut
- Maandelijks events voor 100 tot 250 mensen. Hier wordt in ieder geval de programmaruimten binnen gecombineerd met de horecaruimte en buitenruimte voor benut met soms ook de expositieruimte.

De permanente faciliteiten dienen deze evenementen goed te kunnen faciliteren.

De grotere evenementen betreffen de volgenden:

- Vier tot zes keer per jaar een groot evenement voor 1000 - 2500 mensen. Dit is altijd een combinatie van zowel binnenruimtes als de buitenruimte.
- Twee keer per jaar een evenement voor 5.000 mensen. Dit is altijd een combinatie van zowel verschillende binnenruimtes als de buitenruimte.

Hiervoor worden tijdelijk extra faciliteiten (horecapunten, toiletten) gerealiseerd. De organisatie van de grotere evenementen wordt afgestemd met de andere gebruikers zodat niet twee grote evenementen tegelijkertijd plaats vinden.

Jaarlijks ontvangt RAUM minimaal 50.000 mensen. Dit is exclusief de bezoekers op de horeca. Dit is zo'n 30.000 op de exposities binnen en buiten en 20.000 op de events.

Het danshuis organiseert maandelijks clubevents en verwacht daarbij 200-250 mensen. Daarnaast organiseert het danshuis 40-70 evenementen per jaar , van klein tot groot. Deze aantallen mensen overstijgen niet de aantallen mensen die RAUM verwacht te ontvangen bij haar grote evenementen. Dat dezelfde voor de evenementen van de HKU.

3.7 Aanpasbaarheid

Het is van belang dat Berlijnplein zodanig ontworpen wordt dat met relatief eenvoudige ingrepen een verschuiving van functies mogelijk is. Het ontwerp van het Berlijnplein kan aangepast worden aan de veranderingen in functie. De werkruimten zijn gelijkwaardig aan elkaar zodat onderling groei en krimp kan worden opgevangen. De opzet van de werkruimten is flexibel. Zodoende kunnen meerdere inrichtingsvormen binnen eenzelfde stramien worden ingepast.

Toiletten en (verticale) verkeersruimten zijn logisch geclusterd zodat er zoveel als mogelijk vrije vloervelden beschikbaar zijn.

3.8 Compartimentering

Om het gebouw prettig en goed te kunnen gebruiken en verhuren/verpachten is het vanuit functioneel oogpunt van belang compartimenten te onderscheiden. Compartimenten zijn zelfstandige eenheden die qua gebruik zelfstandig kunnen opereren.

De functionele compartimenten voor een efficiënt beheer en gebruik betreffen de volgende:

- Publieksruimten RAUM. Dit betreffen de volgende ruimten: expositieruimte, horeca- en programma ruimte RAUM (inclusief entree en toiletten etc). Hierbij is het van belang dat de horeca- en programmaruimte zelfstandig (apart van de expositieruimte) te gebruiken is.
- Publieksruimten danshuis en expositieruimte
  Dit betreffen de ruimten: horeca, studio's en presentatieruimte en ruimten van de HKU, (inclusief entree, opslag, toiletten etc). In dit compartiment is het van belang dat de volgende functies zelfstandig te gebruiken zijn waarbij de faciliteiten (zoals toiletten) toegankelijk zijn:
    - Horeca
    - Alle studio's (groot en klein)
    - Horeca en presentatieruimte
    - Ruimten van de HKU
- Ruimten van de HKU;
- De breakout-ruimten dienen vanuit de publieksruimten (bijna) direct te bereiken zijn.
- De ateliers en kantoren kunnen in 2 of 3 compartimenten worden gehuisvest. Van belang is dat deze zelfstandig toegankelijk zijn voor de huurders en de delen per hoofdhuurder te onderscheiden zijn.

4. Eigendom, beheer en exploitatie

4.1 Inleiding

Op het Berlijnplein wordt door diverse partijen gewerkt aan één overkoepelend thema ‘de toekomst van de stad’. De partijen die hieraan werken zijn divers en de duur dat partijen zich op het Berlijnplein vestigen is divers (van enkele maanden tot jaren). Het Berlijnplein dient dit gebruik te faciliteren.

Van belang bij het goed ontwerpen van het Berlijnplein is dat het ontwerp niet alleen aansluit op de ruimtelijk functionele eisen maar ook goed exploiteerbaar is.

In dit hoofdstuk zijn de basisuitgangspunten opgenomen ten aanzien van het eigendom, exploitatie en beheer van het Berlijnplein. Parallel aan de fysieke ontwikkeling, in een iteratief proces, dient de wijze van organisatie van het beheer en exploitatie nader uitgewerkt te worden.

4.2 Eigendom en exploitatie

De gemeente Utrecht, UvO, is eigenaar van de grond en opstallen van het Berlijnplein. In het ontwikkelproces dient nader uitgewerkt te worden van welke onderdelen de gemeente eigenaar is of dat op basis van circulaire principes wellicht derden eigenaar zijn van onderdelen.

De eigenaar verhuurt de ruimten. Van belang is dat voor alle ruimten helder is hoe de huur/verhuurconstructie is georganiseerd en bij wie het leegstandsrisico is belegd.

Voor zover nu bekend zal de gemeente als eigenaar aan drie of vier ‘hoofdhuurders’ de ruimten gaan verhuren. Hiervan zijn drie beoogde hoofdhuurders bekend: RAUM, DePlaatsmaker en HKU. De partijen verhuren - indien gewenst- de ruimten aan derden. De condities voor deze verhuur dienen helder uitgewerkt te worden.

De rol van DePlaatsmaker in de stad Utrecht is om kunstenaars, creatieve industrie en culturele instellingen actief en in de breedst mogelijk zin te ondersteunen in het vinden van de juiste ruimte om zich artistiek en inhoudelijk te kunnen ontwikkelen. DePlaatsmaker organiseert ruimte voor kunstenaars, creatieven en culturele instellingen. DePlaatsmaker verhuurt en beheert ruimte voor de creatieve sector en verbindt actief de groeiende vraag naar passende en betaalbare ruimte aan het aanbod. DePlaatsmaker zal dus ruimten verhuren aan derden.

In het kader van de circulaire ambities en ambities van de bijvoorbeeld DePlaatsmaker om te experimenteren met gebouwinstallaties dienen afspraken gemaakt te worden. Het daarbij geldend prijsniveau en de vrijheid voor het aanpassen van het gebouw en gebouwinstallaties dienen zo concreet als mogelijk gemaakt te worden.

Over het planmatig en regulier onderhoud van casco, installaties et cetera dienen goede afspraken over demarcatie (wie is waarvoor verantwoordelijk) gemaakt te worden.

4.3 Beheer

Aspecten als schoonmaak, energie, veiligheid, correctief onderhoud, repro, catering, belastingen en verzekeringen dienen georganiseerd te gaan worden. De hoofdhuurders met de eindgebruikers (conform verantwoordelijkheden huurovereenkomst) zijn hiervoor verantwoordelijk.

Het ontwerp dient het mogelijk te maken dat ieder compartiment ten aanzien van het beheer zoveel als mogelijk zelfstandig te organiseren is. Dit geeft de flexibiliteit om het beheer op diverse wijze te gaan organiseren, passend bij de organisatie en activiteiten op het Berlijnplein op dat moment.

Indien een coöperatie Berlijnplein opgericht gaat worden is het mogelijk deze aspecten via de coöperatie te gaan organiseren. Binnen de coöperatie is het van belang de taken, verantwoordelijken en bevoegdheden goed te definiëren. Ook een verdeelsleutel van de kosten dient uitgewerkt te worden.

5. Ruimteprogramma

5.1 Buitenruimte

In de tabel hieronder zijn de buitenruimte opgenomen met een functie. De buitenruimte beschikbaar op het Berlijnplein is van grotere omvang.
In deze tabel is dus exclusief algemene verkeers- en verblijfsruimte en exclusief stalling fietsen, scooters etc.

Ruimteprogramma Berlijnplein

Buitenruimten exclusief algemene verkeers- en verblijfsruimte

	Aantal	m² FNO	subtotaal FNO m²	RAUM	DPM	HKU	Kantoren voor creatieve bedrijvigheid		opmerking
Expositieruimte	1	2000	2000	2000					
Buitenruimte met dansmogelijkheid	1	100	100		100				
Horeca/terras	2	150	300	150	150				aantal plekken?
Facilitair bij publieksruimten									
Laad- en losplek bij horeca	2	20	40	20	20				
Vuilopslag tbv horeca	2	10	20	10	10				
Vuilopslag algemeen	1	30	30	10	10	5	10		ntb, afh van werkwijze gemeente
		Totaal m²	2490	*2190*	*290*	*5*	*10*		
		Inpassingsverlies 10%	249	*219*	*29*	*0,5*	*1*		
		Totaal m²	**2739**	***2409***	***319***	***5,5***	***11***		

exclusief algemene verkeers- en verblijfsruimte, excl stalling fietsen, scooters etc.

5. Ruimteprogramma

5.2 Binnenruimte

Ruimteprogramma Berlijnplein

Binnenruimten

	Aantal	m² FNO	subtotaal FNO m²	RAUM	DPM	HKU	Partner(s) onbekend	Hoogte	opmerking
Publieksruimten									
Expositieruimte RAUM	1	800	800	800				12	
Horecaruimte RAUM	1	100	100	100				8	inclusief entree
Horeca- en programmaruimte RAUM	1	100	100	100					
Programmaruimte RAUM	1	150	150	150				8	
Horeca danshuis en presentatieruimte	1	215	215		215				inclusief entree en wachtruimte voor bezoekers
Presentatieruimte beeldende kunst, mode en design	1	450	450		450			8	
Grote studio presentatie	1	215	215		215			8	
Studio dans/theater	2	100	200		200			4	
Studio/oefenruimte	2	120	240		240				
Studio muziek	6	24	144		144				
Break-out ruimte S	2	18	36				36		
Break-out ruimte M	1	36	36				36		
Break-out ruimte L	1	54	54				54		
Presentatieruimte	1	300	300			300			
Werkateliers	3	50	150			150			koppelbaar/splitsbaar
Maakruimte	1	20	20			20			
Facilitair bij publieksruimten									
Opslagruimte tbv exposities	1	75	75	75					
Opslagruimte tbv exposities	2	36	72		72				
Opslagruimte meubilair etc	1	20	20	20					
Opslagruimte pop up faciliteiten	1	20	20	10	10				
Toiletten inclusief MIVA	1	105	105	35	45	15	10		
Kleedkamer/douche	1	1	52	10	26		16		ruimtereservering, soort/omvang ntb
Werkkast en opslag schoonmaak	5	5	25	5	10	5	5		
Werkruimten									
Entree	1	20	20	5	5		10	4	
Atelier S	15	18	270		270			4	koppelbaar
Atelier M	14	36	504	36	468			4	koppelbaar/splitsbaar
Atelier L	9	54	486	54	432			4	koppelbaar/splitsbaar
Werkplekken voor instellingen, in diverse ruimten			1725	90	135		1500		
Werkplaats	1	150	150	150				4	
Opslag bij werkplaats/werkateliers	1	50	50	50					
Plaza centraal bij werkplekken: ontmoeting	1	85	85	10	25		50		meerdere gezamenlijke plekken, aantal ntb
Facilitair bij werkruimten									
Werkkast	1	35	35	10	10	5	10		ruimtereservering, aantal ntb
Opslagruimte	1	36	36		36				ruimtereservering, aantal ntb
Toiletten inclusief MIVA	1	55	55	10	20		25		
Facilitair algemeen									
Laad- en losplek tbv exposities en gebouwbeheer	1	70	70	20	30		20		
Opslagruimte facilitair/gebouwbeheer	4	18	72	18	18		36		aantal en omvang ntb
Totaal publieke ruimten RAUM m² FNO				1305					
Brutering publieke ruimten RAUM (verkeer, installatie, constructie) 23%				300					
Totaal m² BVO publieksruimten RAUM				1605					
Totaal m² FNO				*453*	*3076*	*495*	*1808*		
Brutering (verkeer, installatie, constructie) 30%				*136*	*923*	*149*	*542*		
Totaal m² BVO				***589***	***3999***	***644***	***2350***		
Totaal m² BVO				***2194***	***3999***	***644***	***2350***		**9187**
Ruimtelijk kader m² BVO				*2200*	*4000*	*650*	*2350*		9200

Zie bijlage 1 met de definities voor de soorten oppervlakten.

Voor de publieksruimten van RAUM is uitgegaan van bruto/nuttig verhouding van 23% omdat deze ruimten directe relatie met elkaar hebben waardoor er sprake is van minder verkeersruimte.

Bijlage 1 – Definities soorten oppervlakten

<table>
<tr><th>Bruto Vloeroppervlak

(BVO)</th><th>Netto Vloeroppervlak

(NVO)</th><th>Gebruiksoppervlak

(GO)</th><th>Verhuurbaar Vloeroppervlak

(VV0)</th><th>Gerealiseerd Nuttig Oppervlak

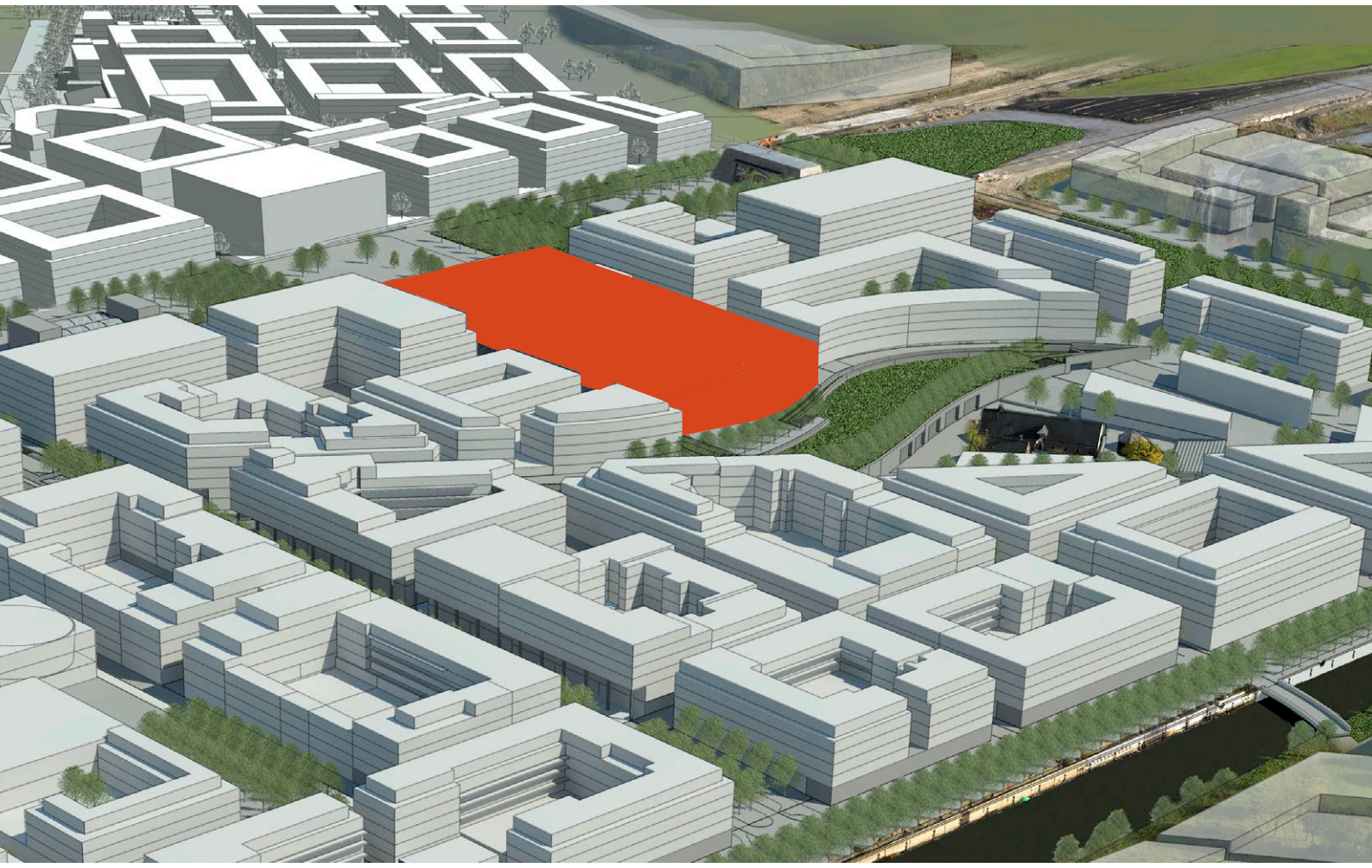
(GNO)</th><th>Functioneel Nuttig Oppervlak

(FNO)</th><th>Woon-/ Werkoppervlak

(WO)</th></tr>
<tr><td rowspan="15">BVO</td><td rowspan="8">NVO</td><td rowspan="8">GO</td><td colspan="4">Ruimten voor Gebouwinstallaties</td></tr>
<tr><td colspan="4">Verticaal verkeersoppervlak</td></tr>
<tr><td colspan="4">Parkeerruimte</td></tr>
<tr><td rowspan="6">VVO</td><td>GNO</td><td>FNO</td><td>Rijwielstalling, buitenberging</td></tr>
<tr><td colspan="3">Horizontaal verkeeroppervlak</td></tr>
<tr><td rowspan="3">GNO</td><td rowspan="3">FNO</td><td>Sanitaire ruimten</td></tr>
<tr><td>Bergruimte</td></tr>
<tr><td>WO</td></tr>
<tr><td colspan="2">Indelingsverlies</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Tarra-oppervlak</td><td colspan="3">Seperatiewanden</td></tr>
<tr><td colspan="4">Scheidingsconstr. Tussen geb. functies</td></tr>
<tr><td colspan="4">Niet-toegankelijke leidingschachten</td></tr>
<tr><td colspan="4">Statische bouwdelen</td></tr>
<tr><td>Glaslijncorrectie</td><td>VVO</td><td colspan="2">Glaslijncorrectie</td></tr>
<tr><td colspan="4">Ruimten lager dan 1,5 m</td></tr>
</table>

Culturele voorziening Berlijnplein
Leidsche Rijn Centrum
Architectonisch en Stedenbouwkundige Aanwijzingen kavel F2

14 mei 2020

JCAU
JO COENEN
ARCHITECTS & URBANISTS

Inhoudsopgave:

1 Leidsche Rijn Centrum

Masterplan

Stedenbouwkundige entiteiten

Architectuur en beeldkwaliteit

2 Opgave Culturele voorziening

Opgave culturele voorziening

Stedenbouwkundige inpassing

Ruimtelijke randvoorwaarden

Architectuur en beeldkwaliteit

3 Context en bijlage

Referenties en inspiratie

Verkeer

Openbare ruimte

Nabije bouwprojecten en context

1 Leidsche Rijn Centrum

A Masterplan

B Stedenbouwkundige entiteiten

C Architectuur en beeldkwaliteit

A Masterplan

Locatie van bouwkavel F2 in de 3d van LRC (stand stedenbouwkundig plan)

Leidsche Rijn Centrum wordt momenteel gerealiseerd op de kruising van de A2 Amsterdam - Utrecht en de spoorlijn Utrecht-Den Haag/ Rotterdam. Met de overkapping van de A2 zal het centrum de schakel vormen tussen de vinex-wijken aan de westzijde en de binnenstad van Utrecht aan de oostzijde. Een aantal belangrijke delen van het plan, zoals het kernwinkelgebied en een bioscoop zijn reeds opgeleverd.
Kenmerken van het plan zijn de groene randen rondom het centrum, die qua maat, schaal en type voor stedelijke allure zorgen en een schakel vormen over de A2 kap naar het Amsterdam-Rijnkanaal.
Het uitgesproken stedelijke karakter komt tot uitdrukking in een relatief hoge en dichte bebouwing en maakt een contrast met de omliggende woonwijken er omheen.

Het hoogteverschil dat ontstaat door overkapping van de A2 wordt bewust ingezet om diverse plekken, welke verschillen in karakter - van een rustige ommuurde tuin, tot zeer stedelijke pleinen - met daar bijbehorende mix van functies (winkels, wonen, kantoren, onderwijs, cultuur, horeca), te realiseren.
Voor meer informatie verwijzen wij naar het Masterplan Leidsche Rijn Centrum en het Stedenbouwkundig plan voor LRC Zuid.

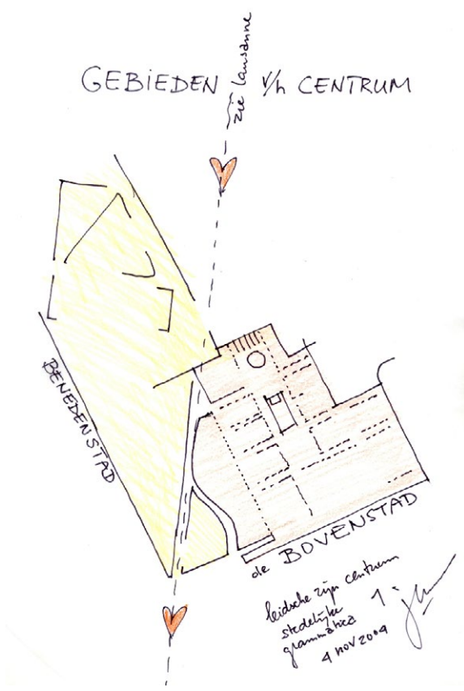
Bepalend voor het beeld en de beleving van het centrum zijn de reeksen van pleinen of parkruimten binnen het stedelijke weefsel. Het zuidelijk deel van het centrum kent een dergelijke opeenvolging van bijzondere ruimten. Vanuit het kernwinkelgebied slingert de Stadstuin om de cluster van scholen. De lijn volgt de oude weg, maar dan op een hoger niveau. De boerderij komt daardoor diep te liggen. Juist het hoogteverschil zorgt voor een boeiende relatie tussen beide elementen. Zowel visueel als in gebruik. En het biedt de kans een verhaal over de geschiedenis van de plek te verbeelden.

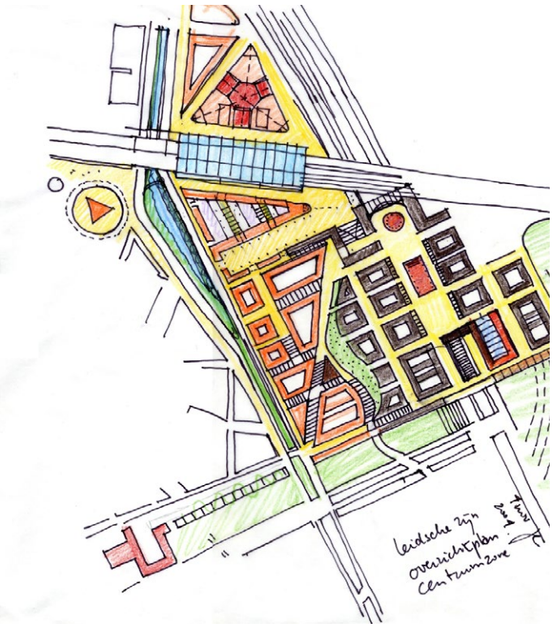
Leidsche Rijn Centrum t.o.v. het historische centrum van Utrecht

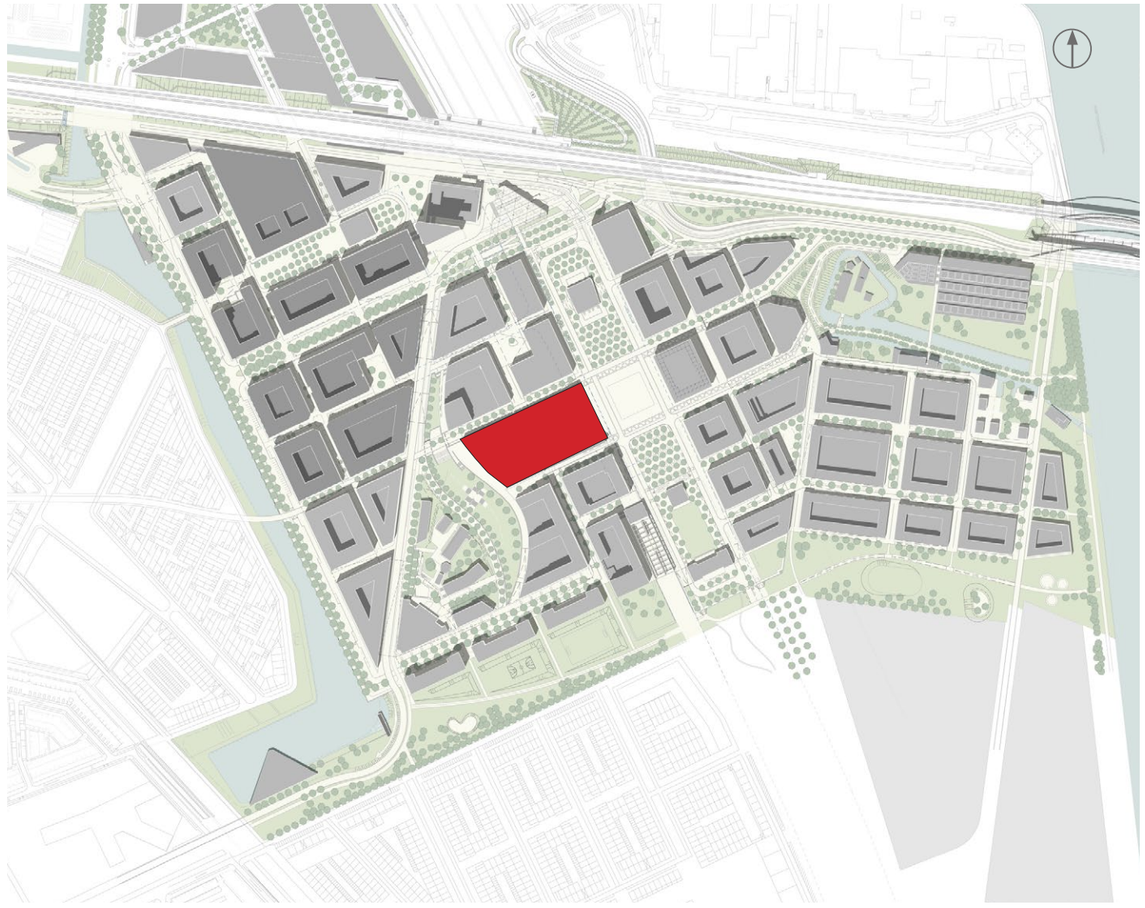
Openbare ruimte uitgesneden uit een stedelijke massa

Schets Jo Coenen in 2004 t.b.v. het Masterplan Bovenstad-Benedenstad

Schets Jo Coenen in 2004 t.b.v. het Masterplan ter illustratie van de veelkleurigheid van LRC

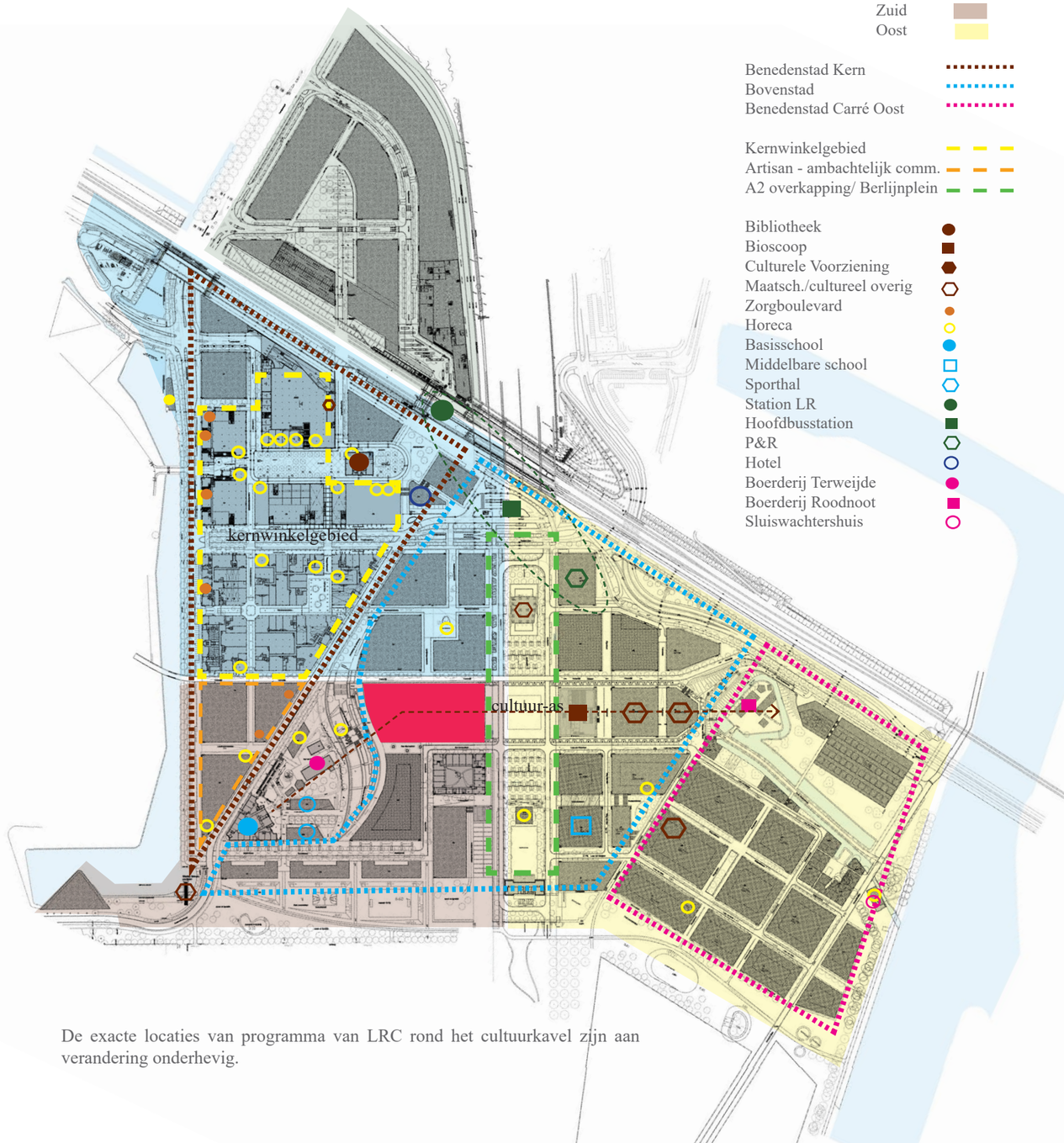
Locatie van de cultuurkavel centraal in de plankaart van Leidsche Rijn Centrum tussen het Berlijnplein en de stadstuin, de exacte rooilijnen en huidige stand van zaken worden in dit document nader toegelicht.

Parijsboulevard in het kernwinkelgebied, licht van kleur, met dubbelhoge oplopende arcades in bouwblokken
D2 en D3

Het kernwinkelgebied in Leidsche Rijn Centrum

De exacte locaties van programma van LRC rond het cultuurkavel zijn aan verandering onderhevig.

B Stedenbouwkundige entiteiten

In Leidsche Rijn Centrum is het uitgangspunt dat gebouwen zich tot de openbare ruimte verhouden. Samen dragen zij met de overige gebouwen in een gedefinieerde openbare entiteit als een straat, een plein, boulevard, park of singel, bij aan een evenwichtig en coherent beeld.
De entiteiten krijgen hun samenhang en identiteit door eenheid en/of juist diversiteit in kenmerken.

Hieronder een compacte beschrijving van de entiteiten. De uitgebreide toelichting met betrekking tot de culturele voorziening volgt in hoofdstuk 2.

De Cultuur-as:
De Cultuur-as is een promenade waar bijzondere en mogelijk uitgesproken, onderscheidende en feestelijke publieke gebouwen met een culturele of maatschappelijke functie een plek hebben.

Het Berlijnplein
Een groot evenementenplein, gelegen op de A2-kap. Rondom het plein is stedelijke bebouwing gelegen waarmee de ruimte wordt gedefinieerd.

De stadstuin:
Een van de twee groene plekken in Leidsche Rijn Centrum op het oorspronkelijke verdiepte maaiveld met historische boerderijen.

Stedelijk weefsel:
Het stedelijk weefsel wordt gekarakteriseerd door een verkeersluwe inrichting. Deze straten verbinden de belangrijke plekken en hebben smalle straatprofielen.

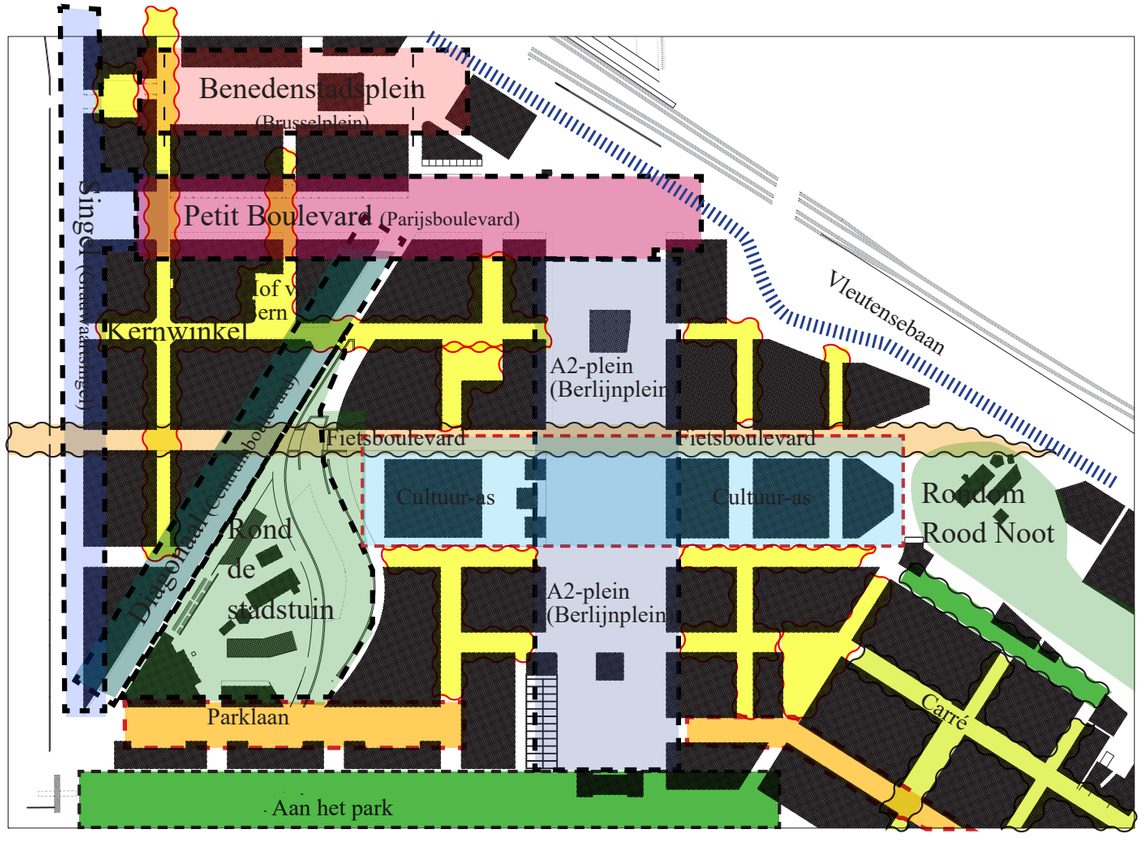
Entiteit Stedelijk weefsel (Hof van Bern)

Entiteit Berlijnplein, een stedelijk breed plein met hoge bebouwing situatie begin 2019

De Stadstuin combineert twee, voor de beleving, belangrijke aspecten: het heeft de geborgenheid van een tuin en de openbaarheid van het stedelijk leven. Het is het samengaan van een fijn gedetailleerde omgeving, waar de rijkdom van het plantenleven centraal staat met een open, toegankelijke plek voor ontmoeting.
Transparantie en weelderigheid zijn de sleutelwoorden voor de inrichting van de Stadstuin. De verankering in de omgeving is van belang: een afwisselende routing met mogelijkheden tot genieten van de tuin door te flaneren en te verpozen.

LRC is opgebouwd uit reeksen van bouwblokken die gegroepeerd zijn in stedenbouwkundige entiteiten met specifieke karakteristieken.
De context van de entiteiten in Leidsche Rijn Centrum laat zien hoe grotere en kleinere entiteiten zorgen voor samenhang.
Entiteit = bestanddeel van het stadsontwerp: stedenbouwkundig herkenbare zone

C Architectuur en beeldkwaliteit

Architectuur en beeldkwaliteit Leidsche Rijn Centrum

Algemene regels voor architectuur en gevels in Leidsche Rijn Centrum kenmerken zich door een hoge massieve plint, veelal uitgevoerd in natuursteen. Wat betreft de materialisatie worden steenachtige materialen (natuursteen /baksteen/ architectonisch beton/ keramische elementen) voorgeschreven om de coherentie met de rest van het centrum te garanderen.
In Leidsche Rijn Centrum zijn dit rijke baksteen tegelplateaus zodat een rustig, maar divers beeld ontstaat.
Gebouwen hebben een hoogwaardige, zorgvuldige afwerking waarbij compositie, plastiek, geleding, ritme en tektoniek een belangrijke rol spelen.
Bijzonder gedetailleerde hoge entreepartijen en hoekoplossingen verrijken dit beeld. Gedempte, natuurlijke kleuren zorgen voor samenhang met de overige bebouwing.

Algemene architectonische richtlijnen LRC

- In principe staan alle gebouwen architectonisch 'op de grond', met een rechte lijn van elkaar gescheiden, met een plint, lijf en dak, twee beëindigingen aan weerszijden en een eigen ontsluiting, ontworpen door verschillende architecten.
- Aan de straatzijden tonen de gebouwen zich vooral als steenachtige massa met uitgespaarde openingen voor ramen en buitenruimtes; aan de binnenzijden van de bouwblokken openen de gebouwen zich veel verder, met glas, balkons en lichtere kleuren rondom de groene binnentuinen.
- De gebouwen verstaan zich met elkaar als stedelijke gebouwen, in materiaal, detaillering en kleurgebruik; al te opzichtige breuken en contrasten moeten worden vermeden.
- De bruto hoogte op de begane grond van alle gebouwen bedraagt minimaal 4,50m om functieverandering door te tijd heen te kunnen accommoderen.
- De gebouwen maken onderdeel uit van stedenbouwkundige entiteiten die karakteristieken aan de maat, schaal en kleur van de gebouwen geven om per entiteit een maximale samenhang te geven.
- Belangrijke hoeken worden geaccentueerd met een architectonische bekroning.
- De gebouwen worden bekroond met ofwel set backs, verschillende dakvormen, daklijnen, en dakbeëindigingen.

Rijke baksteen tegelplateaus

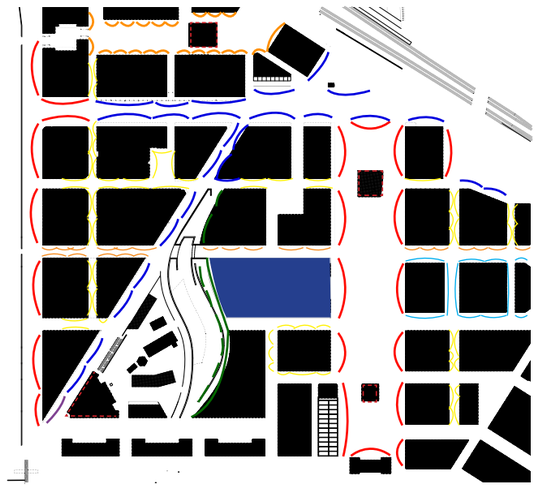
"De gevels kenmerken zich door een massieve plint veelal uitgevoerd in natuursteen.

De gevel wordt door ornamenten verrijkt met rijke baksteen tegelplateaus en tektoniek zodat ook een _divers_beeld ontstaat.

Bijzonder gedetailleerde hoge entreepartijen en hoekoplossingen verrijken dit beeld."

Bekroning en dakopbouw, Sauvage, Parijs

Compartimentering

Architecten

In Leidsche Rijn Centrum is de architectendemarcatie (afwisseling van architecten en beeld) van belang om de afwisseling en schaal van gebouwen op een inhoudelijke manier te maken. Verschillende architecten maken panden in één bouwblok wat de uitstraling van de omgeving zal bepalen en de context vorm zal geven.
Hierdoor worden gebouwen ontworpen die onderdeel zijn van een straatwand of plein in plaats van zich als object te manifesteren.

Luuk Kramer

Brusselplein

2 Opgave Culturele voorziening

A Opgave Culturele voorziening

B Stedenbouwkundige inpassing

C Ruimtelijke randvoorwaarden

D Architectuur en beeldkwaliteit

A Opgave Culturele voorziening

De opgave betreft het ontwerp voor de culturele voorziening op kavel F2 in LRC-Zuid.

Dit belangrijke publieke gebouw of gebouwencomplex is centraal gelegen in Leidsche Rijn Centrum op de Cultuur-as tussen het Berlijnplein en de stadstuin en zal het culturele hart vormen van het centrum. Er wordt gevraagd om een gebouwcomplex dat onderscheidend is als publiek gebouw en plek met kwaliteit en allure waar creativiteit, innovatie, ontmoeting, natuurinclusiviteit en duurzaamheid centraal staan.
Het ontwerp zoekt de verbinding bij de omliggende bebouwing en plekken op een manier zodat het een toegankelijk en uitnodigende drempelloze voortzetting is van de stad. De gebouwen zijn open en hebben een welkome uitstraling naar de stad waarbij de relatie tussen binnen en buiten van groot belang is.

Het kavel meet tot 144m in de lengte en een breedte van 70m met een licht gekromde kavelgrens aan de westzijde die de slingerende lijn van de stadstuin oppakt.
Aan de noordzijde grenst het complex aan de Vaduzdijk, hier loopt de straat af met zo'n 4,5 meter waardoor de -1 verdieping hier aan de straat grenst.

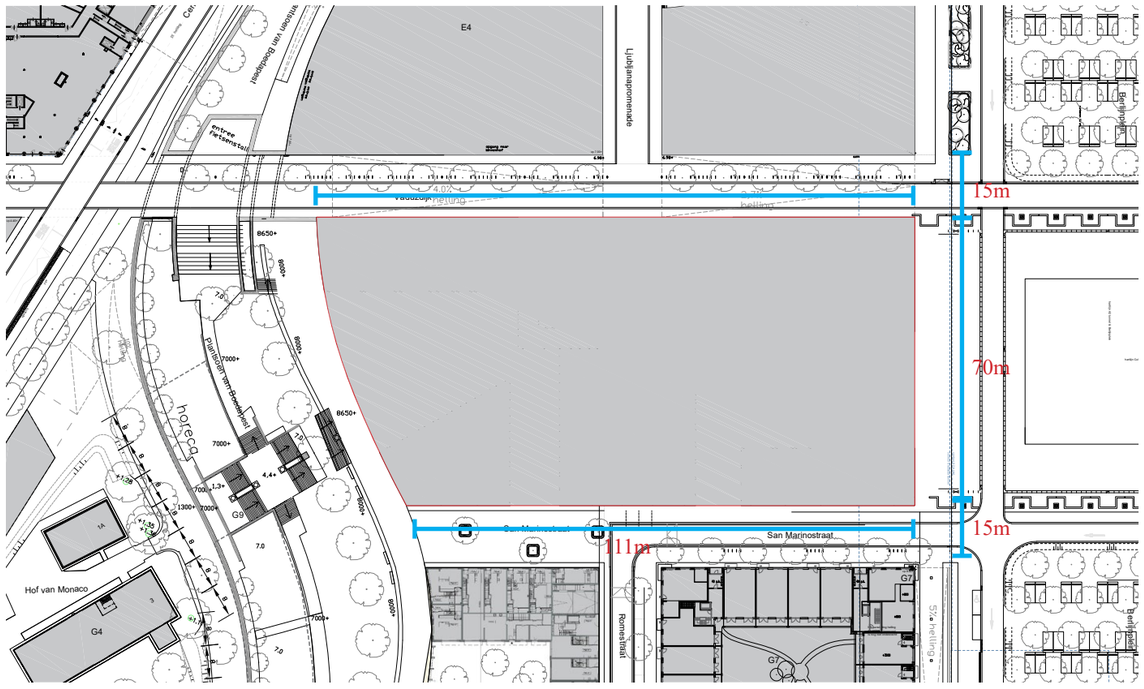
Het algemene hoogteniveau van het maaiveld is 8,65m +NAP. Aan de oostzijde grenst het kavel aan het Berlijnplein deze is gelegen boven op de gebouwde A2-tunnel. Een deel van het kavel is gelegen op de naast de A2 tunnel gelegen stadsbaantunnel. Aan de westzijde grenst het gebouw aan de stadstuin.

Alle gebouwen in Leidsche Rijn Centrum hebben een hoge plint van minimaal 4,5m om functieverandering in de toekomst te kunnen laten plaatsvinden. De flexibiliteit en kwaliteit van deze ruimtes spelen bij de culturele voorziening een prominente rol.

In dit document worden waarden en intenties van Leidsche Rijn Centrum en het kavel genoteerd opdat het programma van het kavel en de ontwikkeling zich op een vanzelfsprekende maar onderscheidende wijze in het stedenbouwkundig plan en stedelijk weefsel van Leidsche Rijn Centrum past.

Speerpunt is de kruisbestuiving tussen verschillende functies en programma, plekken voor presentatie en de ateliers en werkplekken. De publieke ruimte als hart van het complex speelt hier een cruciale rol in. Er is speelsheid tussen de gebouwen mogelijk. Er wordt een balans gezocht in de presentie tussen de verschillende 'bewoners' van de voorziening.

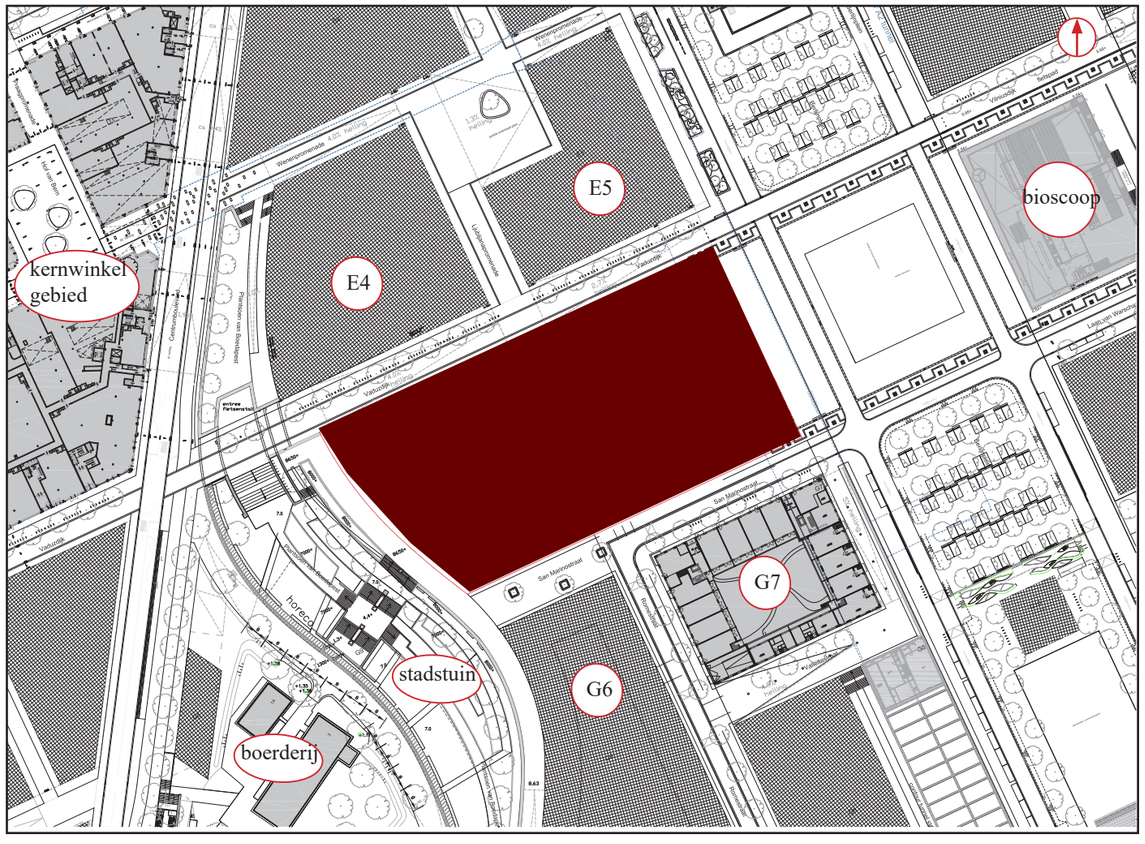
Het is de bedoeling dat er een samenhangend, ten opzichte van de omgeving onderscheidend gebouwencomplex wordt gerealiseerd. Verschillende gebouwen kunnen een eigen identiteit en expressie hebben en een eigen karakter, al is het niet de bedoeling dat er versnippering optreedt.

Kavel F2 met afmetingen van het kavel en relatie tot de directe bebouwing

Kavel F2 in de huidige situatie

Kavel F2 in de directe context, genoord.

B Stedenbouwkundige inpassing

In Leidsche Rijn Centrum is het uitgangspunt dat gebouwen zich tot de openbare ruimte verhouden. Samen dragen zij met de overige gebouwen in een gedefinieerde openbare entiteit als een straat, een plein, boulevard, park of singel, bij aan een evenwichtig en coherent beeld.
De entiteiten krijgen hun samenhang en identiteit door eenheid en/of juist diversiteit in kenmerken.
Per entiteit worden enkele karakteristieken vooraf beschreven en geladen en vervolgens ook gemaakt door de nieuwbouw ten opzichte van de overige bebouwing te beschouwen en op elkaar te laten reageren.

Voor de Culturele voorziening is het belang om de waarden van deze entiteiten te kennen om op een juiste wijze onderscheidend of soms juist meer verbindend te kunnen zijn. Dit kan op verschillende manieren door in maat en schaal, vormgeving, opbouw, kleur of bijvoorbeeld in materialisatie onderscheidend of verbindend te zijn.

De Cultuur-as:
De Cultuur-as is een promenade waar bijzondere en mogelijk uitgesproken, onderscheidende en feestelijke publieke gebouwen met een culturele of maatschappelijke functie een plek hebben. Dit is de belangrijkste entiteit die het westelijk en oostelijk deel van LRC met elkaar verbindt. De verbijzonderde inrichting van de openbare ruimte en de openbare publieke functies zorgen voor een route om te flaneren. De Cultuur-as wordt opgespannen tussen de twee, verdiept in het groen gelegen, oude boerderijen. De Culturele voorziening is gelegen op de cultuur-as, aan de overzijde van het Berlijnplein maakt de bioscoop onderdeel uit van de stedelijke wand van het plein.

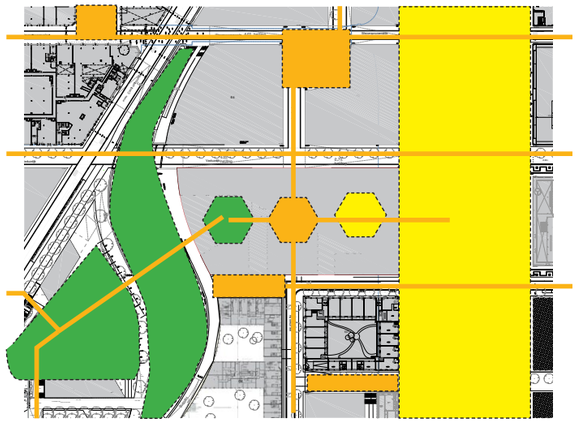
Het Berlijnplein
Een groot evenementenplein, gelegen op de A2-kap. Rondom het plein is stedelijke bebouwing gelegen waarmee de ruimte wordt gedefinieerd. Kleuren van de bebouwing zijn donkerder, bruin, rood, natuurlijk en gedempt, uitzondering hierop zijn de publieke gebouwen op de cultuur-as die het Berlijnplein centraal kruist en zijn uitgesprokener van karakter. Binnen deze grotere schaal van zichtbare bouwblokken aan het plein is het noodzakelijk om detail en menselijke maat toe te voegen; rijk gedetailleerde gevels.
Aan het Berlijnplein hebben de gebouwen een hoge plintverdieping van minimaal 4,5m (tot 6m), in verhouding tot de bebouwing. Het is van belang dat de culturele voorziening zich aan deze zijde niet te bescheiden toont.

De stadstuin:
Een van de twee groene plekken in Leidsche Rijn Centrum, het laagste peil van dit gebied is gelegen op het huidige maaiveld (ca. 1,30+NAP) omdat drie rijksmonumenten (de boerderij Hofstede Terweide uit 1906 en het zomerhuis uit 1898, en de schuur - G4)) behouden blijven (met een culturele of horeca bestemming). Het geleidelijk in hoogte oplopende maaiveld (naar de kap van de A2-tunnel) zorgt ervoor dat deze bijzondere plek in een soort kuil komt te liggen, waar een groen verblijfsgebied ontstaat voor voetgangers met scholen, culturele functies en horeca.
De culturele voorziening is gelegen aan de hooggelegen zonnige zijde van de stadstuin en benadrukt de golvende lijn van de stadstuin. De verbinding aan deze zijde wordt gezocht door het park en het groen in en op de gebouwen en de openbare ruimte door te laten lopen. De diagonale lijn van de trappen (in het verlengde van de boerderij) komt terug in de configuratie van de culturele voorziening.

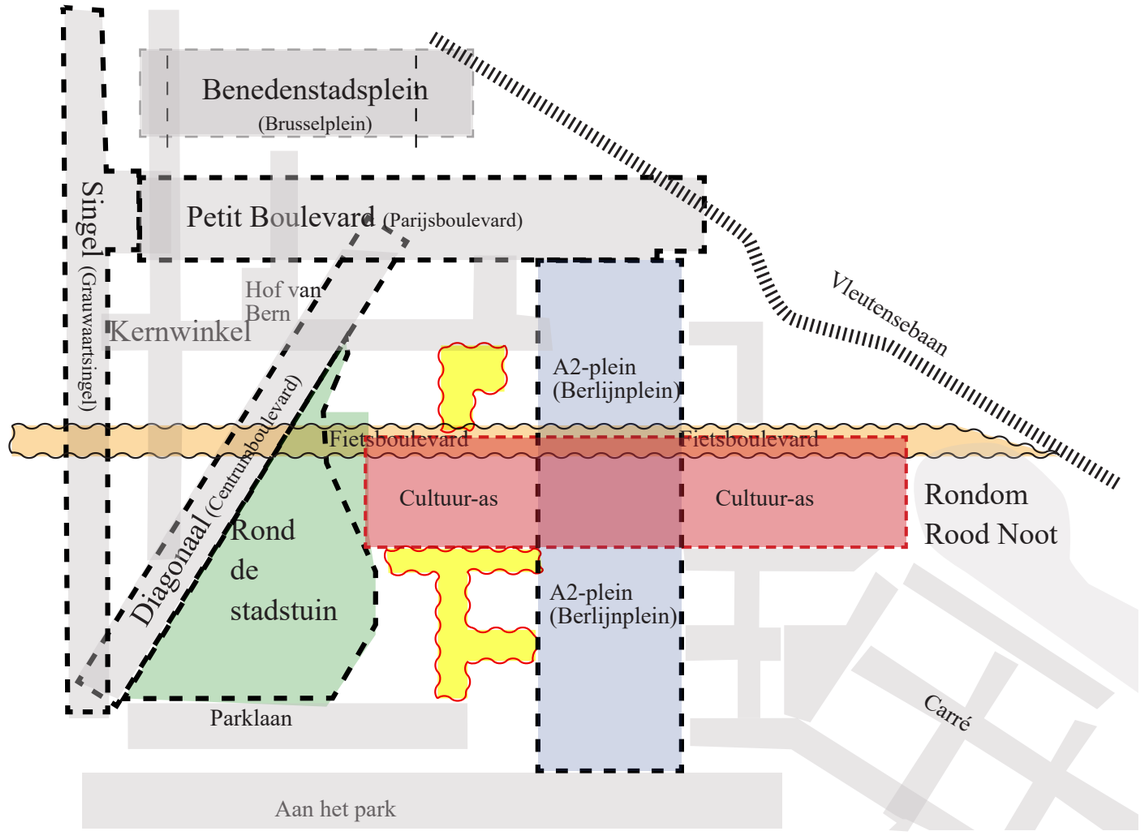
Stedelijk weefsel:
De gele straten zijn smalle straten in het stedelijk weefsel die veelal gekarakteriseerd worden door een verkeersluwe inrichting (voetgangersgebied of bestemmingsverkeer). De afwisseling van panden is divers en heeft een kleinere korrel. De aansluiting van de bebouwing van de culturele voorziening op de omgeving is hier mogelijk sterker om een voortzetting van het publieke netwerk te continueren.

Entiteit Berlijnplein, een stedelijk breed plein met hoge bebouwing situatie begin 2019

Verknoping van de openbare ruimtes op het kavel met het netwerk van pleinen en parken in de context.

Relevante stedenbouwkundige entiteiten voor het cultuurkavel.

Leidsche Rijn Centrum is opgebouwd uit reeksen van bouwblokken die gegroepeerd zijn in stedenbouwkundige entiteiten met specifieke karakteristieken. De context van de entiteiten in Leidsche Rijn Centrum laat zien hoe grotere en kleinere entiteiten zorgen voor samenhang.
Entiteit = bestanddeel van het stadsontwerp: stedenbouwkundig herkenbare zone

C Ruimtelijke randvoorwaarden

Het algemene hoogteniveau van het maaiveld is 8,65m +NAP. Aan de oostzijde grenst het kavel aan het Berlijnplein deze is gelegen boven op de gebouwde A2-tunnel. Een deel van het kavel is gelegen op de naast de A2 tunnel gelegen stadsbaantunnel. Aan de westzijde grenst het gebouw aan de stadstuin.

Het bouwblok kent vier verschillende stedenbouwkundige zijdes.
- Berlijnplein: Groot stedelijk plein bovenop de A2-tunnel.
- De groene stadstuin, met hoogteverschil van zo'n 7m
- Aan de noordzijde komen de cultuur-as en de fietsboulevard samen; De Vaduzdijk is hier met drukke vrijliggende hoofdfietsroute aan de cultuur-as gelegen.
- De Romestraat en San Marinostraat; deze straten zijn stedelijke smalle straten met bestemmingsverkeer. Ze continueren het stedelijk weefsel.

Herkenbare expressie

Er zijn verschillende belangrijke waarden om het complex in de context op een juiste wijze in te passen. Er wordt gevraagd een herkenbaar cultuurcomplex te ontwerpen dat zich vooral aan de zijde van het Berlijnplein en aan de zijde van het park onderscheidt. De lange zijde aan de fietsboulevard onderscheidt zich ook, in iets mindere mate. Bezoekers worden het gebied in getrokken door middel van bijzondere onderscheidende gebouwen en openbare ruimtes, centraal in het kavel.

Netwerk van pleinen.

De relatie met openbare ruimtes wordt gezocht door verschillende plekken op de culturele kavel te maken met een eigen sfeer en gebruik, aansluitend op de context.

Bouwhoogte

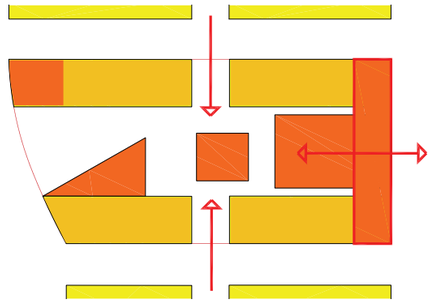
Het bouwvolume heeft direct aan de langszijdes een hoogte die maximaal aansluit op de omliggende bebouwing. Centraal is een hoogteaccent mogelijk binnen de randvoorwaarden van het bestemmingsplan. Aan de zijde van het Berlijnplein is een strook gelegen bovenop de stadsbaantunnel. Hier is een beperkt gewicht mogelijk op deze reeds gebouwde constructie waar rekening mee moet worden gehouden. Mogelijk behoort een sierlijke overdekte ruimte of een expressief overstek tot de mogelijkheden om het publieke en culturele karakter van het gebouw tot uitdrukking te laten komen.
De getoonde indicaties van bouwvolumes voor de culturele voorziening in dit document zijn geen eis of blauwdruk voor de opgave, maar geven de intentie weer van een algemeen stedelijk prominent cultureel gebouw waarbij de vertaling van het conceptprogramma van eisen als uitgangspunt is gehanteerd.

Rooilijnen.

De grenzen van het bouwkavel worden zo veel mogelijk opgezocht, de verbinding met de stadstuin wordt gemaakt middels een diagonale lijn. In de kaart voor Rooilijnen staat de noord-oosthoek grijs ingekleurd. Indien op de hoek een openbare buitenruimte gemaakt zou worden, wordt gevraagd om deze als volume vorm te geven waarmee de hoek een onderdeel van het gebouwde volume aan het plein is en de openbare ruimte een interieure kwaliteit krijgt.

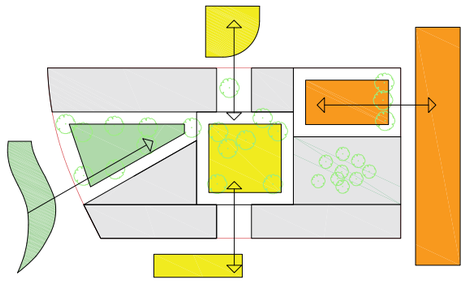
Verbinding en openheid van de plint

Herkenbare expressie

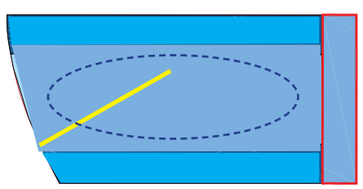
Het zwaartepunt van de herkenbare expressie bevindt zich aan het Berlijnplein en centraal in het gebied.

Relatie omgeving, verweving met context, openbare ruimtes en groen

3 - 4 pleinruimtes Minimaal 1 direct aan straat grenzend, minimaal 1 besloten
Minimaal 1 groen, minimaal 1 stedelijk programmeerbaar

Bouwhoogtes / volume

Massa past bij LRC, stevig volume
Indicatief, begeleidende hogere bebouwing aan straatzijdes.
Centraal mogelijk accent -
Aan Berlijnplein directe 1e zone beperkte belasting
Verbinding met diagonaal stadstuin

Er zijn meerdere ingangen en gezichten nodig voor de verschillende doelgroepen en programma. In een centraal hart komt veel samen en is het brandpunt van de synergie van de verschillende toekomstige bewoners en bezoekers van het complex. De plint straalt overal openheid uit.
Fasering

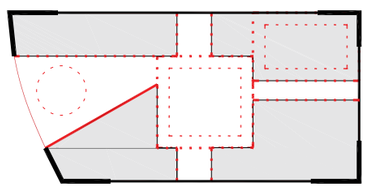
De voorliggende opgave is de realisatie van de 1e fase van de culturele voorziening. De eerste fase betreft een hoeveelheid m2 BVO met specifieke functies die publiek en semi-publiek van aard zijn. In combinatie met de gevraagde buitenruimtes is het gebied dat in de afbeelding oranje is gekleurd zeker nodig voor de 1e fase. Vanwege de huidige placemaking op het terrein waar reeds aan de programmering wordt gewerkt is het niet mogelijk om de zuid-west hoek reeds te bebouwen. Daarnaast bestaat de wens om voldoende compact te bouwen, maar ook genoeg kwalitatieve buitenruimtes te maken. Vandaar dat er een zoekgebied is aangegeven dat mogelijk tot fase 1 behoort.

Daken en groen.

De dakverdieping dient als 5e gevel te worden behandeld, daken met daktuinen en buitenruimtes, een groen sedumdak of een dak bedekt met zonnepanelen geniet hierbij de voorkeur. Openbare ruimte loopt mogelijk ook over de daken heen waardoor daken publiek toegankelijk zijn en er dakroutes ontstaan.

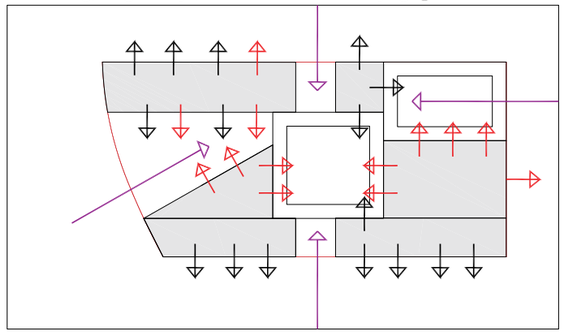
Van groot belang is de inpassing van groen in het complex. Zowel op maaiveld als op de terrassen en daken. Kassen en stadslandbouw behoren ook tot de ingrediënten.

Rooilijnen en flexibiliteit

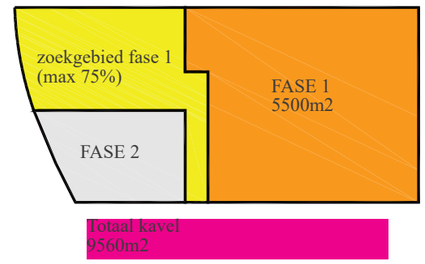
De grenzen van het bouwkavel worden zo veel mogelijk opgezocht, verbinding met stadstuin middels diagonale lijn.

Verbinding; toegankelijk, zichtbaar en sterke alzijdige plinten

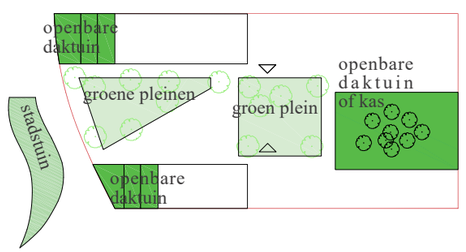
Sterke relatie van de plint met de omgeving
Per zijde minimaal 1 toegang. In de noord-zuid verbinding in het verlengde van de straten, bij de stadstuin in het verlengde van de trap.

Fasering -uitgifte

FASE 1
Zoekgebied fase 1 (maximaal 75% van uitbreidings fase te bebouwen)
FASE 2

DAKEN en Groen

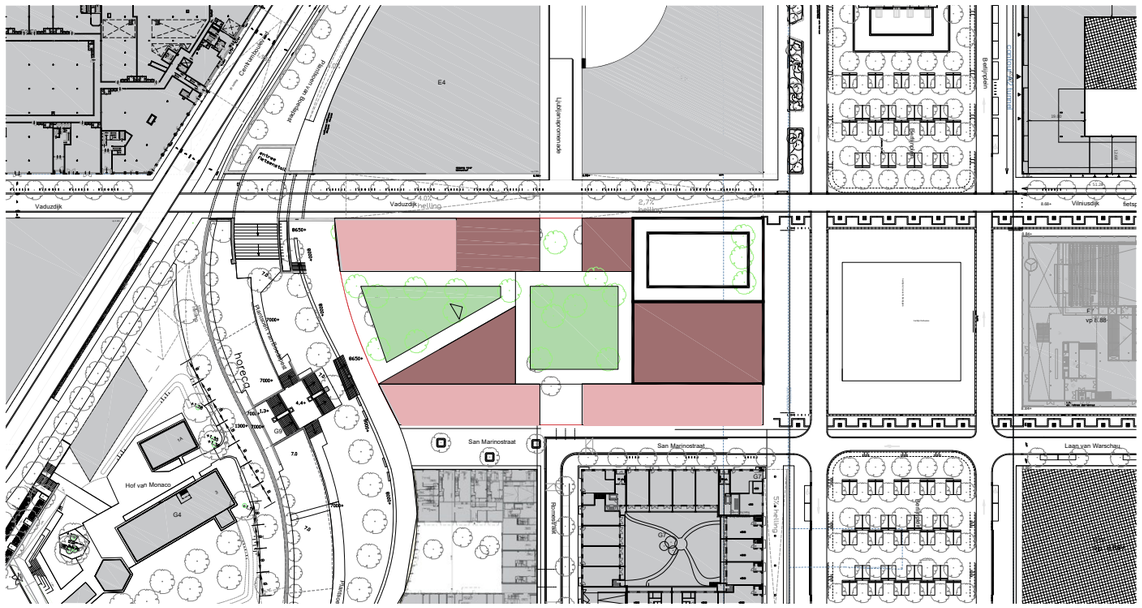

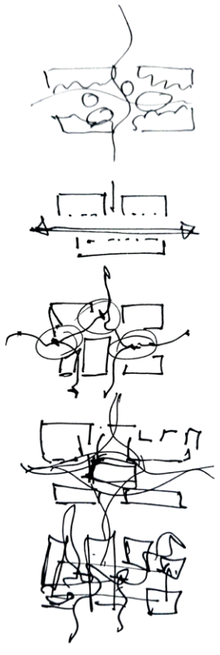
Groene daken, pleinen en stadstuinbouw/kassen. Het publieke maaiveld loopt mogelijk door naar de verdiepingen en daken.

Scenario’s functionele ordening

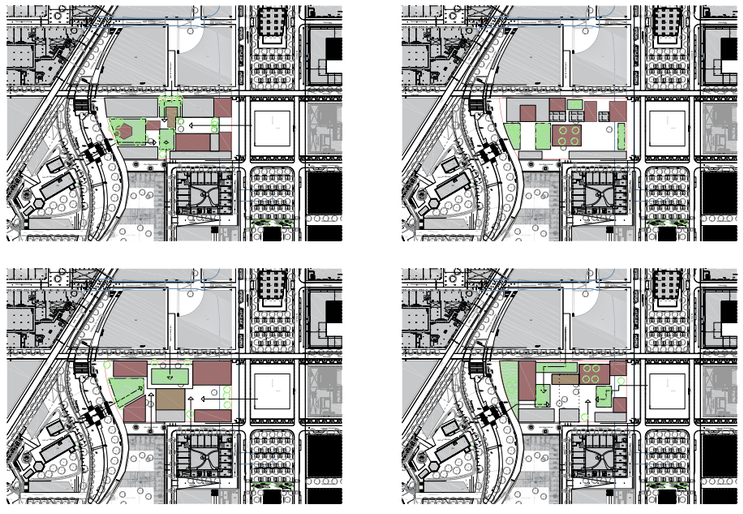
Met betrekking tot een definitieve organisatie van het programma op het kavel zijn nog verschillende scenario’s (of andere scenario’s) mogelijk. In samenwerking en overleg met de gebruikers zijn een aantal mogelijke configuraties en verschillende waarden en kansen gefilterd. Deze studies hebben geleid tot een voorkeursmodel. Dit model is geen blauwdruk, maar bevat wel verschillende waarden als openbare buitenruimtes en verbinding, korrelgrootte van massaopbouw en bebouwingen en verdeling van functies, organisatie van het complex als een culturele Hub.
De plek van de functies en openbare ruimtes zullen in nauw overleg met de gemeente en de gebruikers aan de hand van het huisvestings-concept en het programma van eisen met relaties en randvoorwaarden van binnenruimtes en buitenruimtes worden gekozen en doorontwikkeld.

Scenario 6
Op het kavel in rood de publieke zalen en herkenbare onderdelen.
Er ontstaat een netwerk van 3 pleinen op het plot van verschillende grootte en betekenis.
Sterke verbinding met het netwerk van de stad.

Overige scenario’s van ruimtelijke organisatie die hebben geleid tot het huidige voorkeursmodel.

D Architectuur en beeldkwaliteit

Architectuur en beeldkwaliteit Culturele voorziening

Algemene regels voor architectuur en gevels in Leidsche Rijn Centrum worden beschreven in het onderdeel Masterplan Leidsche Rijn Centrum.

De Culturele voorziening neemt een bijzondere positie in en zal een onderscheidend complex van gebouwen zijn.
Er wordt gezocht naar een innovatieve, warme en duurzame uitstraling waarbij groen een belangrijke rol speelt.
Om te zorgen dat de gebouwen een relatie aangaan met de omliggende bebouwing wordt gevraagd om slimme subtiele relaties te leggen met de kwaliteiten en waardes van de bebouwing in Leidsche Rijn Centrum. Compositie en geledingen, plasticiteit, robuustheid, verfijning en rijkheid van de detaillering spelen hierbij een rol.

Gebouwen hebben een hoogwaardige, zorgvuldige afwerking waarbij compositie, plastiek, geleding, ritme en tektoniek een belangrijke rol spelen.
Bijzonder gedetailleerde hoge entreepartijen en hoekoplossingen verrijken dit beeld. Gedempte, natuurlijke kleuren zorgen voor samenhang met de overige bebouwing.

- Mogelijkheid voor flexibiliteit in gebruik van ruimtes om functieverandering (of culturele invulling) door de tijd heen te kunnen faciliteren geldt voor het gele complex.
Voor de begane grond betekent dit een minimale bruto hoogte van 4,50m.
- De gebouwen maken onderdeel uit van stedenbouwkundige entiteiten die karakteristieken aan de maat, schaal en kleur van de gebouwen geven om per entiteit een maximale samenhang te geven.
- Belangrijke hoeken worden geaccentueerd met een architectonische bekroning.
- De gebouwen worden bekroond met ofwel set-backs, verschillende dakvormen, daklijnen, en dakbeëindigingen.
- De gebouwen verstaan zich met elkaar als stedelijke gebouwen, in materiaal, detaillering en kleurgebruik; al te opzichtige breuken en contrasten binnen het kavel moeten worden vermeden.

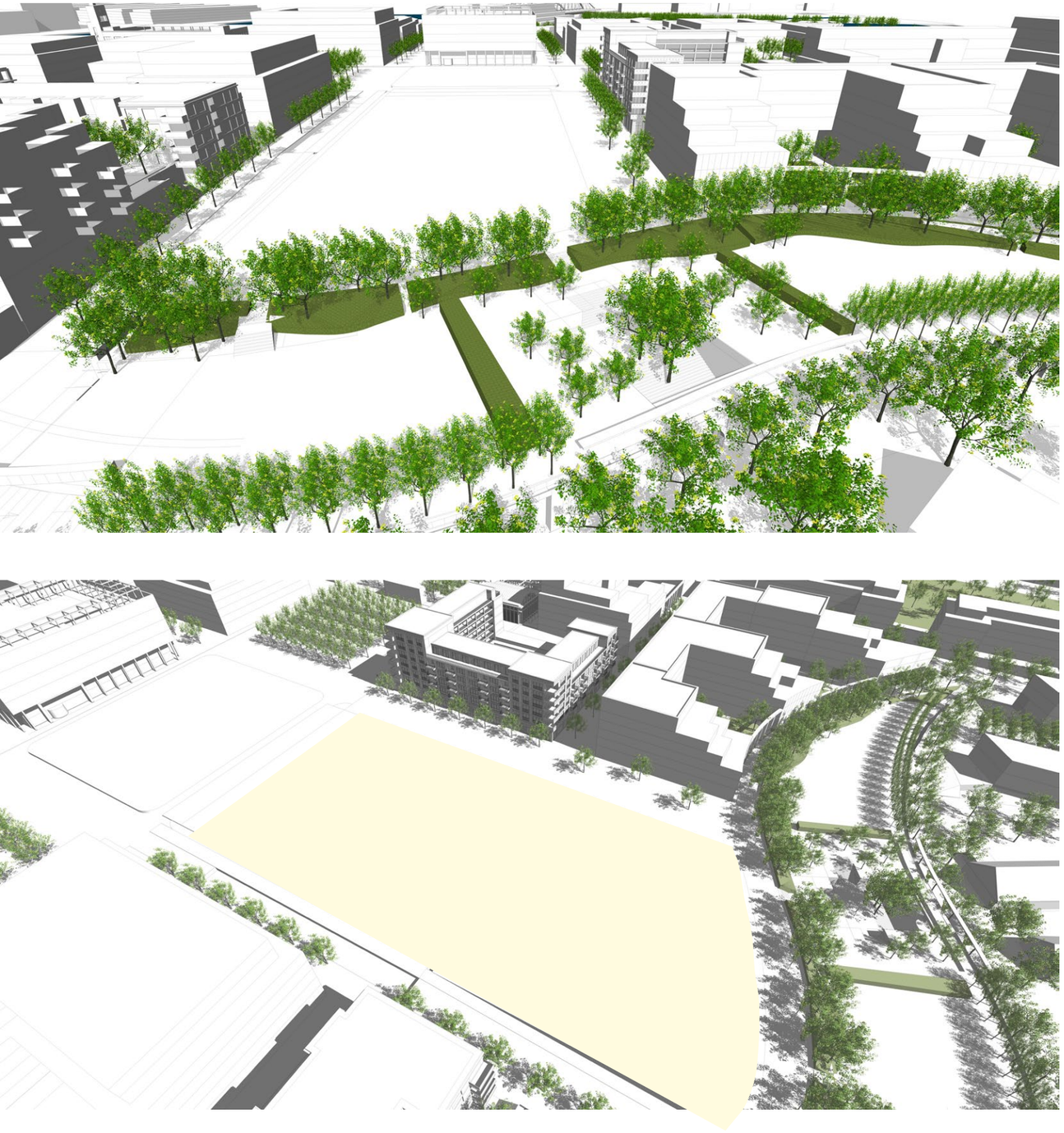
Kunstenaars en makers dragen mogelijk bij aan de verrijking van het gebouw waardoor ornament betekenis krijgt. Samenwerkingen tussen architecten en kunstenaars kunnen de gebouwen sterker aan de plek verankeren.

Menselijke maat en geborgenheid zijn daarnaast belangrijke karakteristieken. De modulaire benadering en gefaseerde groei, de voeding en initiatie door creatieve impulsen en experiment betekent niet dat het gebouw een tijdelijke uitstraling krijgt.

Architecten

In Leidsche Rijn Centrum is de architectendemarcatie (afwisseling van architecten en beeld) van belang om de afwisseling en schaal van gebouwen op een inhoudelijke manier te maken. Verschillende architecten maken panden in één bouwblok wat de uitstraling van de omgeving zal bepalen en de context vorm zal geven.
Voor de culturele voorziening is er een hoge ambitie op het gebied van vormgeving. Er wordt een minimum van 2 goede architectenbureaus gevraagd waarbij de competenties complementair zijn. 3 of meer architectenbureaus wordt positiever gewaardeerd. Elke architect draagt verantwoordelijkheid voor het ontwerp van minimaal 1 gebouw. De wijze waarop verdelingen tussen architecten worden gemaakt draagt inhoudelijk bij aan de hiervoor omschreven intenties.

Situatie van het kavel met indicatieve toekomstige stedelijke situatie.

3 Context en bijlage

A Referenties en inspiratie

B Verkeer

C Openbare ruimte

D Nabije bouwprojecten en context

A Referenties en inspiratie

Stedenbouwkundige opbouw

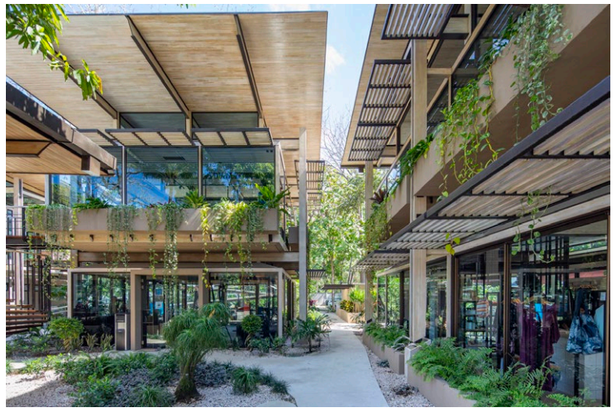
subtiele diversiteit, maar samenhang binnen de bebouwing. Als complex ten opzichte van het stedelijk weefsel publiek onderscheidend. Doorwaadbaarheid, verweving van plekken en bijzondere bekroningen ter ondersteuning van de herkenbaarheid.

Onderdeel van de cultuuras

uitstraling van sequentie van diverse publieke buitenruimtes en binnenruimtes met beleving van culturele creatieve waardes, verbinding en expressie

Centrale ontmoetingsplekken

Centrale plekken voor ontmoeting en evenementen met ruimte voor een flexibele opstelling nemen een belangrijke plek in binnen het complex.

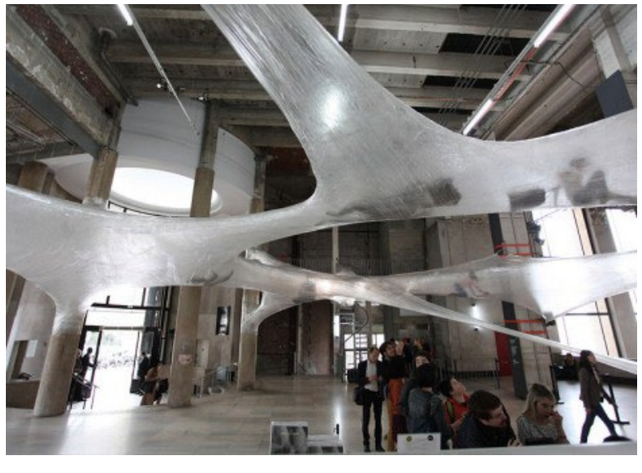
Plint en maaiveld

open uitnodigende transparante plinten en herkenbare entree's binnen de gebouwde structuren. doorkijkjes, en doorwaadbaarheid met een uitnodigende vormgeving met aandacht voor detail.

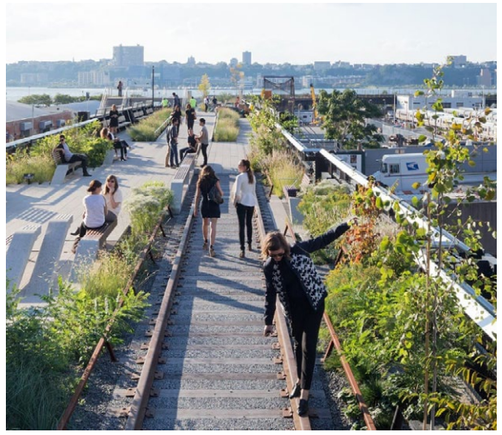

Groen en natuurinclusiviteit

De gewenste beleving en betekenis van groen wordt op diverse manieren ingezet met voldoende inhoudelijke onderbouwing

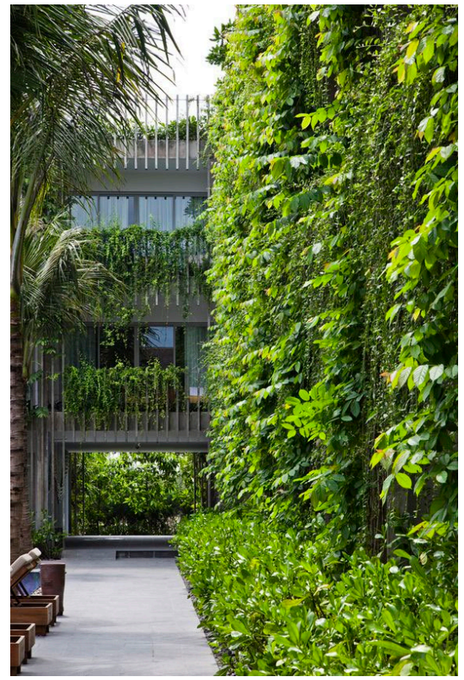
Netwerk en kwaliteit van openbare ruimtes

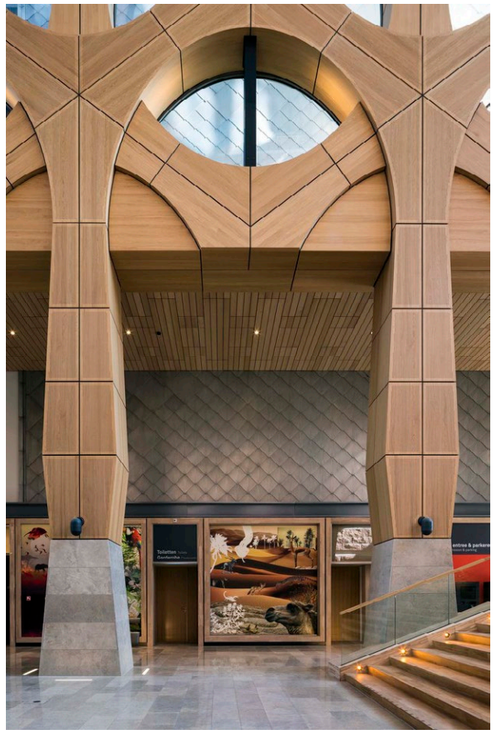
het silhouet, proporties en inrichting van de buitenruimtes (of omsloten buitenruimtes) nodigen uit tot verschillend gebruik en betekenis.

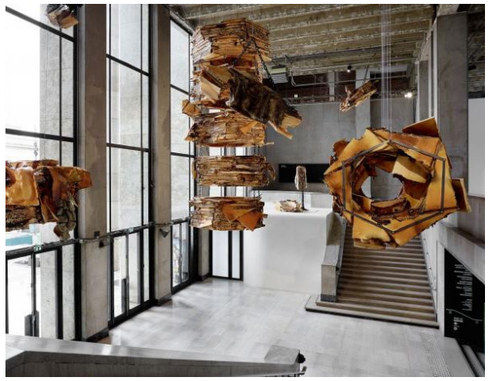

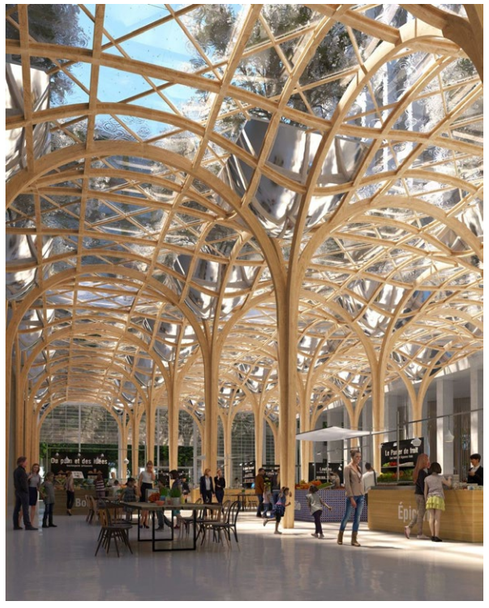

Interieure beleving

De menselijke maat in detaillering en verhoudingen zorgt dat de buitenruimtes verblijfsplekken worden. Toegankelijkheid en laagdrempeligheid zorgen voor uitnodigende plek.

Herkenbaarheid architectuur en publiek karakter

Hoogwaardige kwaliteit en publieke allure, duurzame ambities en innovatief, toekomstgericht creatief brandpunt als ingrediënten voor de vormgeving.

Centre Pompidou, publieke toegang tot kunst en cultuur

Fragmentengebouw Rijksmuseum, hergebruik in een collage van gesloopte gebouwen uit heel Nederland in een samenhangend geheel.

Innovatie, kwaliteit en ontwerp

Inspiratievolle bijzondere gebouwen met een ambitie om bij te dragen aan de kwaliteit van onze gebouwde omgeving en samenleving.

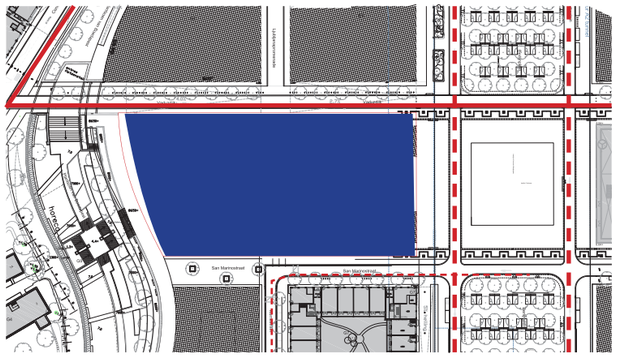
Hundertwasserhaus, gezond groen leven en menselijke maat, identiteit en betrokkenheid.

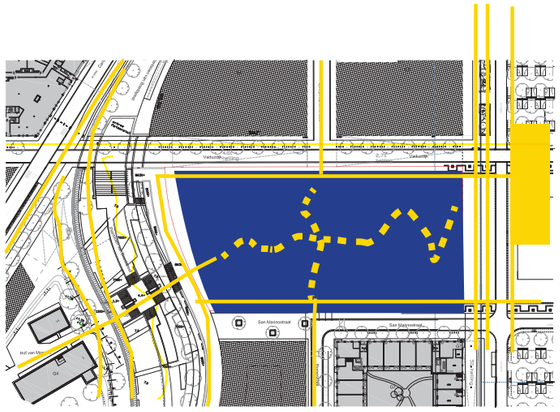
Rietveld Schröderhuis, verweving van kunst met vooruitstrevende uitgangspunten voor kwaliteit van wonen en flexibiliteit.

B Verkeer

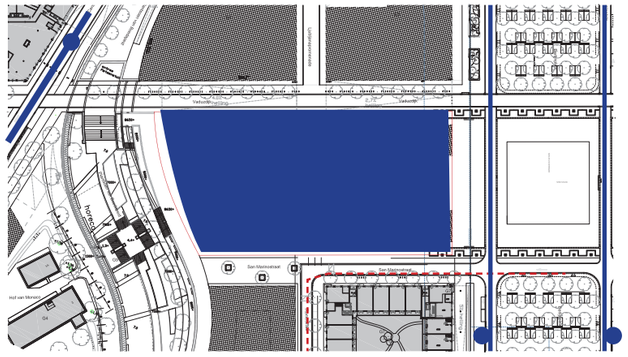
De culturele cluster is gelegen tussen twee belangrijke openbare ruimtes, aan de ene zijde aan het evenementenplein en aan de andere zijde aan de groene stadstuin.
De ontsluiting per auto is goed, maar in het centrumgebied is er extra veel aandacht voor openbaar vervoer, fietsverbindingen en voetgangersgebieden. De routes zijn hier schematisch weergegeven.

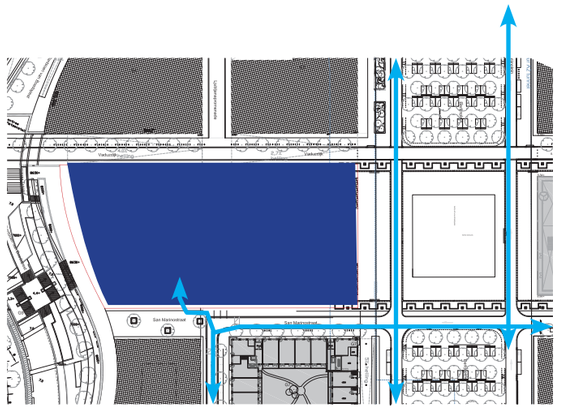
Bereikbaarheid fiets

Voetgangers

Bereikbaarheid openbaar vervoer

Bereikbaarheid auto/laden-lossen

C Openbare ruimte

De getoonde inrichtingsplannen voor de openbare ruimte zijn deels nog in ontwikkeling. Aanpassingen hieraan t.b.v. de inpassing van de gebouwen zullen uiteraard t.z.t. aan bod komen.

De aansluiting van de openbare ruimte op de directe omgeving met name aan de noord en zuidzijde dient weinig tot geen contrasten te maken en aan te sluiten bij de vormgeving van het openbaar gebied dat ter plaatse van de cultuur-as reeds een eigen kwaliteit zal kennen.

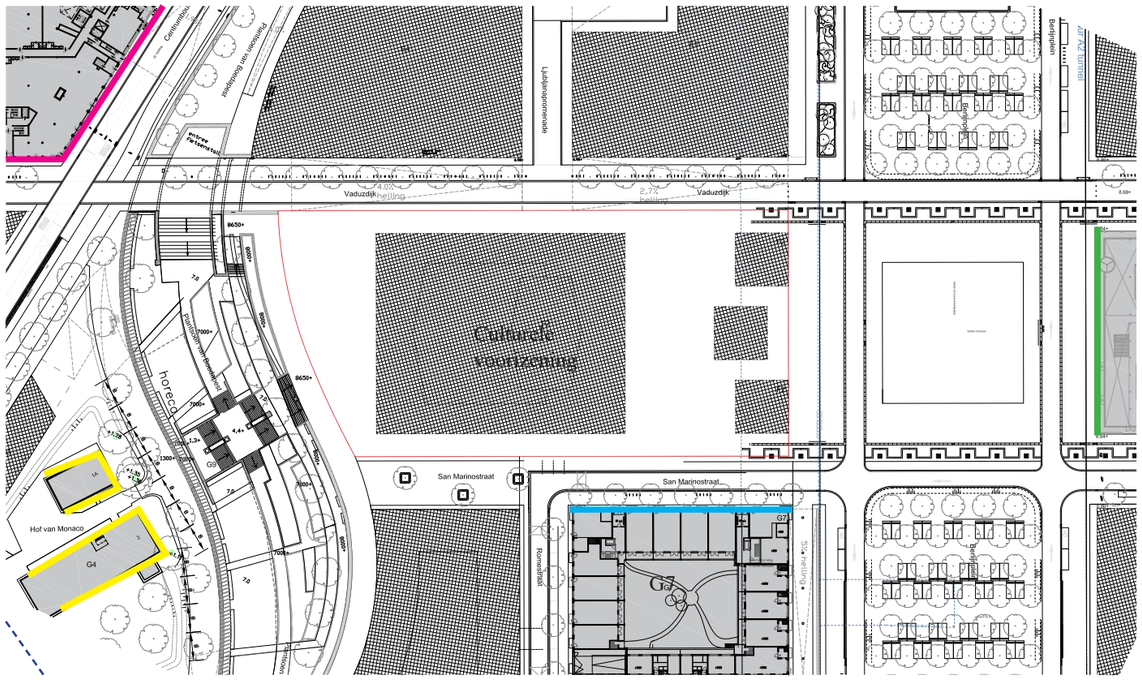
Hoogwaardige inrichting openbare ruimte Leidsche Rijn Centrum met een grijze natuursteen zone aan de gevel. Dit deel is reeds gerealiseerd naast het kantoor van Capgemini in LRC-Noord.

8 Nabije bouwprojecten en context

In Leidsche Rijn Centrum zijn meerdere gebouwen in aanbouw of in een vergevorderd ontwerpstadium.
Deze toekomstige bebouwing zal het decor vormen waarin ook het Culturele gebouw een plaats zal krijgen

Naast het kernwinkelgebied dat reeds in aanbouw is en de aan het Berlijnplein geopende bioscoop zijn er nog een aantal andere gebouwen reeds gerealiseerd, in aanbouw of in ontwikkeling in de directe nabijheid van het kavel.

Hieronder een beeld van deze gebouwen/projecten ter illustratie van de directe (toekomstige) context voor F2.

F7 - Bioscoop - DP6
G6 - Woongebouw “La Boutique” - DE-architecten
C1 t/m E2 Kernwinkelgebied, o.a. AWG, Kollhoff,
DOK, Geurst & Schulze, Cruz y Ortiz,
De Zwarte Hond, RPHS+
G2 Basisschool Onder de Bogen, Cita Architecten
Boerderij Hofstede Terwijde

Bioscoop DP6, F7

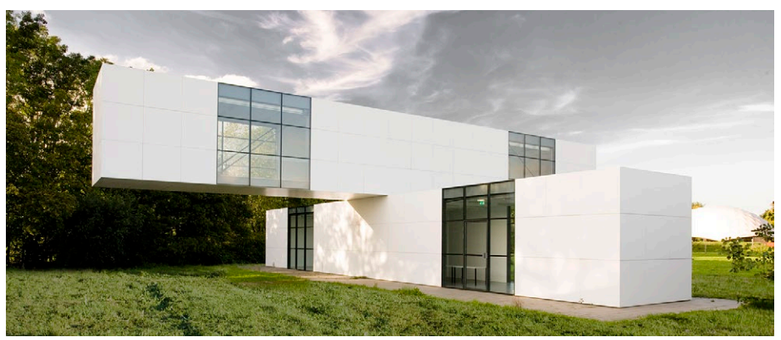
Het ontwerp van de bioscoop voor Cinemec (nu Pathé) aan het Berlijnplein is gemaakt door DP6 architecten.
Het gebouw is ook gelegen op de cultuur-as en neemt hierdoor een bijzondere positie in aan zowel de noord-zuid as (Berlijnplein) als de oost-west as (Culltuur-as).
Het gebouw heeft een teruggelegen dubbelhoge transparante plint en volgt hiermee het thema van de arcades. De gevel bestaat uit verschillende tinten “baguettes” die een relatie aangaan met de keramische elementen in de stadsbaantunnel. Op het dak is een frame gemaakt als bekroning van het gebouw.

Bioscoop Pathe DP6 vanaf het Berlijnplein

Stanley Brouwn paviljoen

Het tentoonstellings-paviljoen, ontwerp van Stanley Brouwn en Bertus Mulder is gelegen in het verlengde van de cultuur-as aan het einde van de Singel.

Stanley Brouwn paviljoen

Greenville bouwblok G6

Aan de overzijde van de groene Madridstraat is een bouwblok met woningbouw gelegen die een prominente plek aan de stadstuin heeft. In het bouwblok zijn zes panden ontworpen door de architecten Diederendirrix, Hilberink-Bosch en BedreauxdeBrouwer. Aan de stadstuin opent dit bouwblok zich naar het groen en gaat hiermee een sterke relatie aan door groene terrassen. Aan de straatzijdes wordt aangesloten bij het stedelijk weefsel waarbij meerdere panden naast elkaar worden afgewisseld per straatwand. De ontwerpen hebben allemaal een hoge plint van natuursteen en een rijk gedetailleerde bakstenen midden. Aan de Madridstraat zijn oplopend met het maaiveld achtereenvolgens een ontwerp van DierderenDirrix, BedauxdeBrouwer en Hilberink-Bosch te zien.

3D Greenville G6 aan de stadstuin en de Madridstraat

G6 Madridstraat met de hoek van de Romestraat

BedauxdeBrouwer Hilberink-Bosch DierderenDirrix

Aanzicht G6 als urban villa's met op de voorgrond de stadstuin (vrije invulling Heijmans)

Woningbouw bouwblok G7

Ontwerp van bouwblok G7, “La boutique” door DE-architecten. aan het Berlijnplein. Deels gelegen boven op de stadsbaantunnel is een ontwerp voor een woongebouw met hoge plint, verschillende woontypologieën en onder maaiveld parkeren.
In de plint zijn portiekwoningen met een hoog plafond, volume opbouw met setbacks (penthouses) en woningen met tuin aan het binnenhof. Reeds opgeleverd

De-Architecten bouwblok G7

Aanzicht gevel “La Boutique” Romestraat

Markthal perron 9

De markthal perron 9 is een overdekte marktconstructie.
Het perron 9 refereert naar de oude functie en locatie van de constructie, namelijk als voormalige perronoverkapping op het station van Utrecht Centraal. Hier is de bijna 100m lange constructie in drieen geknipt en aan elkaar bevestigd in een vierkante footprint.
Het oorspronkelijke ontwerp is van George van Heukelom uit 1895.

Markthal perron 9 op het Berlijnplein.

D7 Parkeergebouw +P&R LRC

Het parkeergebouw en P&R is gelegen tussen de Parijsboulevard, het Berlijnplein en de Vleutensebaan. Het ontwerp is in uitvoering. Hieronder is het DO van architectenbureau ZECC te zien. Aan het Berlijnplein is een directe entree gelegen voor de auto’s en op de hoeken de voetgangersentrees. Daartussen zijn commerciële ruimtes gelegen voor een zo levendig mogelijke plint. Het gebouw reageert met zijn architectuur aan alle zijden op de context.
Op het dak komt het kunstwerk van Zeger Reyers en Pietertje van Splunter “de hemelgeit”.

Gevel van de parkeergarage aan het Berlijnplein, DO
Overzijde van het Berlijnplein voor het gebouw op kavel D5

Busstation Leidsche Rijn

Op het centrale knooppunt tussen het treinstation en de P&R parkeergarage is een lichte overkapping gemaakt voor het busstation. De structuur met 10 kelken neemt de verschillende richtingen van het stedelijk weefsel in zich op en voegt zich daarmee in de context.
Het ontwerp is van Jo Coenen Architects & Urbanists ism AnnA.

LRC KERN

De architectuur en het beeld sluit aan bij de algemene omschrijving die gemaakt is in het masterplan en voor LRC Kern en LRC Zuid. In de afbeeldingen hiernaast van LRC Kern is het ingezette stedelijke beeld te zien.

LRC Kern is het kernwinkelgebied, winkels in de plinten, daarboven appartementen, een aantal kantoorpanden en gemengd met maatschappelijke functies als een bibliotheek, wijkbureau, culturele voorzieningen en een zorgboulevard. De tientallen ontwerpen zijn o.a. van de architectenbureau's AWG, DOK, Cruz y Ortiz, Geurst & Schulze, RPHS+, De Zwarte Hond, Rapp+Rapp en Hans Kollhoff.

De architectuur is divers maar geïnspireerd op de klassieke stad en volgt de principes van Leidsche Rijn Centrum zoals ook in dit document beschreven. De eenheid wordt gemaakt door een sterke stedenbouwkundige samenhang.

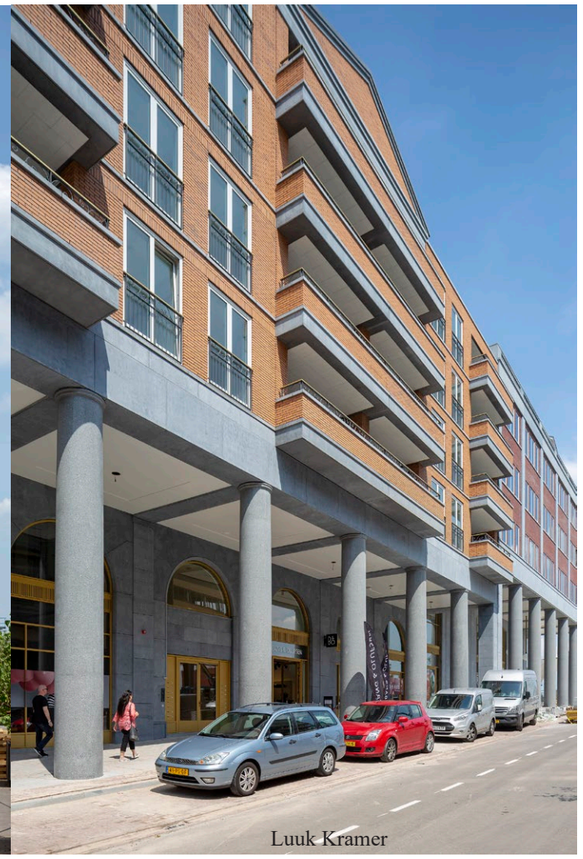

Luuk Kramer

Luuk Kramer

Luuk Kramer

Brusselplein RPHS+/ De Zwarte Hond

Luuk Kramer

Luuk Kramer

Zicht op het puntblok van Cruz y Ortiz op de hoek van de Centrumboulevard en de Parijsboulevard met rechts de kop van het ontwerp van Kollhof.

Hofstede Terweide

Hofstede Terweide is gelegen op het lage huidige maaiveld niveau van ca. 1,30+NAP.
Het omvat drie rijksmonumenten; De boerderij Hofstede Terweide uit 1906
Het zomerhuis uit 1898
De schuur - G4 en de hooiberg.
Ze blijven behouden en worden gerenoveerd met een culturele of horeca bestemming. Het geleidelijk in hoogte oplopende maaiveld (naar de kap van de A2-tunnel) zorgt ervoor dat deze bijzondere plek in een soort kuil komt te liggen, waar een groen verblijfsgebied ontstaat voor voetgangers met scholen, culturele functies en horeca met een historische bebouwing in de kern.

Huidige situatie boerderijen in de stadstuin.

Kopgevel boerderij

Circulaire ambities Berlijnplein

12 november 2020
door Copper8

Inleiding

Deze notitie beschrijft de ambities op gebied van circulair ontwikkelen op het Berlijnplein. Dit geldt als een bijlage bij het ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de stad'.
Ten grondslag aan dit document ligt een aantal documenten dat in een eerdere fase rondom de ontwikkeling van Berlijnplein is opgesteld zoals het ontwikkelkader 'De toekomst van de stad' en het document 'Ontwikkelstrategie Culturele Voorziening Leidsche Rijn Centrum'. Samenvattend zijn hierin onderstaande uitgangspunten geformuleerd voor de realisatie van de voorziening:

- Een ruimtelijk beeld dat elke paar jaar verandert;
- 'Vorm volgt ambitie';
- De moties 'Circulair Bouwen' en 'Nieuwbouw op eigen grond is energieneutraal'.

Tijdens het gehele proces is het van belang dat alle ambities en de gemaakte keuzes daarin, een plek vinden in de aanbestedingsdocumenten. Dit om ervoor te zorgen dat de gestelde ambities overeenkomen met de uiteindelijke uitvraag die de markt binnenkort gaat ontvangen. De volgende onderdelen zijn opgezet en uitgewerkt:

1. Circulaire vraagstelling en ambitiebepaling -> circulaire strategie
2. Circulaire meetmethodiek -> circulaire selectie- en gunningscriteria
3. Life Cycle Cost analyses -> circulair investeringsbudget
4. Life Cycle Value analyses -> circulaire waardebepaling

NB Circulaire doelstellingen op vlak van programma, beheer en organisatie staan niet in dit stuk.

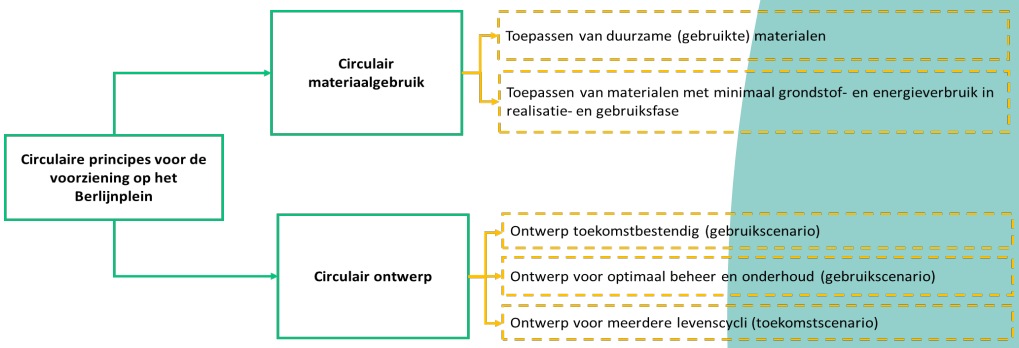
Berlijn plein

1. Circulaire vraagstelling en ambitiebepaling

De circulaire vraagstelling en ambitiebepaling is in nauwe samenwerking met de Gemeente Utrecht tot stand gekomen. Door middel van kennisdeelsessies en een analyse van documenten die in eerdere fasen in het project zijn opgesteld, is er voor circulair bouwen een verdiepingsslag gemaakt. De circulaire strategie heeft ervoor gezorgd dat er een gemeenschappelijke taal is ontstaan met betrekking tot circulair bouwen voor het project Berlijnplein. Een gemeenschappelijke taal is cruciaal, want op dit moment bestaat er (nog) geen sluitende definitie of meetmethodiek dat een 100% circulair gebouw mogelijk maakt.

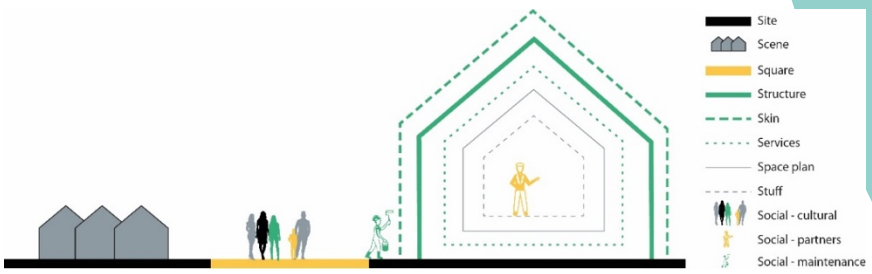
In de circulaire strategie is een vijftal principes uitgewerkt met voor ieder principe eigen prestatie indicatoren. Op deze manier is getracht om circulair bouwen zowel kwalitatief als kwantitatief meetbaar te maken. Dit is nodig om tijdens het vervolgproces te sturen op heldere doelstellingen m.b.t. circulair bouwen. De vijf circulaire principes voor dit project luiden als volgt, zie figuur 1 voor de visualisatie:

i. Toepassen van duurzame (gebruikte) materialen;
ii. Toepassen van materialen met minimale grondstof- en energieverbruik in realisatie- en gebruiksfase;
iii. Ontwerp toekomstbestendig (gebruiksscenario);
iv. Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud (gebruiksscenario);
v. Ontwerp voor meerdere levenscycli (toekomstscenario).

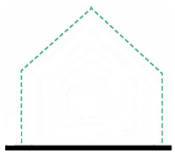
Figuur 1 | Vijftal circulaire principes voor de ontwikkeling van Berlijnplein

Als je kijkt naar de levensduur van een gebouw hebben verschillende systeemlagen, ofwel S-lagen (terrein, constructie, gevel, installaties, inbouw, inrichting) ieder een eigen functionele- en technische levensduur. De prioriteit en specifieke uitwerking van circulaire principes (bijv. gebruiksscenario) is voor iedere laag anders en daarvoor dienen de principes individueel per laag te worden gespecificeerd. Een nadere toelichting op de verschillende lagen kan gedaan worden aan de hand van onderstaand 9S model (verwijzend naar het 6S model van Stewart Brand). In de volgende paragraaf worden de prioritering en specifieke uitwerking van de circulaire principes per S-laag beschreven.

Figuur 2 | Het 9S-model van het Berlijnplein

1.1. Circulaire principes per systeem-laag

 Structure	**Duurzaam materiaalgebruik & ontwerp voor lange (functionele)levensduur** Om de functionele levensduur van het gebouw te verlengen dient de constructie robuust en flexibel te worden gebouwd. Zo kan een gebouw blijvend in functievraag aanpassen en wordt de technische levensduur van het gebouw en materialen zo optimaal mogelijk benut. Hierbij valt te denken aan standaard stramienmaten, extra vrije verdiepingshoogte, over dimensionering, open vloervelden, etc. Om circulair én duurzaam te bouwen wordt er vervolgens gekeken naar het (duurzame) materiaalgebruik. Op welke manier wordt er in de constructie rekening gehouden met het gebruik van materialen en de bijbehorende milieu-impact. Afhankelijk van de ontwerpkeuzes kan er gebruik worden gemaakt van bestaande of natuurlijke materialen (bijv. hout) en daarmee de milieu-impact worden gereduceerd. *Focus circulaire principes:* 1. *Ontwerp toekomstbestendig* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud* 3. *Toepassen van materialen met minimale grondstof- en energieverbruik* *Referentie uitgangspunten: prefab fundering, staalskelet met CLT-vloeren*
 Skin	**Natuurlijke/ duurzame materialen en flexibel** Gevels zijn het visitekaartje voor de buitenkant en bepalen de uitstraling van het ontwerp. Het gevelsysteem dient maximaal circulariteit en duurzaamheid te tonen. Door duurzame, natuurlijke en hergebruikte materialen met elkaar te combineren en daarbij een bijdrage te leveren aan de omgeving, zullen huurders en bezoekers de identiteit van het gebouw herkennen. Daarnaast is een standaard indeling van de gevel en flexibele schil van belang. Door flexibel, demontabel en niet dragende gevelelementen toe te passen, kan de functie van het gebouw veranderen en de functionele levensduur worden verlengd. Ook moet er aandacht zijn voor een grote gevelopeningen en standaard stramienmaten open/dicht. *Focus circulaire principes:* 1. *Toepassen van duurzame (gebruikte) materialen* 2. *Ontwerp toekomstbestendig* *Referentie uitgangspunten: duurzame modulaire gevelsystemen, aluminium kozijnen en gerecyclede bitumen*
 Services	**Hergebruik, aanpasbaar en demontabel** Gebouwinstallaties zijn erg belangrijk in de transitie richting een duurzame circulaire economie. Voor veel duurzame thema's zijn meer installaties en monitoring gewenst. Echter, de ambitie om materiaalgebruik te reduceren staat daar vaak haaks op. Daarom is hier gekozen voor een integrale benadering. Zo wil de gemeente Utrecht de gebouwgebonden installaties zo robuust mogelijk uitleggen om in de toekomst functieverandering (binnen vooraf vastgestelde grenzen) te faciliteren. Voor de gebruikersgebonden installaties is de keuze gemaakt om de focus te leggen op flexibiliteit en aanpasbaarheid om plug-en-play (o.a. uitbreiding, voldoende aansluitpunten en extra monitoring in de toekomst) mogelijk te maken. Tot slot dient het ontwerp maximaal demontabel te zijn om aan het einde van de levensduur hoogwaardig her ingezet te kunnen worden. *Focus circulaire principes gebouwgebonden:* 1. *Ontwerp toekomstbestendig* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud* *Focus circulaire principes gebruikersgebonden:* 1. *Ontwerp voor meerdere levenscycli* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud*

 Space Plan	**Gezond en flexibel inbouwpakket** Met een circulair inbouwpakket wordt een duurzame en flexibele werkomgeving gecreëerd. Een circulair inbouwpakket maakt gebruik van gezonde (gecertificeerde) materialen die gifvrij zijn en minder milieubelastend. Het circulaire inbouwpakket dient demontabel te worden gerealiseerd met een hoge hergebruik potentie in de toekomst. Voor gezonde materialen dient aandacht te zijn voor VOC, plastificeerde, brandvertragende en formaldehyde stoffen. Hiermee worden o.a. gezondheidsklachten zoals allergische reacties, hoofdpijn, misselijkheid en vermoeidheid voorkomen. Ook wordt voor het inbouwpakket vol ingezet op alternatieve verdienmodellen. Hierin wil de gemeente Utrecht dat leveranciers eigenaar blijven van hun producten en materialen en prestaties als dienst te gaan leveren. *Focus circulaire principes:* 1. *Toepassen van materialen met minimaal grondstof- en energieverbruik* 2. *Ontwerp voor meerdere levenscycli* *Referentie uitgangspunten: duurzame modulaire binnenwanden en houten kozijnen/deuren*

2. Circulaire meetmethodiek

Om uiteindelijk inschrijvingen met elkaar te vergelijken en in een aanbesteding te beoordelen, dienen eerder genoemde circulaire principes ook beoordeeld te worden. Deze circulaire meetmethodiek is opgesteld aan de hand van de circulaire principes en is verwerkt in het document van de circulaire strategie. De meetmethodiek heeft zoveel mogelijk 'herkenbare' indicatoren waardoor het aansluit bij de maatschappelijke ontwikkeling op het thema circulariteit.

Voor elk van de vijf principes zal voor Berlijnplein een ondergrens vastgesteld worden en wordt ruimte geboden aan marktpartijen die geselecteerd worden voor het ontwerp, de realisatie en (onderdelen van) het onderhoud, om op één of meerdere principes te excelleren en dus tegemoet te komen aan de gestelde ambities vanuit de gemeente.

De circulaire prestatie-indicatoren luidden als volgt:

- **Gebruikte materialen**. Minimaal hergebruik percentage van de toe te passen materialen door: hergebruikte producten/ componenten, gerecyclede materialen en biobased materialen.
- **Gecertificeerde producten**. Primaire materialen dienen voor 80% te bestaan uit gecertificeerde producten (EPD, HPD, Cradle2Cradle, etc.)
- **Zichtbaarheid**. De ontwikkeling bevat minimaal 5 zichtbare voorbeelden waarin (her)gebruikte materialen of hernieuwbare materialen zijn toegepast. Het verhaal van de materialen laten we zien op de locatie en dit gaat zo onderdeel vormen van de identiteit van het terrein.
- **Milieubelasting** (MPG). Voor de gehele ontwikkeling zal gewerkt worden met een MPG berekening, dat betekent een maximale milieubelasting (schaduwkosten) per m2 BVO op gebouwniveau van € 0,80.
- **Toxiciteit**. Het minimaliseren en/of uitsluiten van het gebruik van toxische materialen zoals geperfluoreerde componenten, vlamvertragers, weekmakers, isocyanaat (plastificeerders) als formaldehyde. Dit om het gebruik van gezonde, emissiearme materialen te bevorderen en te voorkomen dat materialen met schadelijke stoffen worden toegepast. En hiermee blootstelling aan gevaarlijke materialen te voorkomen.
- **Gebouwflexibiliteit**: Met behulp van de rekentool Gebouwflexibiliteit is een berekening van de verkavelbaarheid, aanpasbaarheid en multifunctionaliteit gemaakt, waaruit blijkt dat de mate van gebouwflexibiliteit voldoet aan de creditcriteria.
- **Levensduur en onderhoud**: Er dient een toelichting en motivatie op keuzes in het materiaalgebruik op basis van de verwachte levensduur gegeven te worden. Hierbij wordt levensduur en onderhoud aan elkaar verbonden. Doel is om langere cycli met een aantal onderhoudsmomenten te kunnen vergelijken met kortere cycli en vervanging.
- **Robuust ontwerp**. Er dienen maatregelen getroffen te worden ter bescherming van blootgestelde gebouwonderdelen om vervangingsfrequentie te minimaliseren.
- **Losmaakbaarheidsindex (LMI):** borgen van toekomstige circulariteit door toepassen van producten en materialen die demontabel zijn en op een hoogwaardige manier hergebruikt kunnen worden (type verbinding, toegankelijkheid van de verbinding, doorkruising en vorminsluiting).
- **Registreren**. Een materialenpaspoort registreert, ordent, bewaart en ontsluit data waarmee afval- en grondstoffenstromen op elke schaal kunnen worden gemonitord en restwaarde kan worden beschermd. Het paspoort bestaat uit een Bill of Materials (BoM) en een Bill of Connection (BoC).
- **Toekomstscenario**. Nieuw in te brengen producten zijn zo veel mogelijk ontworpen om hergebruikt of gerecycled te worden op einde levensduur. Per productgroep verschilt de tijdsspanne voor het toekomstscenario. Van de toegepaste materialen wordt in de toekomst (einde technische/functionele levensduur) bij sloop in massa (kg) minimaal 90% hergebruikt dan wel gerecycled;

3. Life Cycle Cost Analyses

In een eerdere fase heeft IGG, in samenwerking met de gemeente, een stichtingskostenraming opgesteld voor het aanvragen van het eerste budget voor de ontwikkeling van het Berlijnplein. Uitgangspunt voor deze stichtingskostenraming waren drie ambities (circulair bouwen, materialisatie en architectuur en energieneutraal bouwen) met ieder drie varianten (basis, plus en plusplus). Hiermee werd inzichtelijk wat de 'extra' kosten zouden zijn voor een beetje duurzaam, aardig duurzaam en heel duurzaam gebouw. Samen met IGG en de gemeente Utrecht heeft Copper8 de 'traditionele' rekenmethodiek uitgedaagd én de stichtingskosten geactualiseerd.

3.1. Variantenstudie

Het ontwikkelen van een circulair businessmodel is gestart met het opzetten van een variantenstudie. Dit om de life cycle cost in relatie tot de circulaire ambitie te berekenen. Belangrijk uitgangspunt hierbij was het vasthouden van het huidige budget en waar mogelijk de duurzaamheidsprestaties te optimaliseren. In deze variantenstudie zijn verschillende materialen, producten en elementen met elkaar vergeleken op basis van de (vijf) circulaire principes en bijbehorende life cycle costs. Daarin zijn traditionele en circulaire varianten uitgewerkt om de mate van circulariteit te kunnen vergelijken en de gehanteerde uitgangspunten te toetsen. De scores die zijn toegekend op de vijf circulaire principes waren als volgt, daarbij is ++ (2 punten), + (1 punt), - (-1 punt) en -- (-2 punten):

(i) Duurzame (gebruikte) materialen:

Volledig virgin	--
Biobased / plantaardige materialen	-
Gerecyclede materialen	+
Hergebruikte producten	++

(ii) Minimale grondstof- energiegebruik:

Zware impact	--
Veel impact	-
Beperkte impact	+
Minimaal tot geen impact	++

(iii) Toekomstbestendig:

Lage levensduurverwachting	--
Onder gemiddelde levensduurverwachting	-
Boven gemiddelde levensduurverwachting	+
Hoge levensduurverwachting	++

(iv) Optimaal beheer en onderhoud:

Hoge intensiteit onderhoud	--
Onder gemiddelde onderhoud	-
Boven gemiddelde onderhoud	+
Lage intensiteit onderhoud	++

(v) Meerdere levenscycli:

Afvalverwerking / downcycling	--
Verbranding	-
Recycling (materiaal)	+
Hergebruik (product)	++

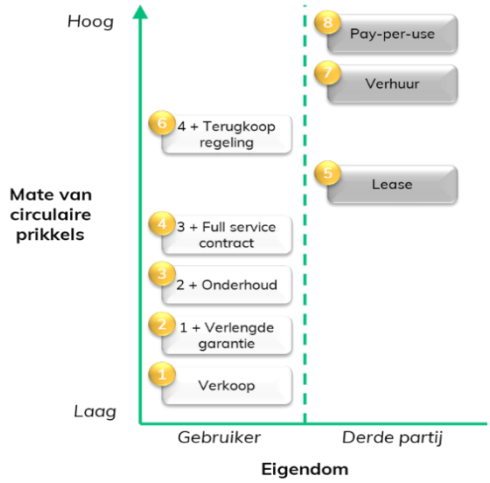
	Circulair Materiaal		Circulair Ontwerp			Circulaire Score
	Minimaal materiaalgebruik	Milieu-impact	Gebruikscenario	Beheer & Onderhoud	Toekomstscenario	Schaal van -10 tot 10
2. STRUCTURE						
1A Fundering						
→ Poeren, palen en balken prefab beton (incl. hergebruikt beton granulaat)	+	+	+	+	++	6
○ Houten heipalen (met betonopzetter) + poeren en balken prefab beton (incl. hergebruikt beton granulaat)	-	++	-	+	+	2
○ In het werk gestort beton, in-situ	--	--	+	+	--	-4
1B Skelet						
→ Hoofddraagconstructie staal + CLT (hout) vloeren	-	+	+	-	++	2
○ Hoofddraagconstructie staal + kanaalplaatvloeren (zonder dekvloer)	--	--	++	+	++	1
○ Hoofddraagconstructie hout + CLT (hout) vloeren	-	++	-	--	++	0
○ Volledig beton skelet	--	-	+	++	--	-2

Figuur 3 | Uitwerking van de circulaire principes voor de fundering en het skelet binnen gebouwonderdeel Structure

Deze variantenstudie gaf inzicht in de circulaire verschillen tussen onderdelen inclusief de kosten die dit met zich meebracht (kosten zijn ingevuld door IGG). Op deze manier zijn circulaire keuzes gekoppeld aan budget en is de materialisering die werd gehanteerd voor de eerste versie van de stichtingskostenraming meer circulair maken binnen het budget.

3.2. Alternatieve verdienmodellen

Circulaire verdienmodellen zoals lease, huur of pay-per-use worden vaak genoemd als middel om de transitie naar een circulaire bouweconomie te versnellen. Doordat in dit soort verdienmodellen het eigendom bij de producent blijft, wordt er invulling gegeven aan 'verlengde producenten-verantwoordelijkheid'. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen acht (circulaire) verdienmodellen[1] die toegepast kunnen worden in de bouw, in toenemende circulaire prikkels: (i) verkoop, (ii) verkoop + verlengde garantie, (iii) verkoop + verlengde garantie + onderhoud, (iv) verkoop + full service contract, (v) lease, (vi) verkoop + full service contract + terugkoop, (vii) verhuur en (viii) pay-per-use.

De toepasbaarheid van de verschillende verdienmodellen is per systeemlaag afhankelijk. Hierbij is het uitgangspunt dat alle onderdelen van een gebouw losmaakbaar zijn, zowel op basis van levensduur als op basis van functionaliteit.

Systeemlaag	Verdienmodel
Structure	Koop met restwaarde
Skin	Koop met (evt.) verlengde garantie en onderhoud of full service
Services	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn
Space Plan	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn
Stuff	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn

Om te komen tot meer grootschalige toepassing van circulaire verdienmodellen in de bouw, moeten alle betrokken partijen samen aan de slag, ieder met zijn eigen aandachtsgebieden. Dit geldt zowel voor beleidsmakers, financiers, opdrachtgevers en leveranciers. Keuzes voor het verdienmodel kunnen niet opgelegd worden vanuit de opdrachtgever en moeten in nauwe samenwerking met de inschrijvende partijen en leveranciers opgezet worden. De ruimte voor het laten aanbieden van de verschillende verdienmodellen wordt meegenomen in de aanbesteding, de concrete invulling zal na aanbesteding met de geselecteerde partijen ingevuld worden.

[1] Circulaire verdienmodellen in de bouw – op zoek naar de kansen en barrières (Copper8, 2020)

4. Life Cycle Value Analyses

Vanaf het begin van het project heeft de gemeente Utrecht de ambitie uitgesproken om een duurzaam, circulair en energieneutraal gebouw op te leveren. Met hoge doelstellingen op deze verschillende thema's is uit de circulaire businesscase gebleken dat de financiële kosten en -waarden initieel hoger liggen dan traditioneel, maar op termijn lager gaan worden. Echter, naast de financiële waardes zijn er ook andere waardes waarop een duurzaam, circulair en energieneutraal gebouw zichzelf onderscheid. Eén van die waardes is de ecologische waarde (ook wel milieu-impact genoemd). Voor het maken, transporteren en realiseren van het gebouw zijn grondstoffen, energie en productieprocessen nodig welke gepaard gaan met een bepaalde milieu-impact.

De milieu-impact van de verschillende producten en materialen wordt berekend middels de MilieuPrestatie Gebouwen (MPG). De MPG geeft aan wat de milieubelasting is van de materialen die in een gebouw worden toegepast. Oftewel de impact die de totale levensduur van het materiaal heeft op onze leefomgeving.

Door het berekenen van de MPG-score voor zowel een traditioneel als circulair gebouw, wordt inzichtelijk wat de impact is van de toepassing van circulaire / milieuvriendelijkere materialen. Voor het berekenen van de MPG van een traditioneel vs. circulair gebouw (verschillende materialen) is gebruik gemaakt van de MPGCalc en Idemat. Beide beoordelingsmodellen hebben verschillende impact indicatoren en bijbehorende milieukosten (ook wel schaduwkosten genoemd). Door de totale schaduwkosten per gebouw (twee varianten) te delen door het bruto vloeroppervlak én door het aantal jaar waarop de circulaire businesscase is gestoeld (40 jaar), komt er een MPG score per variant uit. Momenteel in Bouwbesluit is deze MPG waarde gemaximeerd op € 1,0 /m² bvo / jaar.

Een samenvatting van de MPG gegevens per variant is als volgt:

Ecologische waarde				
→ Traditioneel gebouw				
	Totaal €	**m² bvo**	**m² bvo/ jaar**	
1. Site	€ 11.037,60	€ 1,20	€ 0,03	
2. Structure	€ 97.088,38	€ 10,55	€ 0,26	
3. Skin	€ 94.470,20	€ 10,26	€ 0,26	
4. Services	€ 6.793,29	€ 0,74	€ 0,02	
5. Space plan	€ 36.617,21	€ 3,98	€ 0,10	
6. Stuff	€ -	€ -	€ -	
			€ 0,67	
∞ Circulair gebouw				
	Totaal €	**m² bvo**	**m² bvo/ jaar**	
1. Site	€ 5.518,80	€ 0,60	€ 0,01	
2. Structure	€ 71.545,57	€ 7,77	€ 0,19	
3. Skin	€ 38.676,38	€ 4,20	€ 0,11	
4. Services	€ 9.573,20	€ 1,04	€ 0,03	
5. Space plan	€ 21.786,29	€ 2,37	€ 0,06	
6. Stuff	€ -	€ -	€ -	
			€ 0,40	

Uit de berekening komt naar voren dat het circulaire gebouw 60% beter scoort op de MPG dan een traditioneel gebouw en dus 60% minder milieu-impact heeft. Belangrijk hierbij te vermelden, is dat de waardes die in de berekening zijn meegenomen, inschattingen zijn en dat een klein aantal onderdelen nog niet is meegenomen in de totale berekening. Daarnaast zijn 'standaard' waardes genomen zoals die zijn weergegeven in de verschillende databases, wat inhoudt dat de werkelijke waardes af kunnen wijken van bovenstaande uitkomsten.

5. Bevindingen

Tijdens het proces zijn door Copper8 de volgende bevindingen opgedaan:

- De circulaire businesscase heeft intern veel mensen aan het denken gezet en een bereidheid teweeggebracht om daadwerkelijk de innovatieve werkwijze te omarmen. Standaard (interne) processen werden geanalyseerd en maximaal omgebogen om het in de toekomst passend te maken;
- De circulaire businesscase heeft niet geleid tot een verhoogd investeringsbudget en is binnen de vooraf gestelde kaders gebleven. Hiervoor is veel aandacht geweest en heeft de intensieve samenwerking een bijdrage aan geleverd;
- De restwaardes die nu zijn meegenomen worden verrekend in de meerjarige onderhoudsplanning (MJOP) en wordt als korting op onderhoud of vervanging meegenomen. Dit heeft nog wel een uitdaging in zich, dat de leverancier in de toekomst de toegepaste materialen ook daadwerkelijk terugneemt. Op dit moment is hiervoor een aannemelijk percentage meegenomen en geloven het projectteam erin dat dit behaald kan worden. Ook worden afspraken met de aannemer bekeken of het voor sommige S-lagen mogelijk is dit vooraf af te spreken;
- Naast ecologische waardes was de ambitie om ook sociale waardes mee te nemen. Het bleek echter ontzettend lastig om deze te kwantificeren en op een gelijk niveau te krijgen als de LCC en de ecologische waarde. Daarom is ervoor gekozen deze (voor nu) buiten beschouwing te laten;
- De circulaire businesscase heeft alle circulaire principes maximaal in zich en het bedrag waarop de markt wordt uitgedaagd kan maximaal ontworpen worden op circulair bouwen. Er is geen enkele terughoudendheid en partijen zullen met prachtige ontwerpen kunnen komen. De daadwerkelijke onderhouds- en vervangingskosten zullen moeten worden gemonitord. Dit is, net als in een traditioneel model, een aanname voor de toekomst. Hiervoor hebben wel veel overleggen plaatsgevonden die ervoor zorgden dat de waardes die ingevuld zijn, accuraat zijn;
- Een circulair gebouw heeft een aanzienlijke meerwaarde gecreëerd op ecologisch vlak. Met een afname van 67% is duidelijk naar voren gekomen dat de impact op het milieu extreem is gedaald. Omdat er al uitgegaan is van energieneutraal heeft dit grote impact op de berekening van de MPG. Echter, de MPG is (nog) geen tool om op te gaan sturen, maar als ontwerpprincipes mee te nemen tijdens het ontwerpproces;
- Het komende proces is essentieel. Om de circulaire businesscase te laten kloppen, dienen de circulaire principes zoals die zijn opgenomen in de berekeningen ook te kloppen. Op het moment dat er een traditioneel gebouw wordt geplaatst zullen kosten hoger uitvallen dan aanvankelijk aangenomen en is de kans op restwaarde minimalisatie erg groot. Advies is om tijdens het gehele proces ‘het circulaire geweten’ te blijven verifiëren en te zorgen dat de uitgangspunten worden nageleefd.

Actieplan Inclusief Berlijnplein
Van Fulco Treffers
Versie 1 dec 2020 (vastgesteld in OGO, 29 oktober 2020, opmaak 1 dec 2020)

Inleiding
George Floyd's gefilmde dood als aanleiding voor een wereldwijd protest. Vreedzame protesten in elke stad, op elk continent.
George Floyd's gefilmde dood als aanleiding voor een wereldwijde herijking van het debat. De media staan bol van de verhalen over de stand van racisme in Nederland. Verdiepend. Schrijnend. Confronterend. Verzoenend. Polariserend. Herkenbaar. En oplosbaar.

> *Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht. Uit: Sustainable Development Goals*[1]

Witte privileges, institutioneel racisme, on(der)bewuste kansenverschillen… Dit memo pretendeert niet op een correcte wetenschappelijke manier de situatie en doelstellingen te beschrijven. Er is een overtuiging en een noodzaak tot actie. Deze overtuiging wordt op onderbouwd in rapporten oa van lang geleden[2], en recente artikelen[3], ingezonden brieven[4] en reacties[5].

Dit memo is gemaakt op basis van een kort onderzoek, een aantal gesprekken intern en extern, een korte analyse, een brainstorm tijdens de juni-sessie met alle huurders en eindgebruikers (tijdens de zogenaamde "Berlijnplein Bonding"). In alle gesprekken werd duidelijk dat er nut en noodzaak is om initiatief te nemen en tot actie te komen rondom dit thema. De groep mensen die aan Berlijnplein werkt is groot. En grotendeels wit. Een analyse die niet geldt voor Berlijnplein, als culturele plek alleen, maar breder in het netwerk[6] van PACT bekend is.

We weten het. Maar wat doen we? Tijd voor actie!
Wat doen we eraan in de cultuursector in Utrecht? Wat doen we eraan bij Berlijnplein? Toekomst van de stad? Komen we verder dan het omarmen van de urban culture, wat op zich ook een goeie stap is? Kunnen we onszelf onderzoeken en ons ontdoen van de onderbewuste uitsluiting? Kunnen we een voorbeeld zijn voor een inclusief cultureel gebied?

Achtergrond
Bij de totstandkoming van dit actieplan is gebruik gemaakt van een aantal documenten die hier kort benoemd worden. Allereerst de **Code Diversiteit & Inclusie**[7]. Dit document is opgesteld door de culturele en creatieve sector en heeft tot doel dat die sectoren de brede diversiteit van de Nederlandse samenleving representeert. We nemen hiervan over om een

---

[1] https://sdgs.un.org/goals
[2] https://www.mediamatic.net/image/2017/2/21/staalkaart_culturele_diversiteit_defj-765802859.pdf
[3] https://www.nrc.nl/nieuws/2020/06/17/nederlandse-kunstmusea-divers-van-buiten-wit-van-binnen-a4002841
[4] https://www.theaterkrant.nl/nieuws/open-brief-wij-zien-jullie-witte-kunst-en-cultuursector
[5] https://www.metropolism.com/nl/news/41218_open_letter_no_anti_racist_museum_without_structural_changes
6 https://codeculturelediversiteit.com/diversiteitspact-in-utrecht/
7 http://codeculturelediversiteit.com/wp-content/uploads/2019/11/Code-Diversiteit-Inclusie_DEF.pdf

actie-georiënteerde aanpak te kiezen en die onder te verdelen in een aantal P's (Programma, Publiek, Personeel, Partners, waar we nog de P van Plek aan toevoegen).
Daarnaast gebruiken we het stappenplan dat is geformuleerd door de brancheverenigingen in de culturele sector[8].
Daarnaast hebben we met name ook goed gekeken naar de aanpak en best practices van PACT in Utrecht. "PACT Utrecht is een netwerk van Utrechtse cultuurmakers. Het netwerk zoekt met elkaar en binnen de eigen organisaties naar manieren om Diverser en Inclusiever (D&I) te worden. Dat doen we vanuit de overtuiging dat Utrecht gebaat is bij meer contact tussen verschillende mensen, meer eigenaarschap van diverse groepen en een gedeelde cultuurbeleving." Een aantal van de aanbevelingen hebben we overgenomen, zoals de het betrekken van zogenoemde 'Critical Friends'.

Uitgangspunten

1. Start met actie, wacht niet, maar doe. Op diverse niveaus en doelstellingen in de organisatie stellen we onszelf de vraag
2. Neem parallel de tijd om ook op een gedegen manier het stappenplan Code diversiteit & inclusie te doorlopen. Deze code is ontwikkeld en vastgesteld en geeft een uitstekend kader, een goed houvast om mee te werken. Daarmee scherpen, veranderen, onderbouwen en verdiepen de acties.
3. Maak fouten. Laat dit precaire onderwerp je handelen niet verstarren, maar durf te proberen, in actie te komen, en dan soms de plank mis te slaan. Dat is altijd nog beter dan helemaal niet slaan.

Overzicht acties

Algemeen

1. **Adviesgroep 'critical friends'**
   We vragen een kritisch netwerk om ons te begeleiden, corrigeren en helpen. Ieder lid van het projectteam doet dit individueel. Maar we richten ook een formele adviesgroep op: 'critical friends Berlijnplein'.
   Wat doet de Adviesgroep 'critical friends'
   - Spiegel voorhouden, gevraagd en ongevraagd advies
   - In eerste instantie focus bij inclusie op 'kleur'.
     NB Mogelijk breiden we later uit naar aandacht voor diversiteit op leeftijd, geslacht, LHBTQ, etc, maar we starten bij kleur.
   - Verbinden netwerk en partners aan projectteam en pleingenoten
   - Verbinden aan publieksgroepen
   - Ondersteuning bij concrete vraagstukken van inclusiviteit

   Hoe werken we?
   - 5x per jaar bijeen als groep. Gestart op 20 okt 2020.
   - Bereikbaar om te sparren 1op1 met mensen uit team of organisaties.
   - Aanwezigheidsvergoeding vergelijkbaar met adviseurs cultuurcommissies gemeente
   - Mogelijk deelopdracht in uitwerking thema of opgave (tarief 45 euro/uur)
   - Fulco Treffers is namens het projectteam secretaris, nodigt evt anderen uit, koppelt terug aan projectteam en pleingenoten, en andersom.

[8] https://codedi.nl/het-stappenplan-van-de-code-diversiteit-inclusie/

Wie zitten er in?

- Ebru Aydin
- Dwight van van de Vijver
- Aangevuld ad hoc, op thema met iemand uit LR
- In voorjaar 2021wordt geëvalueerd en gekeken naar voortgang. Dan wordt (ook) gekeken naar een meer open procedure voor vervolgstappen

Personeel

2. **Stageplekken**
   We gaan stageplekken creëren voor mbo, hbo, wo én voor betaalde plaatsen binnen Berlijnplein, waarbij ambitie, inhoud, ondersteuning en doorgroeimogelijkheden specifiek worden toegespitst op inclusiviteit en diversiteit. Onder andere voor cocreatie.

3. **Projectorganisatie**
   We nemen in het projectteam Berlijnplein projectorganisatie van gemeente en adviseurs een quotum voor niet-westerse teamleden, door actief op te werven en functies te creëren.

4. **Communicatiemedewerker**
   Wervingsprocedure voor contentmedewerker website Berlijnplein. Andere en nieuwe kanalen zoeken. Bij de selectie zou de visie op inclusiviteit ook mee kunnen spelen. Dit geldt ook voor andere medewerkers die later geworven zullen worden

Plek

5. **Tender**
   In de tender voor ontwerp en realisatie en beheer Gebouw/gebied nemen we een inclusiviteitsambitie op. Check juridische kaders en ervaringen TU/Eindhoven.

6. **Inrichting**
   We vragen actief aan publiek én ontwerpers van kleur om feedback te geven op inrichting en uitstraling van het terrein en de gebouwen.

Partners

7. **Horeca**
   Bij de horeca-concepten binnen RAUM en Danshuis/presentatieruimte is diversiteit een van de kern criteria. Dit wordt met DePlaatsmaker en RAUM besproken.

8. **Samenwerking bovenstedelijk**
   We gaan intensief samenwerken met en leren van instellingen die we als voorbeeld zien, zoals Pakhuis de Zwijger, Podium Mozaïek, De Meervaart (A'dam), Theater Zuidplein (R'dam) en Stedelijk museum Schiedam

9. **Makers**
   We streven naar het betrekken van substantieel aantal makers van kleur en gaan hierover het gesprek met DePlaatsmaker aan om dit uit te werken.

10. **Werkbezoeken**
    We organiseren werkbezoeken naar gemeentes, organisaties, plekken die met vergelijkbare ambities gestart zijn en stappen hebben gezet waar we van kunnen leren. We ontwikkelen tevens kennis door actief op zoek te gaan naar workshops of relevante netwerken zoals Woke, Radar of IDEM (Rotterdam).

Publiek

11. **Communicatieplan**
    We leggen het communicatieplan voor aan aantal critical friends uit ons bestaande netwerk.

12. **Leidsche Rijn**
    We gaan actief in gesprek met het netwerk van Leidsche Rijn om beter aan te sluiten, beter te faciliteren. Dit kan op onorthodoxe wijze, via andere netwerken, kanalen, nieuwe samenwerkingsverbanden.

13. **Communicatie**
    We sturen in taal, beeld en ruimte op een divers cultureel publiek. De witte hoogopgeleide Nederlander wordt niet hoofdeigenaar van de plek.

Programma

14. **Activiteiten**
    We zorgen er met onze eigen of gezamenlijke programma's voor dat het thema inclusiviteit en het bereiken van een diverse doelgroep op de agenda blijft

15. **Planning**
    We houden in planning en invulling van het programma en het cocreatie proces rekening met verschillende culturele achtergronden. Denk aan gebruik van alcohol, islamitische feestdagen, etc.

Acties voortgang en monitoring

16. **Aanscherping, S.M.A.R.T. maken**
    Bovenstaande acties worden aangescherpt met smart doelstellingen, waarbij precisie van de ambitie essentieel is. We benoemen zo scherp mogelijk wat we willen bereiken, en hoe. Ofwel: de S van smart (specifiek) is minstens zo belangrijk als de M (meetbaar).

17. **Focus houden / Actielijst**
    We doorlopen deze actielijst minimaal eenmaal per maand in het projectteam en signaleren daarmee eventuele problemen in de voortgang

18. **Berlijnplein Bonding**
    We agenderen geregeld de voortgang tijdens Berlijnplein Bonding sessie, voor overleg en update.

Bijlagen

- Aanpak formuleren diversiteitsbeleid:
  Http://codecultureldiversiteit.com/wp-content/uploads/2019/11/code-diversiteit-inclusie_def.pdf
- Stappenplan Code diversiteit & inclusie
  Https://codedi.nl/het-stappenplan-van-de-code-diversiteit-inclusie/
- Informatie PACT Utrecht
  Https://pactutrecht.nl/
- Nederlandse kunstmusea: diversiteit is beleid, maar de directeur is altijd wit
  NRC 17 juni 2020 - Lucette ter Borg
- Gloria Wekker over haar boek 'De Witte Onschuld', in gesprek met De Correspondent
  Https://decorrespondent.nl/7783/podcast-nederland-lijdt-aan-een-verziekt-zelfbeeld-zegt-gloria-wekker/548645088816-98b33791
- Inclusief werven, e-boek:
  Https://feedforwardanalyse.nl/wp-content/uploads/2017/01/eBoek-Inclusief-Werven-en-Selecteren.pdf

Samenwerking en co-creatie
CSB-model voor Berlijnplein
28 oktober 2020, Fulco Treffers – 12N Urban Matters

1. Inleiding

Samen maken we Berlijnplein: co-creatie is het sleutelwoord. Betrokkenheid de waarde die er achter ligt. Idee, initiatief en concept van Berlijnplein zijn ontwikkeld door culturele partijen in de stad, in samenwerking met en gefaciliteerd door de gemeente.
Dit stuk beschrijft achtereenvolgens de achterliggende motivatie (waarom), de taken rollen (wie), de manier van werken (hoe) en de besluitvorming (wie waarover).

2. Motivatie

We geloven in co-creatie op het Berlijnplein, omdat we met de diversiteit van de groep een betere afweging krijgen, en daarmee meer kwalitatieve keuzes: verschillende groepen brengen verschillende inzichten en ervaringen mee, die we inzetten om een goed plan te maken. Met het vergroten van betrokkenheid ontwikkelen we meer zorg voor de omgeving en voor gedeelde waarden. Daarbij: co-creatie werkt versnellend in besluitvorming, mits het proces goed is ingericht qua planning, inzet, verwachtingen en voorbereiding.

Co-creatie zit in het DNA van de plek.
RAUM is als eerste ‘organisatie’ al enkele jaren op Berlijnplein actief, en heeft diverse installaties, gebouwen en publieke ruimtes gerealiseerd, waaronder het paviljoen met wijkrestaurant Venster. DePlaatsmaker heeft in het najaar van 2019 een tijdelijke ateliervoorziening gebouwd voor Het Nieuw Utrechts Toneel (NUT), Jonge Honden, Buurtwerkkamer en Goede Vrijdag. Begin 2021 komen er met IRC, 155, HKU en mogelijk Shifft en meer partijen in de ‘werfkelders’ in de stadstuin bij De Vrijstaat.

Voor gemeente Utrecht is participatie meer en meer de standaard. Enkele citaten uit het Actieprogramma Samen Stad Maken van juli 2019:

- Met participatie willen we samen de stad maken met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen.
- Samen stad maken levert maatschappelijke meerwaarde op door vergroting van de betrokkenheid van belanghebbenden, verbetering van de kwaliteit van beleid en meer cohesie en gemeenschapszin.
- Vijf strategieën die daarin leidend zijn en ook op Berlijnplein passen:
    1. Maatwerk leveren
    2. Participatie toegankelijker maken zodat meer verschillende mensen mee kunnen doen
    3. De kracht, kennis en kunde van de stad benutten
    4. Kwaliteit verhogen door kennis en kunde te ontwikkelen
    5. Participatie blijvend ontwikkelen

Co-creatie en participatie zit in het DNA van de organisaties en de mensen die nu al op Berlijnplein werken. In de afgelopen jaren hebben i.s.m. RAUM in zestien bijeenkomsten meer dan duizend bezoekers actief meegedacht over de programmering en de ontwikkeling van de kavel. De culturele partijen organiseren de culturele voorziening zo dat gebruikers en bezoekers zoveel mogelijk betrokken zijn. Zowel in de ontwikkel- en ontwerpfase als in de realisatie-, beheer- en programmeerfase.

3. Taken en rollen

Bij samenwerking tussen eigenaar en huurders en eindgebruikers is het in de dagelijkse praktijk vaak niet van belang wie formeel welke rol heeft: argumenten worden gedeeld, keuzes gemaakt, stappen gezet. Door intensieve samenwerking en door het delen van belangen en argumenten worden partijen ook in staat om ook in nuance vanuit het belang van de ander te kijken en overwegen, zonder het eigen belang over het hoofd te zien.
Desondanks kan het voorkomen dat de verschillen in belang en inzicht op tafel blijven en bij specifieke vraagstukken verschillende voorkeuren blijven. Voor de besluitvormingsbevoegdheid is het CSB-model (hoofdstuk 5) ontwikkeld. De gemeente voert regie over dat proces en heeft de verantwoordelijkheid dat op alle onderdelen de partijen in staat zijn om hun taak en rol in de besluitvorming en uitvoering ook kunnen pakken.

Door de goede ervaringen bij het Berlijnplein tot nu toe blijft de regie op co-creatie in ontwerp en bouwen bij gemeente Utrecht en wordt deze niet overgedragen aan de architect of aannemer.
De gemeente doet voorstellen voor proces, planning en manier van samenwerken. Van de marktpartijen wordt verwacht dat ze ervaring en affiniteit hebben met de samenwerking met huurders en eindgebruikers en leveren hiervoor input.

Huurders en eindgebruikers zullen betrokken worden bij keuzes in het proces. Zo zullen bijvoorbeeld voor het vaststellen van de over all planning, aanbesteding en de keuze van het consortium afspraken worden gemaakt. De gemeente en haar adviseurs zorgen voor deugdelijke voorbereiding en voorstellen zodat de huurders en eindgebruikers ook in staat zijn om vanuit hun belang te vertegenwoordigen.
Naast het samenwerkingsproces met huurders en eindgebruikers worden ook buren betrokken bij het ontwerp. Dit gebeurt na de selectie en contractering van het consortium, in een adviesrol die nader wordt uitgewerkt.

Resultaten, besluiten en afwegingen worden transparant en openbaar vastgelegd, ook tussenbesluiten en voortgang in proces. Transparantie draagt bij aan een verbindende werking tussen partijen. Het speelveld is gelijk en de informatie is voor iedereen te vinden, ook voor nieuwe spelers die willen aanhaken of voor bezoekers of omwonenden.
Gevoelige en geheime informatie wordt uiteraard niet openbaar gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan intentie-overeenkomsten, samenwerkingsovereenkomsten en huurovereenkomsten.

4. De manier van werken concreet

We werken samen op verschillende manieren aan verschillende doelen en resultaten.

- Berlijnplein Bonding is open voor iedereen en gaat over de hoofdlijnen. Het doel is dat iedereen van de meest relevante zaken op de hoogte is, maar ook nieuwe thema's of vragen kan agenderen. Tijdens Berlijnplein Bonding wordt de stand van zaken gedeeld (vanuit huurders, eindgebruikers en gemeente, en worden op hoofdlijnen gezamenlijke besluiten gemaakt. Frequentie is ca elke 6 weken, exclusief zomer- en kerstvakanties. Er wordt een verslag gemaakt en online geplaatst.
- Over specifieke onderwerpen vindt tussen partijen nadere uitwerking en besluitvorming plaats. Deze worden desgewenst per mail nog breder gedeeld, afhankelijk van het onderwerp, en vervolgens op de website geplaatst.
- Voor ontwikkeling en onderzoek van vraagstukken gebruiken we zogenaamde toekomstlabs waar we samen aan de slag kunnen. De grootte, samenstelling en frequentie van een toekomstlab verschilt per thema en vraag. Een toekomstlab is tijdelijk van aard en bereidt een voorstel voor waarover kan worden besloten in op een Berlijnplein Bonding sessie. Er wordt een verslag gemaakt.
- 1op1 gesprekken tussen gemeente en huurders of eindgebruikers. Online, offline, telefonisch. Contracten en overeenkomsten zijn hier een voorbeeld van.
- We maken een Informatie-brief waarin voortgang en thema's worden besproken. De informatiebrieven zijn ook op de website terug te vinden.
- Op de website staat alle informatie waarin zaken transparant worden vastgelegd en waar gemaakte keuzes zijn terug te vinden. Ook kun je op de website inzicht krijgen in de actuele processen en thema's die spelen. NB Besluiten en afspraken die niet openbaar kunnen of mogen worden geplaatst worden in heldere verslagen gedeeld tussen de relevante partijen.
- En tenslotte alle informele momenten die we – zeker in tijden van covid19 – ook actief en bewust moeten plannen. Borrels, koffie-momenten, met grotere of kleinere groepen zonder vastgestelde agenda zijn essentieel voor verdere kennismaking, verdieping, ontspanning en agendering.

In bijlage 1 staan deze instrumenten en doelen toegelicht in een overzicht.

5. CSB-model

Voor de ontwikkeling van Berlijnplein, is de co-creatieve manier van ontwikkelen verder uitgewerkt. De C staat voor Co-creatie partners, of co-creanten. De S staat voor de S-lagen benadering van Stewart Brand. De B komt gaat over betrokkenheid, afkomstig van de zogenaamde ladder van betrokkenheid van Sherry Arnstein. Deze zijn geintegreerd in een nieuw model, de CSB-methode, die voor de houvast kan bieden bij de afwegingen bij zeggenschap en besluitvorming.

<u>C – co-creatie partners</u>
We maken onderscheid tussen verschillende co-creatie partners omdat ze een verschillend belang hebben, in hardware (gebouw, gebied, etc) of software (programma, beheer, etc). Niet iedereen moet en wil overal over meepraten. En het is ook niet altijd gewenst, ook niet vanuit de belanghebbenden zelf. In de gebouw- en gebiedsontwikkeling onderscheiden we in deze fase - naast de gemeente - vier groepen belanghebbenden:

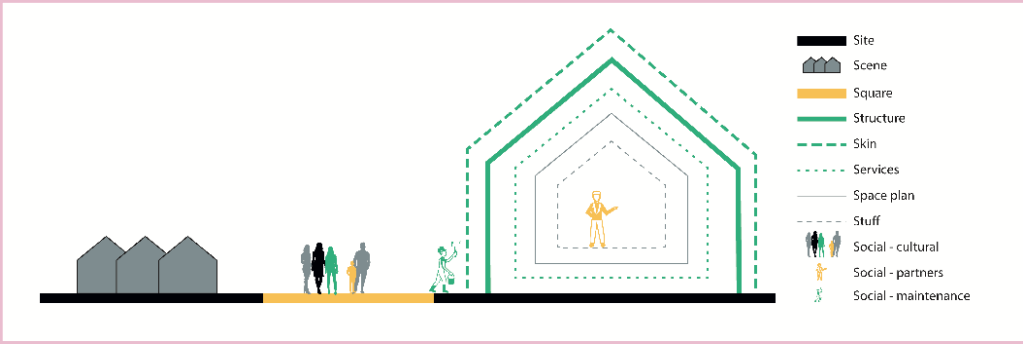
C1: huurders
Huren rechtstreeks van de gemeente
Dit zijn culturele partners en/of verhuurders.
Vb: RAUM en DePlaatsmaker en evt HKU

C2: eindgebruikers
Kunstenaars, makers, culturele organisaties, horeca-ondernemers, sociaalculturele organisaties, tech bedrijven, startups, circulair ontwerpers etc
Zij zijn huurder bij DePlaatsmaker of andere 'tussenpartij'
Vb: Jonge Honden, NUT, Venster, BuurtwerkKamer, Goede Vrijdag, Eenvijfvijf, IRC

C3: buren

C4: bezoekers

<u>S – lagen in gebouw- en gebiedsontwikkeling</u>
In 1994 publiceerde Stewart Brand het S-lagen model. Brand stelt dat een gebouw bestaat uit zes verschillende schillen die elk een andere functionele levensduur hebben: site, structure, skin, services, space plan en stuff. Aangezien de ontwikkeling van het Berlijnplein betrekking heeft op de gehele kavel en in verbinding met haar omgeving, dus niet alleen gebouwen betreft, zijn specifiek voor deze opgave de zes schillen uitgebreid naar negen: scene, square en social.

B - betrokkenheid

De ladder van betrokkenheid is een veel gebruikte methode om betrokkenheid en rol van partijen bij gebiedsontwikkeling vast te leggen. Hoe hoger op de ladder, hoe meer betrokken, meer invloed, en daarmee meestal ook meer verantwoordelijkheid.
De ladder van betrokkenheid komt uit een artikel van Sherry Arnstein uit 1969 'A Ladder of Citizen Participation' over participatie en besluitvorming bij overheidsvraagstukken. Haar benadering heeft model gestaan voor vele varianten die zich vooral onderscheiden door meer of minder treden op de ladder. Ofwel van zeer specifiek (meer treden) tot zeer globaal (minder treden). Voor Berlijnplein hanteren we vier treden:

- B1 Huurder en/of eindgebruiker bepaalt
- B2 Samen bepalen (huurder, eindgebruiker en gemeente)
- B3 Advies van huurder en eindgebruiker aan gemeente (of van buren of bezoekers)
- B4 Informatie van gemeente + reactie huurder, eindgebruiker, buren of bezoekers

In bijlage 2 staan de treden verder toegelicht.
In algemene zin kan worden gesteld dat we betrokkenheid door co-productie zoveel mogelijk nastreven. Het is een pre in betrokkenheid wanneer de uitvoering door professionals uit het gebied zelf kan worden opgepakt, zoals een fotograaf die meewerkt aan de communicatie of een meubelmaker die werkt aan de inrichting. Dit staat los van de 'trede' op de ladder van betrokkenheid door besluitvorming.

12N Urban Matters ontwikkelde het CSB-model waarin van de diverse co-creatie-partners (C) per laag van een gebiedsontwikkeling (S) wordt beschreven wat de betrokkenheid, invloed en verantwoordelijkheid is (B).

CSB-model
In een schema ziet dat er als volgt uit:

		C1	C2	C3	C4
		Huurders	Eindgebruikers	Buren	Bezoekers
S1	SITE (grond)	B4	B4		
S1.A	SCENE (gebiedsontwikkeling)	B2	B3	B3	
S1.B	SQUARE (publieke ruimte)	B2	B3	B3	B4
S1.B	SQAURE (RAUM)	B1	B3	B3	
S2	STRUCTURE (constructie)	B3	B4	B4	
S3	SKIN (gevel, dak)	B2	B3	B3	B4
S4	SERVICES (installaties)	B3	B3	B4	
S5	SPACE PLAN (plattegr, binnenwand)	B2	B3	B4	
S6	STUFF (spullen, interieur)	B1	B1		
S.7.1	SOCIAL CULTURAL (programma)	B1	B1	B4	B3
S.7.2	SOCIAL PARTNERS (werving, selectie)	B2	B1		
S.7.3	SOCIAL MAINTENANCE (beheer)	ntb	ntb	ntb	ntb

Verdere toelichting op deze tabel staat beschreven in bijlage 1

Bijlage 1 toelichting CSB-schema

		C1	C2	C3	C4
		Huurders	Eindgebruikers	Buren	Bezoekers

Toelichting en voorbeeld per laag:

S1	SITE (grond)	B4	B4		

Gemeente geeft informatie aan huurders en evt eindgebruikers zodat partijen weten wat de randvoorwaarden zijn voor bebouwing (tijdelijk, permanent) en activiteiten. Denk aan informatie over Stadsbaantunnelzone.

S1.A	SCENE (gebiedsontwikkeling)	B2	B3	B3	

Gemeente en huurders bepalen samen de gebiedsonwtikkeling, waarbij de eindgebruikers en buren een adviserende rol hebben.

S1.B	SQUARE (publieke ruimte)	B2	B3	B3	B4
S1.B	SQUARE (RAUM)	B1	B3	B3	

Gemeente en huurders maken samen de keuzes voor de publieke ruimte, waarbij de eindgebruikers en buren een adviserende rol hebben. Bezoekers worden (desgewenst) geïnformeerd.
De buitenruimte van RAUM wordt door RAUM bepaald, waarbij andere huurders, eindgebruikers, buren en gemeente een adviserende taak hebben.

S2	STRUCTURE (constructie)	B3	B4	B4	

Huurders hebben een adviserende rol over de constructie. Eindgebruikers en bezoekers worden hierover geïnformeerd.

S3	SKIN (gevel, dak)	B2	B3	B3	B4

De keuzes voor gevels en daken worden gemaakt door gemeente samen met de huurders van het betreffende gebouw. Ten aanzien van gebouwen of gebouwdelen van andere huurders hebben huurders dezelfde rol als de eindgebruikers en buren: adviserend. Bezoekers worden geïnformeerd.

S4	SERVICES (installaties)	B3/B2	B3/B2	B4	

Op deze S-laag is onderscheid te maken in hoofdstructuur (backbone) van installaties en uitwerking per ruimte of groep van ruimtes.
Kernbeslissingen op gebied van installaties worden genomen door de gemeente: basisvoorzieningen en hoofdkeuzes in systemen over het gehele gebied of gebouw worden voor een lange periode aangelegd. Binnen de verhuurbare eenheden (gebouwen, gebouwdelen, ruimtes) zullen huurders en/of eindgebruikers (in overleg met de gemeente) keuzes maken op dit gebied.

S5	SPACE PLAN (plattegr, binnenwand)	B2/B1	B3/B2	B4	

Bij deze S-laag maken we eveneens onderscheid tussen hoofdstructuur van de plattegrond en de plaatsing van tussen- en binnenwanden.
Kernbeslissingen op gebied van plattegronden worden genomen door de gemeente in samenwerking met huurders.
De keuzes voor plaatsing van binnenwanden en tussenwanden ligt primair bij huurders. Ook eindgebruikers kunnen in overleg met huurders tussenwanden (ver)plaatsen. Gemeente wordt als eigenaar van binnenwanden en tussenwanden op de hoogte gehouden.

S6	STUFF (spullen, interieur)	B1	B1		

Huurders en eindgebruikers zijn bepalend over de meubels, en interieur-keuzes.

S.7.1	SOCIAL CULTURAL (programma)	B1	B1	B4	B3

De activiteiten (cultureel, horeca, verhuur, etc) wordt bepaald door de huurders en eindgebruikers. Op hoofdlijnen wordt de gemeente hiervan op de hoogte gesteld. Buren en bezoekers worden betrokken bij keuzes en ontwikkeling van programma.

S.7.2	SOCIAL PARTNERS (werving, selectie)	B2	B1		

De eindgebruikers in het gebied worden gekozen door de coöperatie van eindgebruikers. De kaders hiervoor worden met de huurders vastgesteld, in overleg met gemeente.

S.7.3	SOCIAL MAINTENANCE (beheer)	ntb	ntb	ntb	ntb

De coöperatie van huurders en gebruikers maakt keuzes in dagelijks beheer (niet zijnde groot onderhoud van gebouwen). Dit gebeurt in onderling overleg met adviesmogelijkheid van buren. Bezoekers worden hierover geïnformeerd. Voor onderhoud wordt de demarcatie per S-laag nader bepaald.

Bijlage 2: Berlijnplein ladder van Betrokkenheid Berlijnplein, toelichting 'treden'

B1	Huurder bepaalt	Huurders en/of eindgebruikers maken zelf de keuzes. Eigenaar heeft hier geen invloed op (vaak wordt dan ook risico bij eindgebruikers gelegd). Huurders en/of eindgebruikers informeren de gemeente op hoofdlijnen over de keuzes.
B2	Samen beslissen	Eigenaar, huurders en eindgebruikers trekken samen op en beslissen samen. In dossier governance moet bepaald worden wat de stappen zijn indien partijen er echt niet samen uitkomen.
B3	Advies huurder aan eigenaar	Eigenaar vraagt advies aan huurders, eindgebruikers en/of buren over te maken keuze. Hierbij wordt over het algemeen afgesproken dat een advies niet zomaar genegeerd kan worden. Het kan wel beargumenteerd weerlegd worden.
B4	Informeren	Bij informeren wordt de feedback die vervolgens ontvangen wordt, meegenomen in volgende afwegingen, maar heeft geen formele status. Informeren kan door verschillende partijen: de eigenaar informeert de huurder en/of eindgebruiker en/of buren over keuzes. Maar ook: huurder of eindgebruikers informeren buren of bezoekers over keuzes.

Gemeente Utrecht

Aanbestedingsstrategie Berlijnplein

uitgave

Gemeente Utrecht
030 - 286 00 00
info@utrecht.nl

Inhoud

1	**Inkoopbehoefte**	**3**
1.1	Aanleiding	3
1.2	Omschrijving project	4
1.3	Doel van deze aanbestedingsstrategie	4
1.4	Scope van de inkoop	4
1.5	Doelstellingen/Ambities	6
1.6	Randvoorwaarden en uitgangspunten	6
2	**Inkoopafweging**	**7**
2.1	Inkoopkader	7
2.2	Samenwerkingsvorm met de markt en de eindgebruiker	7
2.3	Contractvorm	7
2.4	Aanbestedingsvorm	9
2.5	Contractbegroting	10
3	**Besluitvorming en teamsamenstelling**	**11**
3.1	Opdrachtgeversoverleg	11
3.2	Werkgroep aanbesteding	11
3.3	Projectteam Berlijnplein	12
3.4	Beoordelingscommissie	12
4	**Planning**	**13**

1 Inkoopbehoefte

1.1 Aanleiding

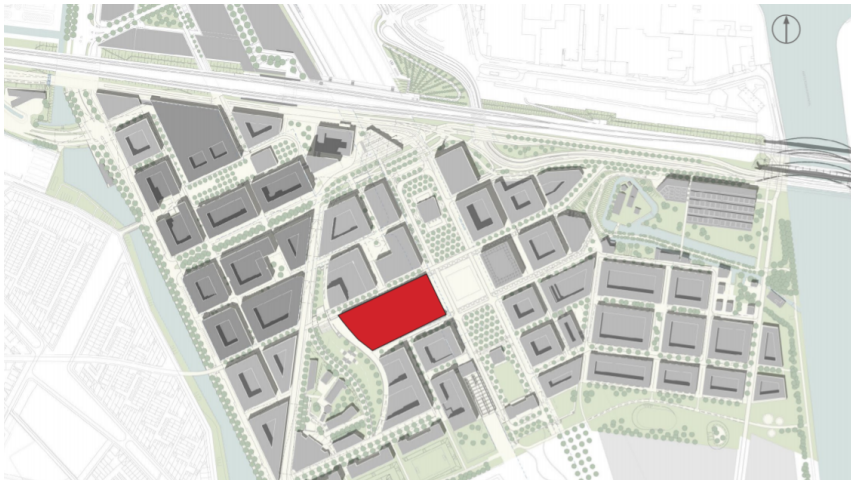
In het licht van placemaking en identiteitsvorming van Leidsche Rijn Centrum koos de gemeente Utrecht in 2016 voor modulaire opbouw van de culturele voorziening via programmering. Programmering en betekenis geven aan de plek zijn leidend, een gebouwde voorziening vloeit hieruit voort: 'vorm volgt ambitie'. Voor de realisatie van deze vorm is door de gemeente Utrecht een project gestart.
In 2019 werd het Ontwikkelkader Berlijnplein voor deze culturele voorziening vastgesteld, met daarin de leidende principes.:

1. We werken met het overkoepelende thema 'Toekomst van de stad'.
2. We werken stap voor stap vanuit de inhoud, mensen en organisaties toe naar passende ruimtes: 'vorm volgt ambitie'.
3. We maken een cultureel publieksprogramma, geworteld in Leidsche Rijn, met uitstraling naar de rest van de stad en (ver) daarbuiten
4. We maken duurzame, circulaire keuzes: voor gebouw, buitenruimte, programma, partners en organisatie.
5. We werken samen met publiek, buren, buurt en (culturele) partners aan de ontwikkeling, programma en het beheer van de cultuuras.
6. De uitstraling van het gebied is van hoge kwaliteit en verandert mee met de tijd. We maken prettige verblijfsplekken binnen en buiten.
7. We zijn al begonnen (placemaking) en ontwikkelen stap voor stap verder.

Via een inkoopprocedure wordt een consortium van partijen gecontracteerd die de gebouwde voorziening kan ontwerpen, realiseren en deels onderhouden.

1.2 Omschrijving project

Wat in 2016 nog een zeven meter diepe kuil was, is nu in 2020 een diverse culturele ontmoetingsplek geworden. In 2025 is het uitgegroeid tot een levendig circulair cultuurcluster. Hier kun je een festival bezoeken, installaties zien, dans en theater beleven, meedoen aan een stadsdebat of ongedwongen de sfeer komen proeven. Hier verleggen we grenzen op het gebied van culturele ontwikkeling, samenwerking en duurzaam bouwen.

Figuur 1. Ligging Berlijnplein

1.3 Doel van deze aanbestedingsstrategie

Deze aanbestedingsstrategie beschrijft de behoefte, de scope en het te volgen traject, de aanbestedingsprocedure en contractvorm om tot succesvolle inkoop te komen.

1.4 Scope van de inkoop

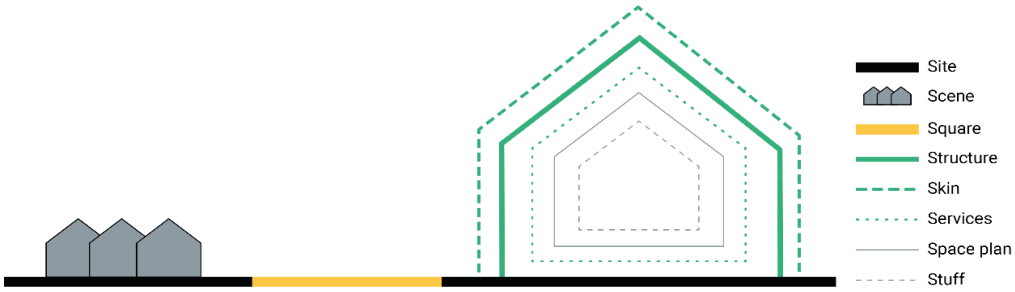
Berlijnplein is een **culturele nieuwbouwontwikkeling van 9.200 m2**. In het cultuurcluster komen **ruimtes voor publieksprogramma en werk- en ontwikkelplekken** zoals een presentatie studio, dans- en theaterstudio's, ateliers, expositieruimte, horeca e.d.. De gebouwen en het terrein faciliteren creativiteit, innovatie en ontmoeting. Het cultuurcluster wordt circulair en energieneutraal gebouwd en geëxploiteerd, is flexibel in opzet, waardoor het kan meebewegen met de veranderende behoeftes.
De opdracht aan het consortium betreft het ontwerpen, realiseren en gedeeltelijk onderhouden van deze culturele nieuwbouwontwikkeling incl. buitenruimten op basis van een twee-fasen contract. De gebouwen moeten een kwalitatief hoogwaardig en innovatief ontwerp krijgen met een **herkenbare architectuur en publiek karakter**. Belangrijk onderdeel van de opgave is de co-creatie met de huurders en eindgebruikers.

Ligging
De totale oppervlakte van plot (kavel) bedraagt 9.553 m2.De eerste gebouwde voorzieningen (fase 1) komen op het voorste (noordoostelijke) deel van de plot, bestaande uit circa 5.500 m2. Hiermee voldoen we aan de wens om compact te bouwen. In het ASA document is een extra zoekgebied aangegeven in het resterende deel van de plot voor eventuele bebouwing om genoeg kwalitatieve buitenruimte te realiseren. Ruimtelijk gezien moet fase 1 een goede doorontwikkeling voor de gehele plot mogelijk maken en/of stimuleren.
De exacte demarcatie op de plot wordt uitgewerkt in het document ruimtelijke kaders. Indien er een derde partij zich eerder meldt en met eigen middelen kan realiseren binnen het gedachtengoed van het

ontwikkelkader Berlijnplein wordt de realisatie van fase 2 naar voren gehaald. Deze ontwikkeling maakt geen onderdeel uit van de aanbesteding.

Parkeermogelijkheden zijn er in het tegenovergelegen parkeergebouw Berlijnplein. Fiets parkeren en de eisen vanuit “agenda 22” worden nader uitgewerkt in de vraagspecificatie.

De opdracht aan een consortium heeft betrekking op het ontwerpen (vanaf voorontwerp), de realisatie en het onderhoud van de te realiseren gebouwde voorziening in fase 1. Specifiek voor het onderhoud geldt een nadere demarcatie per gebouwdeel aan de hand van het schillenmodel van Stewart Brand. Om circulaire gebouwen te ontwikkelen is het van belang om circulaire ontwerpprincipes hierop toe te passen. Een model dat hier een goed uitgangspunt voor biedt is het 6 Schillen model van Stewart Brand (1994). Brand stel dat een gebouw bestaat uit verschillende schillen die elk een andere functionele levensduur hebben: site, structure, skin, services, space plan en stuffi. Vanuit dit 6S-model van Steward Brand worden gebouwen niet als statische objecten, maar als constant veranderende objecten gezien. Per ‘schil’ kan een andere ontwerpstrategie worden gehanteerd om de circulariteit van het gebouw te bevorderen. Uitgangspunt hierbij is dat de 6 ‘schillen’ te scheiden moeten zijn op functionaliteit en levensduur zodat een gebouw aanpasbaar is naar de toekomst toe.

Figuur 2. Schillenmodel van Stewart Brand

Voor Berlijnplein hebben we de 6 lagen van Stewart Brand aangepast naar gebiedsontwikkeling, met een belangrijke rol voor openbare ruimte en voor sociaal-cultureel programma.

S1	SITE	SITE	(grond)
S1.A		SCENE	(gebiedsontwikkeling)
S1.B		SQUARE	(buitenruimte, incl. buitenruimte RAUM)
S2	STRUCTURE	STRUCTURE	(van gebouw)
S3	SKIN	SKIN	(gevel en dak)
S4	SERVICES	SERVCES	(installaties)
S5	SPACE PLAN	SPACE PLAN	(plattegrond/indeling)
S6	STUFF	STUFF	(afwerking, inrichting)
S7.1		SOCIAL-CULTURAL	(activiteiten)
S7.2		SOCIAL-PARTNERS	(werving selectie huurders)
S7.3		SOCIAL-MAINTENANCE	(beheer)

Voor beheer en onderhoud gaan we uit van twee circulaire principes die we toepassen op S-lagen van Stewart Brand. Ten eerste zien we kwaliteit van producten sterk verbeterd worden als de betrokkenheid van leveranciers vergroot wordt door ze eigenaar te laten blijven. We overwegen om dit toe te passen op de S-lagen Structure en Skin. Ten tweede zien we het eigenaarschap en de zorg voor gebouw en materiaal enorm toenemen als ook de eindgebruiker hier bezit en dus belang heeft. We onderzoeken de

mogelijkheid om dit principe toe te passen bij S-lagen Services en Space plan. De concrete uitwerking hiervan, inclusief een demarcatie per S-laag, wordt vertaald in de vraagspecificatie.

Door te redeneren vanuit S lagen kan bijvoorbeeld een gebouwdeel nu worden opgeleverd zonder klimaatbeheersing omdat de huurder dit niet nodig vind. Door het ontwerp zo te maken dat de S lagen los van elkaar kunnen functioneren kan waar nodig de klimaatbeheersing voor het bouwdeel later worden toegevoegd.

1.5 Doelstellingen/Ambities

Het overkoepelende thema van het project is de toekomst van de stad. De ambities op het gebied van duurzaamheid en circulariteit als ook de ambitie op samenwerking/co-creatie zijn opgenomen in het ambitiedocument.

1.6 Randvoorwaarden en uitgangspunten

De volgende projectkenmerken zijn relevant voor de aanbestedingsstrategie:

1. Het gaat om een voorziening voor vernieuwende Cultuur vanuit het gemeenschappelijke thema 'De Toekomst van de Stad'; Meerdere gebouwen in 2 fasen. De opgave heeft betrekking op de 1e fase van 9.200 m2 bvo gebouwen met hoogwaardig kwaliteitsniveau (architectuur en buitenruimte, o.a. via het "ASA document").
2. Het programma van eisen is nog fluïde omdat niet alle eindgebruikers in beeld zijn bij de start van de aanbesteding.
3. Het gebouw moet in gebruiksfase flexibel/adaptief te zijn.
4. Het project kent een hoge ambitie op gebied van circulariteit, energieneutraliteit en innovatie.
5. We willen een proces van co-creatie met de huurders en gebruikers vormgeven (tijdens ontwerp, realisatie en exploitatie) onder regie van de gemeente.
6. De gemeente en huurders willen invloed tijdens het ontwerpproces.
7. De huurders willen (een deel van) het onderhoud zelf doen.
8. Gemeente heeft als organisatie niet veel ervaring met geïntegreerde contractvormen en/of uitbesteden van het onderhoud.
9. Vastgesteld budget voor ontwerp, realisatie en delen van het onderhoud.
10. Afbouw gebeurt door huurders zelf. Per huurder worden verschillende afspraken gemaakt over het opleverniveau. Deze worden beschreven bij de demarcatie in het programma van eisen.

2 Inkoopafweging

2.1 Inkoopkader

Voor de aanbesteding gelden de gewijzigde Aanbestedingswet 2012 en het Inkoopbeleid gemeente Utrecht als inkoopkader. Hieruit blijkt dat voor deze opdracht Europees moet worden aanbesteed.

2.2 Samenwerkingsvorm met de markt en de eindgebruiker

Vanwege het (co-creatieve) karakter van de opdracht wil de Gemeente Utrecht een samenwerkingsvorm met het consortium, de huurders en de eindgebruikers waarin co-creatie vorm krijgt. De wijze waarop de co-creatie vorm wordt gegeven is uitgewerkt in het ambitiedocument.

2.3 Contractvorm

De bouwsector is bekend met de volgende contractvormen:

1. Geïntegreerd contract: Design, build en maintain (UAV-gc)
   In een DBM contract is de opdrachtnemer verantwoordelijk voor het ontwerp, de realisatie en het onderhoud op basis van een vooraf helder omschreven vraag van de opdrachtgever. Tussentijdse bijsturing van de vraagstelling is daarbij complex.
2. Geïntegreerd contract: Twee fasen contract (DNR/UAV)
   In het twee fasen contract sluit de gemeente één overeenkomst met één consortium voor ontwerp, realisatie en onderhoud. Het consortium en de gemeente kunnen in de ontwerpfase hun inbreng leveren. Tussen de ontwerpfase en de realisatiefase zit een helder besluitvormingsmoment (go / no go moment). In het geval op basis van de toetsingscriteria besloten wordt tot een no go kan de gemeente op grond van het opgestelde bestek een nieuwe aanbesteding op de markt zetten.
3. Bouwteam (DNR/UAV)
   Het bouwteam kent sterke gelijkenissen met het twee fasen contract met het verschil dat de gemeente de ontwerpende partijen en de realiserende partijen los contracteert. Het voordeel is dat je voor beide activiteiten de beste kunt selecteren. Het nadeel is dat je een extra koppelvlak introduceert wat kan leiden tot discussies over het ontwerp in de realisatiefase.
4. Traditioneel (ontwerp en realisatie los aanbesteed) (DNR/UAV)
   Het ontwerp de realisatie worden los aanbesteed. Kenmerk daarbij is dat de aannemer bouwt wat de ontwerper bedacht heeft.

Overwegingen

Om de circulaire ambities in het project te realiseren is het wenselijk om het ontwerp, de realisatie en het onderhoud in één hand te houden. Op deze wijze kan het beste gestuurd worden op het maken van levenscycluskeuzes. De keuze voor een design, build en maintain contract ligt hierbij voor de hand. Echter vanwege de keuze om op het Berlijnplein sterk in te zetten op co-creatie en aangezien gemeente en huurders invloed willen tijdens het ontwerpproces sluit een twee fasen contract beter aan bij de projectkenmerken. Groot voordeel van deze aanpak is dat marktpartijen in de ontwerpfase zowel hun uitvoeringsexpertise kunnen inbrengen alsook productinnovatie kunnen stimuleren door al in een vroeg stadium toeleveranciers te betrekken. In een twee fasen contract wordt door middel van een aanbesteding één consortium gecontracteerd bestaande uit zowel ontwerpende partijen (architect en adviseurs) als

uitvoerende partijen (aannemer en leveranciers), die ook verantwoordelijk zullen zijn voor het onderhoud. Door het onderhoud mee te nemen ontstaat een kwaliteitsprikkel voor het consortium in het contract. Gedurende de ontwerpfase worden de bekende besluitvormingsmomenten van VO, DO en bestek gehanteerd. Tussen de ontwerpfase en de realisatiefase zit een helder besluitvormingsmoment (go / no go moment). Hierdoor is het mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Het juridisch kader dat het beste aansluit bij deze vorm van contracteren is de DNR/UAV. Bij een DNR/UAV is het mogelijk om de ontwerpuitgangspunten te laten groeien gedurende het proces.

Een UAV-gc. contractvorm is niet passend omdat deze uitgaat van een vooraf vastgestelde vraagspecificatie waar het ontwerpproduct aan getoetst kan worden. Het is niet wenselijk en niet goed mogelijk om deze vraagspecificatie vooraf volledig scherp neer te zetten.'

Contractvorm Berlijnplein

Wij stellen voor om te kiezen voor een twee fasen contract, omdat deze het beste past bij de ambities en specifieke kenmerken van het project en naar verwachting de beste kwaliteit kan bieden qua flexibiliteit en innovatie.

In **bijlage 1** gaan wij nader in op het twee fasen contract en in **bijlage 2** vergelijken wij twee fasen contract met de DBM UAV-gc contractvorm.

Gefaseerde aanpak

In de overeenkomst wordt de gefaseerde aanpak opgenomen waarbij het consortium de mogelijkheid wordt geboden om de verschillende gebouwen fasegewijs te realiseren. Hiermee beoogt de gemeente:

- een positieve prikkel in te bouwen om: de eerste bouwdelen zo spoedig mogelijk te realiseren
- een goede samenwerking (co-creatie) tussen opdrachtgever en opdrachtnemer te stimuleren om kwalitatief hoogwaardig vastgoed neer te zetten
- goede beheersing van kosten en bouwtijd.
- leerervaringen op te halen en de mogelijkheid creëren om daarmee een continue doorontwikkeling en aanscherping van het programma mogelijk te maken.
- placemaking en doorgang van het programma mogelijk te maken gedurende de realisatiefase.

Om te beheersen dat het Berlijnplein één geheel wordt zal als onderdeel van de aanbesteding aan inschrijver gevraagd worden op een stedenbouwkundig programma op Schets Ontwerp niveau uit werken. Hiermee kan gedurende de realisatie gestuurd worden op de integrale kwaliteit. In het ontwerpproduct wat onderdeel wordt van de aanbesteding wordt gevraagd om een infographics over hoe de gebouwen functioneren in de omgeving en hoe de onderlinge interactie zal zijn.

Figuur 3. Contractbeheersing

2.4 Aanbestedingsvorm

De onderhavige opdracht dient Europees de worden aanbesteed. Gelet op het innovatieve karakter van de ambities en de beoogde samenwerkingsvorm met de opdrachtnemer is zorgvuldige afstemming met de marktpartijen in de aanbesteding noodzakelijk. Derhalve wordt de voorkeur gegeven aan de concurrentie gerichte dialoog. Omdat van marktpartijen een forse inspanning wordt gevraagd wordt een tenderkostenvergoeding toegepast. Tenderkostenvergoeding van 25.000 euro excl. BTW. Omdat veel marktpartijen in de praktijk ervaring hebben met een dialoogfase van een half jaar tot een jaar hebben wij de toevoeging light opgenomen. De verwachting is dat in een periode van circa 3 maanden in een aantal gespreksronde de vraagstelling van de gemeente verder wordt aangescherpt om zodoende de ambities op het gebied van circulariteit en co-creatie helder te maken richting de marktpartijen.

Figuur 4. Schematische weergave aanbestedingsprocedure

Aanmeldingsfase

De aanmeldingsfase is bedoeld om het totaal aan geschikte marktpartijen terug te brengen naar zes consortia die aantoonbaar beschikken over relevante ervaring. De kerncompetenties zijn bedoeld als minimum eis en door middel van selectiecriteria kan het aantal worden terug gebracht naar het gewenste aantal. Consortia dienen aantoonbare ervaring te hebben met ontwerpen van hoogwaardige architectuur en realiseren van een publieksgebouw van minimaal 5.000 m2 bvo. Daarnaast worden minimum eisen gesteld aan de ervaring met circulair adviseren en co-creatie processen. In de selectiecriteria wordt vervolgens stevig ingezet op circulariteit, innovatie en co-creatie.

We zijn bij het formuleren van de kerncompetenties op zoek gegaan naar de balans tussen enerzijds de *zekerheid* dat het consortia beschikken over alle bepalende disciplines en aantoonbare kennis en ervaring en anderzijds de mogelijkheid om nieuwe, niet traditionele, consortia te creëren die nieuwe vormen van circulair bouwen mogelijk maken. Denk bijvoorbeeld aan samenwerkingen met of tussen producenten van circulaire bouwproducten, architecten en ervaren bouwprojectleiders e.d..

Shortlistfase

De concurrentiegerichte dialoog voorziet in de mogelijkheid om tussentijds het aantal partijen verder terug te brengen. Door een groter aantal partijen in de aanmeldingsfase door te laten kan in de shortlistfase expliciet gevraagd worden om de visie/oplossingsrichting van het consortium specifiek voor de opgave. In tegenstelling tot de aanmeldingsfase kunnen in de shortlistfase de criteria dus toekomst gericht zijn.

Gunningsfase

De procedure eindigt na afronding van de dialoog met een beoordeling op gunningscriteria. Deze criteria hebben betrekking op de opdracht en kunnen zien op proces, team en oplossing.

De beoordeling van de inschrijvingen vindt plaats op basis van vooraf gecommuniceerde gunningscriteria. Onderstaande opsomming betreft een eerste opzet hiervan.

- Kwaliteit plan ((stedenbouwkundig) schetsontwerp, circulariteit en overige doelen)
- Risicobeheersing
- Transparantie prijsopbouw en onderbouwing dat het binnen taakstellend budget blijft
- Samenwerking (assessment)

2.5 Contractbegroting

Voor de realisatie van de gebouwde voorziening is jaarlijks een budget tussen € 1,5mljn en € 2,1mljn beschikbaar op basis van 40-60% van het bedrag 3,6mljn. Voor de gebouwde voorziening is in december 2018 een bouwkostenraming opgesteld welke als geheime bijlage is gedeeld bij het ontwikkelkader. In deze raming is uitgegaan van een aantal afzonderlijke gebouwen rondom een plein. UVO heeft deze raming laten toetsen en heeft de stichtingskosten berekend. De toets van de bouwkostenraming door RHDHV wijst uit dat de raming, gezien het aantal m2 bruto vloeroppervlakte realistisch is. De contractbegroting is eind 2020 geactualiseerd worden aan de hand van de huidige inzichten.

3 Besluitvorming en teamsamenstelling

3.1 Opdrachtgeversoverleg

Het opdrachtgeversoverleg fungeert als stuurgroep voor het project Berlijnplein. Alle mijlpaaldocumenten waaronder in ieder geval de aanbestedingsstrategie, de aanbestedingsdocumenten en het gunningsadvies worden door hen vastgesteld.

Naam	Functie
Peter Steijn	Thema directeur ruimte
Hans van Soelen	Hoofd Culturele zaken
Marcel Gierveld	UVO
Jeen Kootstra	Programmamanager ruimte
Trudie Timmerman	Projectmanager Berlijnplein

3.2 Werkgroep aanbesteding

Het projectteam aanbesteding stelt alle benodigde documenten op en leggen deze voor aan het projectteam Berlijnplein. Het projectteam legt deze ter besluitvorming voor aan het opdrachtgeversoverleg. Het projectteam aanbesteding stemt proactief af met het projectteam Berlijnplein dat fungeert als klankbordgroep. Vertegenwoordigers van het projectteam aanbesteding, het projectteam Berlijnplein vormen samen met huurders en eindgebruikers de beoordelingscommissie voor de aanbesteding.

Naam	Functie
Ludo Huisman	Aanbestedingsexpert
Rowin Oosterink	Projectleider gebouw/gebied
Fulco Treffers	Accountmanager innovatie en circulariteit
Lars Wolfkamp	Assetmanager cultuur en erfgoed

3.3 Projectteam Berlijnplein

De gemeente beoogt een langjarige samenwerking met de beoogde huurders van het te ontwikkelen vastgoed. Om hun relevante kennis en inzicht te kunnen betrekken en integraal afwegingskader te maken wordt het projectteam Berlijnplein ingezet als klankbord voor het projectteam aanbesteding.

Naam	Functie
Trudie Timmerman	Projectmanager Berlijnplein
Rowin Oosterink	Projectleider gebouw/gebied
Rogier Boogaard	Communicatie
Fulco Treffers	Accountmanager innovatie en circulariteit

3.4 Beoordelingscommissie

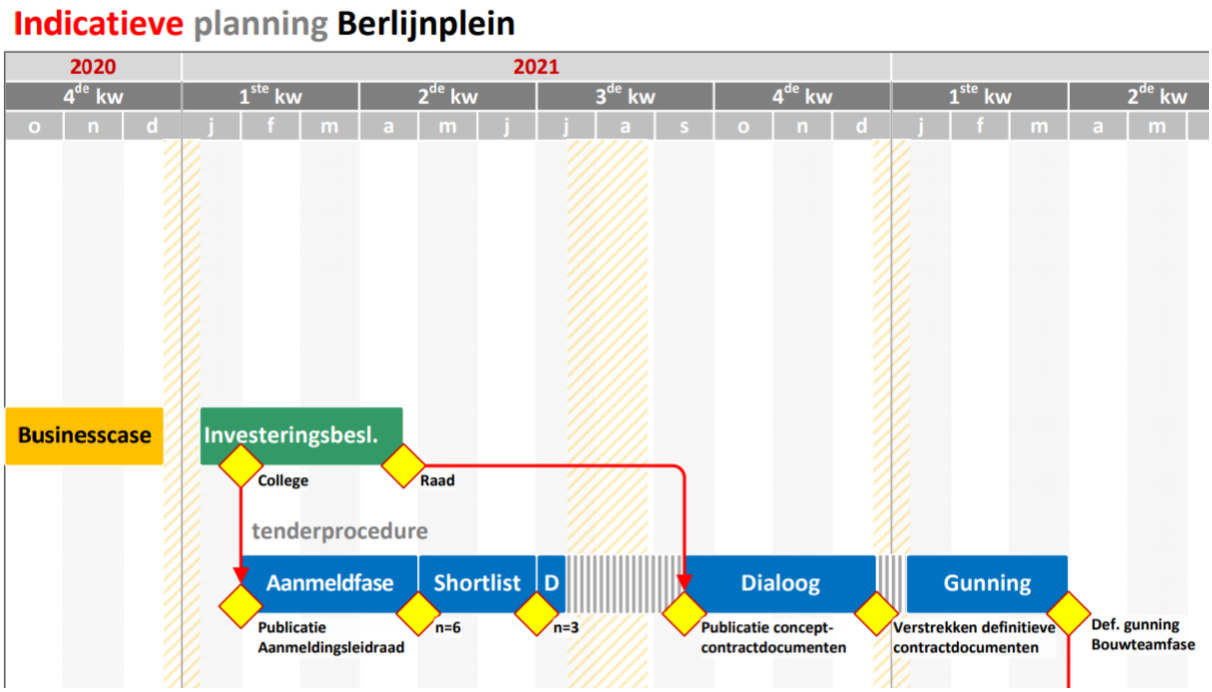
Voor de aanbestedingsfase geldt onderstaande beoordelingscommissie

Naam	Functie
Rowin Oosterink	Projectleider gebouw/gebied
Fulco Treffers	Accountmanager innovatie en circulariteit
Lars Wolfkamp	Assetmanager cultuur en erfgoed
ntb	Vertegenwoordiger huurders/eindgebruikers
ntb	Vertegenwoordiger huurders/eindgebruikers

De beoordelaars kunnen zich laten bijstaan door secundanten om specialisme te kunnen betrekken en een bredere vertegenwoordiging vanuit de eindgebruikers mogelijk te maken. De beoordelingscommissie wordt begeleid door de aanbestedingsexpert en voorgezeten door de overall projectmanager.

4 Planning

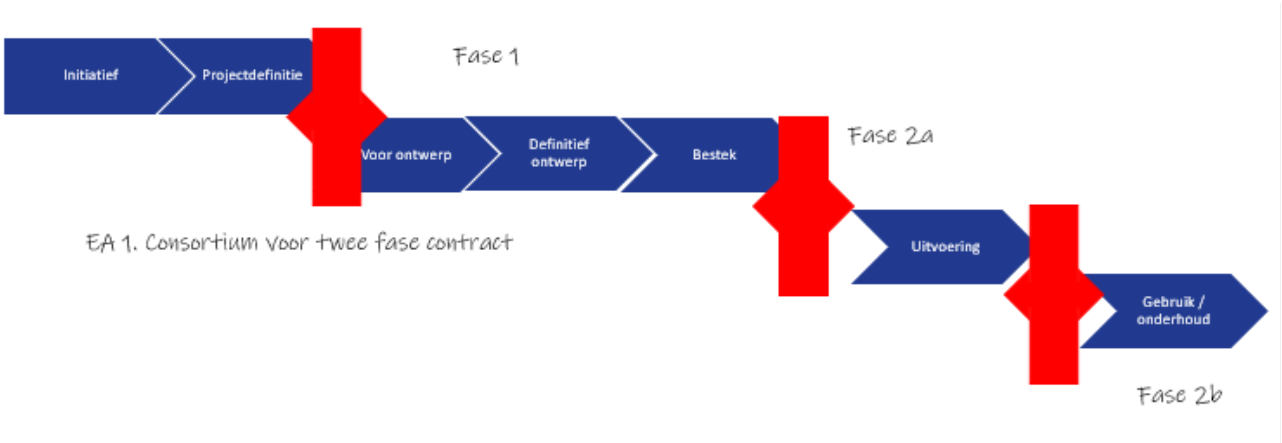
In onderstaand figuur is de planning voor de aanbesteding op hoofdlijnen opgenomen.

Bijlage 1.

Twee fasen contract

Een twee fasen contract is een overeenkomst waarbij het consortium van ontwerpende en uitvoerende marktpartijen de opdracht krijgen voor allereerst de ontwerpfase. Na een helder besluitvormingsmoment volgt de realisatiefase.

Figuur 1. Aanpak tweede fasen contract (één aanbesteding, DNR voor fase 1 en UAV voor fase 2)

Ontwerpfase

Uitgangspunt in de aanpak met het tweefasen contract is dat de ontwerpfase en de realisatiefase worden uitgevoerd door één consortium van ontwerpende partijen en uitvoerende partijen (aannemer en toeleveranciers). Het doel van de ontwerpfase is om met consortium, de gemeente en huurders gezamenlijk tot een ontwerp te komen dat gerealiseerd kan worden binnen budget en voldoet aan de doelstellingen.. Het voordeel van het gezamenlijk werken in de ontwerpfase is dat de opdrachtgever en de gebruikers invloed kunnen uitoefenen op het ontwerp en dat partijen gezamenlijk kunnen prioriteren en keuzes maken zodat het einddoel gerealiseerd kan worden tegen een vooraf vastgestelde kaders van tijd, geld en kwaliteit waaraan gemeente en consortium zich hebben gecommitteerd. De huurders en eindgebruikers betrekken we via co creatie bij het ontwerpproces' Het realisatiebudget wordt taakstellend meegegeven aan beide partijen. Dit is bedoeld om gezamenlijk commitment te krijgen. Gedurende de ontwerpfase worden de bekende besluitvormingsmomenten van VO, DO en bestek gehanteerd. De ontwerpproducten worden daarin getoetst aan de doelstellingen, het budget en de toezeggingen uit de aanbesteding. Tussen de ontwerpfase en de realisatiefase zit een helder besluitvormingsmoment (go / no go moment). In het geval op basis van de toetsingscriteria besloten wordt tot een no go kan de gemeente op grond van het opgestelde bestek een nieuwe aanbesteding op de markt zetten.

Realisatiefase

Nadat de ontwerpfase is afgerond kan het project gerealiseerd worden. In het contractdeel realisatie is een tijd, kwaliteit en prijs gebonden afspraak gemaakt met het consortium. Doordat de uitvoerende partijen betrokken zijn geweest in het ontwerp is hun uitvoeringskennis maximaal benut en wordt discussie over de maakbaarheid van het ontwerp beperkt. Wanneer in de realisatiefase ontwerpfouten worden geconstateerd kan de gemeente het consortium daar op aanspreken. Voor de aansprakelijkheid dient dan terug gevallen te worden op het overeenkomst deel van de ontwerpfase.

Bijlage 2.

Afwegingskader

		DBM (UAV-gc)	Twee fasen contract
GELD	Marktwerking (prijs/kwaliteit)	++	+/-
	Zekerheid binnen investeringsbudget	+/-	+/-
ORGANISATIE & PROCES	Kans op succesvolle samenwerking (commitment marktparij)	+/-	+
	Invloed gemeente (en huurders) op ontwerp- en realisatieproces	+/-	++
	Duidelijkheid aansprakelijkheid	+	+/-
	Voorwaarden voor innovatie	+/-	+
TIJD	Zekerheid binnen tijd opgeleverd	+/-	+/-
KANS & RISICO BEHEERSING	Beheersing kansen en risico's	+/-	+/-
INFORMATIE	Realiseren draagvlak en goede communicatie omgeving	+/-	+
KWALITEIT	Flexibiliteit wijzigingen ontwerp	+/-	+
		3	**6**

INTENTIEOVEREENKOMST

Gemeente Utrecht en Stichting RAUM

Berlijnplein 520

Opsteller	Lars Wolfkamp
Zaaknummer	8501797
Versie	DEFINITIEF
Datum	22 januari 2021

Totstandkomingsvoorbehoud
Er komt in het geheel geen – ook geen voorwaardelijke – overeenkomst tot stand en aan deze concept-overeenkomst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend, zolang door of namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht niet is besloten deze overeenkomst aan te gaan en deze overeenkomst niet door een bevoegde vertegenwoordiger van de gemeente Utrecht is ondertekend. Een Bibob-onderzoek zoals bedoeld in het gemeentelijk Bibob-beleid kan onderdeel uitmaken van de besluitvorming. De gemeente is gerechtigd alle informatie die zij in het kader van het Bibob-onderzoek verkrijgt, mee te wegen in de besluitvorming.
Partijen zijn zich ervan bewust dat de hiervoor bedoelde besluitvorming mede afhankelijk kan zijn van de wensen en bedenkingen en/of instemming van de gemeenteraad.

M.G. J.M.v.d.G.

ONDERGETEKENDEN

1. Gemeente Utrecht, gevestigd te Utrecht aan Stadsplateau 1, 3521 AZ, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 30280353, en op basis van het vigerende mandaatregister en de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer M. Gierveld, in zijn functie van manager Vastgoed bij de Utrechtse Vastgoed Organisatie, die hierbij namens burgemeester en wethouders besluit tot het aangaan van deze overeenkomst, hierna te noemen: **'Gemeente'**,

   en

2. Stichting RAUM, gevestigd te Utrecht aan de Berlijnplein 520, ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 68440006 en rechtsgeldig vertegenwoordigd door J.C. Messemaeckers van de Graaff in de functie van voorzitter,
   hierna te noemen: **'RAUM'**

Gemeente en RAUM hierna elk afzonderlijk ook te noemen**: 'Partij'** en gezamenlijk te noemen: **'Partijen',**

OVERWEGEN HET VOLGENDE

a. Gemeente is eigenaar van een perceel grond, ter grootte van 9553 m2 kadastraal bekend, Sectie F nummer 3425 te Utrecht en plaatselijk bekend als Berlijnplein 520, het perceel (hierna: te noemen: **'de Kavel')** is op de aan deze overeenkomst gehechte tekening (bijlage 1) gearceerd aangegeven;
b. RAUM is -vooruitlopend op een definitieve invulling van de Kavel- gehuisvest op het Berlijnplein 520 en organiseert aldaar culturele activiteiten zoals onder andere het maken en tentoonstellen van kunst/kunstobjecten/installaties, het geven van workshops, het houden van lezingen, theater en het organiseren van evenementen gericht op ontmoeting en culturele vorming waarbij ook ruimte is voor horeca;
c. Gemeente en RAUM hebben in een overeenkomst van opdracht d.d. 21 maart 2019 en een addendum d.d. 24 september afspraken gemaakt over het activiteitenprogramma van RAUM en RAUM is mede op basis van deze opdrachtrelatie vanaf het begin betrokken bij de mogelijk definitieve invulling van de Kavel;
d. Partijen hebben ten behoeve van een definitieve invulling van de Kavel samen en in goed overleg het Ontwikkelkader Berlijnplein d.d. juni 2019 opgesteld (hierna te noemen; **'Het Ontwikkelkader'**), die als bijlage 2 aan deze overeenkomst is gehecht;
e. In het Ontwikkelkader wordt uit gegaan van een te realiseren programma bestaande uit:
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 2200 m2 BVO + 2000m2 buitenruimte ten behoeve van de culturele activiteiten waarbij RAUM de beoogde huurder is (hierna te noemen: **Culturele voorziening**);
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 4000 m2 BVO voor ateliers, kantoren, studio's, en werkplaatsen, waarbij DePlaatsmaker de beoogde huurder is;

- Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 3000 m2 BVO ten behoeve van kantoor/ateliers/studie/lab waarvoor Gemeente nog enkele nieuwe hurende partijen zal gaan zoeken;

hierna gezamenlijk te noemen: het **'Project'**;

f. Op dit moment wordt op ambtelijk niveau een investeringsbeslissing, hierna te noemen **'Investeringsbeslissing'**, voorbereid, die na positieve besluitvorming door het college van burgemeester en wethouders zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad;
g. Mochten het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad instemmen met de Investeringsbeslissing, dan zullen daarmee de stichtingskosten van het Project vastliggen, zal Het Ontwikkelkader voor Partijen richtinggevend zijn ten aanzien van de definitieve ontwikkeling van de Kavel en zal Gemeente optreden als aanbestedende dienst;
h. Partijen hebben tevens de ambitie om -binnen de geraamde stichtingskosten- een energieneutraal en zoveel mogelijk circulair gebouwde voorziening(en) te realiseren;
i. Partijen zullen - mits de gemeenteraad een Investeringsbeslissing heeft genomen- gezamenlijk de nadere uitwerking van Het Project vorm gaan geven, waarbij samenwerking, innovatie en co-creatie centraal zullen staan;
j. Partijen de afspraken omtrent deze nadere uitwerking wensen vast te leggen in onderhavige overeenkomst (hierna te noemen: **'Overeenkomst'**).

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN

Artikel 1 Doel van de Overeenkomst

1. Partijen stellen zich ten doel om na de Investeringsbeslissing, met in achtneming van hetgeen in deze Overeenkomst is bepaald ten aanzien van ieders taak en verantwoordelijkheid en met inzet van ieders deskundigheid, gedurende de looptijd van deze Overeenkomst de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten ten behoeve van het Project op te stellen;

   Daarnaast stellen Partijen zich ten doel en hebben de intentie om gezamenlijk de nadere afspraken en voorwaarden uit te werken waarbinnen Het Project daadwerkelijk ontworpen en gerealiseerd zou kunnen worden en zullen Partijen de randvoorwaarden en uitgangspunten van de huurovereenkomst voor de Culturele voorziening gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nader uitwerken, zodat op het moment dat Partijen vaststellen dat het Project binnen de gestelde kaders en randvoorwaarden ontwikkeld kan worden en alvorens Gemeente ertoe besluit het Project (of delen van Het Project) daadwerkelijk aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen te gunnen, Partijen een samenwerkingsovereenkomst (hierna te noemen: **'Sok')** zullen aangaan. Gemeente zal pas na ondertekening van de samenwerkingsovereenkomsten met de diverse beoogde huurders/gebruikers een beslissing nemen omtrent het definitief gunnen van de opdracht aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen. Na gunning start de ontwerpfase. Kort voor oplevering van het totale Project zullen Partijen een huurovereenkomst sluiten. De concept huurovereenkomst is een onderdeel van de Sok. Bijlage 3 beschrijft de inhoud van de verschillende overeenkomsten.

2. Tot het bereiken van de doelstelling:
   - Zullen de door Gemeente op te stellen aanbestedingsdocumenten, als bedoeld in artikel 4 leidend zijn bij het eventueel komen tot de ontwikkeling en realisatie van het Project;

- Zullen Partijen trachten te komen tot een definitieve vaststelling van de uitgangspunten voor huurvoorwaarden en/of de wijze waarop deze worden vastgesteld als bedoeld in artikel 5;
- Zullen Partijen trachten te komen tot afspraken met betrekking tot de demarcatie, onderhoud en het gebruik van de Culturele voorziening met inachtneming van het bepaalde in artikel 6;
- Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken over een definitieve en uitgewerkte planning als bedoeld in artikel 7;
- Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken en voorwaarden omtrent de fase na het besluit tot gunning van de opdracht(en) aan derde partij(en), zoals beschreven in artikel 8;
- Zal Gemeente een voorstel voor de beoogde Sok vervaardigen en als penvoerder optreden, waarbij de nadere afspraken als hiervoor omschreven zullen worden vastgelegd.

Artikel 2 Organisatiestructuur, overleg en besluitvorming

1. Partijen stellen ten behoeve van de uitvoering van deze Overeenkomst een Stuurgroep (= bestuurlijk niveau), een Opdrachtgeversoverleg (=ambtelijk niveau), Projectteam en één of meer - door het Projectteam in te stellen- Werkgroepen (=ambtelijk niveau/huurders) in. Deze organisatievorm geldt tot aan het afsluiten van de Sok.
2. De Stuurgroep, het Opdrachtgeversoverleg en het Projectteam bestaan uit vertegenwoordigers van Gemeente. Beoogde Huurders en eindgebruikers hebben een adviserende rol in de werkgroepen. De Werkgroepen kunnen, afhankelijk van het thema, bestaan uit vertegenwoordigers van elk van de Partijen. De organisatie is verder uitgewerkt in bijlage 4.
3. Het Opdrachtgeversoverleg beslist over zaken die door een van de leden of door het Projectteam worden ingebracht en die betrekking hebben op de voortgang, financiering en haalbaarheid van Het Project.
4. Het Projectteam is verantwoordelijk voor de integraliteit, de voortgang, de financiën en bereidt de besluitvorming in het Opdrachtgeversoverleg voor. De Werkgroepen rapporteren aan het Projectteam. De frequentie van de werkgroep overleggen wordt in onderling overleg bepaald.
5. Naast deze formele structuur, wordt er een aantal keer per jaar een Berlijnplein Bonding georganiseerd waarbij ook vertegenwoordigers van RAUM worden uitgenodigd. Vanuit Gemeente nemen zowel de leden van het Opdrachtgeversoverleg als het Projectteam deel aan dit overleg. In dit overleg worden gezamenlijke besluiten op hoofdlijnen genomen.
6. Voor wat betreft de inbreng van huurders, wordt gewerkt via de principes van co-creatie. Deze principes worden verder toegelicht in bijlage 5. Het CSB model geeft aan hoe huurders en eindgebruikers betrokken worden bij besluitvorming, op basis van co-creatie.

   Het doel van co-creatie is een grote betrokkenheid van huurders en eindgebruikers bij de te nemen besluiten, op basis van een open samenwerking, teneinde te komen tot kwalitatief betere besluiten. Daar waar huurders of eindgebruikers kunnen meebeslissen over keuzes in S-lagen, spreken Partijen uit om samen te zoeken naar de beste oplossing voor beide Partijen. Partijen zijn daarin bereid met elkaar in overleg te gaan, en zich te verplaatsen in elkaars belang, en te blijven zoeken naar het gemeenschappelijk belang. Indien Gemeente, huurders en eindgebruikers (waaronder dus ook RAUM) het niet eens kunnen worden, dan is het uiteindelijk aan de Gemeente, als financier van het project, een (eind)beslissing te nemen.
7. Over de Sok en de Huurovereenkomst worden één op één afspraken gemaakt tussen Partijen.

Artikel 3 Algemene verplichtingen van Partijen

1. Partijen leveren tijdig de gevraagde producten dan wel input voor het opstellen van de benodigde documenten en zorgen voor consistente en constante deelname aan de Werkgroepen.
2. Partijen verplichten zich voorts over en weer om elkaar steeds gevraagd en ongevraagd adequaat en volledig tijdig te informeren over ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van deze Overeenkomst. De informatie is uitsluitend bedoeld voor Partijen en niet voor derden.
3. Partijen spannen zich over en weer maximaal in, al datgene te doen, respectievelijk na te laten, hetgeen de uitvoering van deze Overeenkomst zal kunnen bevorderen, respectievelijk belemmeren.
4. Partijen verplichten zich over en weer jegens elkaar om, indien door enige oorzaak de uitvoering van deze Overeenkomst mocht worden vertraagd of verhinderd, of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja op welke wijze alsnog aan het doel van deze Overeenkomst kan worden tegemoet gekomen.

Artikel 4 Fasen en opstellen aanbestedingsdocumenten

1. De ontwikkeling en realisatie van het Project is thans onderverdeeld in diverse fasen te weten:
   - Definitiefase betreft onder meer het (nader) uitwerken/opstellen van het Programma van Eisen (PvE) gebouw en terrein, PvE proces, demarcatie scope en onderhoud en toets financiële businesscase;
   - Tenderfase (betreft onder meer het (nader) uitwerken van de aanbestedingsdocumenten en concept overeenkomsten, het voeren van een marktconsultatie en het doorlopen van de selectiefase, dialoogrondes en gunningfase)
   - Ontwerpfase (Voorlopig Ontwerp en Definitief Ontwerp, vergunningen, bestek);
   - Uitvoeringsfase (realisatieovereenkomst met consortium, uitvoeringsontwerp, bouwvoorbereiding, realisatie);
   - Oplevering en nazorgfase.
2. De Definitiefase en Tenderfase zijn reeds in voorbereiding. Pas als de Investeringsbeslissing door de raad van de gemeente Utrecht wordt genomen, zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst en de Definitiefase en Tenderfase onder de verantwoordelijkheid van de Gemeente (verder) worden doorlopen en afgerond.
3. Als basis voor het uitwerken en opstellen van de contract- en aanbestedingsdocumenten gelden kaders en randvoorwaarden zoals vastgelegd in:
   a. Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020
   b. Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020 (bijlage 6)
   c. Architectonisch en Stedenbouwkundige Aanwijzingen d.d. 14 mei 2020
   d. Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020 (bijlage 7)
   e. Aanbestedingsstrategie Berlijnplein (behorend bij investeringsbeslissing)
   f. Stichtingskostenraming (behorend bij investeringsbeslissing)
4. Partijen vinden het belangrijk dat Het Project aansluit bij de wensen van de beoogde (toekomstige) huurders/gebruikers en dat zij in de Definitiefase betrokken zijn bij de voorbereiding van het opstellen van de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten. Voor hun betrokkenheid worden de geldende principes van co-creatie binnen het project aangehouden zoals omschreven in artikel 2 lid 6 van deze Overeenkomst. Deze principes zijn voorts uitgewerkt in bijlage 5.

5. RAUM zal actief de benodigde informatie beschikbaar stellen die noodzakelijk is voor het opstellen van de benodigde documenten, waaronder begrepen in ieder geval:
    a. PVE gebouw en terrein
    b. Demarcatie onderhoud
    c. Financiële businesscase
    d. Samenwerkingsovereenkomst
6. Tijdens de Tenderfase – en in ieder geval vóór gunning ten behoeve van ontwerp en realisatie van het Project − dienen Partijen een Sok (de inhoud van de Sok wordt beschreven in artikel 8) met elkaar te zijn aangegaan.
7. Partijen blijven eigenaar van de stukken die zij hebben vervaardigd dan wel hebben ingebracht. RAUM en Gemeente kunnen slechts eigendomsrechten dan wel auteursrechten overdragen indien zij daarmee vooraf schriftelijk hebben ingestemd.

Artikel 5 Uitgangspunten huurvoorwaarden

1. Partijen zijn– met in achtneming van het bepaalde in deze Overeenkomst ten aanzien van de nadere uitwerking gedurende de Definitiefase- voornemens een huurovereenkomst aan te gaan met een beoogde looptijd van 10 jaar, met een breakoptie voor RAUM na 5 jaar.
2. Conform de Kaderbrief Vastgoed 2017 (bijlage 8) brengt Gemeente een kostprijs dekkende huur in rekening voor beleidsondersteunend vastgoed of voor (door gemeente erkende) maatschappelijke instellingen tenzij de markthuur lager is dan de kostprijs dekkende huur. In dat geval zal Gemeente de markthuur in rekening brengen. Op basis van de huidige Stichtingskostenraming en een inschatting van de markthuur op basis van diverse referentiepanden, stellen Partijen vast dat bij de Culturele voorziening, de markthuur lager zal zijn dan een kostprijs dekkende huur en dat het bepaalde in de Kaderbrief Vastgoed van toepassing is en Gemeente een markthuur in rekening zal brengen. In de in voorbereiding zijnde Investeringsbeslissing van de gemeente zal rekening worden gehouden met een voor de gemeente onrendabele top.
3. De markthuur is de jaarhuur die op het moment van taxeren in de markt behaald kan worden. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur, uitgaande van een optimale marketing en verhuur aan de meest biedende gegadigde. Partijen zullen in de Sok nadere afspraken maken omtrent de vaststelling van de definitieve huurprijs, de berekening van de servicekosten mede in relatie tot het beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening.
4. Partijen hebben de ambitie om een energieneutraal gebouw te realiseren. Onder energieneutraal wordt verstaan: alle gebouw gebonden energiestromen (verwarming, ventilatie, basis verlichting et cetera, inclusief duurzame opwekking op jaarbasis netto 0 kwh/m2 bvo. Gebruikers/huurders gebonden energie (ICT, koffiezet apparaten, theater apparatuur etc.) behoren niet tot de scope van het energieneutraal en de energiekosten blijven de verantwoordelijkheid van huurder. Partijen zullen in onderling overleg de energieneutraliteit van het gebouw nader uitwerken. Vanwege het feit dat de markthuur lager is dan de kostprijs dekkende huur en er derhalve sprake is van een “onrendabele top”, heeft de Gemeente uiteindelijk de doorslaggevende stem bij de beslissingen omtrent de energieneutraliteit van het gebouw.

Artikel 6 Demarcatie en inbouwpakket

Partijen zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nadere afspraken maken over het onderhoud, de demarcatie tussen casco en inbouwpakket/inrichting en het beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening. Daarbij geldt als uitgangspunten dat in de huidige Stichtingskostenraming is gerekend met een in de basis functionerend gebouw, inclusief binnenwanden, de gebruikelijke huurdersinstallaties passend bij het Bouwbesluit en een aantal pantry's. Huurders/Gebruikers specifieke zaken zoals een keuken en losse inrichting, vloer en wandafwerking zijn geen onderdeel van de Stichtingskostenraming. Partijen kunnen gedurende het opstellen van de contract en aanbestedingsdocumenten gezamenlijk besluiten dat huurders/gebruikers specifieke zaken onderdeel zullen worden van de opdracht aan externe bouwende partijen. Aan het opnemen van huurders specifieke zaken in het Project zal Gemeente in ieder geval de voorwaarden verbinden dat Partijen op dat moment tevens nadere schriftelijke afspraken maken over de gevolgen van deze opname voor de demarcatie en de huurprijs.

Artikel 7 Planning

1. Partijen hebben ter zake van de uitvoering van deze Overeenkomst een indicatieve planning opgesteld, zoals te vinden in bijlage 9 van deze Overeenkomst. Partijen streven ernaar de uitvoering zoveel mogelijk te laten plaatsvinden in overeenstemming met de planning.
2. Indien de planning als bedoeld in lid 1 van dit artikel niet gehaald dreigt te worden, treden Partijen in overleg met elkaar en worden zo nodig aanvullende afspraken gemaakt.
3. Partijen zullen ten behoeve van de Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase een nadere meer gedetailleerde planning opstellen, die als bijlage aan Sok zal worden gehecht.

Artikel 8 Samenwerkingsovereenkomst

1. In de Sok zullen Partijen naast de in artikelen 4, 5, 6 en 7 genoemde afspraken in ieder geval nadere en/of aanvullende afspraken maken over:
   - de nadere uitgangspunten van de huurovereenkomst (ingangsdatum, looptijd, een bandbreedte van de huurprijs inclusief afdracht voor de qua huurbestemming ondergeschikte horeca, (on)mogelijkheden en voorwaarden voor onderverhuring, beoogd opleveringsniveau en het eventueel doorbelasten een Energie Prestatie Vergoeding (EPV));
   - de belangrijkste voorwaarden ten aan zien van de beheer- en exploitatie met betrekking tot de gemeenschappelijke ruimten;
   - de (financiële) consequenties als één van de Partijen besluit de Samenwerkingsovereenkomst te beëindigen;
   - de mogelijkheid tot het toepassen van mogelijke (circulaire) verdienmodellen en de gevolgen daarvan voor de huurovereenkomst;
   - de betrokkenheid van RAUM in het vervolg traject: Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase, waarbij tevens co-creatie en de daarbij behorende governance nader zal worden uitgewerkt;
   - de wijze waarop Partijen zullen omgaan met meer- en minderwerk binnen het Project, alsmede verzoeken daartoe door beoogde huurders en de mogelijke gevolgen daarvan op de huurovereenkomst;
   - de wijze waarop Partijen de financiële beheersbaarheid van het Project nader zullen vormgeven en welke beheersmaatregelen Partijen (indien nodig) zullen treffen om te borgen

dat het Project binnen de (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing kan worden ontwikkeld en gerealiseerd;
- voorwaarden waaronder partijen de overeenkomst mogen beëindigen;
- de verantwoordelijkheden van ieder der Partijen ten aanzien van ontwerp- en realisatie van het inbouwpakket van de Culturele voorziening.

Artikel 9 Kosten van de (uitvoering van de) Overeenkomst

1. De kosten inzake de uitvoering van de Overeenkomst o.a. bestaande uit personele inzet en de kosten voor het inhuren van externe adviseurs worden door Partijen zelf gedragen.
2. Bij een tussentijdse beëindiging van deze Overeenkomst vindt tussen Partijen geen verrekening van gemaakte kosten plaats.
3. Afspraken over een mogelijke subsidiëring van gemaakte kosten vallen buiten de scope van deze Overeenkomst.

Artikel 10 Communicatie

Partijen hebben gezamenlijk een werkgroep communicatie ingesteld die zorgt voor onderlinge afstemming over de communicatie en woordvoering over het Project naar buiten toe.

Artikel 11 Onvoorziene omstandigheden

Indien deze Overeenkomst niet onverkort kan worden uitgevoerd als gevolg van onvoorziene omstandigheden die van dien aard zijn dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van deze Overeenkomst niet van een Partij mag worden verwacht, dan zullen Partijen daarover op verzoek van de Partij die zich op de onvoorziene omstandigheden beroept in overleg treden, teneinde te bezien of deze Overeenkomst op voor Partijen aanvaardbare voorwaarden aan deze omstandigheden kan worden aangepast.

Artikel 12 Looptijd, wijziging en beëindiging van Overeenkomst

1. Deze Overeenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening door Partijen en eindigt bij ondertekening van de Sok.
2. Deze Overeenkomst kan door één van der Partijen tussentijd worden beëindigd – naast eventuele ontbinding op grond van artikel 6:265 BW - op het moment dat:
   - Het college van burgemeester en wethouders besluit de Investeringsbeslissing niet voor te leggen aan de gemeenteraad en/of de gemeenteraad besluit geen Investeringsbeslissing te nemen voor het Project;
   - Blijkt dat het Project niet binnen de door de gemeenteraad vastgestelde (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing aanbesteed, ontwikkeld en gerealiseerd kan worden;
   - Ondanks redelijk overleg, Partijen geen overeenstemming bereiken over het aangaan van een Sok en/of een wijziging van deze Overeenkomst ten gevolge van onvoorziene omstandigheden niet tot stand komt;
   - Partijen gezamenlijk vaststellen dat het doel zoals bepaald in artikel 1 van deze Overeenkomst niet kan worden bereikt;

- Gemeente ondanks redelijke inspanning en overleg, geen overeenstemming bereikt met andere (toekomstige) beoogde huurders /gebruikers over het aangaan van een Sok;
- RAUM surseance van betaling of faillissement aanvraagt of in staat van faillissement wordt verklaard of surseance wordt verleend of een akkoord buiten faillissement aanbiedt, of RAUM de vrije beschikking over zijn vermogen of een deel daarvan verliest;
- Gemeente besluit de opdrachtrelatie met RAUM te beëindigingen of het subsidiebedrag substantieel vermindert.

In het geval de Overeenkomst eindigt zoals omschreven in dit artikellid, komen de tot dan toe gemaakte kosten voor rekening van de Partij die de kosten heeft gemaakt en zijn Partijen jegens elkaar niet aansprakelijk voor eventueel geleden en te lijden schade (hoe ook genaamd).

3. Beëindiging geschiedt bij aangetekend schrijven en zonder dat rechterlijke of arbitrale tussenkomst is vereist.
4. Indien een Partij in ernstige mate tekortschiet of dreigt te kort te schieten in de nakoming van zijn verplichtingen uit de Overeenkomst, kan de andere Partij deze Partij in gebreke stellen. De ingebrekestelling geschiedt schriftelijk per aangetekende brief, waarbij aan de nalatige Partij een redelijke termijn wordt gegund om alsnog haar verplichtingen na te komen. Mocht die Partij desondanks deze ingebrekestelling haar verplichtingen alsnog niet nakomen dan is de andere Partij bevoegd deze Overeenkomst te beëindigen.
5. Wijziging, aanvulling of verlenging van deze Overeenkomst geschiedt schriftelijk bij gezamenlijk besluit van alle Partijen.

Artikel 13 Publiekrechtelijke bevoegdheden Gemeente

Gemeente behoudt, bij de nakoming van deze Overeenkomst, haar volledige publiekrechtelijke verantwoordelijkheid voor de benodigde procedures en besluitvormingen. Gemeente blijft dan ook, binnen de wettelijke grenzen en binnen de grenzen van behoorlijk bestuur, onverminderd autonoom in de uitoefening van haar publiekrechtelijke taken en bevoegdheden. Dit houdt in dat Gemeente onverminderd de bevoegdheid zal hebben zich te laten leiden door de betrokken regelingen van publiekrechtelijke aard en de belangen die deze beogen te beschermen en dat er van de zijde van Gemeente geen sprake is van een toerekenbare tekortkoming of verzuim, indien het handelen naar deze verantwoordelijkheid eist dat Gemeente publiekrechtelijke rechtshandelingen verrichten of nalaten die niet in het voordeel zijn van de aard en strekking van deze Overeenkomst.

Artikel 14 Fiscaliteit

Gemeente en RAUM streven naar een zo gunstig mogelijk fiscaal regime bij de uitvoering van deze Overeenkomst. RAUM geeft aan dat zij vooralsnog in de veronderstelling is dat zij kan voldoen aan de criteria om te opteren voor een met btw-belaste huur. Partijen komen daarom overeen dat indien RAUM niet kan opteren voor een btw-belaste huur, de huurprijs met maximaal het btw-percentage (21%) kan worden verhoogd. De afdeling Culturele Zaken van de Gemeente staat garant voor de overige omzetbelastingschade die Gemeente lijdt indien RAUM niet kan opteren voor een met btw-belaste huur

Artikel 15 Overdracht van rechten en verplichtingen

1. RAUM is niet bevoegd zijn rechten en verplichtingen voortvloeiende uit de Overeenkomst geheel of gedeeltelijk over te dragen aan derden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente.
2. Gemeente is niet gehouden om haar toestemming te geven aan een verzoek als bedoeld in lid 1 van dit artikel. Indien Gemeente haar toestemming geeft aan een dergelijk verzoek, kan zij hieraan voorwaarden verbinden (waaronder financiële voorwaarden), zoals bijvoorbeeld garanties van solide partijen.

Artikel 16 Bijlagen

1. Bij deze Overeenkomst behoren de volgende bijlagen:
   - Bijlage 1: Kavel tekening;
   - Bijlage 2: Ontwikkelkader Berlijnplein juni 2019;
   - Bijlage 3: Memo overeenkomsten Berlijnplein;
   - Bijlage 4: Organisatie deelproject Gebouw;
   - Bijlage 5: Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020;
   - Bijlage 6: Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020;
   - Bijlage 7: Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020;
   - Bijlage 8: Kaderbrief vastgoed 2017;
   - Bijlage 9: Indicatieve planning Berlijnplein.
2. De in het voorgaande lid genoemde bijlagen vormen een integraal onderdeel van deze Overeenkomst. In geval van vermeende tegenstrijdigheden tussen het bepaalde in deze Overeenkomst en deze bijlagen geldt het bepaalde in deze Overeenkomst tenzij nadrukkelijk anders is/wordt overeengekomen door Partijen.

Artikel 17 Staatssteun

1. Deze Overeenkomst is gesloten met het in deze Overeenkomst genoemde doel. Mocht de Europese Commissie of de rechter echter onverhoopt oordelen dat, om wat voor reden of oorzaak, er sprake is van ongeoorloofde staatssteun, dan treden Partijen in overleg over de gevolgen van een dergelijk oordeel voor deze Overeenkomst.
2. In overleg en niet eerder dan na voorafgaande overeenstemming wijzigen Partijen de Overeenkomst op de voor hen minst bezwarende wijze, zodat geheel tegemoetgekomen wordt aan de bezwaren van de Europese Commissie of de rechter en recht wordt gedaan aan de geest van de Overeenkomst. Indien het oordeel van de Europese Commissie of de rechter geen ruimte biedt voor wijziging van de Overeenkomst of de geest van de Overeenkomst een dergelijke wijziging niet toelaat, heeft de Gemeente de bevoegdheid de Overeenkomst te ontbinden, zonder dat zij kosten of schade is verschuldigd aan RAUM. In deze situatie zullen Partijen in overleg treden en zullen in alle redelijkheid werken aan een voor beide Partijen acceptabele oplossing.

Artikel 18 Slotbepalingen

1. Partijen zullen, indien sprake is van een geschil, trachten dit geschil bij te leggen door middel van minnelijk (bestuurlijk) overleg, vóórdat zij zich wenden tot de rechter, spoedeisende gevallen

daargelaten. Geschillen zullen in eerste aanleg met uitsluiting worden voorgelegd aan de rechtbank Midden-Nederland.

2. Een ieder verplicht zich alles wat hem bij de uitvoering van de Overeenkomst ter kennis komt en waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op geen enkele manier bekend te maken aan derden, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.
3. De uit deze Overeenkomst voor beide Partijen jegens elkaar voortvloeiende verbintenissen zijn ondeelbaar en hoofdelijk.
4. Op de Overeenkomst is Nederlands recht van toepassing.

ONDERTEKENING

Deze Overeenkomst is digitaal opgemaakt en ondertekend

Gemeente Utrecht

[redacted]

Namens de burgemeester van Utrecht
NAAM: M. Gierveld
FUNCTIE: Manager Vastgoed
DATUM: 25-01-2021
PLAATS: UTRECHT

Stichting RAUM

[redacted]

NAAM: J.C. Messemaeckers van de Graaff
FUNCTIE: Voorzitter
DATUM: 23-01-2021
PLAATS: Bilthoven

INTENTIEOVEREENKOMST

Gemeente Utrecht en DePlaatsmaker

Berlijnplein 520

Opsteller	Lars Wolfkamp
Zaaknummer	8501797
Versie	DEFINITIEF
Datum	22 januari 2021

Totstandkomingsvoorbehoud
Er komt in het geheel geen – ook geen voorwaardelijke – overeenkomst tot stand en aan deze concept-overeenkomst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend, zolang door of namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht niet is besloten deze overeenkomst aan te gaan en deze overeenkomst niet door een bevoegde vertegenwoordiger van de gemeente Utrecht is ondertekend. Een Bibob-onderzoek zoals bedoeld in het gemeentelijk Bibob-beleid kan onderdeel uitmaken van de besluitvorming. De gemeente is gerechtigd alle informatie die zij in het kader van het Bibob-onderzoek verkrijgt, mee te wegen in de besluitvorming.
Partijen zijn zich ervan bewust dat de hiervoor bedoelde besluitvorming mede afhankelijk kan zijn van de wensen en bedenkingen en/of instemming van de gemeenteraad.

M.G. P.v.A.

ONDERGETEKENDEN

1. Gemeente Utrecht, gevestigd te Utrecht aan Stadsplateau 1, 3521 AZ, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 30280353, en op basis van het vigerende mandaatregister en de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer M. Gierveld, in zijn functie van manager Vastgoed bij de Utrechtse Vastgoed Organisatie, die hierbij namens burgemeester en wethouders besluit tot het aangaan van deze overeenkomst, hierna te noemen: **'Gemeente'**,

   en

2. DePlaatsmaker, gevestigd te Utrecht aan de Gruttersdijk 12 te Utrecht, ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41183121 en rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer P. van Anraad in de functie van lid van de raad van toezicht, hierna te noemen: **'DePlaatsmaker'**,

Gemeente en DePlaatsmaker hierna elk afzonderlijk ook te noemen**: 'Partij'** en gezamenlijk te noemen: **'Partijen',**

OVERWEGEN HET VOLGENDE

a. Gemeente is eigenaar van een perceel grond, ter grootte van 9553 m2 kadastraal bekend, Sectie F nummer 3425 te Utrecht en plaatselijk bekend als Berlijnplein 520, het perceel (hierna: te noemen: **'de Kavel')** is op de aan deze overeenkomst gehechte tekening (bijlage 1) gearceerd aangegeven;
b. DePlaatsmaker is -vooruitlopend op een definitieve invulling van de Kavel- gehuisvest op het Berlijnplein 522-526. Gemeente en DePlaatsmaker hebben de afspraken hierover vastgelegd in een overeenkomst van opdracht d.d. 5 augustus 2019 met kenmerk 6208812;
c. Partijen hebben ten behoeve van een definitieve invulling van de Kavel samen en in goed overleg het Ontwikkelkader Berlijnplein d.d. juni 2019 opgesteld (hierna te noemen; **'Het Ontwikkelkader'**), die als bijlage 2 aan deze overeenkomst gehecht;
d. In het Ontwikkelkader wordt uitgegaan van een te realiseren programma bestaande uit:
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 4000 m2 BVO voor ateliers, kantoren, studio's en presentatieruimtes, waarbij DePlaatsmaker de beoogde huurder is (hierna te noemen: **Culturele voorziening**);
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 2200 m2 ten behoeve van de culturele activiteiten waarbij RAUM de beoogde huurder is;
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 3000 m2 BVO ten behoeve van kantoor/ateliers/studie/lab waarvoor Gemeente nog enkele nieuwe hurende partijen zal gaan zoeken;

   hierna gezamenlijk te noemen: het **'Project'**;
e. Op dit moment wordt op ambtelijk niveau een investeringsbeslissing, hierna te noemen 'Investeringsbeslissing', voorbereid, die na positieve besluitvorming door het college van burgemeester en wethouders zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad.;

f. Mochten het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad instemmen met de Investeringsbeslissing, dan zullen daarmee de stichtingskosten van het Project vastliggen, zal Het Ontwikkelkader voor Partijen richtinggevend zijn ten aanzien van de definitieve ontwikkeling van de Kavel en zal Gemeente optreden als aanbestedende dienst;
g. Partijen hebben tevens de ambitie om -binnen de geraamde stichtingskosten- een energieneutraal en zoveel mogelijk circulair gebouwde voorziening(en) te realiseren;
h. Partijen -zullen mits de gemeenteraad een Investeringsbeslissing heeft genomen- gezamenlijk de nadere uitwerking van Het Project vorm gaan geven, waarbij samenwerking, innovatie en co-creatie centraal zullen staan;
i. Partijen de afspraken omtrent deze nadere uitwerking wensen vast te leggen in onderhavige overeenkomst (hierna te noemen: **'Overeenkomst'**).

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN

Artikel 1 Doel van de Overeenkomst

1. Partijen stellen zich tendoel om na de Investeringsbeslissing, met in achtneming van hetgeen in deze Overeenkomst is bepaald ten aanzien van ieders taak en verantwoordelijkheid en met inzet van ieders deskundigheid, gedurende de looptijd van deze Overeenkomst de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten ten behoeve van het Project op te stellen;

   Daarnaast stellen Partijen zich ten doel en hebben de intentie om gezamenlijk de nadere afspraken en voorwaarden uit te werken waarbinnen Het Project daadwerkelijk ontworpen en gerealiseerd zou kunnen worden en zullen Partijen de randvoorwaarden en uitgangspunten van de huurovereenkomst voor de Culturele voorziening gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nader uitwerken, zodat op het moment dat Partijen vaststellen dat het Project binnen de gestelde kaders en randvoorwaarden ontwikkeld kan worden en alvorens Gemeente ertoe besluit het Project (of delen van Het Project) daadwerkelijk aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen te gunnen, Partijen een samenwerkingsovereenkomst (hierna te noemen: **'Sok')** zullen aangaan. Gemeente zal pas na ondertekening van de samenwerkingsovereenkomsten met de diverse beoogde huurders/gebruikers een beslissing nemen omtrent het definitief gunnen van de opdracht aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen. Na gunning start de ontwerpfase. Kort voor oplevering van het totale Project zullen Partijen een huurovereenkomst sluiten. De concept huurovereenkomst is een onderdeel van de Sok. Bijlage 3 beschrijft de inhoud van de verschillende overeenkomsten.

2. Tot het bereiken van de doelstelling:
   - Zullen de door Gemeente op te stellen aanbestedingsdocumenten, als bedoeld in artikel 4 leidend zijn bij het eventueel komen tot de ontwikkeling en realisatie van het Project;
   - Zullen Partijen trachten te komen tot een definitieve vaststelling van de uitgangspunten voor huurvoorwaarden en/of de wijze waarop deze worden vastgesteld als bedoeld in artikel 5;
   - Zullen Partijen trachten te komen tot afspraken met betrekking tot de demarcatie, onderhoud en het gebruik van de Culturele voorziening met inachtneming van het bepaalde in artikel 6;
   - Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken over een definitieve en uitgewerkte planning als bedoeld in artikel 7;

- Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken en voorwaarden omtrent de fase na het besluit tot gunning van de opdracht(en) aan derde partij(en), zoals beschreven in artikel 8;
- Zal Gemeente een voorstel voor de beoogde Sok vervaardigen en als penvoerder optreden, waarbij de nadere afspraken als hiervoor omschreven zullen worden vastgelegd.

Artikel 2 Organisatiestructuur, overleg en besluitvorming

1. Partijen stellen ten behoeve van de uitvoering van deze Overeenkomst een Stuurgroep (= bestuurlijk niveau), een Opdrachtgeversoverleg (=ambtelijk niveau), Projectteam en één of meer - door het Projectteam in te stellen- Werkgroepen (=ambtelijk niveau/huurders) in. Deze organisatievorm geldt tot aan het afsluiten van de Sok.
2. De Stuurgroep, het Opdrachtgeversoverleg en het Projectteam bestaan uit vertegenwoordigers van Gemeente. Beoogde Huurders en eindgebruikers hebben een adviserende rol in de werkgroepen. De Werkgroepen kunnen, afhankelijk van het thema, bestaan uit vertegenwoordigers van elk van de Partijen. De organisatie is verder uitgewerkt in bijlage 4.
3. Het Opdrachtgeversoverleg beslist over zaken die door een van de leden of door het Projectteam worden ingebracht en die betrekking hebben op de voortgang, financiering en haalbaarheid van Het Project.
4. het Projectteam is verantwoordelijk voor de integraliteit, de voortgang, de financiën en bereidt de besluitvorming in het Opdrachtgeversoverleg voor. De Werkgroepen rapporteren aan het Projectteam. De frequentie van de werkgroep overleggen wordt in onderling overleg bepaald.
5. Naast deze formele structuur, wordt er een aantal keer per jaar een Berlijnplein Bonding georganiseerd waarbij ook vertegenwoordigers van DePlaatsmaker worden uitgenodigd. Vanuit Gemeente nemen zowel de leden van het Opdrachtgeversoverleg als het Projectteam deel aan dit overleg. In dit overleg worden gezamenlijke besluiten op hoofdlijnen genomen.
6. Voor wat betreft de inbreng van huurders, wordt gewerkt via de principes van co-creatie. Deze principes worden verder toegelicht in bijlage 5. Het CSB model geeft aan hoe huurders en eindgebruikers betrokken worden bij besluitvorming, op basis van co-creatie.

   Het doel van co-creatie is een grote betrokkenheid van huurders en eindgebruikers bij de te nemen besluiten, op basis van een open samenwerking, teneinde te komen tot kwalitatief betere besluiten. Daar waar huurders of eindgebruikers kunnen meebeslissen over keuzes in S-lagen, spreken Partijen uit om samen te zoeken naar de beste oplossing voor beide Partijen. Partijen zijn daarin bereid met elkaar in overleg te gaan, en zich te verplaatsen in elkaars belang, en te blijven zoeken naar het gemeenschappelijk belang. Indien Gemeente, huurders en eindgebruikers (waaronder dus ook RAUM) het niet eens kunnen worden, dan is het uiteindelijk aan de Gemeente, als financier van het project, een (eind)beslissing te nemen.
7. Over de Sok en de Huurovereenkomst worden één op één afspraken gemaakt tussen Partijen.

Artikel 3 Algemene verplichtingen van Partijen

1. Partijen leveren tijdig de gevraagde producten dan wel input voor het opstellen van de benodigde documenten en zorgen voor consistente en constante deelname aan de Werkgroepen.
2. Partijen verplichten zich voorts over en weer om elkaar steeds gevraagd en ongevraagd adequaat en volledig tijdig te informeren over ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van deze Overeenkomst. De informatie is uitsluitend bedoeld voor

Partijen en niet voor derden.

3. Partijen spannen zich over en weer maximaal in, al datgene te doen, respectievelijk na te laten, hetgeen de uitvoering van deze Overeenkomst zal kunnen bevorderen, respectievelijk belemmeren.
4. Partijen verplichten zich over en weer jegens elkaar om, indien door enige oorzaak de uitvoering van deze Overeenkomst mocht worden vertraagd of verhinderd, of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja op welke wijze alsnog aan het doel van deze Overeenkomst kan worden tegemoet gekomen.

Artikel 4 Fasen en opstellen aanbestedingsdocumenten

1. De ontwikkeling en realisatie van het Project is thans onderverdeeld in diverse fasen te weten:
   - Definitiefase (betreft onder meer het (nader) uitwerken/opstellen van het Programma van Eisen (PvE) gebouw en terrein, PvE proces, demarcatie scope en onderhoud en toets financiële businesscase)
   - Tenderfase (betreft onder meer het (nader) uitwerken van de aanbestedingsdocumenten en concept overeenkomsten, het voeren van een marktconsultatie en het doorlopen van de selectiefase, dialoogrondes en gunningfase)
   - Ontwerpfase (Voorlopig Ontwerp en Definitief Ontwerp, vergunningen, bestek);
   - Uitvoeringsfase (realisatieovereenkomst met consortium, uitvoeringsontwerp, bouwvoorbereiding, realisatie);
   - Oplevering en nazorgfase.
2. De Definitiefase en Tenderfase zijn reeds in voorbereiding. Pas als de Investeringsbeslissing door de raad van de gemeente Utrecht wordt genomen, zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst en de Definitiefase en Tenderfase onder de verantwoordelijkheid van de Gemeente (verder) worden doorlopen en afgerond.
3. Als basis voor het uitwerken en opstellen van de contract- en aanbestedingsdocumenten gelden kaders en randvoorwaarden zoals vastgelegd in:
   a. Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020
   b. Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020 (bijlage 6)
   c. Architectonisch en Stedenbouwkundige Aanwijzingen d.d. 14 mei 2020
   d. Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020 (bijlage 7)
   e. Aanbestedingsstrategie Berlijnplein (behorend bij investeringsbeslissing)
   f. Stichtingskostenraming (behorend bij investeringsbeslissing)
4. Partijen vinden het belangrijk dat Het Project aansluit bij de wensen van de beoogde (toekomstige) huurders/gebruikers en dat zij in de Definitiefase betrokken zijn bij de voorbereiding van het opstellen van de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten. Voor hun betrokkenheid worden de geldende principes van co-creatie binnen het project aangehouden. Deze principes zijn verder uitgewerkt in bijlage 5.
5. DePlaatsmaker zal actief de benodigde informatie beschikbaar stellen die noodzakelijk is voor het opstellen van de benodigde documenten, waaronder begrepen in ieder geval:
   a. PVE gebouw en terrein
   b. Demarcatie onderhoud
   c. Financiële businesscase
   d. Samenwerkingsovereenkomst

M.G. P.v.A.

6. Tijdens de Tenderfase – en in ieder geval vóór gunning ten behoeve van ontwerp en realisatie van het Project − dienen Partijen een Sok (de inhoud van de Sok wordt beschreven in artikel 8) met elkaar te zijn aangegaan.
7. Partijen blijven eigenaar van de stukken die zij hebben vervaardigd dan wel hebben ingebracht. Partijen kunnen slechts eigendomsrechten dan wel auteursrechten overdragen indien zij daarmee vooraf schriftelijk hebben ingestemd.

Artikel 5 Uitgangspunten huurvoorwaarden

1. Partijen zijn– met in achtneming van het bepaalde in deze Overeenkomst ten aanzien van de nadere uitwerking gedurende de Definitiefase- voornemens een huurovereenkomst aan te gaan met een beoogde looptijd van 5 jaar.
2. Conform de Kaderbrief Vastgoed 2017 (bijlage 8) brengt Gemeente een kostprijs dekkende huur in rekening voor beleidsondersteunende vastgoed of voor (door gemeente erkende) maatschappelijke instellingen tenzij de markthuur lager is dan de kostprijs dekkende huur. In dat geval zal Gemeente de markthuur in rekening brengen. Op basis van de huidige Stichtingskostenraming en een inschatting van de markthuur op basis van diverse referentiepanden, stellen Partijen vast dat bij de Culturele voorziening, de markthuur lager zal zijn dan een kostprijs dekkende huur en dat het bepaalde in de Kaderbrief Vastgoed van toepassing is en Gemeente een markthuur in rekening zal brengen. In de in voorbereiding zijnde Investeringsbeslissing van de gemeente zal rekening gehouden worden met een voor de gemeente onrendabele top.
3. De markthuur is de jaarhuur die op het moment van taxeren in de markt behaald kan worden. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur, uitgaande van een optimale marketing en verhuur aan de meest biedende gegadigde. Partijen zullen in de Sok nadere afspraken maken omtrent de vaststelling van de definitieve huurprijs, de berekening van de servicekosten mede in relatie tot het beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening.
4. Partijen hebben de ambitie om een energieneutraal gebouw te realiseren. Onder energieneutraal wordt verstaan: alle gebouwgebonden energiestromen (verwarming, ventilatie, basis verlichting et cetera, inclusief duurzame opwekking op jaarbasis netto 0 kwh/m2 bvo. Gebruikers/huurders gebonden energie (ICT, koffiezet apparaten, theater apparatuur etc.) behoren niet tot de scope van het energieneutraal en blijven de verantwoordelijkheid van Huurder. Partijen zullen in onderling overleg de energieneutraliteit van het gebouw nader uitwerken. Vanwege het feit dat de markthuur lager is dan de kostprijs dekkende huur en er derhalve sprake is van een “onrendabele top”, heeft de Gemeente uiteindelijk de doorslaggevende stem bij de beslissingen omtrent de energieneutraliteit van het gebouw.

Artikel 6 Demarcatie en inbouwpakket

Partijen zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nadere afspraken maken over het onderhoud, de demarcatie tussen casco en inbouwpakket/inrichting en de beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening. Daarbij geldt als uitgangspunten dat in de huidige Stichtingskostenraming is gerekend met een in de basis functionerend gebouw, inclusief binnenwanden, de gebruikelijke verhuurdersinstallaties passend bij het bouwbesluit en een aantal pantry’s. Huurders/Gebruikers specifieke zaken zoals een keuken en losse inrichting, vloer en wandafwerking zijn geen onderdeel van de Stichtingskostenraming. Partijen kunnen gedurende

het opstellen van de contract- en aanbestedingsdocumenten gezamenlijk besluiten dat huurders/gebruikers specifieke zaken onderdeel zullen worden van de opdracht aan externe bouwende partijen. Aan het opnemen van huurders specifieke zaken in het Project zal Gemeente in ieder geval de voorwaarden verbinden dat Partijen op dat moment tevens nadere schriftelijke afspraken maken over de gevolgen van deze opname voor de demarcatie en de huurprijs.

Artikel 7 Planning

1. Partijen hebben ter zake van de uitvoering van deze Overeenkomst een indicatieve planning opgesteld, zoals te vinden in bijlage 9 van deze Overeenkomst. Partijen streven ernaar de uitvoering zoveel mogelijk te laten plaatsvinden in overeenstemming met de planning.
2. Indien de planning als bedoeld in lid 1 van dit artikel niet gehaald dreigt te worden, treden Partijen in overleg met elkaar en worden zo nodig aanvullende afspraken gemaakt.
3. Partijen zullen ten behoeve van de Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase een nadere meer gedetailleerde planning opstellen, die als bijlage aan Sok zal worden gehecht.

Artikel 8 Samenwerkingsovereenkomst

1. In de Sok zullen Partijen naast de in artikelen 4, 5, 6 en 7 genoemde afspraken in ieder geval nadere en/of aanvullende afspraken maken over:
   - de nadere uitgangspunten van de huurovereenkomst (ingangsdatum, looptijd, een bandbreedte van de huurprijs inclusief afdracht voor de qua huurbestemming ondergeschikte horeca, (on)mogelijkheden en voorwaarden voor onderverhuring, beoogd opleveringsniveau en het eventueel doorbelasten een Energie Prestatie Vergoeding (EPV));
   - de belangrijkste voorwaarden ten aan zien van de beheer- en exploitatie met betrekking tot de gemeenschappelijke ruimten;
   - de (financiële) consequenties als één van de Partijen besluit de Samenwerkingsovereenkomst te beëindigen;
   - de mogelijkheid tot het toepassen van mogelijke (circulaire) verdienmodellen en de gevolgen daarvan voor de huurovereenkomst;
   - de betrokkenheid van DePlaatsmaker in het vervolg traject: Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase, waarbij tevens co-creatie en de daarbij behorende governance nader zal worden uitgewerkt;
   - de wijze waarop Partijen zullen omgaan met meer- en minderwerk binnen het Project, alsmede verzoeken daartoe door beoogde huurders en de mogelijke gevolgen daarvan op de huurovereenkomst;
   - de wijze waarop Partijen de financiële beheersbaarheid van het Project nader zullen vormgeven en welke beheersmaatregelen Partijen (indien nodig) zullen treffen om te borgen dat het Project binnen de (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing kan worden ontwikkeld en gerealiseerd;
   - voorwaarden waaronder partijen de overeenkomst mogen beëindigen;
   - de verantwoordelijkheden van ieder der Partijen ten aanzien van ontwerp- en realisatie van het inbouwpakket van de Culturele voorziening .

Artikel 9 Kosten van de (uitvoering van de) Overeenkomst

1. De kosten inzake de uitvoering van de Overeenkomst o.a. bestaande uit personele inzet en de kosten voor het inhuren van externe adviseurs worden door Partijen zelf gedragen.
2. Bij een tussentijdse beëindiging van deze Overeenkomst vindt tussen Partijen geen verrekening van gemaakte kosten plaats.
3. Afspraken over een mogelijke subsidiëring van gemaakte kosten vallen buiten de scope van deze Overeenkomst.

Artikel 10 Communicatie

Partijen hebben gezamenlijk een werkgroep communicatie ingesteld die zorgt voor onderlinge afstemming over de communicatie en woordvoering over het Project naar buiten toe.

Artikel 11 Onvoorziene omstandigheden

Indien deze Overeenkomst niet onverkort kan worden uitgevoerd als gevolg van onvoorziene omstandigheden die van dien aard zijn dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van deze Overeenkomst niet van een Partij mag worden verwacht, dan zullen Partijen daarover op verzoek van de Partij die zich op de onvoorziene omstandigheden beroept in overleg treden, teneinde te bezien of deze Overeenkomst op voor Partijen aanvaardbare voorwaarden aan deze omstandigheden kan worden aangepast.

Artikel 12 Looptijd, wijziging en beëindiging van Overeenkomst

1. Deze Overeenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening door Partijen en eindigt bij ondertekening van de Sok.
2. Deze Overeenkomst kan door één van der Partijen tussentijd worden beëindigd – naast eventuele ontbinding op grond van artikel 6:265 BW - op het moment dat:
   - Het college van burgemeester en wethouders besluit de Investeringsbeslissing niet voor te leggen aan de gemeenteraad en/of de gemeenteraad besluit geen Investeringsbeslissing te nemen voor het Project;
   - Blijkt dat het Project niet binnen de door de gemeenteraad vastgestelde (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing aanbesteed, ontwikkeld en gerealiseerd kan worden;
   - Ondanks redelijk overleg, Partijen geen overeenstemming bereiken over het aangaan van een Sok en/of een wijziging van deze Overeenkomst ten gevolge van onvoorziene omstandigheden niet tot stand komt;
   - Partijen gezamenlijk vaststellen dat het doel zoals bepaald in artikel 1 van deze Overeenkomst niet kan worden bereikt;
   - Gemeente ondanks redelijke inspanning en overleg, geen overeenstemming bereikt met andere (toekomstige) beoogde huurders /gebruikers over het aangaan van een Sok;
   - DePlaatsmaker surseance van betaling of faillissement aanvraagt of in staat van faillissement wordt verklaard of surseance wordt verleend of een akkoord buiten faillissement aanbiedt, of DePlaatsmaker de vrije beschikking over zijn vermogen of een deel daarvan verliest;
   - Gemeente besluit de overeenkomst van opdracht d.d. 5 augustus 2019 met kenmerk 6208812 te beëindigen;

- Gemeente besluit de opdrachtrelatie met DePlaatsmaker te beëindigingen of het subsidiebedrag substantieel vermindert.

In het geval de Overeenkomst eindigt zoals omschreven in dit artikellid, komen de tot dan toe gemaakte kosten voor rekening van de Partij die de kosten heeft gemaakt en zijn Partijen jegens elkaar niet aansprakelijk voor eventueel geleden en te lijden schade (hoe ook genaamd).

3. Beëindiging geschiedt bij aangetekend schrijven en zonder dat rechterlijke of arbitrale tussenkomst is vereist.
4. Indien een Partij in ernstige mate tekortschiet of dreigt te kort te schieten in de nakoming van zijn verplichtingen uit de Overeenkomst, kan de andere Partij deze Partij in gebreke stellen. De ingebrekestelling geschiedt schriftelijk per aangetekende brief, waarbij aan de nalatige Partij een redelijke termijn wordt gegund om alsnog haar verplichtingen na te komen. Mocht die Partij desondanks deze ingebrekestelling haar verplichtingen alsnog niet nakomen dan is de andere Partij bevoegd deze Overeenkomst te beëindigen.
5. Wijziging, aanvulling of verlenging van deze Overeenkomst geschiedt schriftelijk bij gezamenlijk besluit van alle Partijen.

Artikel 13 Publiekrechtelijke bevoegdheden Gemeente

Gemeente behoudt, bij de nakoming van deze Overeenkomst, haar volledige publiekrechtelijke verantwoordelijkheid voor de benodigde procedures en besluitvormingen. Gemeente blijft dan ook, binnen de wettelijke grenzen en binnen de grenzen van behoorlijk bestuur, onverminderd autonoom in de uitoefening van haar publiekrechtelijke taken en bevoegdheden. Dit houdt in dat Gemeente onverminderd de bevoegdheid zal hebben zich te laten leiden door de betrokken regelingen van publiekrechtelijke aard en de belangen die deze beogen te beschermen en dat er van de zijde van Gemeente geen sprake is van een toerekenbare tekortkoming of verzuim, indien het handelen naar deze verantwoordelijkheid eist dat Gemeente publiekrechtelijke rechtshandelingen verrichten of nalaten die niet in het voordeel zijn van de aard en strekking van deze Overeenkomst.

Artikel 14 Fiscaliteit

Gemeente en DePlaatsmaker streven naar een zo gunstig mogelijk fiscaal regime bij de uitvoering van deze Overeenkomst. DePlaatsmaker geeft aan dat zij vooralsnog in de veronderstelling is dat zij kan voldoen aan de criteria om te opteren voor een met btw-belaste huur. Partijen komen daarom overeen dat de omzetbelastingschade die Gemeente lijdt vanwege het feit dat DePlaatsmaker niet kan opteren voor een met btw-belaste huur, in de huurovereenkomst in rekening wordt gebracht bij die desbetreffende Partij als extra betalingsverplichting naast de huurprijs.

Artikel 15 Overdracht van rechten en verplichtingen

1. DePlaatsmaker is niet bevoegd zijn rechten en verplichtingen voortvloeiende uit de Overeenkomst geheel of gedeeltelijk over te dragen aan derden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente.
2. Gemeente is niet gehouden om haar toestemming te geven aan een verzoek als bedoeld in lid 1 van dit artikel. Indien Gemeente haar toestemming geeft aan een dergelijk verzoek, kan zij hieraan voorwaarden verbinden (waaronder financiële voorwaarden), zoals bijvoorbeeld garanties van solide partijen.

M.G. P.v.A.

Artikel 16 Bijlagen

1. Bij deze Overeenkomst behoren de volgende bijlagen:
   - Bijlage 1: Kavel tekening;
   - Bijlage 2: Ontwikkelkader Berlijnplein juni 2019;
   - Bijlage 3: Memo overeenkomsten Berlijnplein;
   - Bijlage 4: Organisatie deelproject Gebouw;
   - Bijlage 5: Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020;
   - Bijlage 6: Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020;
   - Bijlage 7: Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020;
   - Bijlage 8: Kaderbrief vastgoed 2017;
   - Bijlage 9: Indicatieve planning Berlijnplein.
2. De in het voorgaande lid genoemde bijlagen vormen een integraal onderdeel van deze Overeenkomst. In geval van vermeende tegenstrijdigheden tussen het bepaalde in deze Overeenkomst en deze bijlagen geldt het bepaalde in deze Overeenkomst tenzij nadrukkelijk anders is/wordt overeengekomen door Partijen.

Artikel 17 Staatssteun

1. Deze Overeenkomst is gesloten met het in deze Overeenkomst genoemde doel. Mocht de Europese Commissie of de rechter echter onverhoopt oordelen dat, om wat voor reden of oorzaak, er sprake is van ongeoorloofde staatssteun, dan treden Partijen in overleg over de gevolgen van een dergelijk oordeel voor deze Overeenkomst.
2. In overleg en niet eerder dan na voorafgaande overeenstemming wijzigen Partijen de Overeenkomst op de voor hen minst bezwarende wijze, zodat geheel tegemoetgekomen wordt aan de bezwaren van de Europese Commissie of de rechter en recht wordt gedaan aan de geest van de Overeenkomst. Indien het oordeel van de Europese Commissie of de rechter geen ruimte biedt voor wijziging van de Overeenkomst of de geest van de Overeenkomst een dergelijke wijziging niet toelaat, heeft de Gemeente de bevoegdheid de Overeenkomst te ontbinden, zonder dat zij kosten of schade is verschuldigd aan DePlaatsmaker. In deze situatie zullen Partijen in overleg treden en zullen in alle redelijkheid werken aan een voor beide Partijen acceptabele oplossing.

Artikel 18 Slotbepalingen

1. Partijen zullen, indien sprake is van een geschil, trachten dit geschil bij te leggen door middel van minnelijk (bestuurlijk) overleg, vóórdat zij zich wenden tot de rechter, spoedeisende gevallen daargelaten. Geschillen zullen in eerste aanleg met uitsluiting worden voorgelegd aan de rechtbank Midden-Nederland.
2. Een ieder verplicht zich alles wat hem bij de uitvoering van de Overeenkomst ter kennis komt en waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op geen enkele manier bekend te maken aan derden, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.
3. De uit deze Overeenkomst voor beide Partijen jegens elkaar voortvloeiende verbintenissen zijn ondeelbaar en hoofdelijk.
4. Op de Overeenkomst is Nederlands recht van toepassing.

M.G. P.v.A.

ONDERTEKENING
Deze Overeenkomst is digitaal opgemaakt en ondertekend

Gemeente Utrecht

Namens de burgemeester van Utrecht
NAAM: M. Gierveld
FUNCTIE: Manager Vastgoed
DATUM: 27-01-2021
PLAATS: Utrecht

DePlaatsmaker

NAAM: P. van Anraad
FUNCTIE: Lid van de RvT
DATUM: 26-01-2021
PLAATS: Utrecht

M.G. P.v.A.

INTENTIEOVEREENKOMST

Gemeente Utrecht en HKU

Berlijnplein 520

Opsteller	Lars Wolfkamp
Zaaknummer	8501797
Versie	DEFINITIEF
Datum	22 januari 2021

Totstandkomingsvoorbehoud
Er komt in het geheel geen – ook geen voorwaardelijke – overeenkomst tot stand en aan deze concept-overeenkomst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend, zolang door of namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht niet is besloten deze overeenkomst aan te gaan en deze overeenkomst niet door een bevoegde vertegenwoordiger van de gemeente Utrecht is ondertekend. Een Bibob-onderzoek zoals bedoeld in het gemeentelijk Bibob-beleid kan onderdeel uitmaken van de besluitvorming. De gemeente is gerechtigd alle informatie die zij in het kader van het Bibob-onderzoek verkrijgt, mee te wegen in de besluitvorming.
Partijen zijn zich ervan bewust dat de hiervoor bedoelde besluitvorming mede afhankelijk kan zijn van de wensen en bedenkingen en/of instemming van de gemeenteraad.

M.G. R.B.

ONDERGETEKENDEN

1. Gemeente Utrecht, gevestigd te Utrecht aan Stadsplateau 1, 3521 AZ, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 30280353, en op basis van het vigerende mandaatregister en de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer M. Gierveld, in zijn functie van manager Vastgoed bij de Utrechtse Vastgoed Organisatie, die hierbij namens burgemeester en wethouders besluit tot het aangaan van deze overeenkomst,
   hierna te noemen: **'Gemeente'**,

   en

2. HKU, gevestigd te Utrecht aan Nieuwekade 1, ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41178974 en rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer R.W. Bleker in de functie van Voorzitter College van Bestuur,
   hierna te noemen: **'HKU'**,

Gemeente en HKU hierna elk afzonderlijk ook te noemen**: 'Partij'** en gezamenlijk te noemen: **'Partijen',**

OVERWEGEN HET VOLGENDE

a. Gemeente is eigenaar van een perceel grond, ter grootte van 9553 m2 kadastraal bekend, Sectie F nummer 3425 te Utrecht en plaatselijk bekend als Berlijnplein 520, het perceel (hierna: te noemen: **'de Kavel')** is op de aan deze overeenkomst gehechte tekening (bijlage 1) gearceerd aangegeven;
b. Gemeente en overige huurders RAUM en DePlaatsmaker hebben ten behoeve van een definitieve invulling van de Kavel samen en in goed overleg het Ontwikkelkader Berlijnplein d.d. juni 2019 opgesteld (hierna te noemen; **'Het Ontwikkelkader'**), die als bijlage 2 aan deze overeenkomst is gehecht;
c. In het Ontwikkelkader wordt uit gegaan van een te realiseren programma bestaande uit:
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 3000 m2 BVO ten behoeve van kantoor/ateliers/studie/lab waarbij 600 m2 BVO beoogde capaciteit bestemd is voor de HKU. Gemeente zal voor de overige meters nog enkele nieuwe hurende partijen gaan zoeken (hierna te noemen: **Culturele voorziening**);
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 2200 m2 ten behoeve van de culturele activiteiten waarbij RAUM de beoogde huurder is;
   - Een gebouwde voorziening met een beoogde capaciteit van ongeveer 4000 m2 BVO voor ateliers, kantoren, studio's, en werkplaatsen, waarbij DePlaatsmaker de beoogde huurder is;

   hierna gezamenlijk te noemen: het **'Project'**;
d. Op dit moment wordt op ambtelijk niveau een investeringsbeslissing, hierna te noemen 'Investeringsbeslissing', voorbereid, die na positieve besluitvorming door het college van burgemeester en wethouders zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad;
e. Mochten het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad instemmen met de Investeringsbeslissing, dan zullen daarmee de stichtingskosten van het Project vastliggen, zal

Het Ontwikkelkader voor Partijen richtinggevend zijn ten aanzien van de definitieve ontwikkeling van de Kavel en zal Gemeente optreden als aanbestedende dienst;

f. Partijen hebben tevens de ambitie om -binnen de geraamde stichtingskosten- een energieneutraal en zoveel mogelijk circulair gebouwde voorziening(en) te realiseren;
g. Partijen -zullen mits de gemeenteraad een Investeringsbeslissing heeft genomen- gezamenlijk de nadere uitwerking van Het Project vorm gaan geven, waarbij samenwerking, innovatie en co-creatie centraal zullen staan;
h. HKU stelt op dit moment een nieuw Strategisch Huisvestingsplan op, waarin de mogelijkheid wordt overwogen om, door middel van een nieuw te huren “satellietlocatie” op het Berlijnplein, de verbinding te kunnen maken tussen haar onderwijs en de beoogde medegebruikers en het cultureel programma van het Berlijnplein;
i. HKU beoogt het Strategisch Huisvestingsplan vast te stellen in het 2e kwartaal van 2021;
j. HKU kan haar definitieve besluitvorming over deelname op het Berlijnplein pas na vaststelling van het Strategisch Huisvestingsplan bevestigen;
k. Partijen de afspraken omtrent deze nadere uitwerking wensen vast te leggen in onderhavige overeenkomst (hierna te noemen: **‘Overeenkomst’**).

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN

Artikel 1 Doel van de Overeenkomst

1. Partijen stellen zich ten doel om na de Investeringsbeslissing, met in achtneming van hetgeen in deze Overeenkomst is bepaald ten aanzien van ieders taak en verantwoordelijkheid en met inzet van ieders deskundigheid, gedurende de looptijd van deze Overeenkomst de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten ten behoeve van het Project op te stellen;

   Daarnaast stellen Partijen zich ten doel en hebben de intentie om gezamenlijk de nadere afspraken en voorwaarden uit te werken waarbinnen Het Project daadwerkelijk ontworpen en gerealiseerd zou kunnen worden en zullen Partijen de randvoorwaarden en uitgangspunten van de huurovereenkomst voor de Culturele voorziening gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nader uitwerken, zodat op het moment dat Partijen vaststellen dat het Project binnen de gestelde kaders en randvoorwaarden ontwikkeld kan worden en alvorens Gemeente ertoe besluit het Project (of delen van Het Project) daadwerkelijk aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen te gunnen, Partijen een samenwerkingsovereenkomst (hierna te noemen: **‘Sok’)** zullen aangaan. Gemeente zal pas na ondertekening van de samenwerkingsovereenkomsten met de diverse beoogde huurders/gebruikers een beslissing nemen omtrent het definitief gunnen van de opdracht aan één of meerdere externe bouwende en/of ontwerpende partijen. Na gunning start de ontwerpfase. Kort voor oplevering van het totale Project zullen Partijen een huurovereenkomst sluiten. De concept huurovereenkomst is een onderdeel van de Sok. Bijlage 3 beschrijft de inhoud van de verschillende overeenkomsten..

2. Tot het bereiken van de doelstelling:
   - Zullen de door Gemeente op te stellen aanbestedingsdocumenten, als bedoeld in artikel 4 leidend zijn bij het eventueel komen tot de ontwikkeling en realisatie van het Project;
   - Zullen Partijen trachten te komen tot een definitieve vaststelling van de uitgangspunten voor huurvoorwaarden en/of de wijze waarop deze worden vastgesteld als bedoeld in artikel 5;

- Zullen Partijen trachten te komen tot afspraken met betrekking tot de demarcatie, onderhoud en het gebruik van de Culturele voorziening met inachtneming van het bepaalde in artikel 6;
- Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken over een definitieve en uitgewerkte planning als bedoeld in artikel 7;
- Zullen Partijen trachten te komen tot nadere afspraken en voorwaarden omtrent de fase na het besluit tot gunning van de opdracht(en) aan derde partij(en), zoals beschreven in artikel 8;
- Zal Gemeente een voorstel voor de beoogde Sok vervaardigen en als penvoerder optreden, waarbij de nadere afspraken als hiervoor omschreven zullen worden vastgelegd.

Artikel 2 Organisatiestructuur, overleg en besluitvorming

1. Partijen stellen ten behoeve van de uitvoering van deze Overeenkomst een Stuurgroep (= bestuurlijk niveau), een Opdrachtgeversoverleg (=ambtelijk niveau), Projectteam en één of meer - door het Projectteam in te stellen- Werkgroepen (=ambtelijk niveau/huurders) in. Deze organisatievorm geldt tot aan het afsluiten van de Sok.
2. De Stuurgroep, het Opdrachtgeversoverleg en het Projectteam bestaan uit vertegenwoordigers van Gemeente. Beoogde Huurders en eindgebruikers hebben een adviserende rol in de werkgroepen. De Werkgroepen kunnen, afhankelijk van het thema, bestaan uit vertegenwoordigers van elk van de Partijen. De organisatie is verder uitgewerkt in bijlage 4.
3. Het Opdrachtgeversoverleg beslist over zaken die door een van de leden of door het Projectteam worden ingebracht en die betrekking hebben op de voortgang, financiering en haalbaarheid van Het Project.
4. het Projectteam is verantwoordelijk voor de integraliteit, de voortgang, de financiën en bereidt de besluitvorming in het Opdrachtgeversoverleg voor. De Werkgroepen rapporteren aan het Projectteam. De frequentie van de werkgroep overleggen wordt in onderling overleg bepaald.
5. Naast deze formele structuur, wordt er een aantal keer per jaar een Berlijnplein Bonding georganiseerd waarbij ook vertegenwoordigers van HKU worden uitgenodigd. Vanuit Gemeente nemen zowel de leden van het Opdrachtgeversoverleg als het Projectteam deel aan dit overleg. In dit overleg worden gezamenlijke besluiten op hoofdlijnen genomen.
6. Voor wat betreft de inbreng van huurders, wordt gewerkt via de principes van co-creatie. Deze principes worden verder toegelicht in bijlage 5. Het CSB model geeft aan hoe huurders en eindgebruikers betrokken worden bij besluitvorming, op basis van co-creatie.

   Het doel van co-creatie is een grote betrokkenheid van huurders en eindgebruikers bij de te nemen besluiten, op basis van een open samenwerking, teneinde te komen tot kwalitatief betere besluiten. Daar waar huurders of eindgebruikers kunnen meebeslissen over keuzes in S-lagen, spreken Partijen uit om samen te zoeken naar de beste oplossing voor beide Partijen. Partijen zijn daarin bereid met elkaar in overleg te gaan, en zich te verplaatsen in elkaars belang, en te blijven zoeken naar het gemeenschappelijk belang. Indien Gemeente, huurders en eindgebruikers (waaronder dus ook RAUM) het niet eens kunnen worden, dan is het uiteindelijk aan de Gemeente, als financier van het project, een (eind)beslissing te nemen.
7. Over de Sok en Huurovereenkomst worden één op één afspraken gemaakt tussen Partijen.

Artikel 3 Algemene verplichtingen van Partijen

1. Partijen leveren tijdig de gevraagde producten dan wel input voor het opstellen van de benodigde documenten en zorgen voor consistente en constante deelname aan de Werkgroepen.
2. Partijen verplichten zich voorts over en weer om elkaar steeds gevraagd en ongevraagd adequaat en volledig tijdig te informeren over ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van deze Overeenkomst. De informatie is uitsluitend bedoeld voor Partijen en niet voor derden.
3. Partijen spannen zich over en weer maximaal in, al datgene te doen, respectievelijk na te laten, hetgeen de uitvoering van deze Overeenkomst zal kunnen bevorderen, respectievelijk belemmeren.
4. Partijen verplichten zich over en weer jegens elkaar om, indien door enige oorzaak de uitvoering van deze Overeenkomst mocht worden vertraagd of verhinderd, of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja op welke wijze alsnog aan het doel van deze Overeenkomst kan worden tegemoet gekomen.

Artikel 4 Fasen en opstellen aanbestedingsdocumenten

1. De ontwikkeling en realisatie van het Project is thans onderverdeeld in diverse fasen te weten:
   - Definitiefase (betreft onder meer het (nader) uitwerken/opstellen van het Programma van Eisen (PvE) gebouw en terrein, PvE proces, demarcatie scope en onderhoud en toets financiële businesscase)
   - Tenderfase (betreft onder meer het (nader) uitwerken van de aanbestedingsdocumenten en concept overeenkomsten, het voeren van een marktconsultatie en het doorlopen van de selectiefase, dialoogrondes en gunningfase)
   - Ontwerpfase (Voorlopig Ontwerp en Definitief Ontwerp, vergunningen, bestek);
   - Uitvoeringsfase (realisatieovereenkomst met consortium, uitvoeringsontwerp, bouwvoorbereiding, realisatie);
   - Oplevering en nazorgfase.
2. De Definitiefase en Tenderfase zijn reeds in voorbereiding. Pas als de Investeringsbeslissing door de raad van de gemeente Utrecht wordt genomen, zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst en de Definitiefase en Tenderfase onder de verantwoordelijkheid van de Gemeente (verder) worden doorlopen en afgerond.
3. Als basis voor het uitwerken en opstellen van de contract- en aanbestedingsdocumenten gelden kaders en randvoorwaarden zoals vastgelegd in:
   a. Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020
   b. Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020 (bijlage 6)
   c. Architectonisch en Stedenbouwkundige Aanwijzingen d.d. 14 mei 2020
   d. Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020 (bijlage 7)
   e. Aanbestedingsstrategie Berlijnplein (behorend bij investeringsbeslissing)
   f. Stichtingskostenraming (behorend bij investeringsbeslissing)
4. Partijen vinden het belangrijk dat Het Project aansluit bij de wensen van de beoogde (toekomstige) huurders/gebruikers en dat zij in de Definitiefase betrokken zijn bij de voorbereiding van het opstellen van de benodigde contract- en aanbestedingsdocumenten. Voor hun betrokkenheid worden de geldende principes van co-creatie binnen het project aangehouden

zoals omschreven in artikel 2 lid 6 van deze Overeenkomst. Deze principes zijn voorts uitgewerkt in bijlage 5.

5. HKU zal actief de benodigde informatie beschikbaar stellen die noodzakelijk is voor het opstellen van de benodigde documenten, waaronder begrepen in ieder geval:
    a. PVE gebouw en terrein
    b. Demarcatie onderhoud
    c. Financiële businesscase
    d. Samenwerkingsovereenkomst
6. Tijdens de Tenderfase – en in ieder geval vóór gunning ten behoeve van ontwerp en realisatie van het Project − dienen Partijen een Sok (de inhoud van de Sok wordt beschreven in artikel 8) met elkaar te zijn aangegaan.
7. Partijen blijven eigenaar van de stukken die zij hebben vervaardigd dan wel hebben ingebracht. Partijen kunnen slechts informatie, auteursrechten overdragen indien zij daarmee vooraf schriftelijk hebben ingestemd.

Artikel 5 Uitgangspunten huurvoorwaarden

1. Partijen zijn– met in achtneming van het bepaalde in deze Overeenkomst ten aanzien van de nadere uitwerking gedurende de Definitiefase- voornemens een huurovereenkomst aan te gaan met een beoogde looptijd van 5 jaar.
2. Conform de Kaderbrief Vastgoed 2017 (bijlage 8) brengt Gemeente een markthuur in rekening voor vastgoed dat niet beleidsondersteunend is.
3. De markthuur is de jaarhuur die op het moment van taxeren in de markt behaald kan worden. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur, uitgaande van een optimale marketing en verhuur aan de meest biedende gegadigde. Partijen zullen in de Sok nadere afspraken maken omtrent de vaststelling van definitieve huurprijs, de berekening van de servicekosten mede in relatie tot het beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening.
4. Partijen hebben de ambitie om een energieneutraal gebouw te realiseren. Onder energieneutraal wordt verstaan: alle gebouwgebonden energiestromen (verwarming, ventilatie, basis verlichting et cetera, inclusief duurzame opwekking op jaarbasis netto 0 kwh/m2 bvo. Gebruikers/huurders gebonden energie (ICT, koffiezet apparaten, theater apparatuur etc.) behoren niet tot de scope van het energieneutraal en blijven de verantwoordelijkheid van Huurder. Partijen zullen in onderling overleg de energieneutraliteit van het gebouw nader uitwerken. Vanwege het feit dat de markthuur lager is dan de kostprijs dekkende huur en er derhalve sprake is van een “onrendabele top”, heeft de Gemeente uiteindelijk de doorslaggevende stem bij de beslissingen omtrent de energieneutraliteit van het gebouw.

Artikel 6 Demarcatie en inbouwpakket

Partijen zullen gedurende de looptijd van deze Overeenkomst nadere afspraken maken over het onderhoud, de demarcatie tussen casco en inbouwpakket/inrichting en de beoogde opleveringsniveau van de Culturele voorziening. Daarbij geldt als uitgangspunten dat in de huidige Stichtingskostenraming is gerekend met een in de basis functionerend gebouw wordt opgeleverd, inclusief binnenwanden, de gebruikelijke verhuurdersinstallaties passend bij het bouwbesluit en een aantal pantry’s. Huurders/Gebruikers specifieke zaken zoals een keuken en losse inrichting, vloer en wandafwerking zijn geen onderdeel van de Stichtingskostenraming. Partijen kunnen

gedurende het opstellen van de contract- en aanbestedingsdocumenten gezamenlijk besluiten dat huurders/gebruikers specifieke zaken onderdeel zullen worden van de opdracht aan externe bouwende partijen. Aan het opnemen van huurders specifieke zaken in het Project zal Gemeente in ieder geval de voorwaarden verbinden dat Partijen op dat moment tevens nadere schriftelijke afspraken maken over de gevolgen van deze opname voor de demarcatie en de huurprijs.

Artikel 7 Planning

1. Partijen hebben ter zake van de uitvoering van deze Overeenkomst een indicatieve planning opgesteld, zoals te vinden in bijlage 9 van deze Overeenkomst. Partijen streven ernaar de uitvoering zoveel mogelijk te laten plaatsvinden in overeenstemming met de planning.
2. Indien de planning als bedoeld in lid 1 van dit artikel niet gehaald dreigt te worden, treden Partijen in overleg met elkaar en worden zo nodig aanvullende afspraken gemaakt.
3. Partijen zullen ten behoeve van de Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase een nadere meer gedetailleerde planning opstellen, die als bijlage aan Sok zal worden gehecht.

Artikel 8 Samenwerkingsovereenkomst

1. In de Sok zullen Partijen naast de in artikelen 4, 5, 6 en 7 genoemde afspraken in ieder geval nadere en/of aanvullende afspraken maken over:
   - de nadere uitgangspunten van de huurovereenkomst (ingangsdatum, looptijd, een bandbreedte van de huurprijs, (on)mogelijkheden voor verhuur, m2, beoogd opleveringsniveau en het doorbelasten van de energie maatregelen pakket);
   - de belangrijkste voorwaarden ten aan zien van de beheer- en exploitatie met betrekking tot de gemeenschappelijke ruimten;
   - de (financiële) consequenties als één van de Partijen besluit de Samenwerkingsovereenkomst te beëindigen;
   - de mogelijkheid tot het toepassen van mogelijke (circulaire) verdienmodellen en de gevolgen daarvan voor de huurovereenkomst;
   - de betrokkenheid van HKU in het vervolg traject: Ontwerpfase, Voorbereidingsfase, Uitvoeringsfase, waarbij tevens co-creatie en de daarbij behorende governance nader zal worden uitgewerkt;
   - de wijze waarop Partijen zullen omgaan met meer- en minderwerk binnen het Project, alsmede verzoeken daartoe door beoogde huurders en de mogelijke gevolgen daarvan op de huurovereenkomst;
   - de wijze waarop Partijen de financiële beheersbaarheid van het Project nader zullen vormgeven en welke beheersmaatregelen Partijen (indien nodig) zullen treffen om te borgen dat het Project binnen de (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing kan worden ontwikkeld en gerealiseerd;
   - voorwaarden waaronder partijen de overeenkomst mogen beëindigen;
   - de verantwoordelijkheden van ieder der Partijen ten aanzien van ontwerp- en realisatie van het inbouwpakket van de Culturele voorziening .

Artikel 9 Kosten van de (uitvoering van de) Overeenkomst

1. De kosten inzake de uitvoering van de Overeenkomst o.a. bestaande uit personele inzet en de kosten voor het inhuren van externe adviseurs worden door Partijen zelf gedragen.
2. Bij een tussentijdse beëindiging van deze Overeenkomst vindt tussen Partijen geen verrekening van gemaakte kosten plaats.

Artikel 10 Communicatie

Partijen hebben gezamenlijk een werkgroep communicatie ingesteld die zorgt voor onderlinge afstemming over de communicatie en woordvoering over het Project naar buiten toe.

Artikel 11 Onvoorziene omstandigheden

Indien deze Overeenkomst niet onverkort kan worden uitgevoerd als gevolg van onvoorziene omstandigheden die van dien aard zijn dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van deze Overeenkomst niet van een Partij mag worden verwacht, dan zullen Partijen daarover op verzoek van de Partij die zich op de onvoorziene omstandigheden beroept in overleg treden, teneinde te bezien of deze Overeenkomst op voor Partijen aanvaardbare voorwaarden aan deze omstandigheden kan worden aangepast.

Artikel 12 Looptijd, wijziging en beëindiging van Overeenkomst

1. Deze Overeenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening door Partijen en eindigt bij ondertekening van de Sok.
2. Deze Overeenkomst kan door één van der Partijen tussentijd worden beëindigd – naast eventuele ontbinding op grond van artikel 6:265 BW - op het moment dat:
   - Het college van burgemeester en wethouders besluit de Investeringsbeslissing niet voor te leggen aan de gemeenteraad en/of de gemeenteraad besluit geen Investeringsbeslissing te nemen voor het Project;
   - HKU in het kader van haar nieuw vast te stellen Strategisch Huisvestingsplan (zie overwegingen) besluit geen satellietlocatie te vestigen op het Berlijnplein.
   - Blijkt dat het Project niet binnen de door de gemeenteraad vastgestelde (financiële) kaders van de Investeringsbeslissing aanbesteed, ontwikkeld en gerealiseerd kan worden;
   - Ondanks redelijk overleg, Partijen geen overeenstemming bereiken over het aangaan van een Sok en/of een wijziging van deze Overeenkomst ten gevolge van onvoorziene omstandigheden niet tot stand komt;
   - Partijen gezamenlijk vaststellen dat het doel zoals bepaald in artikel 1 van deze Overeenkomst niet kan worden bereikt;
   - Gemeente ondanks redelijke inspanning en overleg, geen overeenstemming bereikt met andere (toekomstige) beoogde huurders /gebruikers over het aangaan van een Sok;
   - HKU surseance van betaling of faillissement aanvraagt of in staat van faillissement wordt verklaard of surseance wordt verleend of een akkoord buiten faillissement aanbiedt, of HKU de vrije beschikking over zijn vermogen of een deel daarvan verliest;

   In het geval de Overeenkomst eindigt zoals omschreven in dit artikellid, komen de tot dan toe gemaakte kosten voor rekening van de Partij die de kosten heeft gemaakt en zijn Partijen jegens elkaar niet aansprakelijk voor eventueel geleden en te lijden schade (hoe ook genaamd).

3. Beëindiging geschiedt bij aangetekend schrijven en zonder dat rechterlijke of arbitrale tussenkomst is vereist.
4. Indien een Partij in ernstige mate tekortschiet of dreigt te kort te schieten in de nakoming van zijn verplichtingen uit de Overeenkomst, kan de andere Partij deze Partij in gebreke stellen. De ingebrekestelling geschiedt schriftelijk per aangetekende brief, waarbij aan de nalatige Partij een redelijke termijn wordt gegund om alsnog haar verplichtingen na te komen. Mocht die Partij desondanks deze ingebrekestelling haar verplichtingen alsnog niet nakomen dan is de andere Partij bevoegd deze Overeenkomst te beëindigen.
5. Wijziging, aanvulling of verlenging van deze Overeenkomst geschiedt schriftelijk bij gezamenlijk besluit van alle Partijen.

Artikel 13 Publiekrechtelijke bevoegdheden Gemeente

Gemeente behoudt, bij de nakoming van deze Overeenkomst, haar volledige publiekrechtelijke verantwoordelijkheid voor de benodigde procedures en besluitvormingen. Gemeente blijft dan ook, binnen de wettelijke grenzen en binnen de grenzen van behoorlijk bestuur, onverminderd autonoom in de uitoefening van haar publiekrechtelijke taken en bevoegdheden. Dit houdt in dat Gemeente onverminderd de bevoegdheid zal hebben zich te laten leiden door de betrokken regelingen van publiekrechtelijke aard en de belangen die deze beogen te beschermen en dat er van de zijde van Gemeente geen sprake is van een toerekenbare tekortkoming of verzuim, indien het handelen naar deze verantwoordelijkheid eist dat Gemeente publiekrechtelijke rechtshandelingen verrichten of nalaten die niet in het voordeel zijn van de aard en strekking van deze Overeenkomst.

Artikel 14 Fiscaliteit

Gemeente en HKU streven naar een zo gunstig mogelijk fiscaal regime bij de uitvoering van deze Overeenkomst. HKU geeft aan dat zij voldoen aan de criteria om te opteren voor een met btw-belaste huur. Partijen komen daarom overeen dat de omzetbelastingschade die Gemeente lijdt vanwege het feit dat HKU niet kan opteren voor een met btw-belaste huur, in de huurovereenkomst in rekening wordt gebracht bij die desbetreffende Partij als extra betalingsverplichting naast de huurprijs.

Artikel 15 Overdracht van rechten en verplichtingen

1. HKU is niet bevoegd zijn rechten en verplichtingen voortvloeiende uit de Overeenkomst geheel of gedeeltelijk over te dragen aan derden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente.
2. Gemeente is niet gehouden om haar toestemming te geven aan een verzoek als bedoeld in lid 1 van dit artikel. Indien Gemeente haar toestemming geeft aan een dergelijk verzoek, kan zij hieraan voorwaarden verbinden (waaronder financiële voorwaarden), zoals bijvoorbeeld garanties van solide partijen.

Artikel 16 Bijlagen

1. Bij deze Overeenkomst behoren de volgende bijlagen:
   - Bijlage 1: Kavel tekening;
   - Bijlage 2: Ontwikkelkader Berlijnplein juni 2019;
   - Bijlage 3: Memo overeenkomsten Berlijnplein;
   - Bijlage 4: Organisatie deelproject Gebouw;
   - Bijlage 5: Samenwerking en co-creatie d.d. 28 oktober 2020;
   - Bijlage 6: Huisvestingsconcept d.d. 30 oktober 2020;
   - Bijlage 7: Circulaire Ambities – Berlijnplein d.d. 12-11-2020;
   - Bijlage 8: Kaderbrief vastgoed 2017;
   - Bijlage 9: Indicatieve planning Berlijnplein.
2. De in het voorgaande lid genoemde bijlagen vormen een integraal onderdeel van deze Overeenkomst. In geval van vermeende tegenstrijdigheden tussen het bepaalde in deze Overeenkomst en deze bijlagen geldt het bepaalde in deze Overeenkomst tenzij nadrukkelijk anders is/wordt overeengekomen door Partijen.

Artikel 17 Staatssteun

1. Deze Overeenkomst is gesloten met het in deze Overeenkomst genoemde doel. Mocht de Europese Commissie of de rechter echter onverhoopt oordelen dat, om wat voor reden of oorzaak, er sprake is van ongeoorloofde staatssteun, dan treden Partijen in overleg over de gevolgen van een dergelijk oordeel voor deze Overeenkomst.
2. In overleg en niet eerder dan na voorafgaande overeenstemming wijzigen Partijen de Overeenkomst op de voor hen minst bezwarende wijze, zodat geheel tegemoetgekomen wordt aan de bezwaren van de Europese Commissie of de rechter en recht wordt gedaan aan de geest van de Overeenkomst. Indien het oordeel van de Europese Commissie of de rechter geen ruimte biedt voor wijziging van de Overeenkomst of de geest van de Overeenkomst een dergelijke wijziging niet toelaat, heeft de Gemeente de bevoegdheid de Overeenkomst te ontbinden, zonder dat zij kosten of schade is verschuldigd aan HKU. In deze situatie zullen Partijen in overleg treden en zullen in alle redelijkheid werken aan een voor beide Partijen acceptabele oplossing.

Artikel 18 Slotbepalingen

1. Partijen zullen, indien sprake is van een geschil, trachten dit geschil bij te leggen door middel van minnelijk (bestuurlijk) overleg, vóórdat zij zich wenden tot de rechter, spoedeisende gevallen daargelaten. Geschillen zullen in eerste aanleg met uitsluiting worden voorgelegd aan de rechtbank Midden-Nederland.
2. Een ieder verplicht zich alles wat hem bij de uitvoering van de Overeenkomst ter kennis komt en waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op geen enkele manier bekend te maken aan derden, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.
3. De uit deze Overeenkomst voor beide Partijen jegens elkaar voortvloeiende verbintenissen zijn ondeelbaar en hoofdelijk.
4. Op de Overeenkomst is Nederlands recht van toepassing.

ONDERTEKENING
Deze Overeenkomst is digitaal opgemaakt en ondertekend

Gemeente Utrecht

[redacted]

Namens de burgemeester van Utrecht
NAAM: M. Gierveld
FUNCTIE: Manager Vastgoed
DATUM: 27-01-2021
PLAATS:

HKU

[redacted]

NAAM: R.W. Bleker
FUNCTIE: Voorzitter College van Bestuur
DATUM: 25-01-2021
PLAATS: 25/01/2021 Culemborg

M.G.

R.B.

Circulaire ambities Berlijnplein

12 november 2020
door Copper8

Inleiding

Deze notitie beschrijft de ambities op gebied van circulair ontwikkelen op het Berlijnplein. Dit geldt als een bijlage bij het ontwikkelplan Berlijnplein 'Cultuur bouwt aan de toekomst van de stad'.
Ten grondslag aan dit document ligt een aantal documenten dat in een eerdere fase rondom de ontwikkeling van Berlijnplein is opgesteld zoals het ontwikkelkader 'De toekomst van de stad' en het document 'Ontwikkelstrategie Culturele Voorziening Leidsche Rijn Centrum'. Samenvattend zijn hierin onderstaande uitgangspunten geformuleerd voor de realisatie van de voorziening:

- Een ruimtelijk beeld dat elke paar jaar verandert;
- 'Vorm volgt ambitie';
- De moties 'Circulair Bouwen' en 'Nieuwbouw op eigen grond is energieneutraal'.

Tijdens het gehele proces is het van belang dat alle ambities en de gemaakte keuzes daarin, een plek vinden in de aanbestedingsdocumenten. Dit om ervoor te zorgen dat de gestelde ambities overeenkomen met de uiteindelijke uitvraag die de markt binnenkort gaat ontvangen. De volgende onderdelen zijn opgezet en uitgewerkt:

1. Circulaire vraagstelling en ambitiebepaling -> circulaire strategie
2. Circulaire meetmethodiek -> circulaire selectie- en gunningscriteria
3. Life Cycle Cost analyses -> circulair investeringsbudget
4. Life Cycle Value analyses -> circulaire waardebepaling

NB Circulaire doelstellingen op vlak van programma, beheer en organisatie staan niet in dit stuk.

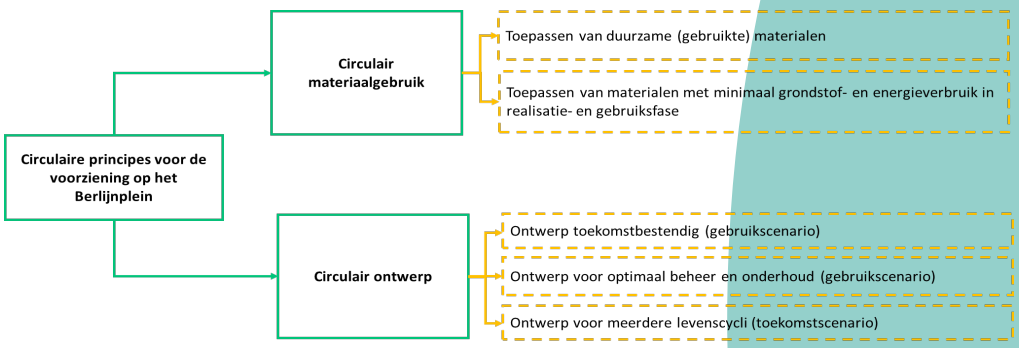
Berlijn plein

1. Circulaire vraagstelling en ambitiebepaling

De circulaire vraagstelling en ambitiebepaling is in nauwe samenwerking met de Gemeente Utrecht tot stand gekomen. Door middel van kennisdeelsessies en een analyse van documenten die in eerdere fasen in het project zijn opgesteld, is er voor circulair bouwen een verdiepingsslag gemaakt. De circulaire strategie heeft ervoor gezorgd dat er een gemeenschappelijke taal is ontstaan met betrekking tot circulair bouwen voor het project Berlijnplein. Een gemeenschappelijke taal is cruciaal, want op dit moment bestaat er (nog) geen sluitende definitie of meetmethodiek dat een 100% circulair gebouw mogelijk maakt.

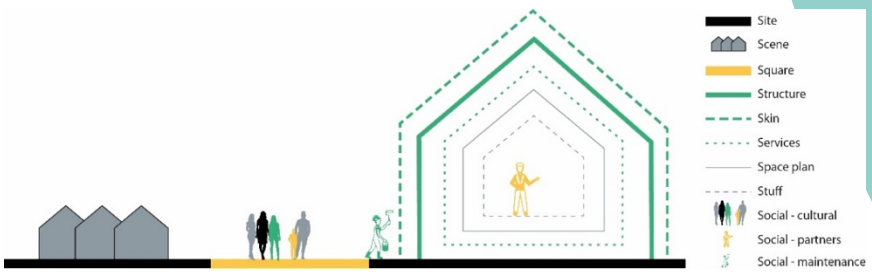
In de circulaire strategie is een vijftal principes uitgewerkt met voor ieder principe eigen prestatie indicatoren. Op deze manier is getracht om circulair bouwen zowel kwalitatief als kwantitatief meetbaar te maken. Dit is nodig om tijdens het vervolgproces te sturen op heldere doelstellingen m.b.t. circulair bouwen. De vijf circulaire principes voor dit project luiden als volgt, zie figuur 1 voor de visualisatie:

i. Toepassen van duurzame (gebruikte) materialen;
ii. Toepassen van materialen met minimale grondstof- en energieverbruik in realisatie- en gebruiksfase;
iii. Ontwerp toekomstbestendig (gebruiksscenario);
iv. Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud (gebruiksscenario);
v. Ontwerp voor meerdere levenscycli (toekomstscenario).

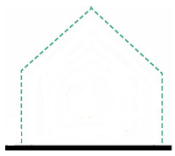
Figuur 1 | Vijftal circulaire principes voor de ontwikkeling van Berlijnplein

Als je kijkt naar de levensduur van een gebouw hebben verschillende systeemlagen, ofwel S-lagen (terrein, constructie, gevel, installaties, inbouw, inrichting) ieder een eigen functionele- en technische levensduur. De prioriteit en specifieke uitwerking van circulaire principes (bijv. gebruiksscenario) is voor iedere laag anders en daarvoor dienen de principes individueel per laag te worden gespecificeerd. Een nadere toelichting op de verschillende lagen kan gedaan worden aan de hand van onderstaand 9S model (verwijzend naar het 6S model van Stewart Brand). In de volgende paragraaf worden de prioritering en specifieke uitwerking van de circulaire principes per S-laag beschreven.

Figuur 2 | Het 9S-model van het Berlijnplein

1.1. Circulaire principes per systeem-laag

 Structure	**Duurzaam materiaalgebruik & ontwerp voor lange (functionele)levensduur** Om de functionele levensduur van het gebouw te verlengen dient de constructie robuust en flexibel te worden gebouwd. Zo kan een gebouw blijvend in functievraag aanpassen en wordt de technische levensduur van het gebouw en materialen zo optimaal mogelijk benut. Hierbij valt te denken aan standaard stramienmaten, extra vrije verdiepingshoogte, over dimensionering, open vloervelden, etc. Om circulair én duurzaam te bouwen wordt er vervolgens gekeken naar het (duurzame) materiaalgebruik. Op welke manier wordt er in de constructie rekening gehouden met het gebruik van materialen en de bijbehorende milieu-impact. Afhankelijk van de ontwerpkeuzes kan er gebruik worden gemaakt van bestaande of natuurlijke materialen (bijv. hout) en daarmee de milieu-impact worden gereduceerd. *Focus circulaire principes:* 1. *Ontwerp toekomstbestendig* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud* 3. *Toepassen van materialen met minimale grondstof- en energieverbruik* *Referentie uitgangspunten: prefab fundering, staalskelet met CLT-vloeren*
 Skin	**Natuurlijke/ duurzame materialen en flexibel** Gevels zijn het visitekaartje voor de buitenkant en bepalen de uitstraling van het ontwerp. Het gevelsysteem dient maximaal circulariteit en duurzaamheid te tonen. Door duurzame, natuurlijke en hergebruikte materialen met elkaar te combineren en daarbij een bijdrage te leveren aan de omgeving, zullen huurders en bezoekers de identiteit van het gebouw herkennen. Daarnaast is een standaard indeling van de gevel en flexibele schil van belang. Door flexibel, demontabel en niet dragende gevelelementen toe te passen, kan de functie van het gebouw veranderen en de functionele levensduur worden verlengd. Ook moet er aandacht zijn voor een grote gevelopeningen en standaard stramienmaten open/dicht. *Focus circulaire principes:* 1. *Toepassen van duurzame (gebruikte) materialen* 2. *Ontwerp toekomstbestendig* *Referentie uitgangspunten: duurzame modulaire gevelsystemen, aluminium kozijnen en gerecyclede bitumen*
 Services	**Hergebruik, aanpasbaar en demontabel** Gebouwinstallaties zijn erg belangrijk in de transitie richting een duurzame circulaire economie. Voor veel duurzame thema's zijn meer installaties en monitoring gewenst. Echter, de ambitie om materiaalgebruik te reduceren staat daar vaak haaks op. Daarom is hier gekozen voor een integrale benadering. Zo wil de gemeente Utrecht de gebouwgebonden installaties zo robuust mogelijk uitleggen om in de toekomst functieverandering (binnen vooraf vastgestelde grenzen) te faciliteren. Voor de gebruikersgebonden installaties is de keuze gemaakt om de focus te leggen op flexibiliteit en aanpasbaarheid om plug-en-play (o.a. uitbreiding, voldoende aansluitpunten en extra monitoring in de toekomst) mogelijk te maken. Tot slot dient het ontwerp maximaal demontabel te zijn om aan het einde van de levensduur hoogwaardig her ingezet te kunnen worden. *Focus circulaire principes gebouwgebonden:* 1. *Ontwerp toekomstbestendig* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud* *Focus circulaire principes gebruikersgebonden:* 1. *Ontwerp voor meerdere levenscycli* 2. *Ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud*

 Space Plan	**Gezond en flexibel inbouwpakket** Met een circulair inbouwpakket wordt een duurzame en flexibele werkomgeving gecreëerd. Een circulair inbouwpakket maakt gebruik van gezonde (gecertificeerde) materialen die gifvrij zijn en minder milieubelastend. Het circulaire inbouwpakket dient demontabel te worden gerealiseerd met een hoge hergebruik potentie in de toekomst. Voor gezonde materialen dient aandacht te zijn voor VOC, plastificeerde, brandvertragende en formaldehyde stoffen. Hiermee worden o.a. gezondheidsklachten zoals allergische reacties, hoofdpijn, misselijkheid en vermoeidheid voorkomen. Ook wordt voor het inbouwpakket vol ingezet op alternatieve verdienmodellen. Hierin wil de gemeente Utrecht dat leveranciers eigenaar blijven van hun producten en materialen en prestaties als dienst te gaan leveren. *Focus circulaire principes:* 1. *Toepassen van materialen met minimaal grondstof- en energieverbruik* 2. *Ontwerp voor meerdere levenscycli* *Referentie uitgangspunten: duurzame modulaire binnenwanden en houten kozijnen/deuren*

2. Circulaire meetmethodiek

Om uiteindelijk inschrijvingen met elkaar te vergelijken en in een aanbesteding te beoordelen, dienen eerder genoemde circulaire principes ook beoordeeld te worden. Deze circulaire meetmethodiek is opgesteld aan de hand van de circulaire principes en is verwerkt in het document van de circulaire strategie. De meetmethodiek heeft zoveel mogelijk 'herkenbare' indicatoren waardoor het aansluit bij de maatschappelijke ontwikkeling op het thema circulariteit.

Voor elk van de vijf principes zal voor Berlijnplein een ondergrens vastgesteld worden en wordt ruimte geboden aan marktpartijen die geselecteerd worden voor het ontwerp, de realisatie en (onderdelen van) het onderhoud, om op één of meerdere principes te excelleren en dus tegemoet te komen aan de gestelde ambities vanuit de gemeente.

De circulaire prestatie-indicatoren luidden als volgt:

- **Gebruikte materialen**. Minimaal hergebruik percentage van de toe te passen materialen door: hergebruikte producten/ componenten, gerecyclede materialen en biobased materialen.
- **Gecertificeerde producten**. Primaire materialen dienen voor 80% te bestaan uit gecertificeerde producten (EPD, HPD, Cradle2Cradle, etc.)
- **Zichtbaarheid**. De ontwikkeling bevat minimaal 5 zichtbare voorbeelden waarin (her)gebruikte materialen of hernieuwbare materialen zijn toegepast. Het verhaal van de materialen laten we zien op de locatie en dit gaat zo onderdeel vormen van de identiteit van het terrein.
- **Milieubelasting** (MPG). Voor de gehele ontwikkeling zal gewerkt worden met een MPG berekening, dat betekent een maximale milieubelasting (schaduwkosten) per m2 BVO op gebouwniveau van € 0,80.
- **Toxiciteit**. Het minimaliseren en/of uitsluiten van het gebruik van toxische materialen zoals geperfluoreerde componenten, vlamvertragers, weekmakers, isocyanaat (plastificeerders) als formaldehyde. Dit om het gebruik van gezonde, emissiearme materialen te bevorderen en te voorkomen dat materialen met schadelijke stoffen worden toegepast. En hiermee blootstelling aan gevaarlijke materialen te voorkomen.
- **Gebouwflexibiliteit**: Met behulp van de rekentool Gebouwflexibiliteit is een berekening van de verkavelbaarheid, aanpasbaarheid en multifunctionaliteit gemaakt, waaruit blijkt dat de mate van gebouwflexibiliteit voldoet aan de creditcriteria.
- **Levensduur en onderhoud**: Er dient een toelichting en motivatie op keuzes in het materiaalgebruik op basis van de verwachte levensduur gegeven te worden. Hierbij wordt levensduur en onderhoud aan elkaar verbonden. Doel is om langere cycli met een aantal onderhoudsmomenten te kunnen vergelijken met kortere cycli en vervanging.
- **Robuust ontwerp**. Er dienen maatregelen getroffen te worden ter bescherming van blootgestelde gebouwonderdelen om vervangingsfrequentie te minimaliseren.
- **Losmaakbaarheidsindex (LMI):** borgen van toekomstige circulariteit door toepassen van producten en materialen die demontabel zijn en op een hoogwaardige manier hergebruikt kunnen worden (type verbinding, toegankelijkheid van de verbinding, doorkruising en vorminsluiting).
- **Registreren**. Een materialenpaspoort registreert, ordent, bewaart en ontsluit data waarmee afval- en grondstoffenstromen op elke schaal kunnen worden gemonitord en restwaarde kan worden beschermd. Het paspoort bestaat uit een Bill of Materials (BoM) en een Bill of Connection (BoC).
- **Toekomstscenario**. Nieuw in te brengen producten zijn zo veel mogelijk ontworpen om hergebruikt of gerecycled te worden op einde levensduur. Per productgroep verschilt de tijdsspanne voor het toekomstscenario. Van de toegepaste materialen wordt in de toekomst (einde technische/functionele levensduur) bij sloop in massa (kg) minimaal 90% hergebruikt dan wel gerecycled;

3. Life Cycle Cost Analyses

In een eerdere fase heeft IGG, in samenwerking met de gemeente, een stichtingskostenraming opgesteld voor het aanvragen van het eerste budget voor de ontwikkeling van het Berlijnplein. Uitgangspunt voor deze stichtingskostenraming waren drie ambities (circulair bouwen, materialisatie en architectuur en energieneutraal bouwen) met ieder drie varianten (basis, plus en plusplus). Hiermee werd inzichtelijk wat de 'extra' kosten zouden zijn voor een beetje duurzaam, aardig duurzaam en heel duurzaam gebouw. Samen met IGG en de gemeente Utrecht heeft Copper8 de 'traditionele' rekenmethodiek uitgedaagd én de stichtingskosten geactualiseerd.

3.1. Variantenstudie

Het ontwikkelen van een circulair businessmodel is gestart met het opzetten van een variantenstudie. Dit om de life cycle cost in relatie tot de circulaire ambitie te berekenen. Belangrijk uitgangspunt hierbij was het vasthouden van het huidige budget en waar mogelijk de duurzaamheidsprestaties te optimaliseren. In deze variantenstudie zijn verschillende materialen, producten en elementen met elkaar vergeleken op basis van de (vijf) circulaire principes en bijbehorende life cycle costs. Daarin zijn traditionele en circulaire varianten uitgewerkt om de mate van circulariteit te kunnen vergelijken en de gehanteerde uitgangspunten te toetsen. De scores die zijn toegekend op de vijf circulaire principes waren als volgt, daarbij is ++ (2 punten), + (1 punt), - (-1 punt) en -- (-2 punten):

(i) Duurzame (gebruikte) materialen:

Volledig virgin	--
Biobased / plantaardige materialen	-
Gerecyclede materialen	+
Hergebruikte producten	++

(ii) Minimale grondstof- energiegebruik:

Zware impact	--
Veel impact	-
Beperkte impact	+
Minimaal tot geen impact	++

(iii) Toekomstbestendig:

Lage levensduurverwachting	--
Onder gemiddelde levensduurverwachting	-
Boven gemiddelde levensduurverwachting	+
Hoge levensduurverwachting	++

(iv) Optimaal beheer en onderhoud:

Hoge intensiteit onderhoud	--
Onder gemiddelde onderhoud	-
Boven gemiddelde onderhoud	+
Lage intensiteit onderhoud	++

(v) Meerdere levenscycli:

Afvalverwerking / downcycling	--
Verbranding	-
Recycling (materiaal)	+
Hergebruik (product)	++

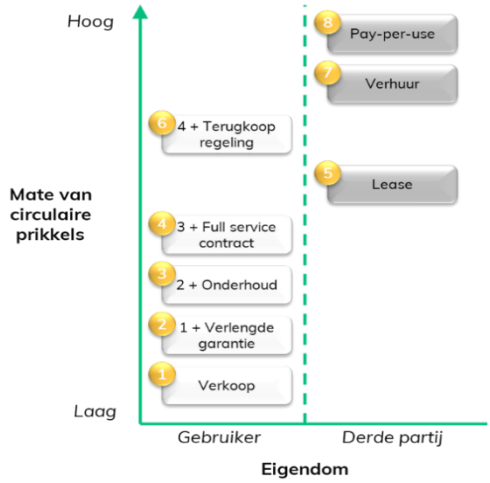
	Circulair Materiaal		Circulair Ontwerp			Circulaire Score
	Minimaal materiaalgebruik	Milieu-impact	Gebruikscenario	Beheer & Onderhoud	Toekomstscenario	Schaal van -10 tot 10
2. STRUCTURE						
1A Fundering						
→ Poeren, palen en balken prefab beton (incl. hergebruikt beton granulaat)	+	+	+	+	++	6
○ Houten heipalen (met betonopzetter) + poeren en balken prefab beton (incl. hergebruikt beton granulaat)	-	++	-	+	+	2
○ In het werk gestort beton, in-situ	--	--	+	+	--	-4
1B Skelet						
→ Hoofddraagconstructie staal + CLT (hout) vloeren	-	+	+	-	++	2
○ Hoofddraagconstructie staal + kanaalplaatvloeren (zonder dekvloer)	--	--	++	+	++	1
○ Hoofddraagconstructie hout + CLT (hout) vloeren	-	++	-	--	++	0
○ Volledig beton skelet	--	-	+	++	--	-2

Figuur 3 | Uitwerking van de circulaire principes voor de fundering en het skelet binnen gebouwonderdeel Structure

Deze variantenstudie gaf inzicht in de circulaire verschillen tussen onderdelen inclusief de kosten die dit met zich meebracht (kosten zijn ingevuld door IGG). Op deze manier zijn circulaire keuzes gekoppeld aan budget en is de materialisering die werd gehanteerd voor de eerste versie van de stichtingskostenraming meer circulair maken binnen het budget.

3.2. Alternatieve verdienmodellen

Circulaire verdienmodellen zoals lease, huur of pay-per-use worden vaak genoemd als middel om de transitie naar een circulaire bouweconomie te versnellen. Doordat in dit soort verdienmodellen het eigendom bij de producent blijft, wordt er invulling gegeven aan 'verlengde producenten-verantwoordelijkheid'. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen acht (circulaire) verdienmodellen[1] die toegepast kunnen worden in de bouw, in toenemende circulaire prikkels: (i) verkoop, (ii) verkoop + verlengde garantie, (iii) verkoop + verlengde garantie + onderhoud, (iv) verkoop + full service contract, (v) lease, (vi) verkoop + full service contract + terugkoop, (vii) verhuur en (viii) pay-per-use.

De toepasbaarheid van de verschillende verdienmodellen is per systeemlaag afhankelijk. Hierbij is het uitgangspunt dat alle onderdelen van een gebouw losmaakbaar zijn, zowel op basis van levensduur als op basis van functionaliteit.

Systeemlaag	Verdienmodel
Structure	Koop met restwaarde
Skin	Koop met (evt.) verlengde garantie en onderhoud of full service
Services	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn
Space Plan	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn
Stuff	Alle verdienmodellen kunnen van toepassing zijn

Om te komen tot meer grootschalige toepassing van circulaire verdienmodellen in de bouw, moeten alle betrokken partijen samen aan de slag, ieder met zijn eigen aandachtsgebieden. Dit geldt zowel voor beleidsmakers, financiers, opdrachtgevers en leveranciers. Keuzes voor het verdienmodel kunnen niet opgelegd worden vanuit de opdrachtgever en moeten in nauwe samenwerking met de inschrijvende partijen en leveranciers opgezet worden. De ruimte voor het laten aanbieden van de verschillende verdienmodellen wordt meegenomen in de aanbesteding, de concrete invulling zal na aanbesteding met de geselecteerde partijen ingevuld worden.

[1] Circulaire verdienmodellen in de bouw – op zoek naar de kansen en barrières (Copper8, 2020)

4. Life Cycle Value Analyses

Vanaf het begin van het project heeft de gemeente Utrecht de ambitie uitgesproken om een duurzaam, circulair en energieneutraal gebouw op te leveren. Met hoge doelstellingen op deze verschillende thema's is uit de circulaire businesscase gebleken dat de financiële kosten en -waarden initieel hoger liggen dan traditioneel, maar op termijn lager gaan worden. Echter, naast de financiële waardes zijn er ook andere waardes waarop een duurzaam, circulair en energieneutraal gebouw zichzelf onderscheid. Eén van die waardes is de ecologische waarde (ook wel milieu-impact genoemd). Voor het maken, transporteren en realiseren van het gebouw zijn grondstoffen, energie en productieprocessen nodig welke gepaard gaan met een bepaalde milieu-impact.

De milieu-impact van de verschillende producten en materialen wordt berekend middels de MilieuPrestatie Gebouwen (MPG). De MPG geeft aan wat de milieubelasting is van de materialen die in een gebouw worden toegepast. Oftewel de impact die de totale levensduur van het materiaal heeft op onze leefomgeving.

Door het berekenen van de MPG-score voor zowel een traditioneel als circulair gebouw, wordt inzichtelijk wat de impact is van de toepassing van circulaire / milieuvriendelijkere materialen. Voor het berekenen van de MPG van een traditioneel vs. circulair gebouw (verschillende materialen) is gebruik gemaakt van de MPGCalc en Idemat. Beide beoordelingsmodellen hebben verschillende impact indicatoren en bijbehorende milieukosten (ook wel schaduwkosten genoemd). Door de totale schaduwkosten per gebouw (twee varianten) te delen door het bruto vloeroppervlak én door het aantal jaar waarop de circulaire businesscase is gestoeld (40 jaar), komt er een MPG score per variant uit. Momenteel in Bouwbesluit is deze MPG waarde gemaximeerd op € 1,0 /m² bvo / jaar.

Een samenvatting van de MPG gegevens per variant is als volgt:

Ecologische waarde				
→ Traditioneel gebouw				
	Totaal €	**m² bvo**	**m² bvo/ jaar**	
1. Site	€ 11.037,60	€ 1,20	€ 0,03	
2. Structure	€ 97.088,38	€ 10,55	€ 0,26	
3. Skin	€ 94.470,20	€ 10,26	€ 0,26	
4. Services	€ 6.793,29	€ 0,74	€ 0,02	
5. Space plan	€ 36.617,21	€ 3,98	€ 0,10	
6. Stuff	€ -	€ -	€ -	
			€ 0,67	
∞ Circulair gebouw				
	Totaal €	**m² bvo**	**m² bvo/ jaar**	
1. Site	€ 5.518,80	€ 0,60	€ 0,01	
2. Structure	€ 71.545,57	€ 7,77	€ 0,19	
3. Skin	€ 38.676,38	€ 4,20	€ 0,11	
4. Services	€ 9.573,20	€ 1,04	€ 0,03	
5. Space plan	€ 21.786,29	€ 2,37	€ 0,06	
6. Stuff	€ -	€ -	€ -	
			€ 0,40	

Uit de berekening komt naar voren dat het circulaire gebouw 60% beter scoort op de MPG dan een traditioneel gebouw en dus 60% minder milieu-impact heeft. Belangrijk hierbij te vermelden, is dat de waardes die in de berekening zijn meegenomen, inschattingen zijn en dat een klein aantal onderdelen nog niet is meegenomen in de totale berekening. Daarnaast zijn 'standaard' waardes genomen zoals die zijn weergegeven in de verschillende databases, wat inhoudt dat de werkelijke waardes af kunnen wijken van bovenstaande uitkomsten.

5. Bevindingen

Tijdens het proces zijn door Copper8 de volgende bevindingen opgedaan:

- De circulaire businesscase heeft intern veel mensen aan het denken gezet en een bereidheid teweeggebracht om daadwerkelijk de innovatieve werkwijze te omarmen. Standaard (interne) processen werden geanalyseerd en maximaal omgebogen om het in de toekomst passend te maken;
- De circulaire businesscase heeft niet geleid tot een verhoogd investeringsbudget en is binnen de vooraf gestelde kaders gebleven. Hiervoor is veel aandacht geweest en heeft de intensieve samenwerking een bijdrage aan geleverd;
- De restwaardes die nu zijn meegenomen worden verrekend in de meerjarige onderhoudsplanning (MJOP) en wordt als korting op onderhoud of vervanging meegenomen. Dit heeft nog wel een uitdaging in zich, dat de leverancier in de toekomst de toegepaste materialen ook daadwerkelijk terugneemt. Op dit moment is hiervoor een aannemelijk percentage meegenomen en geloven het projectteam erin dat dit behaald kan worden. Ook worden afspraken met de aannemer bekeken of het voor sommige S-lagen mogelijk is dit vooraf af te spreken;
- Naast ecologische waardes was de ambitie om ook sociale waardes mee te nemen. Het bleek echter ontzettend lastig om deze te kwantificeren en op een gelijk niveau te krijgen als de LCC en de ecologische waarde. Daarom is ervoor gekozen deze (voor nu) buiten beschouwing te laten;
- De circulaire businesscase heeft alle circulaire principes maximaal in zich en het bedrag waarop de markt wordt uitgedaagd kan maximaal ontworpen worden op circulair bouwen. Er is geen enkele terughoudendheid en partijen zullen met prachtige ontwerpen kunnen komen. De daadwerkelijke onderhouds- en vervangingskosten zullen moeten worden gemonitord. Dit is, net als in een traditioneel model, een aanname voor de toekomst. Hiervoor hebben wel veel overleggen plaatsgevonden die ervoor zorgden dat de waardes die ingevuld zijn, accuraat zijn;
- Een circulair gebouw heeft een aanzienlijke meerwaarde gecreëerd op ecologisch vlak. Met een afname van 67% is duidelijk naar voren gekomen dat de impact op het milieu extreem is gedaald. Omdat er al uitgegaan is van energieneutraal heeft dit grote impact op de berekening van de MPG. Echter, de MPG is (nog) geen tool om op te gaan sturen, maar als ontwerpprincipes mee te nemen tijdens het ontwerpproces;
- Het komende proces is essentieel. Om de circulaire businesscase te laten kloppen, dienen de circulaire principes zoals die zijn opgenomen in de berekeningen ook te kloppen. Op het moment dat er een traditioneel gebouw wordt geplaatst zullen kosten hoger uitvallen dan aanvankelijk aangenomen en is de kans op restwaarde minimalisatie erg groot. Advies is om tijdens het gehele proces ‘het circulaire geweten’ te blijven verifiëren en te zorgen dat de uitgangspunten worden nageleefd.

Onderbouwing algemeen belang besluit m.b.t. huurprijzen circulair cultuurcluster Berlijnplein

versie 20210121

1. *Waarom dit algemeen belang besluit?*

De gemeente wil een cultuurcluster ontwikkelen en daarin een mix van culturele organisaties, onderwijsorganisaties en creatieve bedrijven en hen de mogelijkheid bieden om ruimte in een zeer vooruitstrevend circulair gebouw te huren tegen marktconforme huur.

De gemeente heeft hoge energie- en circulaire ambities vastgesteld bij de ontwikkeling van eigen vastgoed, dus ook bij ontwikkeling van de cultuurgebouwen op Berlijnplein (Moties 'Circulair Bouwen' en 'Nieuwbouw op eigen grond is energieneutraal' (2016/252)

De gemeente zou bij verhuur aan creatieve bedrijven/start-ups op basis van de Mededingingswet een kostprijs dekkende huur in rekening moeten brengen. Deze huur ligt vanwege de hoge ambities (oa. circulair en energieneutraal bouwen) substantieel hoger dan de markthuur. De inschatting is dat er dan geen partijen zijn, die deze ruimte willen huren.

2. *Wat is het algemene belang dat wordt gediend?*

We maken mogelijk dat er vernieuwend vastgoed gerealiseerd wordt, dat huisvesting biedt voor een mix aan partijen, waaronder ook commerciële bedrijvigheid. Bij Berlijnplein komen maatschappelijke thema's rondom 'De Toekomst van de Stad' samen met vernieuwing in cultuur en vastgoed.

De cultuursector vraagt niet (meer) om een 'eiland' waarin ze ruimte hebben om onderling samen te werken. Er wordt, naast de onderlinge samenwerking, ook gezocht naar een sterke verbinding met andere sectoren en met de samenleving.

Creatieve bedrijvigheid, onderwijs, culturele organisaties en makers versterken elkaar op een unieke manier door naast elkaar, met een zelfde drijfveer en op basis van onderlinge samenwerkingsafspraken een bijzondere plek te realiseren, die kan dienen als aanjager voor innovatie in Leidsche Rijn Centrum en de rest van de stad. Zie bijlage A voor toelichting.

We ontwikkelen kennis die het algemeen belang dient, zowel in programmatische ontwikkeling in de culturele en creatieve sector als in het realiseren van (circulaire) overheidsdoelen op het gebied van Milieu Prestatie Gebouwen (MPG), gezondheid en energieverbruik. Dit project kan zo een voorbeeld en katalysator zijn voor verdere ontwikkelingen in de stad, regio en land.

Randvoorwaarde om geschikte huurders te kunnen krijgen, is dat de huurprijs niet boven de marktprijs uitgaat. Bij integrale doorberekening van de als gevolg van innovatieve en circulaire aanpak hogere kosten zou dat met de huurprijzen wel gebeuren.

Deze algemene belangen worden niet al door de markt tegen normale marktvoorwaarden ingevuld.

3. *Wat is de integrale kostprijs en waarom kan de betreffende activiteit – vanwege het algemeen belang- niet tegen (minstens) die kostprijs plaatsvinden*

De integrale kostprijsdekkende huur voor het realiseren van het totale circulaire cultuurcluster Berlijnplein is [redacted] per jaar voor een periode van 40 jaar (op basis van de totale stichtingskosten van € 45.2 miljoen en verrekening van 70% van de BTW)

Dit zou een huurprijs van circa [redacted] per m2 VVO betekenen. (circa [redacted]/m² bvo) De marktconforme huur verschilt per type functie (innovatie/start-ups (ca. 96-116 euro/m2) onderwijs (140-160 euro/m2), maar ligt substantieel lager dan de kostprijsdekkende huur.

Zie bijlage B voor nadere toelichting.

Dit Algemeen belang besluit betreft alleen de functies creatieve bedrijvigheid en onderwijs, te weten 2500 m2 bvo, op een geheel van 9.200 m2 bvo.

Dit circulaire en energieneutrale vastgoed is alleen te realiseren door innovaties toe te passen die extra geld kosten. Ten eerste hebben we het over toepassing van nieuwe producten die qua kostprijs hoger liggen dan reguliere producten omdat nog geen schaalvoordeel aanwezig is. Daarbij zijn er vaak (nog) hogere kosten voor ontwikkeling en engineering (ook doordat het zoeken naar geschikt materiaal bijv. langer duurt), hogere proceskosten en vanwege de beperkte ervaringen is er vaak ook een hoger risicopercentage, dus reservering van meer budget.

Zie bijlage C voor nadere toelichting.

4. Welke belangen van derden kunnen worden geraakt door het besluit: belangenafweging

Met dit besluit worden geen belangen van derden geraakt, omdat de gemeente een marktconforme huur in rekening zal brengen, gebaseerd op een voorafgaande onafhankelijke taxatie. De concurrentieverhoudingen worden met andere woorden niet verstoord.

Voldoende aannemelijk is dat het besluit ertoe leidt dat het beoogde effect daadwerkelijk wordt bereikt. Het is niet nodig of gewenst dat de gemeente een termijn aan dit besluit verbindt.

Het te nemen besluit is in die zin van beperkte betekenis, dat het namelijk enkel voorziet in een aanvulling op het reeds geldend Algemeen Belang besluit dd. 20 november 2014. Dit eerdere raadsbesluit voorziet voor dit culturele project al voor een deel in een uitzondering op de regel van integrale kostprijs, namelijk waar het gaat om:

- Verhuur ten behoeve van sport, gezondheid, welzijn
- Verhuur aan bewoners(groepen), belangengroepen en maatschappelijke instellingen voor sociale, educatieve en culturele activiteiten.

Bovendien houdt punt 6 van het Algemeen Belang Besluit uit 2014 als mogelijkheid in, dat de gemeenteraad een project kwalificeert als een “extra investering in het algemeen belang bij een grote gebiedsontwikkeling, waarbij de markt niet de wil of de mogelijkheid heeft om te investeren…” en tevens sprake is van een onrendabele top bij verhuur van vastgoed.

Gezien het voorgaande is het gemeentebestuur van oordeel dat door het Algemeen Belangbesluit geen belangen onevenredig worden geschaad ten opzichte van de met het besluit te dienen belangen.

5. Welke prijsstelling is aangewezen om het Algemeen belang te kunnen dienen, met zo min mogelijk nadeel voor derden?

Er wordt een marktconforme huur in rekening gebracht, gebaseerd op een onafhankelijke taxatie.

Bijlage A Nadere toelichting programma en mix van partijen

Aan de hand van het thema De Toekomst van de Stad realiseert de gemeente Utrecht samen met culturele partijen op Berlijnplein aan een vernieuwende plek met een divers cultureel programma voor een breed publiek. Dit is een van de uitgangspunten die zijn vastgesteld door de gemeente in het Ontwikkelkader Berlijnplein (juni 2019).
De mix van partijen vanuit verschillende sectoren en de manier waarop zij met elkaar vraagstukken rond het thema Toekomst van de Stad onderzoeken en verkennen leidt tot nieuwe inzichten, die geïmplementeerd kunnen worden in nieuw beleid (zowel lokaal als nationaal). De realisatie van het cultuurcluster Berlijnplein, dient domein-overstijgende kennisontwikkeling en verbeelding op het gebied van circulair bouwen, duurzaam beheer en onderhoud, co-creatie, meervoudig ruimtegebruik, community-building, gebruik van de publieke ruimte en cross-sectorale samenwerking. De geleerde lessen van deze creatieve proeftuin helpen de gemeente adequaat te anticiperen op de maatschappelijke en ecologische uitdagingen waar we als stad in de (nabije) toekomst voor staan.

Bijlage B nadere toelichting integrale kostprijs

De integrale kostprijsdekkende huur is € [redacted] per jaar (op basis van de totale stichtingskosten van € 45.2 miljoen en verrekening van 70% van de BTW). Dit is inclusief een eenmalige bijdrage van € 2,75 miljoen uit een door de raad in te stellen vaste activareserve. Deze huur is als volgt opgebouwd:

Deze huur is opgebouwd uit de volgende componenten:
Kapitaalslasten: Rente en afschrijving;
Onderhoud: Dagelijks onderhoud;
Groot onderhoud incl. vervangingsinvesteringen;
Belastingen: OZB (eigenaarsdeel);
Watersysteemheffing;
Heffingen:` Rioolheffing;
Verzekering: Opstal
Beheerkosten: Apparaatskosten UVO
Risico opslagen: Leegstand, wanbetaling, calamiteiten en overig

Aangezien de afzonderlijke kosten van jaar tot jaar fluctueren en jaarlijks verschillend geïndexeerd worden (NCW-methode) is het niet mogelijk de aanvangshuurprijs uit te splitsen in de afzonderlijke componenten

Voor de functies die niet door een beleidsdoelstelling ondersteund worden zou dit een huurprijs van circa [redacted] per m2 VVO betekenen (Nota Bene: dit bedrag geldt bij 70% verrekening van BTW. Dit kan per individuele huurder verschillen).

Circulair bouwen betekent nu nog dat er extra kosten gemaakt moeten worden voor een investering op deze schaal. Deze zijn extra investeringen zijn verwerkt in de integrale kostprijs.

Naar verwachting zal de marktconforme huur voor deze locatie liggen in de volgende bandbreedte:

Derden	**Huurprijs per m2 VVO minimaal**	**Huurprijs per m2 VVO maximaal**
innovatie/startups	96	116
onderwijs	140	160
Sociaal	80	100

Bijlage C Nadere toelichting Circulair

De gemeente realiseert hier een toekomstbestendig (flexibel) ensemble van gebouwen dat ontworpen is voor meerdere levenscycli, met de toepassing van duurzame materialen die minimaal grondstof- en energieverbruik meebrengen in de realisatie- en gebruiksfase. Dit innovatief en circulair bouwen leidt tot een hogere investering.

Er is gerekend met een gebouw-investering waarin alle (circulaire) overheidsdoelen op het gebied van MPG, gezondheid en energieverbruik behaald worden, maar waar in praktijk nog niet de juiste handvaten voor zijn. Dit project kan als voorbeeld voor toekomstige projecten dienen, instrumenten meegeven voor een groot aantal andere projecten gelden en een groter belang dienen dan alleen Berlijnplein.
Er is bijvoorbeeld gerekend met de mogelijkheid om te kunnen ontwerpen vanuit gezondheid: licht, lucht, geluid, temperatuur en toxiciteit worden meegenomen, wat juist door het proces van co-creatie met de eindgebruikers ook kán.

De uitgaven bij een flexibel, adaptief en demontabel gebouw zijn op dit moment circa 15-25 % hoger dan regulier, maar worden terugverdiend aan het eind, waar er sprake is van restwaarde na 40 jaar Hier kunnen we echter nog niet mee rekenen, omdat gebouwen volgens de gemeentelijke systematiek rekenen nog met levensduur van 40 jaar. Dit vertekent het beeld.

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1767
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	6.1
Omschrijving	Raadsbrief Aanvullende informatie Cultuurcluster Berlijnplein tbv investeringsbeslissing
ID	1821
Behandelend ambtenaar	Trudie Timmerman
Telefoon	14 030
E-mail	t.timmerman@utrecht.nl
Datum collegebesluit	26 maart 2021
Geocodering	Leidsche Rijn;Stad Utrecht
Thema	Sport, cultuur en recreatie
Portefeuillehouder	Wethouder Klein
Beleidsveld	Cultuur
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Willemien Kok/Cultuur, Onderwijs, Sport/06-24862310

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Trudie Timmerman	**Datum**	26 maart 2021
Doorkiesnummer	14 030	**Kenmerk**	8697655
E-mail	t.timmerman@utrecht.nl	**Onderwerp**	Aanvullende informatie Cultuurcluster Berlijnplein tbv investeringsbeslissing
Bijlage(n)	4 (waarvan 1 gedeeltelijk en 3 geheel geheim)	**Beleidsveld**	Cultuur

Geachte leden van de raad,

Met deze brief sturen wij u de aanvullende informatie over de businesscase van het circulaire cultuurcluster Berlijnplein, zoals toegezegd in de geheime raadsinformatiebijeenkomst dd. 18 maart ’21.

Geheimhouding
Wij hebben tijdelijke geheimhouding opgelegd op de financiële gegevens op de laatste pagina van bijlage 1 ‘Second opinion raming Cultuurcluster Leidsche Rijn Royal Haskoning DHV dd. 1 november 2020’en op de bijlagen 2 t/m 4 bij deze brief (2. Bouwkostenraming Culturele Voorzieningen Berlijnplein, Utrecht, IGG Bouweconomie dd. 17-12-2020, 3. Toelichting stichtingskosten cultuurcluster Berlijnplein en 4. Opdrachtgeverskosten in Stichtingskostenraming Berlijnplein 20210104). De tijdelijke geheimhouding is opgelegd op grond van artikel 55 lid 1, artikel 86 lid 2 en artikel 25 lid 2 Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 10 lid 2 sub b en g van de wet Openbaarheid van bestuur (Wob) tot de realisatie van alle gebouwen behorend bij deze beslissing is afgerond of zoveel eerder als het college de raad hierover (gedeeltelijk) in openbaarheid kan informeren. Openbaarheid van deze informatie kan het gemeentelijke financiële belang schaden en kan leiden tot onevenredige benadeling van de gemeente dan wel onevenredige bevoordeling van derden. Het betreft financiële en andere informatie waarvan openbaarmaking de gemeentelijke onderhandelingspositie kan schaden in de toekomstige aanbestedingen.

Toelichting bouwkostenraming, stichtingskostenraming en second opinion
Bij deze brief hebben wij de second opinion toegevoegd die Royal Haskoning DHV heeft uitgevoerd op de bouwkostenraming voor het cultuurcluster Berlijnplein (bijlage 1 bij deze brief). De aanbevelingen uit de second opinion omtrent de bouwtijd, de planning en de voorbereidingskosten zijn verwerkt in de stichtingskostenraming en de bouwkostenraming. De stichtingskostenraming is reeds in uw bezit (bijlage 2.2 bij het raadsvoorstel Ontwikkelplan en Investeringsbeslissing Berlijnplein). De bouwkostenraming (een onderlegger voor de stichtingskostenraming) vindt u als bijlage 2 bij deze brief, net als een toelichting op de stichtingskosten (bijlage 3) en een specificatie van de opdrachtgeverskosten (bijlage 4).

Specificatie meerkosten circulair bouwen en restwaarde
In de financiële onderbouwing van het Ontwikkelkader Berlijnplein, vastgesteld in juni 2019, zijn de financiële kaders en de uitgangspunten, waaronder de ambities op het gebied van circulair en energieneutraal bouwen toegelicht. Het betreft de pagina's 6 tot en met 9 van de bijlage 'SO begroting Culturele Voorzieningen Berlijnplein IGG Bouweconomie dd. 19-12-2018' bij de raadsbrief Ontwikkelkader Berlijnplein van 24 juni 2019.

Het Ontwikkelplan en de investeringsbeslissing Berlijnplein, die nu ter besluitvorming voorliggen, zijn een uitwerking van het in 2019 vastgestelde Ontwikkelkader. De ambities op het gebied van materialisatie en architectuur komen voort uit de Architectonische en Stedenbouwkundige Aanwijzing, die Bureau Coenen, de stedenbouwkundig supervisor van Leidsche Rijn Centrum, per kavel meegeeft. De ambities voor energieneutraal bouwen zijn inmiddels de norm geworden en ook circulair bouwen is, met het aannemen van de motie Circulair Bouwen (M252/2016) de norm in Utrecht. In het Actieprogramma Utrecht Circulair 2020-2023 is vastgelegd dat we tot 2023 de tijd nemen om te leren en te experimenteren op dit gebied. Het circulaire cultuurcluster Berlijnplein is één van de twintig projecten die in het Actieprogramma genoemd zijn als pilotproject om met prioriteit van te leren. Het is niet mogelijk om separaat aan te geven wat de meerkosten zijn van circulair bouwen, omdat het niet alleen gaat om een bouwkundige investering, maar ook om realiseren van cultureel vastgoed dat door de manier waarop het ontworpen, gebouwd en beheerd wordt voor meerdere doeleinden langjarig te gebruiken is. Op basis van de uitgangspunten in de bouwkostenraming schatten wij de meerkosten voor circulair bouwen tussen de 5-10%. Aan de hand van de circulaire strategie beoordelen we de inschrijvingen in de aanbesteding en monitoren we de prestaties van het consortium.

Juist in dit project met het thema 'De Toekomst van de Stad' willen we innoveren en leren. We stellen een circulaire businesscase op en ontwikkelen daarbij een rekenmodel dat de restwaardes van producten en materialen inzichtelijk maakt en meerekent als opbrengst. Hiermee zetten we in op waardebehoud om daarmee een bijdrage te leveren aan de circulaire economie. Een eenduidig model voor het rekenen met restwaarde bestaat nog niet. We denken er nu aan om af te schrijven naar 0 en de restwaarde te zien als korting bij de vervangingsinvestering. We zetten de restwaarden dan niet aan het begin vast, maar kunnen die in de loop van de tijd aanpassen, omdat het meegenomen wordt als opbrengst in het meerjarige onderhoudsplan (MJOP). De uitwerking en implementatie van het model moet verder vorm krijgen in de volgende fasen van het project. Het nu voorliggende dekkingsplan is gebaseerd op de gebruikelijke berekening van de kostprijsdekkende huur. We hebben hierin bewust de restwaardes dus nog niet meegenomen, omdat we hierin zorgvuldig en voorzichtig in willen handelen.

Twee fasen contract en besluitvorming
De vraag is gesteld wat het zou betekenen als er tussen de ontwerp- en realisatiefase van het contract een extra besluitvormingsmoment wordt ingepast. Het toevoegen van een besluitvormingsmoment betekent het toevoegen van een risico voor marktpartijen. De introductie van een extra go/no go moment door de gemeenteraad maakt de kans groot dat marktpartijen zich terugtrekken uit de aanbesteding. Daarbij zullen partijen die wel inschrijven dit risico meenemen in hun aanbieding en hun ambities verlagen, met het risico op veel discussie over de gewenste kwaliteit in het ontwerp traject.

Zoals toegelicht in de aanbestedingsstrategie (bijlage bij het Ontwikkelplan, dat ter besluitvorming voorligt) is er bewust gekozen voor de beschreven contractvorm, een geïntegreerd contract met twee fasen (DNR/UAV). Om de circulaire ambities te bereiken is het wenselijk om het ontwerp, de realisatie en het onderhoud in één hand te houden en te kiezen voor een geïntegreerd contract. Vanwege de gewenste co-creatie en de beoogde invloed van huurders en gemeente in het ontwerpproces sluit een twee fasen contract beter aan dan de andere geïntegreerde contractvorm 'Design Build en Maintain'. Wij verwachten dus dat we een twee fasen contract een consortium kunnen selecteren dat past bij de ambities en specifieke kenmerken van dit project.

Voor de gemeente is dit een ambitieuze, innovatieve opdracht met een aanbestedingsprocedure waarin we veel van de inschrijvende consortia verwachten. Als we marktpartijen risico willen laten nemen, vraagt dat ook wat qua partnerschap aan het begin van het proces. Consortia moeten vanwege dit profiel hoge plankosten maken, waar een vergoeding van 25.000 euro van de gemeente tegenover staat. Partijen die inschrijven hebben juist de ambitie om niet alleen te ontwerpen, maar ook te realiseren. Op basis van de ervaring met eerdere projecten (bijv. HOV Busbaan Transwijk) is er een reëel risico dat partijen zich in het geval van een extra besluitvormingsmoment terugtrekken uit de aanbestedingsprocedure en geen geschikte partij voor deze plannen kan worden geselecteerd. Dit risico blijkt ook uit marktconsultatierondes over de aanbesteding van Berlijnplein. Het terugtrekken van partijen zou betekenen dat we het vernieuwende aanbod van culturele activiteiten voor wijk en stad op de cultuuras in Leidsche Rijn Centrum en de beoogde schaalsprong op het gebied van circulair bouwen niet kunnen realiseren.

Tot slot
Wij vertrouwen u hiermee voor dit moment voldoende geïnformeerd te hebben. Met de rapportages in het kader van de Regeling Risicovolle Projecten, waarvan het in werking treden in 2021 is voorzien, zullen wij u op de hoogte blijven houden van de verdere voortgang.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:

1. Second opinion raming Cultuurcluster Leidsche Rijn Royal Haskoning DHV dd. 1 november 2020.
2. Bouwkostenraming Culturele Voorzieningen Berlijnplein, Utrecht, IGG Bouweconomie dd. 17-12-2020
3. Toelichting stichtingskosten cultuurcluster Berlijnplein
4. Opdrachtgeverskosten in Stichtingskostenraming Berlijnplein 20210104

Notitie / Memo

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan:	Gemeente Utrecht, Bas van Stratum
Van:	John Dirks
Datum:	1 november 2020
Kopie:	Joppe Verhoef, Arthur van Loon Rowin Oosterink
Ons kenmerk:	T&PBH6716-100-100N001D0.2
Classificatie:	Alleen voor intern gebruik

Onderwerp: **Second opinion raming Cultuurcluster Leidsche Rijn**

De Gemeente Utrecht is voornemens om een nieuwe culturele voorziening te ontwikkelen op het Berlijnplein in Leidsche Rijn. Het project bestaat uit 3 gebouwen van verschillende hoogtes, die met elkaar verbonden zijn door middel van een galerij van 2 verdiepingen en het plein. Er is een globale, schematische plattegrond beschikbaar (structuurplan).
Duurzaamheid, circulariteit en energie neutraal zijn belangrijke uitgangspunten bij het ontwerp van het cultuurcluster.
IGG Bouweconomie uit Den Haag heeft zowel een SO-begroting als een begroting van de investeringskosten opgesteld. De gemeente Utrecht heeft RHDHV gevraagd om beide begrotingen te kostentechnisch te toetsen. In dit memo worden de bevinden van deze toets beschreven.

Beschikbare gegevens

- Huisvestingsconcept door Parkours, dd 2 april 2020 (inclusief ruimtestaat).
- Circulaire strategie door Copper 8, versie 0,2 dd 6 maart (inclusief bijlage met prestatie-eisen).
- Pagina's uit het stedebouwkundig ASA document door Jo Coenen.
- Initiële Stiko, door J. Dirks dd 17 december 2018.
- SO-begroting door IGG Bouweconomie, versie B dd 28 april 2020.
- Begroting investeringskosten door IGG Bouweconomie, versie A dd 20 april 2020.

Bevindingen

Algemeen

- De scope van het werk en de uitgangspunten zijn duidelijk omschreven. Het bouwrijp maken, eventuele sanering en het sloopwerk van de bestaande opstallen zijn uitgesloten.
- De begrotingen zijn gebaseerd op de beschikbare gegevens. Daar waar nog geen gegevens beschikbaar zijn, is gebruik gemaakt van vormfactoren en/ of zijn er aannames gedaan. Deze aannames zijn o.i. reeël.
- De begrotingen zijn compleet. Er zijn geen ontbrekende delen gevonden.
- Het prijspeil van beide begrotingen is april 2020.
- De in de begrotingen gehanteerde planning is korter dan de door de gemeente gehanteerde planning (uit mail Joppe Verhoef van 12 mei 2020). Bouwtijd van 22 maanden ipv 14 maanden. Hierdoor kunnen de bedragen voor ABK, renteverlies en reservering voor loon en prijsstijgingen te laag zijn. Hetzelfde geldt voor de voorbereidingskosten.

Onderbouwing hoeveelheden en eenheidsprijzen directe kosten

- De uitgangspunten met betrekking tot de belangrijkste hoeveelheden zijn steeds benoemd. De hoeveelheden zelf zijn door ons niet gecontroleerd.

- De gebruikte eenheidsprijzen zijn, gebaseerd op kengetallen en verder niet onderbouwd. Dat is ook gebruikelijk voor de fase waarin het project verkeert. De eenheidsprijzen zijn herkenbaar**.**

Indirecte kosten of staartkosten

- De staartkosten zijn berekend over de directe bouwkosten, inclusief de installatiekosten. Bij het beoordelen van de percentages is hier rekening mee gehouden.
- De gehanteerde percentages voor de algemene bouwplaatskosten (7,2%), Algemene kosten bouwbedrijf (7,0%), Winst & Risico (4%) en overige kosten zoals CAR en bankgarantie (0,4%) zijn reeël, gezien de omvang en complexiteit van het gebouw. De coödinatiekosten voor de nevenaannemers worden geacht in de algemene bouwplaatskosten te zitten.
- Voor nader te detailleren is een toeslag van 10% over de directe kosten opgenomen. Dat is passend bij de fase waarin het project verkeert en de hoogte van de gebruikte eenheidsprijzen.

Risico's en onzekerheden

- Voor zover bekend zijn er geen risicosessies gehouden voor dit project. Bij de investeringskosten is een post onvoorzien opgenomen van 10% en een projectrisico van 10%. Het percentage onvoorzien is wellicht wat aan de lage kant, gezien het innovatieve karakter van het project.
- Het projectrisico is gezien de huidige marktverwachting aan de hoge kant, Daarbij moet er wel strak op gestuurd worden dat het project binnen het programma van eisen uitgewerkt wordt.

Investeringskosten

- De investeringskosten zijn opgesteld conform de binnen de gemeente Utrecht geldende richtlijnen. Dat betekent onder andere dat de kunstregeling opgenomen is en dat er een projectrisico opgenomen is. Ook hier zijn de uitgangspunten duidelijk vermeld.
- Het initële STIKO uit 2018 is verder buiten beschouwing gelaten. Dit was gebaseerd op zeer summiere gegevens en is inmiddels achterhaald.
- Voor de aansluitkosten, leges, heffingen en verzekeningen is 2,75% opgenomen. Dat is voldoende. De CAR-verzekeing is opgenomen bij de bouwkosten.
- Voor de voorbereidingskosten is 14% opgenomen. Dat is inclusief de kosten van het projectteam van de gemeente. Dit is mede gezien het inovatieve karakter van het project (wellicht veel extra overleg) en de lange voorbereiding- en bouwtijd aan de lage kant.
- Voor het renteverlies is uitgegaan van 2% per jaar. Dit is conform de gemeentelijke richtlijn.
- Voor de loon- en prijsstijgingen is uitgegaan van de langjarige gemiddelde prijsstijging van 3%/ jaar.
- De berekeningen van het renteverlies en de loon- en prijsstijgingen zijn correct uitgevoerd.
- Bij ons is onbekend of er nog historische kosten uit het verleden zijn die in deze begroting opgenomen moeten worden. Check door gemeente.

(Voorlopige) conclusies en aanbevelingen

- De begrotingen zijn compleet en goed onderbouwd. Er zijn, buiten de genoemde uitsluitingen, geen ontbrekende delen gevonden.
- De bouwkosten bedragen ruim [redacted] euro/ m2 en de investeringskosten bijna [redacted] euro/ m2 (beide exclusief BTW). Dit zijn, rekening houdend met het innovatieve karakter van het project reële bedragen.
- De door IGG en de gemeente gehanteerde planningen verschillen nogal. Wij adviseren om samen tot een reële planning te komen en de gevolgen hiervan te verwerken in de begrotingen.
- Het andere aandachtspunt betreft de eventuele historische kosten. Bij ons is niet bekend of deze er zijn en of deze ten laste van het project komen**.**

Besluithistorie en procesbeschrijving Culturele Voorziening Leidsche Rijn Centrum

2004
Visie d.d.23 april 2004 - Vastgesteld door B&W d.d. 23 maart 2004.
"Een culturele trekker van formaat zorgt ervoor dat ook bezoekers van buiten Utrecht het centrum als bestemming kiezen" – 15.000 m² bvo in plangebied gereserveerd.

2006
Masterplan Leidsche Rijn Centrum, vastgesteld door de gemeenteraad d.d. 12 januari 2006
Culturele trekker van formaat, 15.000 m2 bvo.

Van 2004-2007 werkt de Schouwburg aan het idee om een derde Schouwburgzaal van 1500 stoelen in Leidsche Rijn Centrum te laten landen.

2007
De Schouwburg krijgt twijfels bij locatie in Leidsche Rijn Centrum. Er wordt een locatiestudie voor een nieuw theater gemaakt.

2009
Stedenbouwkundig Plan Leidsche Rijn Centrum Zuid vastgesteld door het college van B&W op 19 mei 2009
"Culturele trekker van formaat, 15.000 m² bvo voor een culturele functie van grote betekenis. Het gaat om een bijzondere podiumfunctie, waarbij te denken valt aan een operagebouw of een schouwburg.

2010
Januari 2010:
Het college van B&W spreekt een voorkeur uit voor Leidsche Rijn Centrum als locatie voor de beoogde extra grote zaal van de Stadsschouwburg Utrecht. Titel persbericht 15 januari 2010: Voorkeur Leidsche Rijn Centrum voor Schouwburg XL .

In Voorjaarsnota 2010 voor het eerst budget opgenomen voor de Culturele Voorziening met als uitgangspunt 8,6 mln. per jaar vanaf 2014. De reservering is voor de kapitaallast voor de onrendabele top op de investering in Schouwburg XL in Leidsche Rijn Centrum.

Augustus 2010:
Verzoek aan aantal partijen om van gedachten te wisselen om beter inzicht te krijgen in het beoogde concept . Partijen:
Joop van den Ende Theaterproducties
Vereniging van Schouwburg en Concertgebouw directies
CineMec
Eyeworks
The Agency
V&V Entertainment

2011
In Voorjaarsnota 2011 is de planning geactualiseerd en de kapitaallast 2014 en 2015 vrijgevallen. De reservering van 8,6 mln is met andere woorden 2 jaar opgeschoven.

2012
In 2012 is de 8,6 miljoen structureel verlaagd naar 8,0 miljoen per jaar.

2013
22 januari 2013 B&W-besluit:
Het college geeft opdracht voor het uitwerken van een Programma van Eisen voor een grote zaal van 1200 – 1500 stoelen, het opstellen van een stichtingskostenraming en een exploitatieopzet gerelateerd aan een benchmark van gerealiseerde theaters in Nederland.

De reservering van 8,0 mln. in 2016 is vrijgevallen als gevolg van een actualisatie van de planning. Vanaf 2017 structureel 8,0 mln. nog steeds opgenomen.

Notitie: Publiek voor een theater in Leidsche Rijn d.d. 24 september 2013, LAgroup.

2014
15 januari 2014– Bijeenkomst Platform toekomst Leidsche Rijn Centrum: noodzaak culturele voorziening benadrukt.

27 juni 2014, Commissiebrief nieuw college
"……Onderzocht is of een theaterzaal van 800 stoelen haalbaar zou zijn, mede in relatie tot bestaand cultureel aanbod in (de nabijheid van) Utrecht als Stadsschouwburg Utrecht, Castellum de Hoge Woerd en Theater De Kom in Nieuwegein. Uitkomst van dit nader onderzoek is, dat er in Leidsche Rijn Centrum in afgeslankte vorm ruimte is voor een theaterfunctie, primair voor bezoek van de bewoners uit Leidsche Rijn (Rapport "Publiek voor een theater in Leidsche Rijn", LAgroup, september 2013).
"……..Dit brede stadsgesprek zullen wij aanvullen met de expertise uit het veld van cultuur, gaming, educatie en de markt. In een iteratief proces zullen we elkaar moeten vinden in een uitvoerbaar cultureel profiel".
"……..We organiseren een stadsgesprek."

Op weg naar het stadsgesprek zijn interviews gehouden met adviseurs/deskundigen over de combinatie van theater met serious gamecultuur. Dit resulteerde in het filmpje 'House of Playful Culture'.

18 september 2014 – raadsbrief
Beschrijving aanpak Stadsgesprek en toelichting op het concept voor een Huis voor Beeldcultuur/gamecultuurcentrum.

28 okt 2014, Stadsgesprek Culturele voorziening LRC
Het filmpje House of Playful Culture is vertoond. Daarna in gesprek met bewoners, culturele ondernemers uit Leidsche Rijn en uit de stad en met vertegenwoordigers van de wijkraden en het bewonersplatform. Het resultaat van het stadsgesprek is een overzicht van ideeën hoe de invulling van de culturele voorziening in Leidsche Rijn Centrum tot meer levendigheid in Leidsche Rijn Centrum kan leiden. Uitgangspunt is dat de ideeën door culturele ondernemers worden gefinancierd en geëxploiteerd.

In vervolgproces zijn opdrachten uitgezet bij initiatiefnemers Multifunctionele Evenementen Locatie en bij die van het Glazen Circus. Derde spoor voorbereiden: Een uitvraag.

2015
In april 2015 aangescherpte bestuursopdracht vanuit B&W:

Uitwerken van de Culturele Voorziening in een aantal sporen:

1. Multifunctionele evenementenlocatie – initiatiefnemers trekken zich in juni 2015 terug;
2. Mobile Arts, Sharing Arts Society en Vrijstaat met het initiatief voor een semi-permanente voorziening, het Glazen Circus in de Tuin van Heden – opdracht tot uitwerken van een businesscase om de haalbaarheid vast te stellen;
3. Voorbereiden marktconsultatie en aanbesteding.
   Workshop 2 september 2015 – levendig Leidsche Rijn Centrum ter voorbereiding van een marktconsultatie: verkenning kansrijke activiteitenprogramma's, exploitanten en eigenaren.

Juni 2015
Bij Voorjaarsnota 2015 wordt budget Culturele Voorziening in Leidsche Rijn Centrum vanaf 2017 structureel verlaagd van € 8 mln. naar € 3,65 mln.

31 aug 2015
Gesprek met Stage Entertainment (Amsterdam) over interesse in ontwikkeling en vastgoedpositie. Slechts beperkte interesse in een deelexploitatie en geen vastgoedaspiraties.

2 sept 2015
Workshop Levendig Leidsche Rijn Centrum ter voorbereiding van een uitvraag. Deelnemers aan workshop zijn o.a. afkomstig uit culturele ondernemingen, marktpartijen, onderwijsinstelling, cultureel adviseurs en Wijkbureaus.

3 december 2015 – Raadsbrief
Uitgangspunt: eerst helderheid over een exploitabel programma, daarna besluitvorming over een gebouw. Start marktconsultatie (brochure) – ter voorbereiding op een eventuele uitvraag. Aangeschreven partijen zijn diverse culturele organisaties en diverse media.

2016
8 april 2016
Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum
Collegebesluit en raadsbrief

Het college besluit om te kiezen voor modulaire opbouw van de culturele voorziening via programmering, in het licht van placemaking en identiteitsvorming van Leidsche Rijn Centrum. Programmering en betekenis geven aan de plek zijn leidend, een gebouwde voorziening vloeit hieruit voort. Voor de periode 2017-2018 wordt een intendant aangesteld, die bouwt aan een levendige culturele programmering in Leidsche Rijn Centrum. Parallel hieraan wordt een mogelijk kansrijk voorstel uit de marktconsultatie (CityHall) uitgewerkt en getoetst op haalbaarheid.

Uitvoering zomerprogramma 2016

8 juni 2016
Procesbeschrijving culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum
Raadsbrief met een procesbeschrijving en besluithistorie culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum , conform een toezegging aan de raad.

9 november 2016
Culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum (2016)
raadsbrief en evaluatierapport zomerprogramma.

2017
24 Januari 2017
Programmastrategie en voorbereiding eerste fase gebouwde culturele voorziening

Besluit om de in 2016 ingezette lijn 'vorm volgt functie' door te zetten en in 2017 en 2018 de aanpak voor programmering uit te voeren en te gaan bouwen aan een 'grensverleggend makersplein' in 2017 en 2018. Het college zet deze lijn door in een gebouwde culturele voorziening en geeft opdracht voor het uitwerken van een businesscase voor een culturele voorziening van en voor makers.
Het concept CityHall krijgt geen vervolg vanuit de gemeente, omdat er teveel twijfels zijn over de uiteindelijke haalbaarheid van het plan binnen de meegegeven kaders.

13 oktober 2017
Voortgang culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum
Voortgang culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum – besluit opstellen ontwikkelstrategie

Het college besluit om een ontwikkelstrategie op te stellen voor de culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum op basis van het centrale uitgangspunt 'vorm volgt functie' en daarin de waardevolle elementen uit de analyses van de businesscase 'een culturele voorziening van en voor makers' mee te nemen.
"de inhoud is leidend voor de vorm van de culturele voorziening: de functie dicteert het gebouw. Dit vraagt om een uniek ontwikkelproces, zowel qua vormgeving als qua fasering, omdat de inhoud zich vormt gedurende het proces"

2018
20 februari 2018
Ontwikkelstrategie culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum
Ontwikkelstrategie culturele voorziening Leidsche Rijn Centrum vastgesteld door het college.

De ontwikkelstrategie beschrijft hoe we van een tijdelijk programma stapsgewijs toewerken naar een permanente culturele voorziening op de cultuuras in Leidsche Rijn Centrum om zo te bouwen aan een levendig Leidsche Rijn Centrum, waar de gemeente samen met andere partijen een vernieuwend en verrassend cultureel programma realiseert. De ontwikkelstrategie bestaat uit een aanscherping van eerder geformuleerde ambities, kaders en uitgangspunten, geeft inzicht in de mogelijkheden van stapsgewijze ontwikkeling van de voorziening en bevat een beschrijving van de inrichting van het planproces.

2019
20 mei 2019
Showman's Fair Berlijnplein
Raadsbrief Showman's Fair Berlijnplein.

De samenwerking met de Stichting Mobile Arts voor de uitvoering van de Showman's Fair op het Berlijnplein in Leidsche Rijn Centrum wordt met wederzijdse instemming beëindigd.

24 juni 2019
Ontwikkelkader Berlijnplein en leidende principes
Ontwikkelkader Berlijnplein 'De toekomst van de Stad' en leidende principes vastgesteld.

Het college besluit om een investeringsbeslissing voor te bereiden voor de invulling van de culturele voorziening, waarin de energieneutrale en circulaire ambities zijn verwerkt en om een investeringsbeslissing voor te bereiden om de Boerderij Hofstede ter Weide geschikt te maken bestendige huisvesting van kinderkunstlocatie De Vrijstaat.

Het college besluit hiermee om stapsgewijs toe te werken naar een plek met een vernieuwend publieksprogramma voor verschillende doelgroepen en werkplekken voor diverse makers en (culturele) instellingen die zich bezighouden met het thema 'de Toekomst van de Stad'.
"een gebied van 8900 m2 met een mix aan buiten- en binnenruimtes, bijzondere architectuur, verrassende installaties, een divers cultureel programma en werkruimtes voor makers. Een dergelijke voorziening komt tegemoet aan de grote ruimtebehoefte in de culturele sector en onderscheidt zich duidelijk van de cultuurgebouwen die Utrecht al rijk is"
Het college kiest voor een bijzondere samenwerking met RAUM en DePlaatsmaker, gezamenlijk opstellers van de leidende principes.

2021
7 januari 2021
Huisvesting partijen Berlijnplein na de brand
Raadsbrief Huisvesting partijen Berlijnplein na de brand (2021)

2 februari 2021
Het college biedt het Ontwikkelplan Berlijnplein en de bijbehorende investeringsbeslissing ter besluitvorming aan de gemeenteraad.

1. Technische bijeenkomst met het college over het raadsvoorstel met de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De fracties ontvangen graag een technische toelichting op het raadsvoorstel en stellen daarbij nog graag vragen. Hieronder alvast enkele onderwerpen waar zij meer over willen weten:

Historie

Hoe verhoudt dit plan zich, ook financieel, tot eerdere plannen in dit gebied (theater, Het Glazen Circus, CityHall)?

Het Ontwikkelplan sluit meer dan de voorgaande plannen aan bij de ontwikkelingen in de culturele sector, waar ingezet wordt op ontschotting en samenwerking: tussen verschillende culturele disciplines, vanuit cultuur naar andere sectoren, van cultuur bezoeken (passief) naar samen cultuur maken (actief) en op verbindingen tussen professionals en amateurs. Daarbij bouwt het voort op de ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan bij de stapsgewijze ontwikkeling van de plek.

In 2010 spreekt het college een voorkeur uit voor Leidsche Rijn Centrum als locatie voor de beoogde extra grote zaal van de Stadsschouwburg Utrecht. (“Culturele trekker van formaat, 15.000 m2 bvo voor een culturele functie van grote betekenis”) Voor deze Schouwburg XL is op de programmabegroting 2010 een bedrag van 8,6 miljoen per jaar gereserveerd. Dit bedrag zou per 2014 beschikbaar zijn voor de kapitaallast voor de onrendabele top op de investering. Dit bedrag is in 2012 verlaagd naar 8,0 miljoen per jaar. In juni 2014 concludeerde het college, op basis van een onderzoek naar de haalbaarheid van een theaterzaal van 800 stoelen, dat er in Leidsche Rijn Centrum ruimte zou zijn voor een theaterfunctie in afgeslankte vorm. Bij de Voorjaarsnota 2015 is het budget voor de Culturele Voorziening in Leidsche Rijn vanaf 2017 structureel verlaagd van 8,0 miljoen naar 3,65 miljoen per jaar.

Het programma en het concept voor het Glazen Circus werden in 2016 beoordeeld als onderscheidend, maar het voorstel kende teveel kwetsbaarheden om verder uit te werken. Dit betrof de artistiek-inhoudelijke onderbouwing, de kwetsbaarheden en de beperkte alternatieve aanwendbaarheid van de beoogde gebouwde vorm, de benodigde investeringen van 18,6 miljoen ten opzichte van de beperkte exploitatieduur in combinatie met de organisatievorm en de hoogte van de onrendabele top met een minimale bandbreedte tussen de 6,3 miljoen en 14,1 miljoen, waarbij er veel risico’s nog niet voorzien waren van concrete bedragen.

Aan de eerste uitwerking van CityHall is in 2017 geen vervolg gegeven omdat het aandeel van de culturele programmering gering was, het commerciële programma zich op sterk concurrerende markten leek te bevinden en er twijfels waren over de uiteindelijke haalbaarheid binnen de meegegeven kaders.

De investeringsbeslissing voor de uitvoering van het Ontwikkelplan past, met al haar artistiek-inhoudelijke, bouwkundige en organisatorische ambities, binnen de beschikbare financiële kaders van 3,66 miljoen (prijspeil 2021)

- Welke (andere) geïnteresseerden hebben zich gemeld en hoe heeft de selectie plaatsgevonden?

In 2016 besloot het college tot modulaire opbouw van de culturele voorziening: programmering en betekenis geven aan de plek zijn leidend, een gebouwde voorziening vloeit hieruit voort. Dit leidde tot stapsgewijze ontwikkeling van de plek, die het huidige college in het Coalitieakkoord heeft gecontinueerd.

RAUM is de pionier op de plek, opgericht in 2017. Op basis van onafhankelijke toetsing van de organisatie en activiteiten en een beoordeling van de plannen heeft RAUM vervolgopdrachten ontvangen. Op dit moment loopt een (wegens corona vertraagd) visitatietraject en in 2022 loopt RAUM mee in het reguliere visitatietraject van de Cultuurnota.
Sinds 2018 is DePlaatsmaker betrokken bij Berlijnplein. Zij organiseren ruimte voor kunstenaars, creatieven en culturele instellingen. Inspelend op de behoefte aan plekken voor creatief talent, werken ze mee aan het opstellen van het Ontwikkelkader en de leidende principes, die door het college zijn vastgesteld in 2019.
Tot die tijd hebben zich geen andere partijen gemeld. Vanaf 2019 groeide het aantal partijen op de kavel onder de vlag van DePlaatsmaker, die als organisatie al jarenlang huisvesting faciliteert voor kunstenaars, creatieven en culturele instellingen. Het NUT (Nieuw Utrechts Toneel), de Buurtwerkkamer Leidsche Rijn, ontwerperscollectief Goede Vrijdag en stedelijk adviesbureau Jonge Honden. Er is gezocht naar een mix van partijen die zich bezig houden met vraagstukken gerelateerd aan het thema 'Toekomst van de stad', passend bij de ambities uit het Ontwikkelkader: partijen die bijdragen aan het publieksprogramma op Berlijnplein en in verbinding staan met bewoners en organisaties in de wijk Leidsche Rijn.

De komende jaren gaat het aantal partijen op Berlijnplein substantieel groeien, waarbij we een open, brede en diverse werving gaan organiseren waarbij de huidige huurders en pleingenoten actief betrokken zijn bij de selectie.

Restwaardes

- Hoe zal het rekenen met restwaardes van materiaal in zijn werk gaan?
Dat is onderdeel van de innovatie in het project. We gaan een circulaire businesscase opstellen en daar een rekenmodel voor ontwikkelen met als doel om in te zetten op waarde-behoud en daarmee een bijdrage te leveren aan de circulaire economie.
In een circulaire businesscase worden de kosten en baten van een project gedurende de hele levenscyclus tegen elkaar afgewogen. Het uitgangspunt is dat producten en materialen restwaarden hebben, die als baat wordt meegenomen in de businesscase. Een eenduidig model hiervoor bestaat nog niet.
Een werkgroep met experts vanuit VGU, Copper8 en IGG Bouweconomie heeft een eerste verkenning gedaan, waarin per gebouwlaag (skelet, gevels, installaties, plattegronden,

inboedel) de stichtingskosten en exploitatiekosten worden afgezet tegen de financiële baten (huur- en restwaarde). Hier is gewerkt met gefundeerde aannames en kengetallen, passend bij de fase van het project.
De uitwerking en implementatie van het model zal verder vorm krijgen in de volgende fasen van het project. We denken er nu aan om op basis van dit model niet tót een bepaalde restwaarde af te schrijven, maar de restwaarde te zien als korting. Dus we schrijven wel af naar 0, maar nemen de opbrengst van het materiaal/onderdeel mee als 'korting' op de vervangingsinvestering. Op die manier hebben we meer controle op de restwaarden. We zetten de restwaarden niet aan het begin vast, maar kunnen die in de loop van de tijd aanpassen, omdat het meegenomen wordt als opbrengst in het meerjarige onderhoudsplan (MJOP). NB. Het nu voorliggende dekkingsplan is gebaseerd op de gebruikelijke berekening van de kostprijsdekkende huur.

- Hoe past dit binnen de huidige beleidskaders en/of op welke manier moeten huidige beleidskaders (op termijn) worden aangepast?
In de wet- en regelgeving waar we als gemeente mee te maken hebben en de kaders die gegeven worden voor administratief handelen, is de zgn. componentenbenadering een aanknopingspunt om daadwerkelijk te kunnen gaan rekenen en administreren met verschillende afschrijvingstermijnen. De BBV en de gemeentelijke Nota Waarderen, Activeren en Afschrijven van Vaste Activa (Nota WAAVA) geven aan, dat de gemeente Utrecht terughoudend is met de toepassing van de componentenbenadering en dat materiële activa worden afgeschreven naar nul. Het college heeft aan de raad toegezegd drie onderwerpen uit de Nota Waava tegen het licht te houden: activeringsgrens, restwaarde en componentenmethode. Het is onderdeel van de innovatie in het project Berlijnplein om de circulaire businesscase verder uit te werken, in samenwerking met vakspecialisten, zodat we op basis verdere afwegingen kunnen maken over de financieel administratieve kansen en beperkingen ten aanzien van het rekenen met restwaarden.

- Komen restwaardes ten goede aan het programma cultuur?
In de gebruikelijke werkwijze zou het voordeel van het rekenen met restwaarde terecht komen bij de VGU. De restwaarde komt, als deze gezien wordt als korting bij vervanging, als opbrengst terecht in het MJOP (Meerjarig Onderhouds Programma).
Er is een aantal scenario's verkend om te onderzoeken of de restwaarde ten goede zou kunnen komen van het programma Cultuur. Door de kostprijsdekkende huur na het VO te herijken of door te werken met een gesloten begroting voor het gehele project (waar nu ook al mee wordt geëxperimenteerd bij het Nieuwe Zandpad) zou dit wel gerealiseerd kunnen worden. Dit vraagt verdere uitwerking in het vervolg.
De restwaardes zijn nog niet meegenomen in de huidige berekeningen. We willen de ervaringen die we hiermee opdoen in het cultuurcluster Berlijnplein delen en meenemen bij de ontwikkeling van toekomstige projecten.

Ruimtes
- Hoeveel ruimte wordt er gereserveerd voor Makers en hoeveel ruimte voor de presentatie en andere doeleinden? De fracties horen van het college graag welke redenen ten grondslag liggen aan deze verdeling. Graag een toelichting hierop tijdens presentatie.

We hebben gezocht naar een balans tussen de verschillende ambities die we in dit project willen realiseren: een groeiend aanbod van culturele activiteiten voor wijk en stad in Leidsche Rijn Centrum, plekken voor makers en voor eigentijdse grootstedelijke kunstvormen in flexibele toekomstbestendige gebouwen met een vernieuwende culturele uitstraling, passend bij de kwaliteit van Leidsche Rijn Centrum. We daarom tot onderstaand programma gekomen.

Globaal PvE	**m2 bvo**
RAUM	2200
Plek voor Dans / Theater	1250
Presentatieruimte	500
Ateliers	2000
Muziekstudio's / werkplaats	250
Innovatie / startups	1500
Onderwijs	1000
Sociaal	500
	9200

Een groot deel van de ruimten in het overzicht zijn zowel voor makers als voor presentaties, want wij hanteren geen strikte scheiding tussen makers-plekken en presentatie-plekken. In presentatieplekken kunnen ook makers aan de slag. In makers-ruimtes kunnen ook presentaties gegeven worden. Hiermee maken we inhoudelijke crossovers én zorgen we dat de ruimtes zo veel mogelijk benut worden. Denk aan een dansstudio die in een week zowel dienst doet als een plek voor professionele repetities, workshops voor amateurs en een kleine eindpresentatie van een dansvoorstelling. Hierbij spelen we zowel in op de vraag naar ruimtes in de wijk als op stadsbrede vragen op basis van sector-analyses.

Een aantal aspecten is van belang: een visie op verbinden tussen plekken waar gemaakt wordt en waar publiek komt, een goede mix van diverse partijen, een intensief ruimtegebruik, een goed publiek centrumklimaat, sociale veiligheid op verschillende momenten in de week. Dit is geen harde wetenschap, maar zoeken naar de juiste balans. We denken deze gevonden te hebben in de beschreven verdeling. Daarbij bouwen we bewust flexibel, zodat ruimtes relatief gemakkelijk kunnen worden samengevoegd of opgesplitst als toekomstig gebruik daarom vraagt.

Besluit algemeen belang

- Aan wat voor nadere afspraken met toekomstige huurders met winstoogmerk wordt gedacht? Zit dat in inhoudelijke afspraken (over bijv. programma en samenwerking) of ook in maximale huurtermijnen?

De nadere afspraken met toekomstige huurders met winstoogmerk betreffen met name inhoudelijke afspraken over programma en samenwerking. Hoe dit precies vorm gaat krijgen, moet juridisch verder uitgewerkt worden, maar gedacht wordt aan een addendum bij de huurovereenkomst als een mogelijke manier om hier invulling aan te geven. In de werving van toekomstige huurders zullen de huidige huurders en de gebiedscoöperatie Berlijnplein een belangrijke rol vervullen. Uitgangspunt is dat partijen die zich vestigen op Berlijnplein lid worden van de coöperatie en van daaruit bijdragen aan de gezamenlijke programmering en

uitstraling van Berlijnplein. De jaren in de aanloop naar de realisatie van de nieuwe gebouwen worden gebruikt om dit verder vorm te geven en uit te werken.

Danshuis HEUTE

- Hoe is het concept tot stand gekomen?

In 2020 heeft Inge Koks, als externe expert op het gebied van urban en dans de opdracht gekregen om een concept te formuleren voor een 'plek voor dans en beweging' als onderdeel van de ontwikkeling van een nieuwe culturele voorziening op Berlijnplein. Achtergrond was de ondervertegenwoordiging van dans in de stad (Sectoranalyse Theater en Dans, cultuurnota 2021-2024), de behoefte aan meer ruimte voor urban arts en jongerencultuur (visitatiecommissie cultuurnota 2017-2020) en de bevindingen uit 2019 dat het Berlijnplein hiervoor een geschikte locatie zou kunnen zijn.
Inge heeft in de uitvoering van haar onderzoek gesproken met ongeveer 40 Utrechtse dansgezelschappen, podia en onderwijsinstellingen, wijkcultuurhuizen, organisaties in Leidsche Rijn en individuele makers en dansers Uit al deze gesprekken is het concept HEUTE gedestilleerd.

- Hoe zijn keuzes voor partijen gemaakt en hoe verhoudt het concept van Danshuis HEUTE zich tot het eerdere initiatief 'Danshuis bij de Gele brug'?

Het rapport 'Concept HEUTE Ruimte voor dans op het Berlijnplein' beschrijft de kans om een veelvormige, bruisende plek voor nieuwe dansvormen in Utrecht te ontwikkelen. Bij het rapport zijn diverse onderleggers als input gebruikt, waaronder 'Danshuis bij de Gele Brug', maar ook Sectoranalyse Theater en Dans en de bevindingen van de visitatiecommissie cultuurnota 2017-2020. Inhoudelijk passen de ambities en visies van Dans bij de Gele Brug binnen de ambities zoals deze nu in het danshuis concept op Berlijnplein zijn verwoord.

Deze plek gaat uit van de actualiteit en relevantie van dans en verbondenheid met de stad en het stadse leven. Door meerdere stijlen onder één dak samen te brengen en naast het maken van producties ook ruimte te bieden voor educatie, participatie en presentatie, krijgt deze plek een unieke positie in het Nederlandse danslandschap. Het rapport is door de gemeente overgenomen als richtinggevend voor ontwikkeling van het danshuisconcept op Berlijnplein, als onderdeel van de totale ontwikkeling van het cultuurcluster Berlijnplein.

Deze keuze betekende dat de gezelschappen Shifft, 155 en IRC (een van de initiatiefnemers van Dans bij de Gele Brug) de kern vormen van het danshuis. Alle drie de gezelschappen zijn opgenomen in de Cultuurnota 2021-2024 en ontvangen een meerjarige subsidie 2021-2024 van het Fonds Podiumkunsten. Zij de opdracht krijgen om deze plek te ontwikkelen, met als specifiek aandachtspunt ruimte voor een meer regulier dansaanbod, zoals kinder- en jongerenactiviteiten van Cultuur19, dansscholen en andere dansinitiatieven. Over de invulling hiervan vinden gesprekken plaats met de initiatiefnemers.
In de plannen is ook letterlijk ruimte opgenomen specifiek voor deze doelstelling, waarbij de gesprekken over hoe de verbindingen te leggen tussen amateurdans en professionele dans nu aan de orde zullen komen.

Commissie Mens en Samenleving

Dossiernummer	1426
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 april 2021
Agendapunt	7
Omschrijving	Raadsvoorstel Visie Vervoer voor iedereen
ID	1474
Behandelend ambtenaar	Arjan Koerts
Telefoon	06-13553525
E-mail	arjan.koerts@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Sociaal domein
Portefeuillehouder	Wethouder Van Ooijen
Beleidsveld	Maatschappelijke Ondersteuning
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Jochim Schueler/Welzijn, Maatschappelijke ondersteuning, Asiel en integratie/06-42238564

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsinformatiebijeenkomst	16 februari 2021
Commissie Mens en Samenleving	**1 april 2021**
Gemeenteraad	8 april 2021

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Visie Vervoer voor Iedereen

Beleidsveld	Maatschappelijke ondersteuning
Organisatieonderdeel	Maatschappelijke Ontwikkeling
Opsteller	Arjan Koerts
Kenmerk	8045622
Vergaderdatum Raad	
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De visie Vervoer voor Iedereen vast te stellen, waarin de opgave waar we als gemeente voor staan op het gebied van doelgroepenvervoer en de aansluiting hiervan op het (aanvullend) openbaar vervoer wordt geschetst, met als uitgangspunten:
    a. Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag mogelijk in de piramide als voor hen mogelijk is.
    b. We bieden passend vervoer.
    c. We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer.
    d. De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd.
    e. Het systeem is eenvoudig.
    f. We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

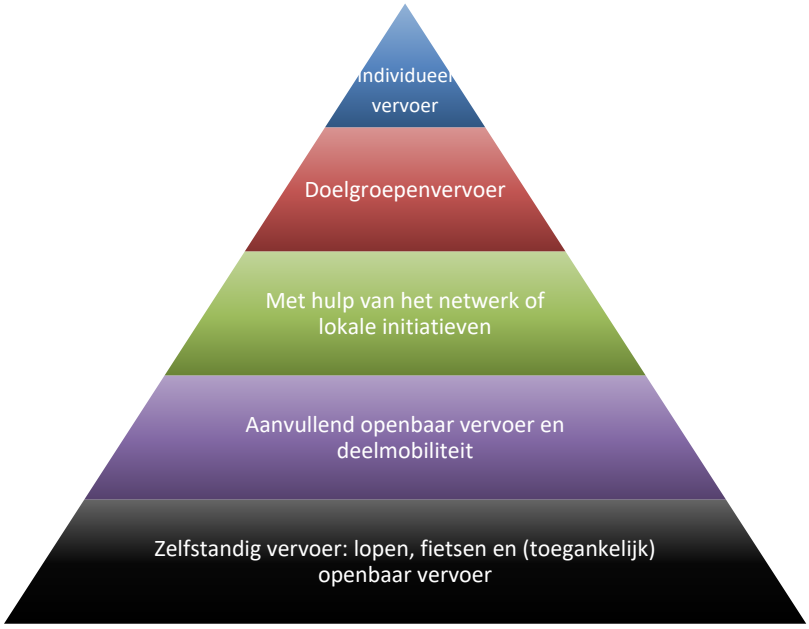
Samenvatting

Gemeente Utrecht staat voor een grote vervoersopgave. Enerzijds op het gebied van het bieden van passend vervoer voor iedereen, anderzijds op het gebied van bereikbaarheid. Vernieuwing van het doelgroepenvervoer en een goede aansluiting op het (aanvullend) openbaar vervoer is nodig om vervoer voor iedereen te realiseren. Hiervoor is een aantal uitgangspunten geformuleerd die het kader geven voor het doelgroepenvervoer van de gemeente Utrecht voor de komende jaren met een goede aansluiting op het mobiliteitsbeleid. Het opnieuw aanbesteden van het sociaal recreatief vervoer per december 2023 is hierbij de eerste concrete uitdaging.

Context

Aanleiding

In het coalitieakkoord Utrecht: Ruimte voor iedereen is de volgende passage opgenomen: “Het is de normaalste zaak van de wereld dat iedereen kan meedoen, zowel in fysiek als sociaal opzicht. En dat de stad en haar voorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn en dat alle Utrechters gelijkwaardig worden bejegend. In de praktijk blijken sommige Utrechters echter letterlijk en figuurlijk tegen drempels aan te lopen als ze willen meedoen. Die drempels willen we wegnemen en we werken aan betere fysieke en sociale toegankelijkheid voor iedereen”. Ook op het gebied van vervoer zijn er drempels die weggenomen moeten worden. Om mee te doen aan de maatschappij moeten mensen zich immers kunnen verplaatsen. Dit kan op verschillende niveaus:

Gemeente Utrecht staat voor de opgave een vervoersysteem te realiseren waarbij niemand tussen wal en schip valt. Tegelijkertijd staan we in de regio voor een forse bereikbaarheidsopgave, zien we dat het gebruik van het doelgroepenvervoer stijgt, het budget daalt en de kosten stijgen. Bovendien willen we een kwaliteitsimpuls aan het doelgroepenvervoer geven en willen we streven naar zero-emissie per 2025 in het doelgroepenvervoer door de inzet van zero-emissie voertuigen te stimuleren. Deze ontwikkelingen zorgen voor een kostenstijging waardoor een financieel knelpunt ontstaat op het gebied van doelgroepenvervoer.
Naar de toekomst toe zijn nog meer ontwikkelingen te verwachten die het vervoer nog meer onder druk zetten, zoals de groei van de stad, dubbele vergrijzing en langer zelfstandig thuiswonen.

Vanaf eind 2023 wordt de gemeente verantwoordelijk voor het contractbeheer van sociaal recreatief vervoer, de huidige regiotaxi (één van de vormen van doelgroepenvervoer). We moeten dan, al dan niet in samenwerking met andere gemeenten uit de regio, een nieuwe aanbesteding vormgeven om invulling te geven aan sociaal recreatief vervoer. Dit is een kans om de verschillende vormen van het doelgroepenvervoer waar we als gemeente verantwoordelijk voor zijn meer in samenhang te organiseren, maar ook om een goede samenhang tussen doelgroepenvervoer en het (aanvullend) openbaar vervoer te realiseren. Met deze visie wordt de richting bepaald van het ontwikkeltraject met betrekking tot de vernieuwing van het doelgroepenvervoer. Het stellen van kaders is een taak van de

gemeenteraad. Daarom ligt de visie Vervoer voor Iedereen ter vaststelling voor. Na vaststelling kan gestart worden met de voorbereiding op de nieuwe aanbesteding.

Beoogd effect
Een samenhangend vervoersysteem waarbij niemand tussen wal en schip valt en waarbij zoveel mogelijk inwoners zo normaal mogelijk mee kunnen doen aan de maatschappij.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
In december 2018 heeft bij de verschillende gemeenten in de provincie Utrecht en bij de provincie Utrecht besluitvorming plaatsgevonden over het gezamenlijk lopen van een proces om vernieuwing van het doelgroepenvervoer en het aanvullend openbaar vervoer vorm te geven. Hiervoor is het programma Vernieuwing Doelgroepenvervoer en Aanvullend Openbaar Vervoer opgezet.

- Collegebesluit 18 december 2018
- Raadsbrief Ontwikkelingen doelgroepenvervoer

In december 2019 is de raad geïnformeerd over een nieuwe aanbesteding van de regiotaxi, het nieuwe tarief hiervan en is een doorkijkje gegeven naar de ontwikkelingen op het gebied van de opgave doelgroepenververvoer.

- Raadsbrief Ontwikkelingen Regiotaxi

In mei 2020 is de raad door middel van een brief geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de opgave doelgroepenvervoer: de visie Vervoer voor Iedereen, de definitieve gunning van de aanbesteding Regiotaxi Utrecht en over de ontwikkelingen rondom kleinschalige vormen van buurtvervoer.

- Raadsbrief Ontwikkelingen doelgroepenvervoer

In juli 2020 is de raad geïnformeerd over diverse ontwikkelingen op het gebied van openbaar vervoer en doelgroepenvervoer en de samenhang tussen deze ontwikkelingen.

- Raadsbrief Samenhang ontwikkelingen OV

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De visie Vervoer voor Iedereen vast te stellen, waarin de opgave waar we als gemeente voor staan op het gebied van doelgroepenvervoer en de aansluiting hiervan op het (aanvullend) openbaar vervoer wordt geschetst, met als uitgangspunten: a. Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag mogelijk in de piramide als voor hen mogelijk is. b. We bieden passend vervoer. c. We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer. d. De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd. e. Het systeem is eenvoudig en betaalbaar. f. We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu.
Argumenten	
1.1	De uitgangspunten vormen de basis voor de beoordeling van en sturing op ontwikkelingen op het thema Vervoer de komende periode. Een eerste concrete ontwikkeling is de aanbesteding van het social recreatief vervoer per december 2023. Met deze uitgangspunten kunnen daarin eerste stappen worden gezet richting een transformatie op het gebied van vervoer.
	Concreet betekenen de geformuleerde uitgangspunten dat het volgende meegenomen wordt in de nieuwe aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer: a. Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag mogelijk in de piramide als voor hen mogelijk is.

Door het wegnemen van mentale en fysieke drempels kunnen zoveel mogelijk inwoners gebruik maken van vervoer zo laag mogelijk in de piramide. Op deze manier stimuleren en versterken we de beweging naar voren. Hiervoor is toegankelijkheid van het openbaar vervoer en beschikbaarheid van aanvullend openbaar vervoer een voorwaarde. Daarnaast is het belangrijk om te zorgen voor goede informatievoorziening. Doordat inwoners de vervoersvoorziening zo laag mogelijk in de piramide gebruiken als voor hen mogelijk is, wordt de druk op het doelgroepenvervoer verlaagd.

b. <u>We bieden passend vervoer</u>
Om passend vervoer te kunnen bieden is het allereerst van belang de vervoersbehoefte goed in beeld te brengen van inwoners die zich melden bij de gemeente omdat zij op het gebied van vervoer belemmeringen ervaren in zelfredzaamheid en participatie. Dit betekent een uitgebreidere uitvraag op basis waarvan maatwerk geleverd kan worden (opstellen reizigersprofiel). Daarnaast moet het leveren van maatwerk ook mogelijk gemaakt worden door minder eenvormige oplossingen en meer differentiatie in het vervoersaanbod voor sociaal recreatief vervoer te bieden.

c. <u>We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer</u>
Het (aanvullend) openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer zijn communicerende vaten. Dit betekent dat hoe inclusiever het (aanvullend) openbaar vervoer georganiseerd is, hoe meer mensen gebruik kunnen maken van reguliere vormen van vervoer zodat de druk op het doelgroepenvervoer wordt verminderd. In de praktijk zien we dat veel inwoners op sommige momenten wel gebruik kunnen maken van het (aanvullend) openbaar vervoer, maar op andere momenten niet. Daarom is het belangrijk dat de verschillende vormen van vervoer op elkaar aansluiten. Op deze manier vallen geen mensen tussen wal en schip. Daarnaast is het belangrijk om eenduidigheid te brengen in gebruik, reservering en betaling. In de aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer zal hier dan ook aandacht voor zijn.

d. <u>De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd</u>
Het doelgroepenvervoeraanbod is op dit moment zeer gefragmenteerd door de verschillende regelingen die ten grondslag liggen aan de verschillende vormen. Deze onderverdeling is niet altijd logisch en daardoor niet efficiënt. Zo kan één inwoner afhankelijk zijn van meerdere vormen van doelgroepenvervoer. Hij/zij heeft hiervoor verschillende indicaties nodig en elke vorm is apart ingekocht waardoor hij/zij gebruik moet maken van verschillende vervoerders met verschillende spelregels. In de nieuwe aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer willen we een start maken met meer eenduidigheid in de spelregels, maar ook met het bundelen van inkoop van de verschillende vormen van doelgroepenvervoer. Dit heeft ook positieve effecten voor het zo efficiënt mogelijk inzetten van de vervoerscapaciteit en voor de arbeidsvoorwaarden van chauffeurs (er kunnen grotere contracten worden geboden). Het volledig bundelen van alle vormen van doelgroepenvervoer zal in stappen worden uitgevoerd, aangezien de verschillende contracten doelgroepenvervoer een verschillende looptijd hebben.

e. <u>Het systeem is eenvoudig en betaalbaar</u>
Om zoveel mogelijk inwoners zo passend mogelijk vervoer te bieden, is het van belang om een eenvoudig en betaalbaar vervoersysteem te organiseren, In de nieuwe aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer zal in de wijze van ritaanvraag en betaling eenduidigheid worden gezocht. Hierbij wordt aangesloten bij het (aanvullend) openbaar vervoer, maar eventueel ook bij andere vormen van doelgroepenvervoer. Daarnaast is betaalbaarheid een belangrijk aandachtspunt. Voor de gebruiker, maar ook voor de gemeente. Voor de gebruiker van het sociaal recreatief vervoer blijft de prijs voor het reguliere openbaar vervoer het uitgangspunt. Maar ook voor de gemeente is

	betaalbaarheid een aandachtspunt. Het doelgroepenvervoer moet betaalbaar blijven. Door verschillende ontwikkelingen ontstaat er steeds meer druk op het budget van het sociaal recreatief vervoer en zullen de huidige budgetten niet meer toereikend zijn. Om het systeem betaalbaar te houden, is een efficiënte organisatie van belang. Daarnaast zal ook kritisch naar de toegang gekeken moeten worden. Is doelgroepenvervoer de enige passende oplossing of kan men ook gebruik maken van een vervoersvorm lager in de piramide? Het goed in kaart brengen van de vervoersbehoefte is hiervoor noodzakelijk. f. <u>We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu</u> Ten behoeve van de leefbaarheid van de stad is het van belang om minder uitstoot te genereren van fijn- en stikstof en het zoveel mogelijk beperken van geluidsoverlast. Dit doen we enerzijds door de beweging naar voren te stimuleren: als men in staat wordt gesteld gebruik te maken van het reguliere openbaar vervoer, betekent dit minder individuele vervoersbewegingen. Daarnaast zal in de nieuwe aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer duurzaamheid een belangrijk aandachtspunt zijn. Dit doen wij onder andere door het stimuleren van het inzetten van zero-emissievoertuigen Samengevat wordt met de nieuwe aanbesteding van het sociaal recreatief vervoer gewerkt aan drie thema's: 1. Stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer; 2. Efficiënter organiseren van het doelgroepenvervoer; 3. Beter op elkaar laten aansluiten van doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	<u>Om een transformatie te bewerkstelligen is tijd nodig</u>
	Om een samenhangend Utrechts vervoersysteem te realiseren is een transformatie nodig. Dit kost tijd. De aanbesteding van (een deel van) het doelgroepenvervoer is hierin een eerste stap. De geformuleerde uitgangspunten vormen het kader voor deze en volgende stappen in de transformatie van het Utrechts vervoersysteem.
1.2	<u>Er bestaat op dit moment al financiële druk op het gebied van doelgroepenvervoer</u>
	We zien een toenemende vraag naar doelgroepenvervoer door onder andere vergrijzing, langer zelfstandig thuiswonen en concentratie van OV op hoofdassen. Een van de ambities met deze visie is daarom om door middel van meer efficiëntie de groeiende vraag enerzijds af te remmen en anderzijds op te vangen om binnen de bestaande financiële middelen te blijven.

Financiën

Bij de voorjaarsnota 2019 is budget met € 0,92 miljoen verhoogd en een bedrag oplopend tot € 1,5 miljoen in 2023 opgenomen om de lagere bijdrage van de provincie voor het regiovervoer te compenseren. Binnen deze financiële kaders geven we invulling aan de vernieuwde visie van het doelgroepenvervoer. In de voorliggende uitgangspunten zijn elementen genoemd die bijdragen aan de vernieuwing van het doelgroepenvervoer, zowel kwalitatief als op het beheersen van de kosten. Dit laatste is hard nodig om het toenemend gebruik en de stijgende kosten, door onder andere hogere verzekeringskosten en een gewijzigd cao, op te kunnen vangen. Hoewel in 2020 als gevolg van de Coronacrisis er zich een flinke dip heeft voorgedaan in het regio- en leerlingenvervoer, is de verwachting dat de structurele vraag verder toeneemt in de komende jaren. Dit laat zich onder andere verklaren door het toenemende gebruik. Een structurele daling van het gebruik wordt voorlopig niet voorzien. Het is dus de verwachting dat de structurele vraag naar doelgroepenvervoer verder toeneemt in de komende jaren.

Vervolg

Vanaf eind 2023 wordt de gemeente verantwoordelijk voor het contractbeheer van het sociaal recreatief vervoer (Regiotaxi). Dit wordt opnieuw aanbesteed. Op basis van de geformuleerde

uitgangspunten wordt deze aanbesteding voor (een deel van) het doelgroepenvervoer vormgegeven. Met deze nieuwe aanbesteding wordt gewerkt aan drie thema's:

1. Stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer;
2. Efficiënter organiseren van het doelgroepenvervoer;
3. Beter op elkaar laten aansluiten van doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer.

Het nieuwe contract zal in december 2023 ingaan.

Het opdrachtgeverschap is gericht op het continu samen leren en ontwikkelen. Dit biedt regelmatig mogelijkheden om te evalueren en zo nodig bij te sturen. Bijvoorbeeld bij kwartaalgesprekken en naar aanleiding van uitkomsten uit onderzoeken met betrekking tot cliëntervaring.

Participatie

Bij de totstandkoming van de uitgangspunten is de Cliëntenraad Wmo betrokken geweest en besproken. De Cliëntenraad WMO staat positief in de ontwikkeling en vraagt aandacht voor het beter op elkaar aansluiten van verschillende vormen van vervoer. Dit is één van de kernpunten van deze visie. Ook bij de nieuwe aanbesteding worden cliënten(vertegenwoordigers) betrokken. Ook overige stakeholders worden betrokken in dit proces waar dit passend is.

Communicatie

De documenten voor de aanbesteding worden te zijner tijd gepubliceerd op TenderNed (openbaar). Ook op de website van de gemeente Utrecht wordt hierover informatie opgenomen.
Ter voorbereiding op de aanbesteding wordt een aantal pilots uitgevoerd. De uitkomsten hiervan worden gedeeld met de raad en met stakeholders in de stad. Hierover zal ook informatie worden gedeeld via de pers.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Visie Vervoer voor iedereen

Bijlagen informatief

-

Vervoer voor iedereen

Gemeente Utrecht

21 oktober 2020
Kenmerk 8045622

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Inhoud

Voorwoord		**4**
1	**Introductie**	**5**
1.1	Aanleiding	5
1.2	Ambitie en veranderopgave	6
1.3	Samenwerking in de regio	8
1.4	Leeswijzer	9
2	**Vervoer voor iedereen**	**10**
2.1	Utrechts vervoersysteem	10
2.2	Zelfstandig vervoer	12
2.2.1	Lopen en Fietsen	12
2.2.2	(Toegankelijk) openbaar vervoer	13
2.3	Aanvullend openbaar vervoer	15
2.4	Met hulp van het netwerk of lokale initiatieven	17
2.5	Doelgroepenvervoer en individueel vervoer	17
3	**Uitgangspunten Vervoer voor iedereen**	**19**
3.1	Uitgangspunt 1 Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag in de piramide als voor hen mogelijk is	19
3.2	Uitgangspunt 2 We bieden passend vervoer	20
3.3	Uitgangspunt 3 We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer	20
3.4	Uitgangspunt 4 De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd	21
3.5	Uitgangspunt 5 Het systeem is eenvoudig en betaalbaar	21
3.6	Uitgangspunt 6 We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu	21
4	**Realiseren van uitgangspunten**	**22**
4.1	Toegankelijkheid openbaar vervoer en invulling aanvullend openbaar vervoer	22

4.2	Pilots doelgroepenvervoer	23
4.3	Aansluiting tussen doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer	24
4.4	Risico's	24
4.5	Van uitgangspunt naar praktijk	25
4.6	Tijdlijn	25
4.7	Vervolg	28

Voorwoord

“Het is de normaalste zaak van de wereld dat iedereen kan meedoen, zowel in fysiek als sociaal opzicht. En dat de stad en haar voorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn en dat alle Utrechters gelijkwaardig worden bejegend. In de praktijk blijken sommige Utrechters echter letterlijk en figuurlijk tegen drempels aan te lopen als ze willen meedoen. Die drempels willen we wegnemen en we werken aan betere fysieke en sociale toegankelijkheid voor iedereen.” Deze passage is opgenomen in het Coalitieakkoord Utrecht: Ruimte voor iedereen. Utrecht is een stad voor iedereen. Dat betekent ook vervoer voor iedereen, dus ook voor mensen voor wie dat vanwege een beperking minder vanzelfsprekend is. Om mee te doen aan de maatschappij – te werken, leren, recreëren en contacten onderhouden – moeten mensen zich kunnen verplaatsen. Mensen kiezen hiervoor normaal gesproken een eigen vervoermiddel of het (aanvullend) openbaar vervoer. Wanneer mensen als gevolg van een beperking niet in staat zijn gebruik te maken van openbaar vervoer of eigen vervoer, dan zijn er vervoersvoorzieningen die het hen mogelijk maken toch de gewenste reizen te maken, gezamenlijk noemen we dit het doelgroepenvervoer[1].
Het geheel van vervoersvoorzieningen in de gemeente Utrecht moet dan ook in samenhang worden bekeken. Alle vormen van vervoer hangen met elkaar samen; hoe toegankelijker het openbaar vervoer, hoe meer mensen hier gebruik van kunnen maken en hoe minder druk op het doelgroepenvervoer er ontstaat. Met deze visie Vervoer voor Iedereen geven we uitvoering aan de ambitie om vervoer voor iedereen te realiseren.

Maarten van Ooijen
Wethouder maatschappelijke ondersteuning

Lot van Hooijdonk
Wethouder mobiliteit

[1] Doelgroepenvervoer: Het vervoer van mensen die vanwege een beperking tijdelijk of chronisch te maken hebben met beperkingen in hun mobiliteit en daardoor niet zelfstandig kunnen reizen.

1 Introductie

1.1 Aanleiding

De komende jaren zijn er op het gebied van vervoer verschillende ontwikkelingen te verwachten. Gemeente Utrecht staat voor de opgave een vervoersysteem te realiseren waarbij niemand tussen wal en schip valt. Tegelijkertijd staan we in de regio voor een forse bereikbaarheidsopgave, zien we dat het gebruik van het doelgroepenvervoer stijgt. Als we een kwaliteitsimpuls aan het doelgroepenvervoer willen geven, dan is belangrijk om de verschillende vervoersvragen in samenhang te benaderen. Deze visie dient dan ook als inhoudelijk kader voor de beoordeling van en sturing op voornoemde ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit en doelgroepenvervoer en biedt het kader voor ontwikkelingen op deze terreinen. De eerste grote uitdaging hierop is de overgang van de verantwoordelijkheid voor de inkoop en het contractbeheer van sociaal-recreatief vervoer (de huidige regiotaxi) per december 2023. Dit hangt nauw samen met ontwikkelingen en beleidskeuzes op het gebied van mobiliteit. Daarom is een brede visie over vervoer nodig. Deze visie is dan ook als volgt gepositioneerd:

Op dit moment is het geheel aan vervoersvoorzieningen in Utrecht niet samenhangend en sluit het niet altijd even goed aan op de vraag van de gebruiker. Naar de toekomst toe zijn ontwikkelingen te verwachten die het vervoer nog meer onder druk zetten:

- Maatschappelijke ontwikkelingen zoals de groei van de stad, dubbele vergrijzing en langer zelfstandig thuis blijven wonen zullen de vraag naar op de doelgroep aangepast vervoer doen toenemen;
- De financiële bijdrage van de provincie Utrecht voor regiotaxi wordt afgebouwd van bijna € 2 miljoen per jaar in 2019 naar € 0 in 2024;
- Steeds meer voorzieningen, zoals bankvestigingen en winkels, verdwijnen uit de wijk waardoor afstanden groter worden en andere vervoersvoorzieningen nodig zijn om mee te kunnen blijven doen in de samenleving;
- De complexiteit van de markt voor de taxibranche. Door (te) sterke prijsconcurrentie lijden veel taxibedrijven verlies wat leidt tot faillissementen en onvoldoende focus op het verbeteren van kwaliteit in het doelgroepenvervoer;
- Het door de vervoerssector gesteunde Bestuursakkoord Zero emissie doelgroepenvervoer vanaf 2025;
- Voor de grootste groep reizigers is frequenter openbaar vervoer langs de wijk in plaats van minder vaak door de wijk een goede keuze. Maar voor sommige mensen is het juist van belang dat de afstanden naar de bushaltes niet te lang worden.
- Een aantal van bovenstaande ontwikkelingen kunnen leiden tot mobiliteitsarmoede[2]. Een groter deel van de inwoners is hierdoor aangewezen op doelgroepenvervoer.

In deze visie wordt het geheel aan vervoersvoorzieningen geschetst en wordt aangegeven op welke thema's de komende periode wordt ingezet om een samenhangend vervoersysteem te creëren in de gemeente Utrecht. Dit betekent dat het huidige vervoersysteem de komende jaren zal veranderen. Hiervoor zijn uitgangspunten geformuleerd die ook de basis vormen voor onze samenwerking met de provincie. Dit geeft het kader voor het doelgroepenvervoerbeleid van de gemeente Utrecht voor de komende jaren met een goede aansluiting op het mobiliteitsbeleid van de gemeente Utrecht.

1.2 Ambitie en veranderopgave

Gemeente Utrecht wil een vervoersysteem dat beter uitvoerbaar, duurzamer en beter passend is; vervoer voor iedereen. Zodat het aanbod, meer dan nu, aansluit bij de behoeften van inwoners en we er aan bijdragen dat zij kunnen meedoen naar vermogen. Hierbij sluiten we aan bij de leidende principes van het Utrechts model van zorg en ondersteuning:

- Leefwereld centraal, de behoeften van de gebruiker van de voorziening wordt als uitgangspunt genomen;
- Uitgaan van mogelijkheden, in plaats van beperkingen. Hierbij is eigen regie vanzelfsprekend;
- Zo nabij mogelijk;
- Doen wat nodig is, waarbij ruimte is voor professionals en voor professionele afwegingen;
- Eenvoud, het systeem moet eenvoudig en begrijpelijk zijn voor iedereen.

[2] *Mobiliteitsarmoede (definitie KIM, uit: Mobiliteitsarmoede: vaag begrip of concreet probleem): Het niet of moeilijk kunnen bereiken van activiteitenlocaties (in termen van moeite) als gevolg van gebrekkige vervoersmogelijkheden (zowel objectief als gepercipieerd), in combinatie met de sociaal-economische en ruimtelijke omstandigheden waarin mensen verkeren en hun vaardigheden. Hierdoor worden zij belemmerd in hun deelname aan het maatschappelijk leven, waardoor de kwaliteit van leven negatief wordt beïnvloed."*

Het model werk met drie sporen:
Spoor 1 – een sterke samenleving: de sociale basis en gewoon opgroeien
Spoor 2 – Steun waar nodig: basiszorg voor jeugd, gezin en volwassenen
Spoor 3 – Specialistisch maatwerk waar nodig: aanvullende zorg

Doelstelling binnen het model is zoveel mogelijk 'de beweging naar voren' te faciliteren, waarbij we uitgaan van mogelijkheden.

Dit wordt ook ondersteund door de ratificering van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap[3] in 2016. Het uitgangspunt van het VN-verdrag is dat mensen met een beperking zo gelijkwaardig mogelijk moeten kunnen deelnemen aan de maatschappij. Gemeente Utrecht heeft hiervoor de Agenda 'Utrecht voor iedereen toegankelijk' opgesteld. Om zo gelijkwaardig mogelijk deel te nemen aan de maatschappij moeten mensen zich kunnen verplaatsen. Het is daarom gewenst om te zorgen dat inwoners zich zoveel mogelijk met reguliere voorzieningen kunnen verplaatsen. Om dit te realiseren is het belangrijk dat het openbaar vervoer toegankelijk is (fysiek en mentaal). Daarnaast is het belangrijk om de sociale functie van het openbaar vervoer goed in te vullen.
Openbaar vervoer levert naast de bijdrage aan het oplossen van de bereikbaarheidsopgave (op een ruimte efficiënte en milieuvriendelijke manier) juist ook een uitkomst voor mensen die geen alternatieve vervoersmogelijkheid (kunnen) gebruiken. Met de sociale functie van openbaar vervoer bedoelen we OV-ritten die met een sociaal-recreatief motief worden gemaakt, bijvoorbeeld om te winkelen, het bezoek van vrienden/familie/kennissen en uitgaan, ook door mensen met een beperking.

Vernieuwing en samenhang in het doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer is nodig. Om dit te bewerkstelligen werken we aan drie thema's[4]:

1. Gebruik van het openbaar vervoer stimuleren;
2. Doelgroepenvervoer efficiënter organiseren;

[3] *"Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en –systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden."* VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, 2007.

[4] Deze thema's komen terug in de landelijke vernieuwingsagenda doelgroepenvervoer en openbaar vervoer "Iedereen onderweg", opgesteld door VWS en I&W.

3. Doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer beter op elkaar laten aansluiten (inclusief een goede invulling van het AOV)

1.3 Samenwerking in de regio

Vervoer overstijgt vaak de lokale context. Het is dan ook een domein waarbij veel samenwerking in de regio plaatsvindt; met de provincie, maar ook met de gemeenten in de regio.

Het opdrachtgeverschap voor het openbaar vervoer ligt bij de zogenoemde OV-autoriteiten. In de regio Utrecht zijn dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor het spoorvervoer en de provincie Utrecht voor het meeste lijngebonden bus- en tramvervoer en voor de Regiotaxi. Deze zogeheten OV-autoriteiten organiseren het openbaar vervoer door concessies uit te geven. Voor het provinciale bus- en tramvervoer heeft de provincie Utrecht twee concessies uitgegeven. Voor het sociaal-recreatief vervoer beheert de provincie contracten voor de regiotaxi. Dit is voor 95% Wmo-vervoer in opdracht van de gemeenten in de regio van deur tot deur voor mensen met een Wmo-indicatie. Het gaat hier om het niet planbare vraagafhankelijke vervoer zoals visites, bijwonen plechtigheden en deelnamen aan verenigingsleven. In het provinciale Uitvoeringsprogramma OV 2019-2023 kunt u lezen op welke manier de provincie deze jaren werkt aan de ontwikkeling van het OV in onze regio. Hierbij wordt veel samengewerkt met onze gemeente.

De gemeente Utrecht heeft in het openbaar vervoer de volgende rollen:
- Beheerder van het openbaar gebied, waarbij zorg wordt gedragen voor de prioritering bij verkeerslichten, de verkeersveiligheid en de inpassing en inrichting van wegen, bushaltes en de openbare ruimte. Al deze aspecten beïnvloeden het openbaar vervoer, bijvoorbeeld als het gaat om de doorstroming en comfort van busroutes, de fietsstallingen, de kwaliteit en toegankelijkheid van stations/haltes en de aanlooproutes etc.
- Uitvoering van de Wmo, waarbinnen de gemeente verantwoordelijk is voor het sociaal-recreatief vervoer (regiotaxi). Vanaf eind 2023 wordt de gemeente verantwoordelijk voor het beheer van dit contract.
- Vertegenwoordiger van OV-reizigers in/van/naar de stad Utrecht, waarbij de gemeente deze belangen zo krachtig mogelijk inbrengt in processen en projecten. Daarbij gaat het zowel om bestaande als potentieel nieuwe reizigers die de gemeente een goed alternatief biedt voor de auto in de stad.
- Realiseren van een gezonde verstedelijking in de stad en regio, waarvoor ook bijdragen van rijk en provincie nodig zijn voor het realiseren van een schaalsprong in het openbaar vervoer.

Niet alleen op het gebied van openbaar vervoer en regiotaxi vindt regionale samenwerking plaats. In december 2018 heeft bij de verschillende gemeenten in de provincie Utrecht en bij de provincie Utrecht besluitvorming plaatsgevonden over het gezamenlijk lopen van een proces om vernieuwing van het doelgroepenvervoer en het aanvullend openbaar vervoer vorm te geven. Hiervoor is het programma Vernieuwing Doelgroepenvervoer en Aanvullend Openbaar Vervoer opgezet. Het doel van het programma is om samenwerking te zoeken en zo een inclusief vervoersaanbod (vervoer voor iedereen, dus ook voor mensen met beperkte mobiliteitsmogelijkheden) te realiseren. De invulling van het gemeentelijk doelgroepenvervoer wordt per Wmo-regio vormgegeven en de invulling van het aanvullend openbaar vervoer wordt door de provincie vormgegeven. Op dit moment wordt door de provincie een projectplan

geschreven over aanvullend openbaar vervoer en de toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Gemeente Utrecht is hierbij goed aangesloten.

Binnen het Programma Vernieuwing Doelgroepenvervoer en Aanvullend openbaar vervoer is aandacht voor drie pijlers:

1. Overgang sociaal recreatief vervoer naar gemeenten, december 2023;
2. Pilots doelgroepenvervoer (vooral (sociaal recreatief) Wmo-vervoer);
3. Aansluiting tussen doelgroepenvervoer en aanvullend openbaar vervoer.

In hoofdstuk 4 wordt een uitwerking van deze pijlers gegeven.

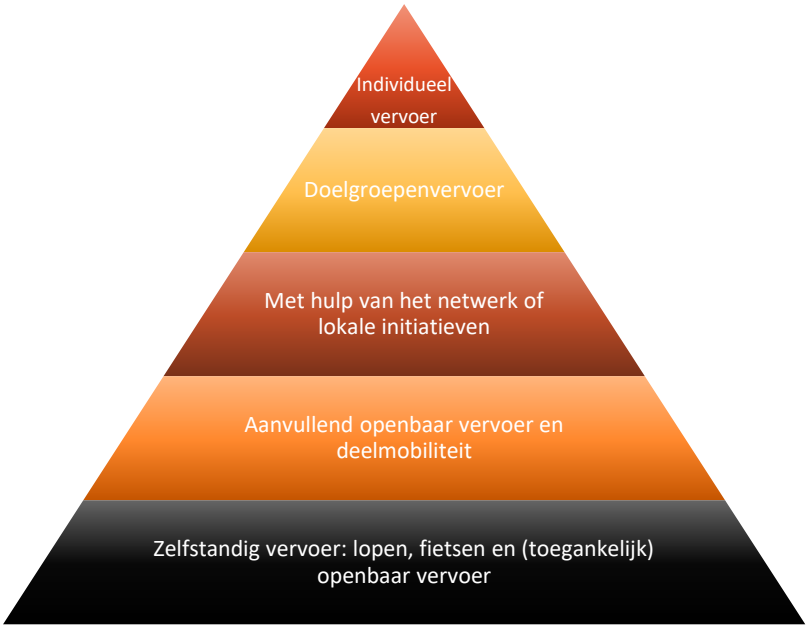
1.4 Leeswijzer

In deze Visie wordt in hoofdstuk 2 uiteengezet hoe het Utrechtse vervoersysteem eruit ziet en worden de verschillende niveaus van het Utrechtse vervoersysteem verder uitgewerkt. In hoofdstuk 3 wordt geschetst waarom vernieuwing van het doelgroepenvervoer en een goede aansluiting op het (aanvullend) openbaar vervoer nodig is en worden de uitgangspunten met betrekking tot Vervoer voor Iedereen geschetst. Tenslotte geven we een doorkijk naar het vervolg en hoe dit wordt uitgewerkt. Met deze Visie wordt de richting bepaald van het ontwikkeltraject met betrekking tot de vernieuwing van het doelgroepenvervoer met een goede aansluiting op het mobiliteitsbeleid van de gemeente Utrecht. Om de uitgangspunten te realiseren zijn maatregelen nodig. Deze krijgen hun beslag in aanbestedingen op het gebied van vervoer.

2 Vervoer voor iedereen

2.1 Utrechts vervoersysteem

Gemeente Utrecht staat voor de opgave een stabiel, flexibel, betaalbaar, uitvoerbaar, passend en betrouwbaar vervoersysteem te ontwikkelen. Een systeem dat tegemoetkomt aan de vragen van de verschillende typen gebruikers en waarbij oog is voor innovatie, duurzaamheid en milieu: vervoer voor iedereen. Binnen een afnemend budget moet in een groeiende vraag naar mobiliteit worden voorzien. Gemeente Utrecht staat dus voor de opgave het ook in de toekomst mogelijk te maken mensen met een mobiliteitsbeperking mee te laten doen aan de maatschappij. Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen. In onderstaande figuur is de hiërarchie in verschillende vervoersvoorzieningen weergegeven. De basis bestaat uit zelfstandig vervoer: lopen, fietsen, (toegankelijk) openbaar vervoer en auto. De eerste trede is aanvullend openbaar vervoer en deelmobiliteit. Wanneer regulier toegankelijk openbaar vervoer ontbreekt binnen een loopafstand van 400 meter, is het belangrijk om te kijken of er passende alternatieven mogelijk zijn met aanvullend openbaar vervoer en deelmobiliteit (zie kader Casus Schaakbuurt). De tweede trede is vervoer met hulp van het netwerk of lokale initiatieven. Daarna volgt het doelgroepenvervoer en het hoogste niveau betreft individueel vervoer.

Voorbeelden:

- Scootmobiel, aanpassingen aan auto, individueel vervoer Regiotaxi
- Regiotaxi (Wmo deel), leerlingenvervoer, vervoer Jeugd- en participatiewet, vervoer naar DB/AA
- Meestal auto (voorbeeld: automaatje, familie, buren)
- Buurtbus, U-flex, deelauto's, deelfietsen, ritdeling, Regiotaxi (OV-deel)
- Lopen, fietsen, step, trein, tram, bus, privéauto

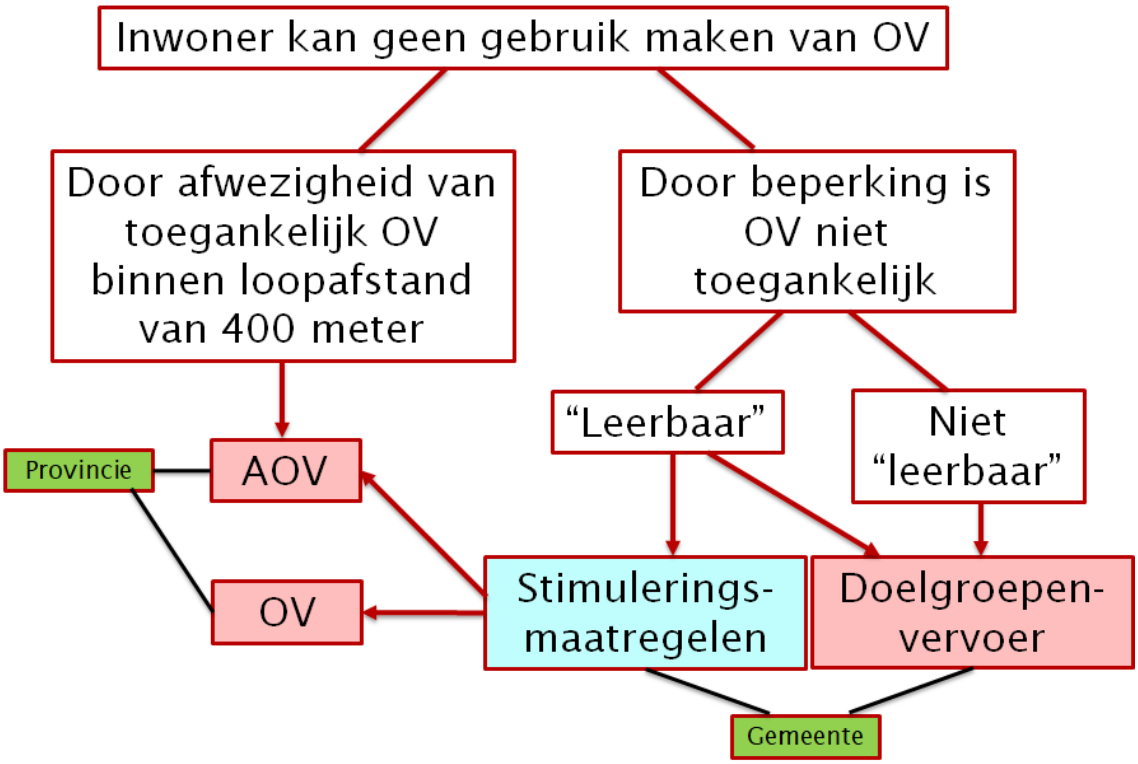
Figuur 1: Hiërarchie in vervoersvoorzieningen

De werkelijke situatie heeft echter niet deze piramidevorm. Doordat het openbaar vervoer (nog) niet voor iedereen fysiek en/of mentaal toegankelijk is en niet overal aanvullend openbaar vervoer beschikbaar is, zijn veel inwoners met een mobiliteitsbeperking aangewezen op het gebruik van het doelgroepenvervoer. Het doelgroepenvervoer heeft daardoor nu een onevenredig grote rol. De verschillende onderdelen van het vervoersaanbod moeten zodanig ontworpen worden dat er een samenhangend systeem ontstaat waardoor er geen mensen tussen wal en schip vallen.

Casus Schaakbuurt
In het U-OV Vervoerplan 2020 is opgenomen dat lijn 4 niet meer door de Schaakbuurt rijdt, maar langs de wijk. Hiermee wordt de kwaliteit van de lijn verhoogd voor de grootste groep gebruikers. Dit heeft echter wel consequenties voor mensen die in principe wel kunnen reizen met het OV, maar voor wie een bushalte op 700 meter loopafstand (verste punt) te ver is. Op dit moment wordt een proef uitgevoerd om dit met aanvullend openbaar vervoer op te lossen: U-flex in de Schaakbuurt. U-flex is een flexibele openbaarvervoerservice waarbij de bus rijdt op afroep, alleen wanneer hij nodig is en alleen waar hij nodig is. Het vervoer gaat van halte naar halte, volgens de snelst mogelijke route. Wanneer meerdere reizigers tegelijk dezelfde kant op gaan, reizen zij samen in één voertuig.

Communicerende vaten

(Aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer zijn communicerende vaten. Hoe toegankelijker (fysiek en mentaal) het (aanvullend) openbaar vervoer, hoe meer mensen hier gebruik van kunnen maken, in plaats van het doelgroepenvervoer. Dat vergroot de sociale functie van het OV.
Tegelijkertijd staat het openbaar vervoer voor de uitdaging om bij te dragen aan de forse bereikbaarheidsopgave van onze regio. Om verbetering van het OV-systeem voor zoveel mogelijk reizigers mogelijk te maken kiezen OV-partijen voor een concentratie van openbaar vervoer op hoofdassen. De bus komt dan wel vaker langs de wijk (frequenter), maar haltes liggen niet voor alle inwoners dichtbij de voordeur (minder fijnmazig). Voor het gros van de OV-reizigers biedt dit voordelen waaronder een vlotte, comfortabele en betrouwbare reis. Maar voor een deel van de OV-reizigers komen de mogelijkheden voor verplaatsingen met het reguliere openbaar vervoer juist onder druk te staan. Dit kan ervoor zorgen dat de drempel voor gebruik van het openbaar vervoer hoger wordt. Dit kan leiden tot mobiliteitsarmoede. Een groter deel van de inwoners is hierdoor aangewezen op andere vervoersmogelijkheden.
Wanneer iemand geen gebruik kan maken van het openbaar vervoer doordat er geen opstapplaats is binnen een loopafstand van 400 gaan we samen met de provincie de mogelijkheden van een alternatief verkennen, bijvoorbeeld middels aanvullend openbaar vervoer. Wanneer iemands beperking ervoor zorgt dat hij/zij geheel of gedeeltelijk geen gebruik kan maken van het (aanvullend) openbaar vervoer dan zijn gemeenten aan zet met doelgroepenvervoer. Hierbij is nog een onderscheid te maken tussen mensen die dit wel kunnen leren en mensen die altijd afhankelijk zullen blijven van het doelgroepenvervoer.

Figuur 2: Verantwoordelijkheid voor vervoer

2.2 Zelfstandig vervoer

2.2.1 Lopen en Fietsen

Utrecht heeft in het mobiliteitsplan Slimme Routes Slim Regelen Slim Bestemmen bepaald dat voetgangers en fietsers meer ruimte moeten krijgen. Zo is het de bedoeling om in het centrum, het Utrecht Science Park en Leidsche Rijn centrum de voetganger en fietser meer ruimte en vaker voorrang te geven. In deze gebieden krijgt de openbare ruimte een hoge kwaliteit als het gaat om toegankelijkheid. Dat zal ook gaan gelden voor kernwinkelgebieden, winkelassen en buurtwinkelcentra. Dit is ook opgenomen in het Uitvoeringsprogramma 'Utrecht voor iedereen toegankelijk'.

Daarnaast stimuleert de gemeente Utrecht lopen en het gebruik van de fiets. Dit gebeurt onder andere door het geven van fietslessen door "De Fietsmeesters". De Fietsmeesters is een initiatief van Goedopweg. In Goedopweg werken de provincie Utrecht, de gemeenten Utrecht en Amersfoort, Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat samen aan een aantrekkelijke en goed bereikbare regio Utrecht. Er worden fietslessen gegeven aan volwassen, maar ook aan leerlingen die door middel van het leerlingenvervoer naar school gaan. Door hen in een vroeg stadium te leren fietsen, hebben zij hier lange tijd plezier van. Bovendien zijn hierdoor steeds meer inwoners in staat om zich zelfstandig te verplaatsen (basis van de vervoerspiramide). Hiermee wordt de druk op de bovenliggende tredes in de piramide verlaagd.

2.2.2 (Toegankelijk) openbaar vervoer

Het openbaar vervoer kan eraan bijdragen dat iedereen mee kan blijven doen en gelijke kansen krijgt. We willen daarom graag dat kwetsbare groepen ook goed het openbaar vervoer kunnen gebruiken. We zetten daarom samen met de provincie en vervoerders in op het verbeteren van de toegankelijkheid, betaalbaarheid, nabijheid en directheid en begrijpelijkheid van het openbaar vervoer.

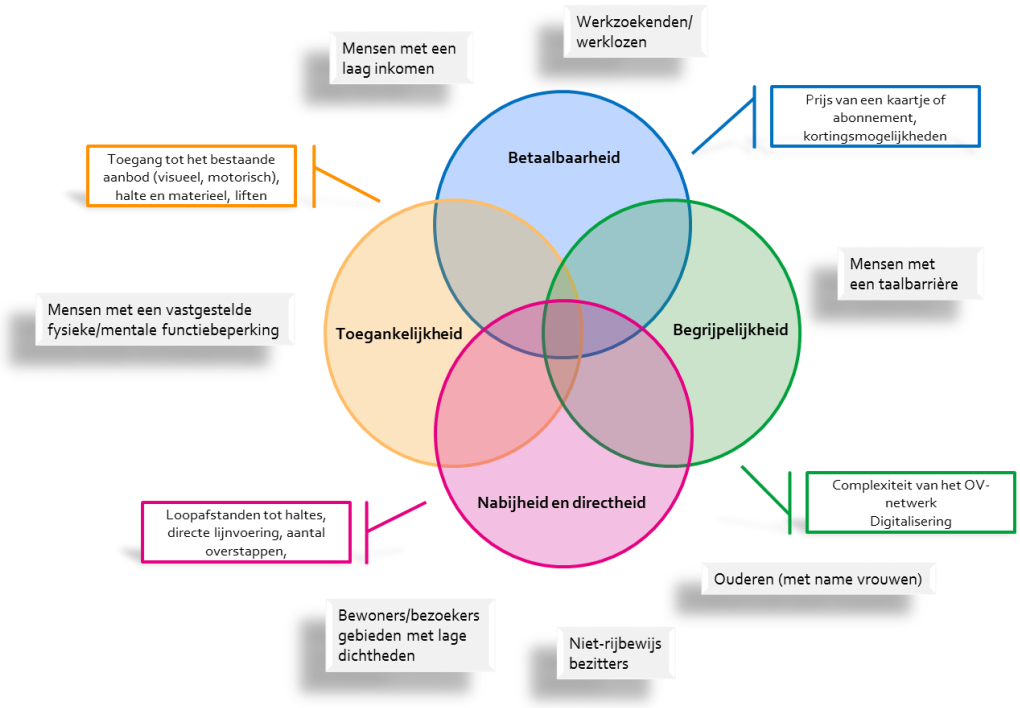
Oog voor kwetsbare groepen

Er zijn groepen in de samenleving die op de één of andere manier in mindere mate aan het mobiliteitssysteem kunnen deelnemen. Voor mensen met een functiebeperking (fysiek/mentaal) wordt het reguliere OV steeds beter toegankelijk gemaakt. Als mensen hier geen gebruik van kunnen maken kunnen zij beschikken over doelgroepenvervoer.

Wie niet tot deze groep behoort, kan toch een mindere toegang tot mobiliteit ervaren. Het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) onderscheidt zes doelgroepen met verhoogde kans hierop: mensen met een laag inkomen, werkzoekenden/werklozen, ouderen, mensen met een migratieachtergrond, niet-rijbewijsbezitters of bewoners/bezoekers van gebieden met lage dichtheden[5]. Veelal is een combinatie van deze kenmerken versterkend voor de ervaren problemen. Zij zijn voor hun mobiliteit sterker dan anderen afhankelijk van openbaar vervoer, maar zeker niet de grootste gebruikersgroep. Dit doordat ze vaak minder reizen dan gemiddeld, en evengoed voor het grootste deel van hun vervoersbehoefte de auto of de fiets gebruiken of lopen.

Bij het reizen met het openbaar vervoer kunnen verschillende problemen worden ervaren. Bijvoorbeeld bij het lopen van- en naar de halte, het lezen/begrijpen van het openbaar vervoersysteem, het betalen van de rit, het ontbreken van aanbod of de fysieke en/of mentale toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Om hier goed op in te kunnen spelen is meer inzicht en monitoring nodig.

[5] *Mobiliteitsarmoede: vaag begrip of concreet probleem? KiM, 2018.*

Figuur 3: Mogelijk ervaren mobiliteitsproblemen

Toegankelijkheid

Samen met provincie en vervoerder werken we aan het verder toegankelijk maken van het reguliere OV-systeem. De fysieke toegankelijkheid verbeteren we met toegankelijke reisinformatie, toegankelijke haltes en knooppunten en toegankelijk materieel.

Betaalbaarheid

Vervoer kost geld. Dit moet echter wel evenredig zijn aan de plaats van de vervoersvoorziening in de piramide. De tariefopbouw moet logisch zijn. Er worden verschillende maatregelen getroffen die bijdragen aan de betaalbaarheid van openbaar vervoer voor specifieke doelgroepen. Zo start de provincie een pilot met betrekking tot gratis reizen voor inwoners van de provincie die voldoen aan de criteria “65+” en “inkomen onder het sociaal minimum”. Voor mensen met een laag inkomen is er de U-pas. Naast verschillende activiteiten kan het U-pas tegoed ook gebruikt worden om op de eigen OV-chipkaart te zetten. Zo proberen we ervoor te zorgen dat openbaar vervoer betaalbaar is voor mensen met een laag inkomen.

Nabijheid en directheid

Voor de grootste gebruikersgroepen is het openbaar vervoer vooral aantrekkelijk wanneer het snel, frequent, nabij en direct is. De wens voor snelheid en hoge frequenties vertaalt zich in het meer concentreren en bundelen van lijnen, met grotere halteafstanden en korter halteren als gevolg. De nabijheid en directheid van het openbaar vervoer kan daarmee afnemen. We vinden het daarom belangrijk dat de basis op orde is. Er is goed ontsluitend openbaar vervoer waardoor wijken, winkelcentra, ziekenhuizen, voorzieningen en arbeidsplaatsen voor iedereen bereikbaar blijven. Bij de nieuwe aanbesteding van het openbaar vervoer in de regio Utrecht vragen we bij de provincie aandacht voor het behouden en vergroten van nabijheid en directheid van het OV-lijnennet.

Nabijheid van OV in Utrecht
De gemeente heeft een analyse gemaakt van de nabijheid van het OV-systeem. Hierbij zijn per type openbaar vervoer loopafstanden ingesteld: voor stations 1200 meter, voor HOV tram en bushaltes 600 meter en basis bushaltes 400 meter. Hieruit blijkt dat in de huidige situatie 94% van de huishoudens een treinstation, tram of bushalte heeft binnen die genoemde afstanden.

Begrijpelijkheid

Digitalisering verandert onze dagelijkse mobiliteit, via chipkaarten, digitale reisinformatie, apps en nieuwe Mobility as a Service-concepten (MaaS). Dit biedt veel voordelen, maar helaas blijkt niet iedereen in staat de digitale transformaties in de mobiliteitsdiensten bij te houden.
Het is van belang om ervoor te zorgen dat het gebruik van het openbaar vervoersysteem voor iedereen mogelijk blijft. Met vervoerders en provincie willen we de begrijpelijkheid als uitgangspunt voor de lijnvoering benadrukken. We vragen vervoerders hierbij om eenduidige en heldere reizigersinformatie te verstrekken.
Hierbij is de inzet van het zo begrijpelijk mogelijk maken van digitale toepassingen én voldoende behoud van diensten die als vangnet functioneren van belang. Naast MaaS-concepten zetten we daarom ook juist in samenwerking met de provincie in op sociale en lokale initiatieven voor kleinschalig openbaar vervoer.

2.3 Aanvullend openbaar vervoer

“In sommige gebieden is de vraag te beperkt om lijngebonden busvervoer te exploiteren. Hier is maatwerk noodzakelijk om aan de reizigersvraag te voldoen. Daarom wil de provincie vanuit haar rol als concessieverlener voor het OV samen met de concessiehouders en met de gemeenten op zoek naar kostenefficiënte vormen van vervoer. Deze kunnen worden ingezet op de plekken waar regulier OV (denk aan een buslijn met vaste dienstregeling) enerzijds niet meer past bij de wensen van de reizigers (te star, te weinig kwaliteit door bijvoorbeeld een lage frequentie of een te lange reistijd) en anderzijds te duur is (rondrijden met ‘lege bussen’). Hier is maatwerk het uitgangspunt, omdat de vervoerbehoefte steeds individueler wordt. Dit geldt zeker in de “first en last mile”, oftewel de aansluiting op het vervoer van grote, gebundelde stromen door trein, tram en (dikke) buslijnen. Deze passage is opgenomen in de Nota ‘Aanvullend openbaar vervoer provincie Utrecht”. Aanvullend openbaar vervoer is het geheel aan maatwerk-mobiliteitsoplossingen:

- voor een groep reizigers die geen gebruik kunnen maken van het reguliere openbaar vervoer;
- voor wanneer regulier openbaar vervoer te star of te duur is (qua exploitatiebijdrage vanuit de overheid);
- om te zorgen dat het netwerk van openbaar vervoer optimaal aansluit bij de wensen van alle reizigers die zelfstandig kunnen reizen.

Bij het ontbreken van nabij openbaar vervoer is aanvullend openbaar vervoer dus van belang: fijnmazig wijkontsluitend vervoer. Dit betreft adequate vervoersmogelijkheden voor mensen die zelfstandig kunnen reizen maar in verband met het ontbreken van passend vervoersaanbod geen gebruik kunnen maken van regulier openbaar vervoer. Hoe beter het openbaar vervoer en het aanvullend openbaar vervoer is geregeld, hoe lager de druk op het doelgroepenvervoer is. Bovendien kunnen op die wijze zoveel mogelijk mensen zo gelijkwaardig mogelijk meedoen in de samenleving. Om mensen mee te kunnen laten doen aan de samenleving is goed toegankelijk openbaar vervoer en adequaat aanvullend openbaar vervoer essentieel. De provincie Utrecht geeft hier verder invulling aan in overleg met de gemeente. Het ontbreken van goed toegankelijk openbaar vervoer en adequaat aanvullend openbaar vervoer mag geen

reden zijn om aangewezen te zijn op het doelgroepenvervoer. Het aanvullend openbaar vervoer moet mensen in staat stellen gebruik te kunnen maken van het reguliere openbaar vervoer. Concreet betekent dit:

- Het openbaar vervoer en het aanvullend openbaar vervoer is voor iedereen beschikbaar;
- Het openbaar vervoer is fysiek toegankelijk;
- Het openbaar vervoer is mentaal toegankelijk (goede informatievoorziening is hierbij essentieel);
- Het aanvullend openbaar vervoer voorziet in de "first en last mile"[6].

Aanvullend openbaar vervoer is dus een hele belangrijke sleutel in het geheel van vervoersvoorzieningen in Utrecht. Als dit goed is vorm gegeven, kan het HOV zo functioneren dat het ook daadwerkelijk hoogwaardig openbaar vervoer is en wordt tegelijkertijd oneigenlijke druk op het doelgroepenvervoer voorkomen omdat ook mensen met een mobiliteitsbeperking gebruik kunnen maken van reguliere vervoersvoorzieningen.

Het vormgeven van het aanvullend openbaar vervoer is maatwerk. De meest geschikte oplossing kan per gebied verschillen. Ook op specifieke tijdstippen of in specifieke gebieden kan er sprake zijn van minder draagvlak voor OV-aanbod. In gebieden met (nog) beperkte vraag naar vervoer ligt er een ontwikkelopgave om met maatwerkvervoer te komen tot een passend integraal vervoersaanbod wat ook toegankelijk is voor mensen met een mobiliteitsbeperking.

Deelmobiliteit

Naast aanvullend openbaar vervoer biedt deelmobiliteit een passend alternatief voor mensen die geen gebruik kunnen maken van openbaar vervoer en niet in het bezit zijn van eigen vervoersmiddelen, zoals de privéauto. Deelmobiliteit draagt bij aan de doelstellingen van Gezond Stedelijk Leven: minder autobewegingen, minder uitstoot, meer gebruik van gezonde modaliteiten, en mogelijk ook aan minder mobiliteitsarmoede. De gemeente zet de komende jaren in op het vergroten van het aanbod van deelmobiliteit en het stimuleren van het gebruik. Daarmee probeert Utrecht de transitie 'van bezit naar gebruik' te versnellen. Voorgesteld wordt om door het aanpassen van de APV en de introductie van een vergunningenstelsel in 2021 de gemeente meer regie over het plaatsen van deelmobiliteit op straat en het voorkomen van hinder en overlast te geven.

Als onderdeel van de Strategie Smart Mobility worden er diverse pilots uitgevoerd om te leren onder welke condities mensen bereid zijn om gebruik te maken van deelmobiliteit. Tot einde dit jaar worden er in de vorm van een Living Lab deelfietsen aangeboden in de stad. Na de zomer start de MaaS pilot Leidsche Rijn, waarin wordt onderzocht wat de succesfactoren en (mobiliteits)effecten zijn van een Mobility as a Service app: een persoonlijke reisassistent waarmee je allerlei vormen van deelmobiliteit kunt plannen, boeken en betalen.

Buurthubs – waarbij deelmobiliteit passend bij het schaalniveau van een buurt zoveel mogelijk gebundeld wordt aangeboden aan omwonende bewoners en andere gebruikers – zijn een kansrijk alternatief voor het bezit en gebruik van de (eigen) auto. In de Grifthoekgarage is sinds begin dit jaar een hub met deelmobiliteit voor buurtbewoners gecreëerd. In voorbereiding is een studie waarin we willen onderzoeken hoe we het aantal buurthubs verder kunnen uitbreiden tot een stadsdekkend systeem, afgestemd op behoeften van uiteenlopende desbetreffende gebieden in de stad. Dat moet leiden tot 3 tot

[6] Het openbaar vervoer is ideaal om veel mensen van a naar b ('point-to-point') te brengen, maar het ov is natuurlijk lang niet altijd en overal geschikt om snel van deur tot deur te komen ('first en last mile'). Zeker niet voor mensen met een vervoersbeperking.

5 onderscheidende pilots vanaf 2021. Intentie is om het testen van vraag gestuurd openbaar vervoer en deelmobiliteit in naoorlogse wijken met achterstanden (bijv. Kanaleneiland of Overvecht), waar mogelijk sprake is van mobiliteitsarmoede, onderdeel te laten zijn van dit project.

2.4 Met hulp van het netwerk of lokale initiatieven

In het Coalitieakkoord Ruimte voor Iedereen hebben we opgenomen dat we ruimte willen geven aan de organisatiekracht van inwoners en dat we inzetten op het stimuleren van kleinschalige vormen van buurtvervoer. Initiatieven op dat vlak van Utrechtse inwoners kunnen vanaf 2021 een aanvraag indienen voor een subsidie op basis van de Nadere regel subsidie vrijwillige inzet voor elkaar. Allerlei verschillende soorten initiatieven kunnen inschrijven op deze nadere regel. Het kan dan ook zo zijn dat er sprake is van overvraag. Wanneer dit aan de orde is, kunnen niet alle aanvragen worden toegekend. Er wordt een integrale afweging gemaakt over alle ingediende aanvragen. Op dit moment wordt geen regiotaxi-budget overgeheveld naar deze nadere regel voor initiatieven op het gebied van vervoer. Wanneer we signaleren dat deze initiatieven ervoor zorgen dat meer inwoners gebruik maken van een vervoervorm lager in de piramide en het gebruik hoger in de piramide hierdoor afneemt, kunnen we onderzoeken of overheveling mogelijk is. Dat is op dit moment nog niet aan de orde. In experimenten en in nieuwe vervoerscontracten wordt dit als overweging meegenomen.

Mobiliteit is een veelgehoord thema in het kader van eenzaamheid. Wie minder mobiel is, gaat moeilijker naar ondersteuningsactiviteiten met als gevolg een grotere kans op vereenzamen. Rondom het thema mobiliteit is daarom een actiecoalitie[7] opgericht om een bijdrage te leveren aan het tegengaan van eenzaamheid: Automaatje, een coalitie van ANWB en U Centraal, mede met financiering vanuit het landelijk actieprogramma Eén tegen eenzaamheid van het ministerie van VWS. Op buurtniveau ontstaan ook verschillende initiatieven op dit gebied, zoals het Buurtpact tegen eenzaamheid in Transwijk waar mobiliteit ook een plek heeft. Ook initiatieven als de DomstadPlusbus, Plusbus Erop Uit, Zuidbus, Buurt Mobiel en de WIL-vervoersdienst dragen, naast het vervoeren van inwoners, ook bij aan het tegengaan van eenzaamheid.

2.5 Doelgroepenvervoer en individueel vervoer

Binnen iedere gemeente zijn er mensen die niet volledig zelfstandig deel kunnen nemen aan de maatschappij. Zij krijgen dan maatschappelijke ondersteuning, zitten op speciaal onderwijs, werken bij een sociale werkvoorziening of re-integratieplek of gaan naar dagbegeleiding of arbeidsmatige activering. Vaak via verschillende regelingen en instanties. Ditzelfde beeld is te zien bij vervoer.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor verschillende vormen van doelgroepenvervoer:

- Vervoer in het kader van de Wmo:
    - Sociaal recreatief vervoer voor mensen met een beperking. Het doel van het Wmo-vervoer is het mogelijk maken van maatschappelijke participatie voor mensen die vanwege hun beperking niet met het reguliere openbaar vervoer kunnen reizen. In Utrecht kan men op dit moment ritten boeken bij Regiotaxi Utrecht.

[7] Zorg- en welzijnsinstellingen, bedrijfsleven, wetenschappers, ervaringsdeskundigen, ondernemers, bewoners en vrijwilligers bundelen hun krachten om eenzaamheid onder bewoners van Utrecht te verminderen.

    - Vervoer naar dagbegeleiding en arbeidsmatige activering. Routegebonden vervoer van en naar zorgaanbieders met een structureel karakter. Wanneer iemand niet zelfstandig kan reizen, wordt dit geregeld door de zorgaanbieders zelf die daarvoor een vast bedrag per persoon per dag ontvangen van de gemeente als er een indicatie vervoer is.
- Leerlingenvervoer: Vervoer van leerlingen van en naar (vooral speciaal) onderwijs. Het leerlingenvervoer bestaat uit vergoedingen voor fietsen, reizen met openbaar vervoer, reizen met eigen vervoer en taxivervoer. Taxivervoer is routegebonden vervoer met een structureel karakter en gaat voornamelijk per (rolstoel-)taxibus.
- Vervoer in het kader van de Jeugdwet: Vervoer van jeugdigen van en naar zorgaanbieders, meestal betaald en geregeld door de zorgaanbieder, soms door de gemeente.
- Vervoer in het kader van de Participatiewet: Vervoer van en naar (en geregeld door) UW-bedrijf.
- School-zwemvervoer: De gemeente Utrecht organiseert schoolzwemmen en waar nodig het vervoer hier naartoe voor kinderen vanaf groep 4. Scholen kunnen zich hiervoor aanmelden als de meeste leerlingen in groep 4 nog geen zwemdiploma hebben.

Ook andere organisaties zijn verantwoordelijk voor vormen van doelgroepenvervoer:

- Valys (bovenregionaal sociaal recreatief vervoer) – ministerie VWS;
- Vervoer in het kader van de Wlz (Wet langdurige zorg) – ministerie VWS;
- Zittend ziekenvervoer – zorgverzekeraars;

Vervoer naar opleiding of werk – UWV.

3 Uitgangspunten Vervoer voor iedereen

Het huidige reguliere vervoersaanbod is op dit moment onvoldoende inclusief. Voor mensen met een beperking is het niet vanzelfsprekend om gebruik te kunnen maken van reguliere vervoersvormen. Zij ervaren hierbij fysieke en mentale drempels. Om een inclusief vervoersysteem te realiseren moeten deze drempels worden verlaagd of zelfs weggenomen. Daarnaast wordt gemeenschapskracht gestimuleerd (inclusief lokale vervoersinitiatieven die inspelen op de mobiliteitsbehoeften van mensen met beperkte mobiliteitsmogelijkheden) door middel van de Nadere regel subsidie vrijwillige inzet voor elkaar. Indien dit nodig is, zijn maatwerk-vervoersvoorzieningen beschikbaar die aansluiten bij de vervoersbehoefte. Om dit te bereiken zijn zes uitgangspunten opgesteld die als richtsnoer gelden waar wij de komende jaren naartoe werken:

1. Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag in de piramide als voor hen mogelijk is;
2. We bieden passend vervoer;
3. We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer;
4. De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd;
5. Het systeem is eenvoudig en betaalbaar;
6. We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu.

Vernieuwing buiten de bestaande kaders is nodig om tot een inclusief vervoersysteem te komen waarmee we zorgen dat iedereen kan meedoen aan de maatschappij.

Wat deze uitgangspunten concreet betekenen voor de praktijk wordt beschreven in Hoofdstuk 4. Hier wordt een doorvertaling van de uitgangspunten naar de Utrechtse praktijk en het vervolgproces gemaakt.

3.1 Uitgangspunt 1 Inwoners gebruiken de vervoersvoorziening zo laag in de piramide als voor hen mogelijk is

Versterken van de zelfredzaamheid van de inwoner staat centraal, ook voor het zich lokaal verplaatsen. Net als in het Utrechtse model leggen we de ‘regie’ over de ondersteuning in handen van de inwoner zelf. ‘In de eerste plaats zijn mensen zelf verantwoordelijk. Daarom doen we een beroep op wat iemand zelf kan, met hulp van familie, vrienden of buren. Maar niet iedereen kan zijn of haar problemen op eigen kracht de baas. En niet iedereen beschikt over een netwerk waarop hij een beroep kan doen. In dat geval nemen we als gemeente onze verantwoordelijkheid. Waarbij we de ‘regie’ zoveel mogelijk in handen laten van de inwoner’. We zetten ons ervoor in de omstandigheden te creëren dat mensen zo zelfredzaam mogelijk kunnen zijn. We zetten in op het verminderen van de afhankelijkheid van maatwerkvoorzieningen. Iedereen die met het openbaar vervoer kan reizen, reist met het openbaar vervoer of met alternatieve vervoersvormen. Het doelgroepenvervoer wordt georganiseerd als vangnet. Op deze manier zorgen we ervoor dat alle inwoners mee kunnen doen.

De kwaliteit van het openbaar vervoer wordt door veel zaken bepaald, waaronder beschikbaar budget, de staat van de infrastructuur, de dichtheid en menging van de omgeving etc. Openbaar vervoer werkt goed bij het vervoeren van grotere aantallen mensen. Dat brengt een schaalsprong in het openbaar vervoer ook dichterbij, iets wat nodig is om de bereikbaarheidsopgave in de regio Utrecht duurzaam en ruimte efficiënt in te vullen. Aan de andere kant is er behoefte aan een fijnmazig en vraaggericht OV-systeem. Het openbaar vervoer moet ook zoveel mogelijk toegankelijk zijn voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Hierbij gaat het om fysieke en mentale toegankelijkheid. Doelgroepenvervoer is een aanvulling op wat reguliere voorzieningen, voorzieningen in de sociale basis en bewoners voor elkaar kunnen betekenen. Dit sluit aan bij de visie Versterken sociale basis Wmo waarin de ambitie wordt beschreven om de beweging naar voren te maken.

3.2 Uitgangspunt 2 We bieden passend vervoer

Mensen verschillen en hebben op verschillende momenten verschillende vervoersbehoeften. In het kader van de Wmo is de gemeente verantwoordelijk om bij te dragen aan de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Het vervoersysteem is op dit moment onvoldoende ingericht om hieraan bij te dragen. De vervoervraag van inwoners is divers en de problematiek verschillend van persoon tot persoon. Toch bieden we eenvormige oplossingen zoals Regiotaxi of leerlingenvervoer en wordt slechts geïndiceerd op wel/geen vervoersvoorziening. Bovendien is er onvoldoende aandacht voor het zo inrichten van vervoer dat mensen zelfstandig kunnen reizen. Het is van belang om het zelfstandig (leren) reizen duurzaam in te bedden in het aanbod van de gemeente. Dat kan een duurzame bijdrage leveren aan een verkleining in de vraag naar doelgroepenvervoer en deelname aan de samenleving bevorderen. Dit moet wel worden afgewogen tegen het principe “eenvoud” (uitgangspunt 5). Voorkomen moet worden dat dit veel administratieve lasten oplevert.

Daarnaast onderzoeken we of niet slechts geïndiceerd kan worden op wel/geen vervoersvoorziening, maar of per aanvrager de individuele mogelijkheden en beperkingen en de vervoersbehoefte in beeld gebracht en verwerkt kunnen worden in een reizigersprofiel. In plaats van een uniforme oplossing zoals de Regiotaxi kan iemand dan bijvoorbeeld - voor ritten waar dat kan - het advies krijgen van openbaar of lokaal, kleinschalig vervoer in de wijk gebruik te maken. We laten het vervoersaanbod beter aansluiten bij de vraag en gaan toe naar meer differentiatie in vervoersaanbod. Dit kan door binnen het aanbestede vervoer meer ruimte voor maatwerk te bieden. Voorbeelden hiervan zijn deur - halte vervoer voor wie dat aankan, extra zorg & service voor de mensen met ernstige mobiliteitsbeperking of begeleiding op specifieke leerlingenvervoerritten.

3.3 Uitgangspunt 3 We creëren samenhang tussen (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer

Omdat (aanvullend) openbaar vervoer en doelgroepenvervoer communicerende vaten zijn, is het van belang dat het (aanvullend) openbaar vervoer zo inclusief mogelijk wordt georganiseerd. Op deze manier wordt de druk op het doelgroepenvervoer beperkt en kan dit gebruikt worden door mensen die geen andere vervoersmogelijkheden hebben. Tegelijkertijd is het zo dat sommige mensen op het ene moment wel gebruik kunnen maken van reguliere vervoersvoorzieningen en het andere moment niet. Het is dan van belang dat de verschillende vormen van vervoer goed op elkaar aansluiten. Op deze manier

voorkomen we dat mensen tussen wal en schip belanden en er altijd een passende vervoersvorm beschikbaar is.

3.4 Uitgangspunt 4 De verschillende vormen van doelgroepenvervoer worden op elkaar afgestemd

Zoveel als mogelijk brengen we samenhang aan in het doelgroepenvervoeraanbod.
We werken aan het doorbreken van de huidige fragmentatie en inefficiëntie in het vervoer door in de aanbesteding voor het doelgroepenvervoer per eind 2023 in dialoog te gaan met vervoerders en andere stakeholders over het bundelen van de verschillende vormen van doelgroepenvervoer. Vervoerscapaciteit kan op die manier zo efficiënt mogelijk worden benut.
Voor de gebruiker zou het ook kunnen betekenen dat, hoewel hij/zij gebruik maakt van verschillende vervoersregelingen, maar één keer een vervoersindicatie wordt gesteld waarmee gebruik gemaakt kan worden van verschillende vormen van vervoer.

3.5 Uitgangspunt 5 Het systeem is eenvoudig en betaalbaar

Het gebruik van vervoer is eenvoudig en het systeem is herkenbaar. Er wordt eenduidigheid gebracht in bijvoorbeeld wijze van ritaanvraag en betaling.

Voor de gebruiker zal het ook betaalbaar moeten blijven. De hoogte van de bijdrage is te vergelijken met de kosten die zouden worden gemaakt bij gebruik van openbaar vervoer.

Niet alleen voor de gebruiker, maar ook voor de gemeente moet het systeem betaalbaar blijven. De komende jaren zal een sterke teruggang in bijdrage van de provincie aan regiotaxi, stijging van vervoerskosten en autonome groei van de vraag door o.a. dubbele vergrijzing en langer zelfstandig thuis wonen er toe leiden dat de beschikbare budgetten voor doelgroepenvervoer niet meer toereikend zijn. Betere kwaliteit tegen minder kosten kan alleen worden bereikt als we structurele verbeteringen in de organisatie van het vervoer doorvoeren. Hierbij zal er ook goed gekeken moeten worden naar het toekennen van doelgroepenvervoer. Is doelgroepenvervoer de enige oplossing, of kan men ook gebruik maken van een vervoersvorm lager in de piramide waardoor een maatwerkvoorziening niet nodig is (zie uitgangspunt 1).

3.6 Uitgangspunt 6 We streven naar het terugbrengen van de druk op het milieu

Ten behoeve van de leefbaarheid van de stad is het van belang om minder uitstoot te genereren van fijn- en stikstof en het zoveel mogelijk beperken van geluidsoverlast. Wanneer we geen vernieuwing doorvoeren, neemt het aantal vervoersbewegingen toe en zal de uitstoot en de geluidsoverlast vergroten. Dit is een grote belasting voor de stad. We willen ons waar mogelijk als gemeente inzetten om de uitstoot terug te brengen tot nul, ook in het doelgroepenvervoer, door te stimuleren zero-emissievoertuigen in te zetten. Dit in lijn met het door de vervoerssector breed gedragen Bestuursakkoord Zero emissie doelgroepenvervoer. Hierbij moeten we ons wel realiseren dat het vooralsnog duurder is om uitstootvrije voertuigen in te zetten. Ontwikkelingen op dit gebied gaan echter snel.

4 Realiseren van uitgangspunten

Om de uitgangspunten te realiseren is het van groot belang dat alle niveaus van het vervoersysteem zo zijn ingericht dat zoveel mogelijk mensen er ook daadwerkelijk gebruik van kunnen maken. Het openbaar vervoer is toegankelijk en het aanvullend openbaar vervoer is zodanig ingericht dat het goed aansluit op het openbaar vervoer en op het doelgroepenvervoer. Het doelgroepenvervoer is zo ingericht dat het passend is bij de vraag. Bovendien zijn de verschillende vormen van het doelgroepenvervoer op elkaar afgestemd.

4.1 Toegankelijkheid openbaar vervoer en invulling aanvullend openbaar vervoer

Provincie Utrecht is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van het openbaar vervoer en de invulling van aanvullend openbaar vervoer. Zij heeft daarom een procesaanpak opgesteld om de toegankelijkheid van het openbaar vervoer en de invulling van het aanvullend openbaar vervoer vorm te geven. Het is van groot belang dat er een goede aansluiting is tussen (aanvullend) openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Het ontlast immers het HOV, maar ook het doelgroepenvervoer. Daarom denken gemeenten binnen de provincie mee in de wijze waarop het aanvullend openbaar vervoer vorm krijgt zodat dit ook toegankelijk is voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Hiervoor is de werkgroep Aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid openbaar vervoer opgezet. De gemeente zet hier capaciteit op in, maar geen gemeentelijke middelen.
Met de afbouw van de provinciale bijdrage aan gemeenten voor de regiotaxi komen hier middelen voor beschikbaar. Eén van de uitgangspunten van de provincie is toekomstvast flexibel vervoer. De provincie heeft het volgende financiële kader vastgesteld hiervoor:

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bijdrage Wmo vervoer vml BRU gemeenten *(in piramide: individueel vervoer en doelgroepenvervoer)*	€ 4.000.000	€ 3.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 1.000.000	€ 0
Bijdrage gemeenschappelijke pilots doelgroepenvervoer *(in piramide: doelgroepenvervoer)*	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 0
Inzet pilots aanvullend OV *(in piramide: aanvullend OV)*	€ 0	€ 250.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 1.400.000	€ 0
Toegankelijkheid regulier OV *(in piramide: zelfstandig OV)*	€ 0	€ 150.000	€ 700.000	€ 700.000	€ 1.000.000	€ 0
Aanvullend OV concessie 2023 *(in piramide: aanvullend OV)*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.500.000
TOTAAL	**€ 4.050.000**	**€ 3.500.000**	**€ 3.500.000**	**€ 3.500.000**	**€ 3.500.000**	**€ 3.500.000**

Voor 2020 is € 250.000 beschikbaar voor pilots op het gebied van aanvullend openbaar vervoer, oplopend tot € 1.400.000 in 2023. Wanneer dit onvoldoende blijkt, zal de provincie dit opplussen met maximaal € 550.000 per jaar. Dit is een budget dat nu is weggevallen uit het bovenstaande staatje. Vanaf 2024 wordt de invulling van het aanvullend openbaar vervoer meegenomen in de OV-concessie.

In de werkgroep aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid, bestaande uit vertegenwoordigers van de provincie (regiotaxi en openbaar vervoer) en gemeenten (Sociaal Domein en Mobiliteit), worden bouwstenen vervaardigd voor de OV-concessie 2023 en wordt onderzoek gedaan naar aanvullend openbaar vervoer en de aansluiting op het openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Daarnaast werkt de werkgroep een aanpak uit op het gebied van verbetering van de toegankelijkheid (fysiek en mentaal) van het openbaar vervoer en worden concrete voorstellen uitgewerkt voor de inzet van de gebudgetteerde middelen voor pilots op het gebied van aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid van het openbaar vervoer. In de nieuwe aanbesteding voor de aanbieder van openbaar vervoer in de gemeente brengen wij toegankelijkheid concreet en krachtig in.

Toegankelijke bushaltes
We werken aan het toegankelijk maken van bushaltes: we verhogen haltes en voorzien ze van gidslijnen (lijnen die bruikbaar zijn als oriëntatiepunt of geleiding bij het lopen). 72% van alle bushaltes in Utrecht is toegankelijk (465 stuks). We richten ons hierbij op haltes met relatief veel instappers of haltes die juist belangrijk zijn voor bewoners en bezoekers met een beperking. De ambitie is om het percentage toegankelijke haltes stapsgewijs te verhogen. Bij groot onderhoud aan wegen of herinrichtingen maken we de aanwezige ontoegankelijke bushaltes zoveel mogelijk toegankelijk.

Op dit moment zijn er in Utrecht maar weinig aanvullend openbaar vervoersvoorzieningen. Het gaat hierbij concreet om het OV-deel van de regiotaxi en om U-flex in Utrecht-Noordwest. Samen met de provincie Utrecht en met regiogemeenten hebben we de ambitie om maatwerk te bieden. In de werkgroep Aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid openbaar vervoer werken we de mogelijkheden hiervoor uit.

4.2 Pilots doelgroepenvervoer

Gemeenten en provincie constateren dat het huidige vervoersysteem van het doelgroepenvervoer in de toekomst niet financieel houdbaar is. Sturing op kostenbeheersing is dus nodig. Om hiermee te experimenteren wordt binnen het Programma Vernieuwing doelgroepenvervoer en aanvullend openbaar vervoer een aantal pilots uitgevoerd. Hierbij gaat het om het efficiënter organiseren van het doelgroepenvervoer, om het benutten van kansrijke initiatieven en innovaties (om doelgroepen gebruik te laten maken van het openbaar vervoer, om openbaar vervoer en doelgroepenvervoer beter op elkaar aan te laten sluiten en om alternatieven van het doelgroepenvervoer te stimuleren) en om het inrichten van de toegang tot het doelgroepenvervoer zodat passend vervoer geleverd kan worden, zo laag mogelijk in de piramide.

Op de thema's Gebruik van het openbaar vervoer stimuleren, Doelgroepenvervoer efficiënter organiseren en Doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer beter op elkaar laten aansluiten zijn de

afgelopen periode drie pilots opgezet. Die worden hieronder kort beschreven. De komende periode worden, in samenspraak met regio-gemeenten en de provincie nog andere pilots op deze thema's opgezet. Deze pilots worden door betrokken gemeente(n) en de provincie gezamenlijk gefinancierd.

Mentale toegankelijkheid openbaar vervoer

Gemeente Utrecht heeft een pilot opgezet op het gebied van de mentale toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Gebruikers van het doelgroepenvervoer worden gekoppeld aan een vrijwillige OV-coach en samen gaan zij oefenen met het gebruik van het openbaar vervoer. Het doel is dat mentale drempels worden weggenomen en zij in de toekomst vaker zelfstandig gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer en minder aangewezen zijn op het doelgroepenvervoer.

Vervoer van en naar veelbezochte locaties

Gemeente Amersfoort heeft een pilot opgezet waarbij zij onderzoek doen naar het gebruik van de regiotaxi van en naar de sociale werkvoorziening. Dit is geen sociaal-recreatief vervoer en het gebruik van de regiotaxi is daarmee oneigenlijk. Is er een meer passende vervoersvorm voor het vervoer van en naar deze veelbezochte locatie?

Reis- en informatie app

In de aanbesteding van het contract Regiotaxi Utrecht is de inzet van een reis- en informatie app meegenomen. Met deze app hebben gebruikers allereerst de mogelijkheid om ritten te reserveren/annuleren. Daarnaast wordt ritinformatie geboden. De gebruiker heeft via de app realtime-inzicht in de geboekte rit, maar ook in historische ritten. Tenslotte kan een gebruiker via de app een klacht of compliment over de rit melden.

4.3 Aansluiting tussen doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer

We staan met elkaar voor de opgave om een inclusief vervoersysteem te creëren, waarbij een belangrijke vraag is hoe je alle vervoersvormen voor iedereen ontsluit. Het is belangrijk om hier in nieuwe mobiliteitsplannen, vervoerplannen en de nieuwe concessies en aanbestedingen aandacht voor te hebben. Daarbij is het belangrijk om oog te hebben voor lokale verschillen. Door het opstellen van een pallet aan oplossingen kan een maatwerkaanpak worden gekozen voor een specifieke regio. Daarnaast moet je kunnen inspelen op ontwikkelingen en verschillende doelgroepen. De invulling van het aanvullend openbaar vervoer moet dus niet vastliggen voor de gehele duur van de concessie. Daarnaast moeten de verschillende vervoersvormen goed op elkaar aansluiten zodat geen inwoners tussen wal en schip belanden.

4.4 Risico's

In de regio staan we voor een forse bereikbaarheidsopgave. Om hier invulling aan te geven wordt ingezet op hoogwaardig openbaar vervoer zodat voor de grootste groep gebruikers van het openbaar vervoer de reis vlotter, comfortabeler en betrouwbaarder wordt. Echter, voor een deel van de OV-reizigers komen de mogelijkheden voor verplaatsingen met het reguliere openbaar vervoer daarmee juist onder druk te staan. Hierdoor ontstaat het risico op mobiliteitsarmoede. Bovendien is een groter deel van de inwoners hierdoor aangewezen op andere vervoersmogelijkheden en ontstaat het risico van druk op het doelgroepenvervoer.

Bij de voorjaarsnota 2019 is budget met € 0,92 miljoen verhoogd en een bedrag oplopend tot € 1,5 miljoen in 2023 opgenomen om de lagere bijdrage van de provincie voor het regiovervoer te compenseren. Binnen deze financiële kaders geven we invulling aan de vernieuwde visie van het doelgroepenvervoer. In de voorliggende uitgangspunten zijn elementen genoemd die bijdragen aan de vernieuwing van het doelgroepenvervoer, zowel kwalitatief als op het beheersen van de kosten. Dit laatste is hard nodig om het toenemend gebruik en de stijgende kosten, door o.a. hogere verzekeringskosten en een gewijzigd cao, op te kunnen vangen. Hoewel in 2020 als gevolg van de Corona crisis er zich een flinke dip heeft voorgedaan in het regio- en leerlingenvervoer, is de verwachting dat de structurele vraag verder toeneemt in de komende jaren. Dit laat zich onder andere verklaren door het toenemende gebruik. Een structurele daling van het gebruikt wordt voorlopig niet voorzien, hoewel in 2020 als gevolg van corona er zich wel een flink dip in o.a. het regio- en leerlingenvervoer heeft voorgedaan. Het is echter de verwachting dat de structurele vraag naar doelgroepenvervoer verder toeneemt in de komende jaren en dat het budget onder druk blijft staan.

4.5 Van uitgangspunt naar praktijk

In de aanbesteding leerlingenvervoer (contract 2019 – 2023, met twee verlengingsopties van 2 jaar) en in de aanbesteding Regiotaxi die samen met de regiogemeenten en de provincie Utrecht is uitgevoerd (contract 2020 – 2023) zijn de eerste stappen richting vernieuwing van het doelgroepenvervoer gezet door middel van het verwerken van zo veel mogelijk experimenteerruimte. In de nieuwe OV-concessies zullen stappen worden gezet op het gebied van toegankelijkheid van het openbaar vervoer en op het gebied van de inzet van aanvullend openbaar vervoer. Het komen tot een inclusief vervoersysteem is niet gerealiseerd binnen één of enkele jaren. Stap voor stap zullen we toe werken naar de stip op de horizon. Al doende leren en creëren we.

Om de uitgangspunten te realiseren kan de gemeente aan een aantal knoppen draaien, zoals het meer op maat indiceren, het bieden van training, communicatie en begeleiding, het bieden van een passend aanbod, de financiering van het vervoer en inbreng over de invulling van het vervoer waarbij de verantwoordelijkheid bij de provincie ligt. De keuzes die we op deze ‘knoppen’ kunnen maken, krijgen hun beslag in aanbestedingen op het gebied van vervoer. Hierbij moet rekening worden gehouden met de verschillende systeemkenmerken per vervoersvorm. Niet alle maatregelen zijn toepasbaar op elke vervoersvorm of hebben niet veel meerwaarde. Op het gebied van doelgroepenvervoer is er bijvoorbeeld sprake van een onderscheid tussen vraagafhankelijk vervoer (op elk moment naar een niet vaste locatie – flexibel) en routegebonden vervoer (op een vast moment naar een vaste locatie – planbaar). In een nieuwe aanbesteding is dan ook niet de doelgroep leidend, maar het type vervoer.

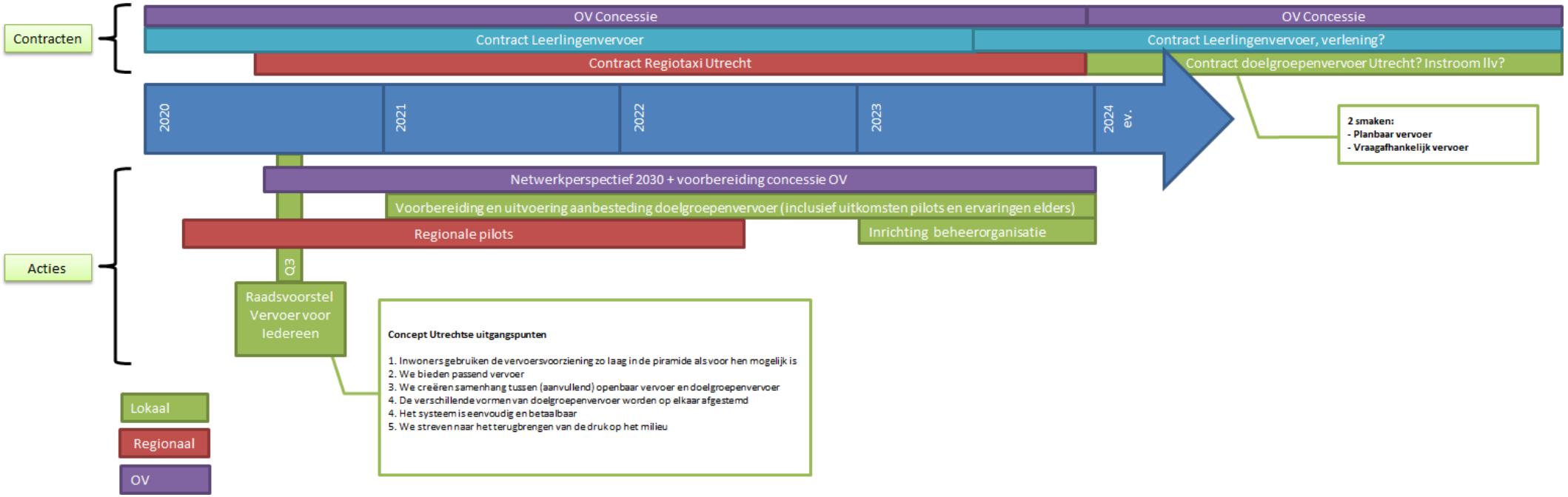
4.6 Tijdlijn

Het contract Regiotaxi loopt op 9 december 2023 af. Hiermee is aangesloten bij de contractduur van de huidige OV-concessies[8]. Aanbestedingen moeten dus voor die tijd zijn afgerond. Op dit moment beheert de provincie Utrecht het contract Regiotaxi. Deze beheertaak wordt bij afloop van het contract overgedragen aan de gemeenten. Dit is ook een kans om het gemeentelijk doelgroepenvervoer meer in

[8] In verband met Corona zijn veel aanbestedingen uitgesteld en is de aanbestedingskalender de komende periode overvol. Het is dan ook de vraag of de OV-concessies de oorspronkelijke planning kunnen aanhouden.

samenhang te benaderen. Op de volgende bladzijde is de opgave waar we voor staan op een tijdlijn weergegeven.

Tijdlijn Vervoer voor Iedereen

4.7 Vervolg

Binnen het programma Vernieuwing doelgroepenvervoer en aanvullend openbaar vervoer wordt de komende tijd verder invulling gegeven aan het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer, het efficiënter organiseren van doelgroepenvervoer en het beter op elkaar laten aansluiten van doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer. Het programma bestaat uit drie samenhangende projecten:

1. Input leveren voor de aanbesteding Regiotaxi 2020-2023. Dit is inmiddels afgerond.
2. Innovatieve Pilots uitvoeren op het gebied van aanvullend openbaar vervoer & sociaal-recreatief Wmo vervoer. Zie paragraaf 4.2.
3. Draaiboek met stappen voor een goede overgang van de huidige situatie naar de nieuwe situatie per december 2023 met het oog op de overgang van het contractbeheer van regiotaxi. Gemeenten zullen, al dan niet in samenwerking met andere gemeenten, een nieuwe aanbesteding vorm moeten geven om invulling te geven aan sociaal recreatief vervoer en zullen voorbereidingen moeten treffen om het contractbeheer hiervan in te richten.

De uitkomsten van de pilots die binnen het programma worden uitgevoerd, maar ook ervaringen elders, worden meegenomen in de voorbereiding van de aanbesteding van het doelgroepenvervoer in de gemeente Utrecht. Hiervoor wordt bovendien een beheerorganisatie opgezet.

Bij de provincie is een procesmanager Vernieuwing doelgroepenvervoer, aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid openbaar vervoer aangesteld en er is een werkgroep Aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid openbaar vervoer opgezet waarin gemeente Utrecht participeert. Het doel van deze werkgroep is het komen tot een optimale invulling van aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid van het openbaar vervoer. In de werkgroep worden bouwstenen op het gebied van aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor de nieuwe OV-concessie opgesteld. Ook worden verschillende onderzoeken uitgevoerd op het gebied van alternatieve vervoersvormen (inclusief aanvullend openbaar vervoer), aansluiting tussen doelgroepenvervoer en (aanvullend) openbaar vervoer en fysieke en mentale toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Op basis hiervan worden verbetervoorstellen gedaan. Daarnaast worden pilots uitgevoerd op het gebied van aanvullend openbaar vervoer en toegankelijkheid. Deze worden gefinancierd door de provincie Utrecht.

In de brief Samenhang ontwikkelingen OV is de raad in juli 2020 geïnformeerd over hoe wij de verschillende ontwikkelingen die er op het gebied van vervoer zijn lokaal vorm geven.